

Publicacions

Diades andorranes a l'UCE

SAC (Prada de Conflent)

• 2003
ANDORRA I ELS SEUS VEÏNS DEL SUD (16a)

• 2004
ELS LLINDARS ÒPTIMS DEL CREIXEMENT
ANDORRÀ (17a)

• 2005
ANDORRA I ELS SEUS VEÏNS DEL NORD (18a)

• 2006
ELS MODELS DE FISCALITAT
PER A ANDORRA (19a)

• 2007
ANDORRA I EL SEU CAPITAL SOCIAL (20a)

• 2008
L'ANDORRANITAT (21a)

• 2009
L'ENERGIA A ANDORRA (22a)

• 2010
ANDORRA I ELS SEUS CIUTADANS (23a)

• 2011
L'AIGUA I ANDORRA (24a)

• 2012
ANDORRA I L'OBERTURA ECONÒMICA (25a)

• 2013
LA NACIONALITAT ANDORRANA (26a)

• 2014
MODELS DE PAÍS PER A ANDORRA (27a)

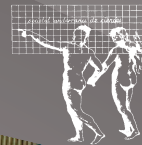
• 2015
ANDORRA I ELS PETITS ESTATS D'EUROPA
(28a)

• 2016
EL CANVI CLIMÀTIC I ANDORRA
(29a)

• 2017
ANDORRA I L'ACORD D'ASSOCIACIÓ AMB LA
UNIÓ EUROPEA
(30a)

31

Societat Andorrana de Ciències

EL PARLAMENTARISME ANDORRÀ

60 CONSELL
DE LA TERRA
1419-2019 - 600 anys

CONSELL GENERAL

Govern d'Andorra

FEDACULTURA

ISBN 978-99920-61-49-7

9 789992 061497

31^a DIADA ANDORRANA
50 UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU
18 d'agost del 2018
Prada de Conflent

Publicacions

Diades andorranes a l'UCE

SAC (Prada de Conflent)

• 1988
ANDORRA, ESTAT, INSTITUCIONS,
SOCIETAT (1a)

• 1989
ELS MOVIMENTS MIGRATORIS
A ANDORRA (2a)

• 1990
LA IDENTITAT NACIONAL (3a)

• 1991
EL FUTUR D'ANDORRA (4a)

• 1992
TENDÈNCIES POLÍTIQUES A ANDORRA
(5a)

• 1993
ALTERNATIVES ECONÒMIQUES PER A
ANDORRA (6a)

• 1994
ANDORRA I LA CATALANITAT (7a)

• 1995
EL FINANÇAMENT DE L'ESTAT ANDORRÀ
(8a)

• 1996
ANDORRA EN EL MÓN (9a)

• 1997
LA INTEGRACIÓ A ANDORRA (10a)

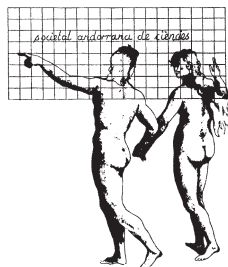
• 1998
ANDORRA I L'APROFITAMENT DELS
RECURSOS NATURALS (11a)

• 1999
L'ORDENACIÓ DEL TERRITORI ANDORRÀ
(12a)

• 2000
FORMACIÓ I ENSENYAMENT A ANDORRA
(13a)

• 2001
ANDORRA I LA INTEGRACIÓ A LA UNIÓ
EUROPEA (14a)

• 2002
UNA HISTÒRIA D'ANDORRA, TEMÀTICA
(15a)

Societat Andorrana de Ciències

EL PARLAMENTARISME ANDORRÀ

31a DIADA ANDORRANA
50 UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU
18 d'agost del 2018
Prada de Conflent

Diada patrocinada per

Govern d'Andorra

© Dels seus autors els textos, fotografies, i imatges
© Societat Andorrana de Ciències
Primera edició, agost de 2019

Amb l'ajut de:
Consell General
Govern d'Andorra
FEDA Cultura
Institut d'Estudis Catalans
Voluntariat cultural SAC

Fotos portada:
@Consell General/Eduard Comellas
Investidura del Síndic General, 28 d'abril del 2011
Visita del Sr. Ban Ki-Moon, Secretari General de l'ONU, 2 d'abril del 2013

Realització gràfica: ARA Disseny® (ADMEG)
Maquetació: Pilar Monge i Gómez

Impressió: Impremta Envalira
DL: AND.305-2019
ISBN: 978-99920-61-49-7

Sumari

Avui com fa 600 anys

Vicenç MATEU i ZAMORA, Síndic General 5

Salutació del president de l'equip rector de la 50 UCE

Jordi CASASSAS i YMBERT, President de l'equip rector de la 50 edició de l'UCE 7

Presentació

Marta FONOLLEDA i RIBERAYGUA, doctora en Educació Ambiental, assessora territorial de l'equip rector de l'UCE per a les relacions amb Andorra i coordinadora de la junta de la SAC 9

Del Consell de la Terra al Consell General. L'èxit del "savoir faire"

Domènec BASCOMPTE i GRAU, historiador i arxiver del Comú de Canillo 11

Vos primer senyor Síndic

Noemí RODRÍGUEZ, periodista 21

Reptes per a un parlament del segle XX(I)

Yvan LARA i SÀNCHEZ, llicenciat i màster en Ciències Polítiques 25

Ésser Consellera General al Principat d'Andorra: vocació i compromís

Meritxell MATEU i PI, llicenciada en Relacions Internacionals, màster en Història, assessora, exambaixadora, exministra i ex-Consellera General 31

L'Andorra eterna: organització parlamentària d'un país

Josep MARSAL i RIBA, ensenyant, ex-Subsíndic General, ex-Conseller General i President de l'Associació d'exSíndics i ex-Consellers Generals d'Andorra (Aesco) 35

Teoria i pràctica del parlamentarisme andorrà: cap a una reforma del reglament

del Consell General i altres qüestions

Vicenç MATEU i ZAMORA, doctor en filosofia, professor, exambaixador i Síndic General 39

Coprincipat parlamentari?

Josep DALLERÈS i CODINA, ensenyant, exministre, ex-Síndic General, exambaixador i President de la Comissió Nacional per a la UNESCO 49

El Consell de la Terra el 1419: d'assemblea a òrgan de representació

Susanna VELA i PALOMARES, historiadora i cap d'Àrea de l'Arxiu Nacional d'Andorra, exministra i primera secretària del Partit Socialdemòcrata (PS) 59

Factors desestabilitzadors i d'influència en el parlamentarisme

Víctor NAUDI i ZAMORA, arquitecte i Conseller General per Socialdemocràcia i Progrés (SDP) 65

Està en crisi el parlamentarisme andorrà?

Jordi GALLARDO i FERNÁNDEZ, adjunt de direcció, Conseller General i President del Grup Parlamentari Liberal 69

Del 1419 al 2019: celebrar per recordar, recordar per celebrar

Albert VILLARÓ i BOIX, arxiver i escriptor, director del Centre d'Estudis Històrics i Polítics (CEHiP) - IEA 73

El parlamentarisme andorrà

Antoni MORELL i MORA, advocat, escriptor, professor, exsecretari de la Sindicatura General i del primer Govern, i exambaixador 77

El nombre de diputats que ha de tenir un parlament

Pere FIGUEREDA i CAIROL, doctor en Dret, advocat i professor de Dret Administratiu de la UdG 79

L'actual parlamentarisme andorrà: una tradició que ha de mirar endavant per esdevenir

un parlament realment representatiu

Pere BARÓ i ROCAMONDE, diplomata en Gestió d'Empreses i coordinador de la Secció Jove de Joventut Socialdemòcrata 83

El nou paradigma de la representació

Jordi RIBES i MARSAL, consultor de màrqueting i relacions públiques i President de la Secció Jove de Demòcrates per Andorra	87
--	----

Parlament versió 2.0: el parlamentarisme a l'època de la piulada intempestiva

Alan WARD i KOECK, enginyer superior en Informàtica, doctor en Societat de la Informació i el Coneixement, professor a l'Escola Andorrana i membre de la junta de la SAC	91
---	----

Modernització de l'escenari parlamentari

Albert ROIG i LOSCERTALES, periodista	99
---	----

Com promoure l'apropament entre el Consell General i els ciutadans?

Sílvia BONET i PEROT, infermera, exministra i Consellera General	103
--	-----

El Consell General en el *Manual Digest* i en el *Polítar*: de lo que pot i no pot

Joan MASSA i SARRADO, filòsof, professor i exsecretari del Copríncep Episcopal	107
--	-----

Andorra, un Copríncipat parlamentari

Carles JORDANA i MADERO, advocat i Conseller General per DA, President de la Comissió de Sanitat i Medi Ambient, Vice-president de la Comissió d'Economia, membre de la Comissió d'Interior i President de la delegació Andorrana al Consell d'Europa	111
---	-----

Escenaris de futur del parlamentarisme andorrà

Pere LÓPEZ i AGRÀS, economista, exministre, Conseller General i President del Partit Socialdemòcrata (PS)	117
---	-----

Influència de la idea de progrés. La seva formulació clàssica, de Fontenelle a Auguste Comte

Univers BERTRANA i DÍAZ, màster en Ciència Política, professor i responsable de comunicació de l'UdA	125
--	-----

Parlamentarisme andorrà al segle xx

Pere CAVERO i MUÑOZ, historiador, professor i cap de la secció d'Història de la SAC	135
---	-----

Quin és i quin serà el rol del Parlamentari d'Andorra

Josep DURÓ i COMA, ex-Conseller General, ex-Cònsol Major d'Ordino i membre del Grup d'Opinió Virtus Unita	139
--	-----

Intervenció improvisada

Joan-Enric VIVES i SICÍLIA, Copríncep Episcopal d'Andorra	143
---	-----

Cloenda

Àngels MACH i BUCH, farmacèutica, Presidenta de la SAC i membre de la Fundació UCE	147
--	-----

Altres actes a l'UCE

*** Consciència nacional andorrana**

Antoni POL i SOLÉ, arquitecte i urbanista, representant de la SAC a la FUCE del 1988 al 2014	151
--	-----

*** Prada, altar permanent de Pompeu Fabra**

Jordi MIR i PARACHE, filòleg i documentalista de Pompeu Fabra	157
---	-----

*** Homenatge a Pompeu Fabra**

Jordi CASASSAS, Gabriel BIBILONI, Irene COGHENE, Rafael SENA, Àngels MACH, Bernat JOAN, Ramon GUAL, Joandomènec ROS	163
--	-----

Annex:

Llista d'assistents a la 31a Diada Andorrana de la 50 UCE	169
Preprograma i programa previstos	171
Imatges de les 31a Diada Andorrana	175
Recull de premsa	179

Introducció

Vicenç MATEU i ZAMORA

Avui com fa 600 anys

Unes paraules dedicades a la 31a Diada Andorrana a la 50a Universitat Catalana d'Estiu

Reflexionar al tomb del parlamentarisme andorrà ens brinda l'oportunitat de posar al dia els coneixements que en tenim des de diferents camps d'investigació, així com de compartir l'experiència que deriva de la pràctica política. La posada en comú és, alhora, un acte de civisme i de construcció de país perquè implica pensar-nos de manera conscient i, des d'aquesta consciència, projectar-nos cap al futur.

Com a síndic general, ha estat un honor poder participar en la 31a Diada Andorrana a la 50a Universitat Catalana d'Estiu, emmarcada en els actes de commemoració del 600 aniversari del Consell de la Terra. En nom propi i del Consell General, vull agrair la complicitat que hem trobat des del primer dia en la Societat Andorrana de Ciències a l'hora de sumar esforços i d'obrir aquesta efemèride, que entenem que és cabdal per a Andorra, al conjunt de la ciutadania.

L'11 de febrer de 2019 és la data en què es compleixen els 600 anys del privilegi del bisbe Francesc de Tovia, privilegi pel qual, als prohoms de les valls d'Andorra, se'ls permetia escollir els seus representants per reunir-se periòdicament i tractar dels assumptes que els concernien. Sis segles d'història, amb les transformacions lògiques aparellades als canvis polítics i socials que hi ha hagut al llarg del temps, converteixen el Consell General en un dels parlaments més antics del món. Permeteu-me que aprofiti aquest espai per reivindicar la nostra llarga tradició institucional, una llarga tradició d'entesa i de pau, de la qual ens hauríem de sentir orgullosos i defensar amb vehemència com a part de la nostra més genuïna identitat.

Andorra ha recorregut un llarg camí a través de la història. Moltes de les incerteses a les quals ens enfrontem avui no són pas més complexes que aquelles que van haver de superar, des de temps immemorials, els homes i les dones que ens han precedit: gent valenta, nascuda en aquestes muntanyes o vinguda d'altres indrets amb il·lusió i esperança, que van saber créixer en l'adversitat i ser generosos quan els temps eren millors. A tots ells, a totes elles, que ens

han llegat el tresor de l'Andorra de la qual avui gaudim, tenim el deure de dedicar aquesta celebració del 600 aniversari i el més sincer agraïment per part del conjunt de la societat i de les institucions. Tant de bo que els andorrans i les andorranes d'avui en sapiguem recollir el testimoni i ens convertim, així, en els seus dignes hereus.

Andorra és un petit miracle de la història. Tanmateix, com fa 600 anys, tenim reptes importants al davant. Perquè volem que Andorra continuï oferint oportunitats a tots els seus ciutadans i, molt especialment, als joves que tot just comencen a obrir-se camí. Per això, tots junts, cercant la saviesa en el passat i analitzant les potencialitats del present, com hem pogut fer en aquesta jornada universitària, hem de ser capaços de trobar noves vies que ens permetin avançar cap a un futur que sigui de benestar i de prosperitat per a tothom. Un futur de justícia i de pau.

Vicenç Mateu i Zamora

Síndic General

Salutació

Jordi CASASSAS i YMBERT

Molt bé. Moltes gràcies per fer-me partícip d'aquest curs, encara que només sigui amb la salutació. Per a la Universitat Catalana d'Estiu resulta fonamental aquesta col·laboració dels "andorrans". Els andorrans dits així col·loquialment, evidentment, però en realitat la gent de la Societat Andorrana de Ciències, representen una aportació obligada a la nostra Universitat, una col·laboració de llarga duració i amb una proposta variada i apassionant de qüestions a tractar. Els temes que tracteu són andorrans, lògicament, però quasi sempre també són universals; en aquest sentit sempre tenim aquesta vostra aportació bibliogràfica que aneu fent i que constitueix un element enriquidor.

L'any passat vam abordar la problemàtica de la Unió Europea: el tema de la Unió Europea i l'acord vostre d'associació. He estat llegint aquest llibre i realment les aportacions van ser interessantíssimes. Cal dir que en aquesta qüestió els catalans també us estem mirant; doncs ens interessa moltíssim veure com s'organitza un estat que comparteix amb nosaltres les dificultats d'estar entre dos estat-nació "monstres" i que ara debat la seva pertinença a la Unió Europea: així doncs, penso que aquestes reflexions, així com el tema que també esteu abordant del parlamentarisme haurà de tenir una gran influència a Catalunya ja que m'imagino que aquesta experiència andorrana l'hauréu de tenir molt present en el nostre futur, que esperem que sigui proper.

I per altra banda, aquest any, en que s'escau el 50è aniversari de la Universitat Catalana d'Estiu, tenim realment una novetat, que és que, per primera vegada, ens visitarà el Copríncep i que farem aquesta missa concelebrada ara a les onze, un esdeveniment amb gran ressò, al marge de les creences individuals de cadascú. Realment és un esdeveniment excepcional per a la vila de Prada, doncs la missa es farà en català i per la mateixa Universitat representarà una forma de col·laborar els andorrans en la celebració d'aquest nostre 50è aniversari.

I res més. Desitjo que seguiu i que persistiu, perquè aquestes coses, en el món del sud, quan

passen ja de la trentena, és que són una cosa sòlida, que vol dir una cosa realment funcional. Poques coses tenim que durin i per tant s'ha de fer durar i enorgullir-nos-en. I res més. Molt bona feina.

Jordi Casassas i Ymbert,

President de l'equip rector de la 50 edició de l'UCE

Presentació

Marta FONOLLEDA i RIBERAYGUA

Benvinguts a la 31a Jornada Andorrana de la Universitat Catalana d'Estiu. El tema escollit aquest any és *El parlamentarisme andorrà*.

El 2019 farà exactament 600 anys que els cosenyors, a petició dels habitants de les Valls d'Andorra, van atorgar-los el dret d'elegir representants per cada parròquia i aplegar-se regularment en consell per solucionar els conflictes amb l'exterior, defensar els drets i els privilegis de les Valls i coordinar les sis parròquies quan calia actuar conjuntament. Així es creava el Consell de la Terra (1419), que amb el temps esdevindria un dels parlaments més antics d'Europa i una estructura molt peculiar de govern. No obstant, abans d'aquesta data l'organització política andorrana ja contemplava reunions de caps de casa en assemblea de caràcter parroquial.

Al llarg d'aquests 600 anys, el parlamentarisme andorrà s'ha mantingut en el temps, adaptant-se als canvis socials i dotant-se de contingut. Com explica Toni Pol en el seu article al *Periòdic d'Andorra*, entre el 2016 i el 2020 tindrem l'ocasió de celebrar vuit commemoracions de vuit moments històrics que han marcat l'adaptació de les institucions andorranes als nous temps. Sis d'aquests moments s'han produït els darrers cent anys, cosa que indica l'acceleració recent dels canvis.

En aquesta diada hem volgut abordar la trajectòria del parlamentarisme andorrà, les seves singularitats, necessitats i problemes, per contribuir a pensar en la seva evolució en un futur proper i llunyà.

Per parlar-ne, comptarem amb setze ponències presencials i nou ponències no presencials, a càrrec d'actors rellevants en aquest àmbit, persones que ocupen o han ocupat càrrecs al Consell General o en altres institucions d'Andorra, historiadors, investigadors, periodistes, representants dels grups polítics, etc. A tots agraïm la seva contribució.

El programa de la diada està organitzat en set ponències curtes al matí i deu a la tarda. Al matí, abans de la pausa, també tindrem la salutació del president de l'equip rector de la 50a UCE, Jordi Casassas i Ymbert.

Per acabar, agraïm el patrocini del Consell General, del Govern d'Andorra i de FEDA Cultura, i la participació de tots els ponents i de les persones que ens acompanyen.

Marta Fonolleda i Riberaygua,
doctora en Educació Ambiental i assessora territorial de l'equip
rector de l'UCE per a les relacions amb Andorra

Del Consell de la Terra al Consell General

L'èxit del “savoir faire”

Domènec BASCOMPTE i GRAU

La història de les institucions és l'especialitat historiogràfica que té per objecte l'estudi de les institucions al llarg del temps, i de fet, permet periodificar la història. Les institucions són el reflex d'un model de societat. Una institució, si vol sobreviure al pas del temps, no pot quedar anquilosada, ha d'evolucionar al mateix ritme que ho fa la societat a la qual representa. Les particularitats de cada moment històric queden reflectides en els principis, el funcionament i la presa de decisions de les institucions que permeten el govern d'un territori.

La institució més important de la història d'Andorra és el Consell General. Després de sis-cents anys d'existència continua sent la institució on es proposen, debaten i voten les propostes que sostenen el marc legislatiu del país. L'any 1419 els Consenyors de les Valls d'Andorra legitimen una institució que en aquells moments es coneixia com a Consell de la Terra. Del Consell de la Terra al Consell General, així és com es pot definir l'abast del recorregut històric de la institució des dels orígens fins avui. Una història que ve marcada per les connotacions i vicissituds de cada moment històric. El naixement, l'evolució, el creixement i la consolidació del Consell General és el resultat del seu pas al llarg del segle. La història d'Andorra és la història del Consell General.

En aquest escrit es vol posar de manifest com el Consell General va ser capaç de respondre a les circumstàncies, a les demandes i a les necessitats que la societat andorrana de cada moment històric li exigia.

1419: la legitimació del Consell de la Terra. De l'Andorra medieval a l'Andorra cosenyorial

Els Consenyors de les Valls d'Andorra reconeixen el Consell de la Terra entre l'11 de febrer i el 17 de desembre del 1419. Començava una nova etapa transcendental de la història d'Andorra. Quedava enrere el període medieval que assentava els principis per a l'establiment del Cosenyori de les Valls d'Andorra però que també impedia als seus habitants de poder governar el seu territori. Els Senyors de les Valls d'Andorra, el bisbe d'Urgell i el comte de

Foix, a través dels seus representants, batlles i veguers, ocuparen el poder legislatiu, executiu i judicial. Només les universitats de les sis Parròquies podien escollir de forma legítima els seus Síndics per poder resoldre qüestions de drets de pastures amb territoris limítrofs.

Des de final del segle XIII hi ha constància de la celebració d'assemblees de prohoms de totes les Parròquies un cop l'any per resoldre els conflictes pels drets d'ús dels béns comunals. L'any 1419 es legitima per part dels Cosenyors la reunió de prohoms, que deixava de ser assembleària i passava a ser representativa. A partir d'aquell moment s'escollien tres o quatre representants de cadascuna de les sis Parròquies que s'havien de trobar almenys un cop l'any, prop de la Pentecosta, en el que es coneixia com a Consell de Sancogesma. El més important de la concessió del 1419 era que els Cosenyors donaven dret a escollir Síndics per representar els interessos dels habitants de les Valls d'Andorra a l'exterior del país. El Consell de la Terra s'establia com la principal institució del país.

La demanda dels prohoms d'Andorra al bisbe Andreu Capella l'any 1419 era resposta en positiu amb el privilegi de l'11 de febrer. El representant del veguer del comte de Foix el validava el 17 de desembre. Els caps de les cases més benestants econòmicament, coneguts com a *prohoms*, amb la concessió d'aquest privilegi aconseguien el control polític i social del país.¹ Es convertien en la classe social privilegiada que podien optar als càrrecs públics de Síndics, Consols, Consellers Generals, Consellers de Comú o batlles.

Fragment del document de legitimitació del Consell de la Terra del 1419.
Arxiu Nacional d'Andorra

Segles XVI-XVII. La consolidació del Consell de la Terra

Un fet clau per al coneixement de la història del Consell General va ser el de l'establiment de l'obligatorietat de deixar constància escrita dels acords del Consell de la Terra. A partir del segle XVI trobem els primers llibres d'actes i comptes del Consell de la Terra. La informació que es va inscriure en aquests llibres permet conèixer el funcionament i l'evolució de la institució, així com els afers i les resolucions que s'hi tractaven i s'hi acordaven. La col·lecció de correspondència que també es conserva a partir del segle XVI permet saber les relacions i qüestions tractades amb els Cosenyors i els seus representants. Les relacions i conflictes amb els Comuns de les sis Parròquies inicials també són motiu de generació de correspondència, així com els conflictes i negociacions amb les institucions o càrrecs dels territoris veïns. La consulta d'aquesta documentació demostra que la institució del Consell de la Terra es trobava plenament consolidada al segle XVI.

Gràcies a les informacions, a vegades de forma indirecta, proporcionades pels llibres d'actes i la correspondència es pot saber on i quan es reunia el Consell de la Terra, qui el formava, quins càrrecs en depenien i quins afers s'hi debatien.

El Consell de la Terra a partir del segle XVI deixa de reunir-se a les places, eres, porxos i cementiris d'esglésies. Ho fa en una casa pròpia, la Casa del Consell, que es trobava dins la zona que avui es coneix com a Cap del Carrer a Andorra la Vella.² L'any 1702 el Consell

General compra l'antiga casa Busquets a Andorra la Vella per convertir-la en la Casa de la Vall que ha arribat fins als nostres dies.³

Les sessions del Consell de la Terra es dividien en ordinàries, o consells sabuts, i extraordinàries.

El Consell es reunia durant l'any en sessions ordinàries. Uns anys eren cinc i en altres sis. Els consells ordinaris del Consell de la Terra eren:

1- El Consell de Setmana Santa. Se celebrava el dilluns de Pasqua.

2- El Consell de Santagesma, o Sancogesma, o de la Pasqua de l'Esperit Sant. Es fixava per al dilluns abans de la festa de la Pentecosta.

3- El Consell de l'Afor. No tenia un dia determinat però s'havia de celebrar a final d'estiu o al principi de la tardor.

4- El Consell de Tots Sants només se celebrava els anys imparells, quan s'havia de pagar el tribut de la qüestia al Consenyor francès.

5- El Consell de Sant Andreu se celebrava abans del dilluns 30 de novembre.

6- El Consell de Sant Tomàs tancava la sèrie de consells ordinaris anuals i se celebrava el dilluns abans del 21 de desembre.

Durant l'any també es podien dur a terme sessions extraordinàries del Consell de la Terra per tractar qüestions urgents. No obstant, s'evitava al màxim convocar consells durant l'estiu ja que era el moment de més activitat al camps. Les sessions

del Consell eren manades pels manadors de les Parròquies i s'iniciaven després del toc de campana. Abans de l'inici es duia a terme una oració o pregària. Els Cònsols i Consellers s'assentaven en uns bancs situats en forma de rotlle. Aquesta distribució es pot entendre que el Consell de la Terra anterior al segle XVIII era un organisme col·legiat on els representants de les Parròquies debatien afers comuns. Els Síndics eren les persones delegades pel Consell per anar a executar acords a l'exterior del país.

Els llibres d'actes del segle XVI ja deixen constància que el Consell de la Terra es componia de 24 membres. Dos

Cònsols i dos Consellers per cadascuna de les sis Parròquies. Fins a la Nova Reforma del 1866 els Cònsols eren elegits pels consells de parròquia a final de cada any durant el consell dels Sants Innocents i la durada del càrrec era per al període d'un any. Els Cònsols que acabaven mandat a final de cada any eren nomenats de forma directa Consellers Generals durant la sessió de Sancogesma del Consell de la Terra de l'any següent. Els Consellers de la Terra sortints passaven a ser nomenats també de forma directa pel càrrec de mostassàs, responsables de controlar els pesos i mesures i la qualitat dels productes a les Parròquies, i de veedors dels camins i de les aigües, responsables de vetllar pel bon estat dels camins i de tractar i jutjar els afers derivats de les incidències ocasionades per l'aigua. El Consell de la Terra també confirmava els càrrecs de capitans i deseners de cadascuna de les Parròquies, que donaven suport als batlles quan els era requerit. Els raonadors de Corts també nomenats

Gravat de la instal·lació d'un jutge d'apel·lacions a la Casa de la Vall. S. XIX.
Fons de la Biblioteca Nacional d'Andorra

pel Consell de la Terra s'encarregaven de passar comptes i vetllar pel bon funcionament de la justícia durant les sessions del Tribunal de Corts. Les causes de veí a veí i els conflictes entre Parròquies per qüestions de drets d'ús de béns comunals eren jutjades en segona instància pel Tribunal de Visura, nomenat pel Consell de la Terra, i en tercera instància pel Consell de la Terra en ple. El Consell de la Terra també participava en l'elecció del càrrec de batlle, mitjançant la sisena⁴ i en l'elecció del càrrec de notari a través de la doena.⁵

A grans trets, la conjuntura econòmica d'Andorra al llarg dels segles XVI, XVII i XVIII és dispar. A manca d'estudis concrets sobre el segle XVI, la concessió de privilegis comercials i fiscals indicaria que els intercanvis comercials, en especial amb Catalunya, incrementaren la posició econòmica de molts prohoms. La venda de bestiar fou la principal activitat comercial. Durant el segle XVII és produït un empobriment econòmic motivat per les constants guerres que enfrontaren França amb els regnes hispànics i que tingueren especial afectació en la zona del Pirineu. La situació es veié afectada per l'aparició de freqüents epidèmies de pesta. És el segle de la fam, la pesta i la guerra. La precària situació econòmica provocà una forta inestabilitat social que es posà de manifest amb l'auge del bandolerisme i de la bruixeria. El segle XVIII fou el gran segle de la bonança econòmica, basada en l'exportació del ferro produït a les fargues andorranes i en l'exportació de bestiar. El Consell de la Terra va saber fer front a les necessitats de cada moment, ja fos per negociar privilegis polítics i comercials amb Catalunya o França o bé per mantenir la neutralitat de les Valls d'Andorra durant els períodes de guerra. També prengué mesures per evitar la propagació de les epidèmies a Andorra i prengué mesures per garantir la provisió de blat, vi i d'altres productes de productes necessitat.

Segles XVIII-XIX. Del Consell de la Terra al Consell General

A partir de la segona meitat del segle XVII es començaren a percebre alguns canvis pel que fa a l'antic Consell de la Terra. El 23 de maig de 1667, en sessió de Sancogesma, el Consell de la Terra va acordar sobre l'elecció i les competències dels Síndics. S'establí que cada any es nomenessin un mínim de dos Síndics, "donant tot plen poder a tots, si son tots dos, o sinó al que se'l i trobarà de exegir qualsevol cosa tocant a la vall... y lo que ells faran sie tant ben fet com si lo Consell ple s'i trobàs..."⁶ Els Síndics nomenats aquell any foren Joan Antoni Torres, d'Encamp, i Antoni Palmitjavila, de Fontaneda. En aquells moments no es donava més poder a un Síndic que a un altre, com passaria més endavant.

A final del segle XVII el Consell de la Terra es trobava en un moment de transició. Tot i que encara no havia desaparegut la denominació de Consell de la Terra, en aquells moments s'utilitzava més la denominació de Consell de la Vall. De manera menys freqüent també es coneixia la institució com a Consell dels Vint-i-Quatre. El Consell de la Vall no era aliè a les noves modes socials procedents de l'exterior del país com la introducció de l'hàbit de fumar o de portar barretina al cap. Així, el 6 de gener del 1699 va prohibir als membres del Consell portar barretina dins la Casa de la Vall i fumar, tant dins com fora del rotlle.⁷ Fou la primera ordinació de la història d'Andorra que prohibia fumar en un local públic.

A partir de la primera meitat del segle XVIII i coincidint amb la promulgació del decret de Nova Planta a Catalunya (1716) es començà a emprar la denominació de Consell General. La no-integració de les Valls d'Andorra en el decret de Nova Planta de Catalunya fou un pas més del

camí d'Andorra vers la seva constitució com a territori independent. Entre els segles XVIII i XIX es crearen signes d'identitat propis del territori com la bandera o l'himne. L'escut ja es troba documentat a partir de la segona meitat del segle XVII. Antoni Fiter i Rossell a través del *Manual Digest*, de l'any 1748, dóna rellevància al Consell General com a principal institució de govern de les Valls d'Andorra. Aquesta obra i el *Polítar Andorrà*, d'Antoni Puig i Busquets, l'any 1763, van ser els llibres que sempre estaven damunt la taula del Síndics i van ser considerats com les bibles dels andorrans. La institució definí cada cop més la seva pròpia identitat a partir del manteniment dels costums o de la manera de vestir dels Cònsols i dels Consellers.

Escut antic d'Andorra a la façana de la Casa de la Vall

Després de la promulgació del decret de Nova Planta els bisbes d'Urgell es reconegueren com a prínceps sobirans de les Valls d'Andorra, amb la qual cosa Andorra deixa a ser un Cosenyoriu per convertir-se en un Copríncipat.

Els Síndics deixen de ser només uns missatgers o representants del Consell per convertir-se en els presidents de la institució. Es passa d'un Consell de la Terra corporativista a un Consell General on els Síndics exerceixen com a Caps d'Estat. Al segle XIX ja es distingeix el càrrec de Síndic del de Subsíndic. El Consell General es converteix en la principal institució de govern interior del Copríncipat d'Andorra i concentra els poders legislatiu i executiu. El Síndic General passa a tenir amplis poders decisoris i executius. La correspondència s'adreça a ell directament. Es crea el càrrec de secretari del Consell General.

La Revolució Francesa posa en perill el règim jurisdiccional que Andorra havia tingut fins aleshores. L'any 1793 les autoritats revolucionàries de l'Arieja es neguen a rebre el tribut de la quèstia de mans de les autoritats andorranes perquè la consideren un impost feudal. Es posava en perill un dels fonaments del Copríncipat. La insistència diplomàtica del Consell General aconseguí que el 27 de març del 1806 l'emperador Napoleó I restablís les relacions amb Andorra.

Durant la segona meitat del segle XIX el país entrava en una nova crisi econòmica i social. La farga i el comerç de bestiar oví queien en decadència i perdien la importància que havien tingut en segles anteriors. Només el comerç de mules, el conreu i la fabricació de tabac venut a Catalunya i França per la via del contraban esdevindrien un suport a la precària situació econòmica que assolava el país. Malauradament la desaparició del llibre d'actes del Consell General datat entre el 1745 i el 1864 impedeix tenir coneixement d'un gran període històric de la història d'Andorra i del Consell General que comprèn des de la Revolució Francesa fins a les guerres carlines d'Espanya.

Un altre moment transcendent per a la història d'Andorra i del Consell General es donava el 22 de maig del 1866. El bisbe Josep Caixal aprovava el decret de la Nova Reforma que havia impulsat el Síndic Guillem d'Areny Plandolit. En resum, aquest decret atorgava el dret a vot a tots els caps de casa; es legislava la incompatibilitat entre la funció de Conseller del Comú i de Conseller General; es limitava la durada dels càrrecs a quatre anys; s'establí la renovació

de la meitat del Consell General cada dos anys; es creava el càrrec de comissionat de poble en les eleccions comunals, i el més important és que es donava dret als casalers de participar en la vida política i la creació d'una normativa electoral per a la provisió de càrrecs polítics.⁸ La inestabilitat política, econòmica i social que afectava el país a final del segle XIX originà un dels moments més difícils per la història d'Andorra i del Consell General. És el que es coneix com a *revolució andorrana*. Les relacions entre el Copríncep Episcopal i les autoritats andorranes entren en crisi per la negativa del bisbe a canviar el tribut del delme en espècies per un tribut eclesiàstic. La qüestió no quedà resolta fins a l'any 1903, moment en què el bisbe d'Urgell acceptà el canvi. El Consell General a final del segle XIX era conscient de la crisi econòmica que assolava el país i que calia trobar solucions. Durant l'octubre del 1866 el Consell General aprovà la concessió a una companyia francesa de l'explotació de les aigües termals d'Escaldes a partir de la construcció d'un balneari que havia d'anar acompanyat de la construcció d'una casa de jocs. Com a contrapartida els concessionaris havien de construir carreteres al país. El projecte fou defensat a l'inici pel Copríncep Francès però trobà l'oposició del Copríncep Episcopal. El país quedava dividit en partidaris del Copríncep Episcopal i en partidaris del Copríncep Francès. La situació esclatà el 8 de desembre del 1880, quan un grup d'entre 200 i 250 homes armats favorables a la posició del Copríncep Episcopal assaltaren Casa de la Vall. Detenen el Síndic i s'apropien de les claus i del segell. El país entra en un moment de desgovern. Durant el mes de febrer del 1881 la tensió augmenta i provoca l'enfrontament entre el Consell General revolucionari i els Comuns de Canillo i Encamp. A mitjan d'aquell any el moviment contrarevolucionari s'imposa i posa fi a la revolució amb la signatura del tractat del Pont dels Escalls. Es prohibeix el joc a Andorra. Durant el mes de juliol es duen a terme unes eleccions que portaran a la sindicatura el conservador Francesc Duran (a) Guilleló.

El síndic Guillem Areny Plandolit, promotor de la Nova Reforma del 1866

La situació particular de la jurisdicció del Copríncipat d'Andorra no era comprensible a final del segle XIX, moment en què els grans estats ja s'havien consolidat, i fou motiu de debat. Fou conegut com a *la qüestió d'Andorra*. Per a alguns polítics, viatgers i periodistes francesos i espanyols Andorra s'havia d'incorporar a Espanya o França. La diplomàcia del Consell General, un cop més, evità que aquesta idea fos executada.

Segle xx. El reconeixement internacional de l'estat andorrà. El Consell General parlamentari.

La vida a Andorra durant la primera meitat del segle XX no era gens fàcil. El país es trobava poc comunicat amb Espanya i França. Una agricultura precària basada en el cultiu del tabac i l'engreix d'alguns caps de bestiar continuava sent l'única forma de supervivència. Molts fadrins i fadrines es van veure obligats a emigrar a Catalunya o al sud de França per buscar-se la vida.

El Consell General treballà per portar el progrés al país. L'any 1929 signava un acord històric amb la companyia Fhosa, la qual havia de dur a terme els treballs d'electrificació del país i la construcció de carreteres que comunicuessin Andorra amb els països veïns. També exigí als

concessionaris la creació d'una xarxa de carreteres a l'interior del país. Entre els anys 1933 i 1934 el país i el Consell General viuria moments tensos i convulsos. La reivindicació de la implantació del sufragi universal l'any 1933 ocasionà un moment revolucionari que tingué el seu moment més àlgid amb el segrest del Consell General. Finalment es concedí aquest dret de forma momentània i no fou reconegut de forma definitiva fins a l'any 1948. La vaga dels treballadors de Fhassa i l'aparició de Borís d'Skóssirev, que s'autoproclamà rei d'Andorra l'any 1934, posaren a prova la capacitat negociadora i la paciència del Consell General.

Un altre moment delicat per a la història d'Andorra i del Consell General s'esdevingué en motiu de l'esclat de la Guerra Civil espanyola (1936-1939) i de la Segona Guerra Mundial (1939-1945). En aquells moments difícils el Consell General decideix que el càrrec de Síndic no tingui una durada limitada. Durant 23 anys, des del 1937 fins al 1960 fou elegit Síndic General Francesc Cairat i Freixes. Hagué de fer front a la penúria derivada de la Guerra Civil espanyola. També hagué de mantenir el país neutral durant la Segona Guerra Mundial malgrat que Andorra fos un lloc de pas de fugitius i d'acollida de refugiats. Visqué el problema de la radiodifusió i les tensions originades per la distribució de quotes per a la importació de mercaderies. A partir de la dècada dels anys 50 ajudà al desenvolupament comercial i turístic del país. També fomentà la realització d'activitats culturals.

Durant la dècada dels anys 60 Andorra es converteix en un país turístic. Les compres i l'esquí esdevenen la base del creixement econòmic del país. La necessitat de mà d'obra en els sectors de la construcció, el comerç i l'hoteleria provoquen una forta onada immigratòria. El Consell General ha de fer front a noves demandes socials com les relacionades amb l'atorgació de la nacionalitat andorrana, la situació dels residents, la modificació del sistema electoral, la creació de la Caixa Andorrana de la Seguretat Social o la millora de les infraestructures sanitàries. També s'endega el projecte d'andorranització, que fomenta l'aprenentatge del català i el coneixement de la història i de les institucions andorranes. La figura política més rellevant d'aquells moments és el Síndic Julià Reig i Ribó, que presidí el Consell General en dos moments diferents, 1961-1966 i 1973-1978. La creació de la Parròquia d'Escaldes-Engordany, que se segregà de la d'Andorra, motivà que el nombre de Consellers del Consell General passés de 24 a 28, com es constitueix en l'actualitat.

L'any 1970 el Consell General aprovà la llei que concedia el dret a vot a les dones andorranes i el 1974 la que els donava dret a ser elegides.

El Consell General exercia l'acció legislativa i l'executiva al mateix temps, i de fet es crearen comissions de treball que funcionaven com a ministeris. Andorra havia crescut i canviat molt en poc temps i calia dur a terme reformes en l'àmbit institucional que situessin Andorra com a estat de dret i posessin fi a les anquilosades institucions feudals. Calia en primer lloc dur a terme la separació dels poders executiu, legislatiu i judicial. Entre el 1975 i el 1981 es dugué a terme un estudi conegut com la Reformeta que donà origen a la creació del primer govern executiu l'any 1982. El darrer Síndic abans de la creació del Govern d'Andorra fou Estanislau Sangrà.

1982-2019. El Consell General institució parlamentària

Amb la separació dels poders legislatiu i executiu el Consell General es convertia en el

parlament d'Andorra. Impulsà la creació d'un grup de treball encarregat d'elaborar un text constitucional. Aquella legislatura és coneguda amb el nom de constituent. El 14 de març el poble andorrà aprovava mitjançant un referèndum la Constitució d'Andorra. Mesos després es convertia en el 184è estat reconegut per l'Organització de les Nacions Unides (ONU).

Andorra és un estat de dret que es defineix com a Copríncipat parlamentari. El règim institucional establert en la Constitució manté als Coprínceps com a Caps d'Estat, defineix les competències del Govern i de les institucions judicials. També defineix el Consell General, o parlament, com la representació mixta i paritària de la població nacional i de les set Parròquies. Fixa el nombre de parlamentaris entre els 28 i els 42. La meitat del parlament és escollit a partir de les llistes nacionals i l'altra meitat a partir de les llistes de les circumscripcions territorials.

Des de l'aprovació de la Constitució s'han dut a terme set legislatures. De les darreres, destaca la presència de dones que ostenten els càrrecs de Síndica, Subsíndica i de Consellera General.

La supervivència d'un territori d'origen feudal com el Principat d'Andorra és deguda en bona part a l'habilitat diplomàtica del Consell de la Terra i del Consell General, tant a l'exterior com a l'interior del país. El Consell General s'ha caracteritzat al llarg de la història pel seu *savoir faire*, com en diuen els francesos. Nosaltres potser ho traduiríem com *fer-se el suec* o *fer l'andorrà*, mai més ben dit. Amb això no vull dir que el Consell General s'hagués desentès de res sinó que sempre s'ha caracteritzat per la seva prudència i esperit conciliador.

Després de 600 anys, la història del Consell General no es pot donar per acabada. De ben segur que continuarà sent una institució clau dins la història d'Andorra i per molts anys

Interior de la sala del parlament d'Andorra

Domènec Bascompte i Grau,

historiador i arxiver del Comú de Canillo

Bibliografia

- ARMENGOL, LIDIA; MAS, MANUEL; MORELL, ANTONI. *El Consell General (1682-1799). Recull cronològic dels patricis andorrans*. Consell General. Andorra, 1980.
- BAIGES, IGNASI J.; FAGES, MARIONA. *Diplomatari de la Vall d'Andorra*, (s. XIV). Andorra. Govern d'Andorra 1993.
- BARAUT, CEBRIÀ. *Cartulari de la Vall d'Andorra*. (s. IX-XIII). Govern d'Andorra. Andorra, 1988.
- BARAUT, CEBRIÀ. *Cartulari de la Vall d'Andorra*. (s.X-XIII). Govern d'Andorra. Andorra, 1990.
- BASCOMPTE, DOMÈNEC. *Diplomatari de la Vall d'Andorra* (s. XVII). Andorra. Govern d'Andorra, 1997.
- BASCOMPTE, DOMÈNEC. "La resolució dels litigis de servitud a les valls d'Andorra" a *Pedralbes revista d'història moderna*, vol. 13 (2). Barcelona, 1993. p. 297-303.
- BASCOMPTE, DOMÈNEC. "Factors sociopolítics a Andorra", a *Andorra un llarg i profund viatge*. Andorra. Govern d'Andorra / Crèdit Andorrà, 2009. p. 225-252. Biblioteca Nacional d'Andorra. Col·lecció de gravats.
- BUYREU, JORDI. *Diplomatari de la vall d'Andorra (segle XVIII)*. Andorra. Govern d'Andorra, 2012.
- BUYREU, JORDI. "Aspectes polítics i socials a l'Andorra de l'època moderna" a *Història d'Andorra. De la prehistòria a l'edat contemporània*. Barcelona. Ed. 62, 2005.
- CODINA, OLIVIER. *De fer et de laine. Les vallées andorranes du XVIe au XIXe siècle*. Perpinyà. Universitat de Perpinyà (Presses Universitaires de Perpignan) / Fundació Julià Reig, 2005.
- FITER I ROSSELL, ANTONI. *Manual Digest*. Andorra. Consell General, 1987.
- LÓPEZ, ESTEVE; PERUGA, JOAN. *Diplomatari de la Vall d'Andorra*, (s. XIX). Andorra. Govern d'Andorra, 1994.
- MAS, DAVID. "L'adquisició de la Casa de la Vall." a *Butlletí del Comitè Andorrà de Ciències Històriques*, núm. 3, pàg. 213-235. Andorra la Vella 1991.
- POL SOLÉ, ANTONI. *El fet territorial andorrà. L'essència d'una realitat federal*. Andorra. Editorial Maià / Premsa Andorrana, 1978.
- PUJAL, ALBERT; LLADÓS, JOSEFINA: *La domus del Consell de la Terra*. Andorra. Consell General, 2008.
- VALLS, ÀLVAR. *Diccionari enciclopèdic d'Andorra*. Fundació Credit Andorrà. Andorra, 2006.
- VELA, SUSANNA. *Diplomatari de les valls d'Andorra* (s. XV). Andorra. Govern d'Andorra, 2002.
- VIADER, ROLAND. *L'Andorre du IXe au XIVe siècle*. Tolosa. Presses Universitaires du Mirail, 2003.
- AA. DD. *Casa de la Vall. De casa pairal a seu del Consell General*. Govern d'Andorra. Andorra, 2007.

Notes

- 1- Roland Viader. *Pouvoirs et communautés en Andorre*, pàg. 598.
- 2- Albert Pujal i Josefina Lladós. *La domus del Consell de la Terra*.
- 3- David Mas. *L'adquisició de la Casa de la Vall pel Consell de la Terra (1702)*, pàg. 213-235.
- 4- La sisena era una llista formada per un prohoms de cada parròquia de la qual el Consenyor havia d'escollir el batlle.
- 5- La doena era una llista amb dos noms de la qual el Consenyor havia d'escollir un notari.
- 6- ANA/ASC, .llibre 11, f.3r.
- 7- ANA/ASC, llibre 11, f. 75v.
- 8- Carne Tudel, Esteve López, Joan Peruga. *Diplomatari de les valls d'Andorra* s. XIX, pàg.37.

Vos primer senyor Síndic

Noemí RODRÍGUEZ

Distingides autoritats, senyores, senyors ...

Ja sé que això del tractament protocol·lari, així, a l'agost, en dissabte i amb xancletes, fa estrany.

Però més estrany és no tenir encara una llei de protocol.

I no és només perquè al Consell General tinguin molta feina per fer, que en tenen. Ni perquè no hi pensin, que hi pensen. El problema és que això del protocol fa de mal fer. Sobretot perquè generalment ningú no té problema a cedir el seu lloc, sempre que quedi clar que és el seu, de lloc, i que el cedeix perquè vol, no perquè ho hagi de fer.

Ja fa uns quants anys que es va intentar tirar endavant una llei de protocol. El 2003 ja hi va haver alguna discussió dialèctica a Casa de la Vall, perquè alguns consellers no havien tingut accés al text que preparava el govern. Un text que no va arribar a veure la llum. La darrera incursió, si no m'equivoco, va ser la de la sindicatura que encapçalava Josep Dallerès l'any 2009, que va arribar fins i tot a redactar-la l'any 2010. Però no hi va haver manera.

De fet –tot i que de forma força discreta–, aquell text de fa gairebé deu anys està servint de base per fer un nou intent. Suposo que el secret amb què s'està gestionant és perquè no se'n vagi un altre cop al calaix.

I és que –i ara arribem al moll de l'os– parlar de protocol a Andorra vol dir que tots plegats hem de decidir qui passa primer. Si el Govern o el Consell General. I aquí rau el problema. I ja no dic res dels coprínceps per no embolicar més la troca. Que un cap d'estat bicèfal i indivís té el seu *morbo* en el món del protocol.

De concepte; en primer lloc. En un estat modern, el cap de govern, el president, és qui normalment encapçala les representacions.

De fons; el Consell General és l'òrgan de govern més antic del país, és el que s'elegeix per sufragi i, en definitiva, qui escull el cap de Govern; per tant, hauria de passar primer.

Uno de los principales cambios que se introducen se produce a la hora de establecer los criterios que se usarán para establecer las precedencias en las autoridades oficiales, dando más importancia a los cargos que son elegidos en procesos electorales frente a los que son designados, visualizando de esta forma la importancia del papel de los ciudadanos en la vida de las administraciones dentro de una democracia y haciendo más visible en las ceremonias las diferencias frente al periodo anterior.

Hi ha moltes altres qüestions a tenir en compte; no ens hi aturarem ara. Ni tan sols en el problema més gros, que és el que ha impedit arribar a un consens relativament fàcil, i que no és cap altre que l'ego.

De fet, si no fos per aquesta i altres vanitats, la solució era relativament senzilla en el pla tècnic, amb una presidència interna a càrrec del Síndic i una presidència externa a càrrec del Cap de Govern. Vaja, que dins del país passa primer el Síndic, i quan sortim a fora, és el Cap de Govern qui passa primer.

Bé, estic simplificant molt, però l'anècdota de la llei del protocol ens serveix per obrir un debat pendent que el tema protocol·lari no fa sinó evidenciar, i és, al meu parer, la pèrdua de pes del Consell General els darrers anys.

Com bé sabeu, les proposicions de llei poden ser tramitades a iniciativa de:

- un Grup Parlamentari;
- tres Consellers Generals;
- tres Comuns de manera conjunta, o
- una desena part del cens electoral nacional, d'acord amb la llei.

Els projectes de llei els impulsa l'executiu; un cop aprovats pel Govern, són tramesos pel cap de Govern al Consell General acompanyats d'una exposició de motius, així com de la documentació i antecedents necessaris perquè el Consell General s'hi pugui pronunciar.

Si partim de la base que l'impuls legislatiu –en essència– neix del Consell General, per tant de les proposicions de llei que es presenten per ser tingudes o no en compte per la cambra, i que els projectes de llei, que per cert són tinguts tots en consideració, entren directament a instàncies del Govern, per què el gros de les propostes arriben per la via del Govern? 29 projectes de llei des de començament d'any i 8 proposicions de llei.

Si partim de la base que la pàgina web del Consell General està actualitzada i podem donar veracitat a aquestes dades, la primera pregunta que ens podem fer és:

Per què el gros de l'impuls legislatiu recau en el poder executiu? I sí, ja sé que la Constitució reconeix l'impuls legislatiu a tots dos. I sí, ja sé també que arreu d'Europa el problema és més o menys el mateix. Però no em tranquil·litza. La democràcia europea tampoc no és el que era. Se m'acudeixen dues explicacions –exportables amb matisos a moltes de les democràcies europees:

La primera, una qüestió d'economia domèstica. Quan el Govern impulsa un projecte de llei compta amb tècnics, assessors i experts en nòmina que fan la feina.

En el cas dels grups parlamentaris –ja no entro a valorar en el cas dels comuns ni dels particulars que poden voler impulsar una ILP–, han de sufragar la despesa de la seva butxaca o de les assignacions parlamentàries.

Per tant, a la majoria li surt més a compte impulsar un text legislatiu des de l'executiu que des del parlament, i la minoria no sempre té prou recursos.

Però hi ha un altre factor, menys evident, i que em preocupa més. I és la manca de separació de poders entre l'executiu i el legislatiu. Diguem-ne *l'esperit de la reformeta*.

En no haver-hi cap distinció entre el poder legislatiu i el poder executiu, el 1981 les transformacions econòmiques, socials i demogràfiques d'Andorra van conduir a la creació del primer Govern, amb el nom de Consell Executiu. Les reformes van continuar i van culminar amb la promulgació de la primera Constitució del país, el 1993, la qual va donar al Consell General la seva estructura actual.

Acostumat el Consell, fins a la creació del Govern, a fer el que calgués quan calia, l'arribada de la separació de poders, primer amb el Consell Executiu, després el Govern i posteriorment amb la Constitució l'any 1993, ha deixat alguns tics sobre qui fa què i com es prenen determinades decisions a casa.

La sensació que és el Govern –i qui diu el Govern diu un nucli dur de quatre o cinc persones, que inclou el cap de Govern, dos ministres potents, alguna persona de confiança i el president del seu grup parlamentari– el que acaba dirigint els fils del que toca i del que de vegades pertoca al Consell és una constant massa habitual, a la qual se suma la manca de crítica i de control que exerceix el mateix grup parlamentari de la majoria sobre el Govern.

No són opinions. Simplement constato el que d'altra banda queda ben reflectit en el diari de sessions i en el butlletí del Consell General.

La majoria parlamentària no fiscalitza prou l'acció de Govern. I quan ho fa, ho fa fora de la cambra, que no és on hauria de fer-ho.

És el que té el sistema democràtic. Està sobrevalorat, ho sé, però se suposa que és el que hem escollit. I les antigues maneres de fer política cada cop encaixen menys en una societat sovint fastiguejada per la manca de transparència dels seus representants. I amb això encaro la recta final de la meua exposició.

Perquè si tots tenim clar que la Llei electoral respecta la representativitat del territori, per què no deixem fer la seva feina als consellers de les territorials?

Posaré un exemple: la Llei de competències i transferències comunals. No entraré sobre com es va fer, ni en els intents maldestres de negociació, ni en el decebedor resultat final.

Des del meu punt de vista l'error no era tant si la negociació estava ben o mal feta. L'error, al meu parer, rau en qui havia de consensuar el text, i que al meu parer no eren uns altres que els Consellers de les territorials, i no pas ni el Govern ni els Comuns, tots dos amb un clar conflicte d'interessos.

La població ha escollit en circumscripció parroquial els dos Consellers que han de representar la parròquia al Consell General, que és l'òrgan legislatiu, però quan es fa una llei que afecta la gestió del territori, aquesta potestat l'agafen els comuns i el Govern. Algú m'ho explica?

Els candidats a consellers generals de les territorials es designen més a partir de raonaments estratègics que no de la funció que haurien de tenir. Una funció, per cert, poc o gens detallada en el Reglament del Consell General.

Els ciutadans escullen Consellers Generals, als quals deleguen la sobirania popular, però

majoritàriament són els ministres, designats a dit pel Cap de Govern –i no necessàriament electes– els que escullen, dissenyen i redacten les lleis.

I després de mesos de treballs i esborranys, els grups parlamentaris de la majoria en tenen prou amb un parell de reunions informatives (o tres si el tema toca algun voraviu) per donar-hi el vistiplau abans no entri a tràmit parlamentari. Un tràmit parlamentari que sovint és això, un tràmit.

A partir d'aquí, el peix ja està venut, i les esmenes presentades i aprovades pels partits de l'oposició solen ser casos excepcionals, més per corregir errors de forma que per matisar-ne el fons. I tot, davant d'una ciutadania adormida, que cada cop està menys interessada i més allunyada emocionalment dels afers de la cosa pública.

Potser no és un mal sistema, aquest de renunciar *de facto* a la tasca dels Consellers de les territorials, però aleshores, si un cop dins l'hemicicle els Consellers electes a les territorials no tenen més funció específica que el seu paper en les votacions de les lleis qualificades, per què no actuem en conseqüència i canviem la llei electoral per fer-la més proporcional? Que també estaria bé, tot sigui dit.

Potser el que caldria és repensar el sistema, fer del Consell General un òrgan legislatiu potent, un espai de debat real, un centre de discussió, transparent i participatiu en què grups majoritaris, minoritaris i consellers no adscrits tinguessin accés a tota la informació que es genera, que exercissin amb rigor la seva funció de control al Govern i, ja posats a demanar, amb un reglament –em consta que s'hi treballa– que permetés que el flux d'idees i opinions fos com la vida al carrer: plural, transversal, enriquidora i sobretot una mica més dinàmica.

Agraeixo l'oportunitat de les amigues i amics de la SAC de poder compartir avui tots aquests neguits. Estic convençuda que iniciatives com la d'avui ens han d'ajudar a dibuixar el que espero i desitjo sigui un gran treball en favor de la democràcia i la gent d'Andorra.

Moltes gràcies.

Noemí Rodríguez,
periodista

Reptes per a un parlament del segle xx(i)

Yvan LARA i SÀNCHEZ

0. Introducció

Que poc actual això de parlar de parlamentarisme... A qui li importen els parlaments? A qui li importen els òrgans de representació en plena crisi de representació? A qui li importen els òrgans de deliberació i debat en època de decisions ràpides i monòlegs? Volem gestió! Volem solucions immediates! Volem discursos brillants, que enfonsin els adversaris! Volem resultats mesurables i indiscutibles! Volem *show*! Volem sang! Si els parlaments ens ho poden oferir, fantàstic. Si no, visca Twitter!

Permeteu-me començar amb aquesta provocació. Perquè hi ha una mica –molt– d'aquest discurs flotant en l'ambient des d'ara ja fa una pila d'anys. La política espectacle no és ni un problema nou (Guy Debord ja la retratava molt bé el 1967 a *La Société du spectacle*) ni exclusiu de les democràcies occidentals (com ens recordava l'antropòleg Georges Balandier el 1980 a *Le pouvoir sur scènes*). I en aquest context, els parlaments no han viscut gens còmodes. Condemnats a la irrellevància o a la transformació, han optat, molt sovint, per la segona alternativa sense poder evitar la primera: han acabat rendint-se al xou i, fent-ho, no ens aporten gaire cosa més que la tertúlia política de torn...

Sí que ho fan –aportar-nos molt més que una tertúlia de ràdio o de tele–, però no sembla el paràmetre que més es valori des de dins, professionals i convençuts del parlamentarisme a banda. Menystinguts per les majories, mal utilitzats per les minories... els parlaments –arreu; permeteu-me el diagnòstic ràpid i poc detallat– estan en crisi.

L'objectiu de les línies que segueixen és assenyalar una sèrie de reptes que considero que té pendent el parlamentarisme a Andorra. Per identificar-los, la nostra referència no serà un hipotètic *parlamentarisme del segle xxi* –que no sé massa bé què significa i que em sembla una expressió cosmètica més per fugir d'estudi–, sinó l'edat d'or de molts parlaments, el segle xx, un mirall interessant i una casella que el parlamentarisme andorrà s'ha saltat, passant dels parlaments

preconstitucionals als parlaments desprestigiats posteriors al 1993. Durant el camí, miraré d'assenyalar també alguns dels serrells que ens queden, pel que fa a la recerca, per conèixer millor el nostre parlamentarisme (perquè només amb més recerca i informació podrem millorar). Abans de començar, unes últimes notes prèvies. La primera sobre la perspectiva que miraré d'adoptar. Els tocs d'anàlisi de la meua ponència venen de la ciència política, no del dret. No serà, per tant, una visió normativa, sobre com diuen els textos legislatius que és el nostre parlament sinó sobre com funciona efectivament el nostre parlament. La part propositiva, en canvi, sí que serà normativa, sí que mirarà d'explicar com crec que haurien de ser les coses. La segona sobre l'objecte, sobre el què. No pretenc ser exhaustiu, em fixaré tan sols en alguns dels aspectes del nostre parlamentarisme que em semblen especialment rellevants o problemàtics, on els reptes són més urgents. En fer-ho, no parlaré en cap moment dels problemes del Consell General actual sinó d'una mirada transversal a tots els parlaments que hem tingut des del 1993. I miraré de parlar el mínim possible del sistema electoral general, no perquè no sigui important ni una peça estructural en el nostre parlamentarisme sinó perquè quan obrim la crítica o el debat a l'entorn del sistema electoral, acaba eclipsant tot d'altres elements interessants, que sovint queden en un immerescut segon pla.

Per últim, adoptaré una perspectiva que en bona part és deutora de *Les principes du gouvernement représentatif*, de Bernard Manin, una obra relativament breu, molt accessible i imprescindible per a l'estudi del parlamentarisme, a la qual és molt sa tornar-hi de tant en tant. Manin es pregunta en tot moment quin rol ha de jugar el parlament per ser útil a la democràcia en cada moment històric i proposa analitzar tots els elements que configuren el sistema parlamentari d'un país des d'aquesta perspectiva, sense cotilles. Miraré d'acostar-me a una perspectiva com aquesta al llarg de les següents línies.

Atacarem la qüestió per parts, fixant-nos successivament en les tres funcions clàssiques de tot parlament.

1. Representar la població

Una funció clau de tot parlament és representar la seva població. I el Consell General, en aquesta qüestió, no surt especialment ben parat. Els elements més problemàtics són tres.

En primer lloc, un dèficit en allò que el politòleg Robert Dahl –un dels grans experts en els estudis democràtics– anomena la *ciudadania inclusiva* i que, al seu parer, és un dels requisits indispensables per poder parlar de democràcia. No ens hi estendrem perquè es tracta d'una qüestió molt debatuda, però vint anys per obtenir la ciudadania plena i poder participar políticament fins i tot a les eleccions locals és, es miri com es miri, excessiu, per l'enorme quantitat de població que deixa fora i per com desincentiva la participació política dels no tan nouvinguts passada aquesta quarantena...

Després, un llinar electoral del 7,14% (no establert directament, però conseqüència de deixar fora del repartiment per resta els partits que no han obtingut representació en el repartiment directe d'escons), un llinar que deixa fora partits minoritaris d'una mida considerable, que, per tant, té un impacte molt considerable en la pluralitat política i que, en conseqüència, deixa potencialment sense representació una part important del cos electoral.

Finalment, un grau de proporcionalitat baix per dos efectes principals: pel fet que la meitat

dels escons es reparteixen de manera majoritària i pel fet que, després, la part proporcional es reparteixi entre una quantitat d'escons molt baixa (14), que impedeix distribucions genuïnament proporcionals.

A banda dels efectes evidents en el Consell mateix, els dèficits en aquest àmbit (el de la representació) són especialment un problema quan el parlament mediatitza (per la manca d'eleccions directes) l'elecció d'una bona part de la resta de càrrecs institucionals i de poder del país: des del Cap de Govern fins al Raonador del Ciutadà. Així, tot un conjunt de càrrecs que podrien ser escollits de manera directa, acaben sent escollits per institucions no elegides (Coprínceps), per institucions amb dèficits en el seu grau de representació (Consell General i Govern) o per una combinació de totes dues. Un cas paradigmàtic: l'elecció del president del Consell Superior de la Justícia. Potser ens seria més útil un parlament que es dediqués en cos i ànima a les tres funcions clàssiques que no a aquesta funció de seleccionar, filtrar o confirmar tot d'altres representants, on el legislatiu replica a tot el sistema institucional els biaixos de representació del qual ell mateix és víctima.

2. Legislar

És evident que el Consell General legisla i que aquesta funció és assumida amb molts menys problemes que l'anterior.

Dins d'aquesta segona funció, però, s'intueixen alguns punts d'ombra. Atès que no disposem de certeses ni d'evidències i tenint ben present que dades no és el plural d'anècdota, enfocaré aquesta segona part més com a reptes per a la recerca que per al parlamentarisme. Si es confirmen les intuïcions, però, aleshores sí que caldria posar fil a l'agulla per fer del Consell un parlament millor també pel que fa a la funció legislativa.

Es tracta de serrells recercaires que seria interessant poder escatir al llarg dels propers anys a partir d'un desenvolupament de la recerca en ciència política al país; preguntes que ens ajudarien a poder entendre molt millor el funcionament del nostre sistema parlamentari.

En poso tan sols alguns exemples:

- Quin és el grau de consens dels projectes de llei / proposicions de llei presentats?
- Quantes proposicions de llei es presenten? Quin percentatge prospera?
- Quin és el grau d'iniciativa del parlament? (quantes lleis venen de proposicions de llei, no de projectes de llei?)
- Quin és el grau d'acceptació de proposicions de llei de grups minoritaris acceptables per als grups majoritaris? (és a dir: en quin grau s'accepten o es rebutgen proposicions de llei de grups minoritaris pel sol fet de no ser una iniciativa del(s) grup(s) que controla/en la majoria del Consell General?)
- Quines diferències podem observar en els resultats i en els estils de legislació en funció del grau de majoria dels grups majoritaris?
- Quin impacte té l'acció dels grups d'interès en la legislació?
- Quin grau de dissens o d'autonomia mostra el grup de la majoria en relació amb el criteri del Govern? (és a dir, entre els grups majoritaris i el Govern, podem parlar de divisió de poders o seria més ajustat parlar de divisió de tasques?)
- Etc.

En tots aquests àmbits, ens falta molta informació. És raonable emetre molts dubtes, però no tenim elements fiables ni per emetre una crítica ferotge en aquest àmbit ni per defensar a capa i a espasa la manera de legislar del nostre parlament. És urgent poder disposar d'informació fiable en aquest aspecte al més aviat possible, només així es podran plantejar millores per al parlamentarisme.

3. Controlar (*checks and balances*)

En aquest tercer àmbit, els problemes són compartits amb una bona part dels parlaments europeus.

Problema 1: el feble control per part del grup de la majoria. La divisió de poders és entre el parlament i el govern, no entre els grups de la minoria parlamentària i el govern. Com a país, és una gran pèrdua que el grup que disposa de més recursos (més persones, més temps, més capacitat de contractació d'informes, etc.) es desvinculi directament del control parlamentari de l'executiu i es dediqui quasi exclusivament, en aquest tercer àmbit, a una extensió de la defensa del govern davant la resta de grups parlamentaris. D'entre els elements que ajuden a perpetuar aquesta situació podem destacar: l'al·lèrgia a la crítica; el fet que la immensa major part dels pesos pesants dels partits que arriben al Consell se'n vagin al Govern i no es quedin al parlament (i, si es queden, acabin a Sindicatura, des d'on no poden –no han de– exercir aquest control. I un últim apunt: encara que aquest control es doni en el si del partit, tampoc no és òptim, perquè el control s'ha de donar en el si d'una institució pública, amb les garanties per a la ciutadania que dona una institució pública (la de transparència, principalment).

Problema 2: el control superlatiu / escènic de les minories. El problema radicalment oposat el trobem a les minories, per a les quals la major part d'allò que fan els governs és un problema, fins i tot quan saben que es tracta d'un problema menor, d'una qüestió anecdòtica, d'un aspecte impopular però en el qual s'havia d'actuar d'aquella manera per responsabilitat, fins i tot quan no disposen de suficient informació per poder anar més enllà de la sospita... Els efectes d'aquesta conducta: dificulta als ciutadans poder distingir entre crítiques sòlides i raonades i crítiques de cara a la galeria; munició per als grups de la majoria que associen crítica a toxicitat i oportunisme; pèrdua d'oportunitat del control efectiu de l'executiu (beneficis per al conjunt del país) a canvi d'un control cosmètic i propagandístic (que només beneficia, si arriba a fer-ho, al partit que el practica).

Si ens fixem en els efectes combinats dels dos primers problemes, no són menors. Contribueixen a empananegar el debat parlamentari. Donen ales a la pèrdua de credibilitat de la funció política (l'oposició crítica coses que després també acaba fent quan governa; l'executiu defensa a capa i a espasa coses que va criticar quan estava a l'oposició; etc.). I dificulten, finalment, la percepció d'utilitat del parlament per part dels ciutadans (si algunes de les preguntes que es fan només serveixen a l'oposició per lluir-se, a la majoria per amagar-se i al govern per trobar el serrell per no explicar-se, qui hi surt perdent és la ciutadania a què el parlament hauria de servir, perquè es queda sense preguntes i sense respostes, tan necessàries).

Problema 3: un control no coherent amb la filosofia que sembla que hi ha darrere les

circumscripcions. Per què volem circumscripcions territorials si no hi ha un control territorial del poder? (i això concerneix sobretot les majories, perquè són els més laxos en aquest sentit i perquè són els que més circumscripcions territorials han guanyat, si no fos així no serien majoria). De fet, es tracta de circumscripcions territorials quasi-uninominals, però tampoc no ens beneficiem d'aquest aspecte, no es dona aquesta proximitat (pública) entre el conseller territorial i la seva circumscripció, no tenen el despatx (públic) de la circumscripció, etc. Així, paguem un preu molt elevat per disposar d'unes circumscripcions territorials (dèficits en la representació) i no disposem de cap benefici. Mal negoci. (Es pot fer el paral·lelisme amb el senat espanyol, perquè el nostre parlament, tot i ser unicameral, ho és només en el funcionament: tenim un parlament encobertament bicameral en la seva elecció i unicameral en el seu funcionament, amb una elecció territorial que no té cap efecte després en el seu funcionament. Caldria més coherència en aquest aspecte.)

I aquí podem introduir un darrer serrell recercaire: quants cops han votat de manera diferent els consellers d'una territorial al grup parlamentari a què pertanyen?

Conclusions

He mirat de destacar al llarg del text que precedeix alguns dels problemes que persisteixen en el funcionament del nostre parlamentarisme. La intenció –no pot ser-ho de cap altra manera– és absolutament constructiva. L'objectiu? Contribuir (des d'una lògica dialògica –deliberativa de la democràcia en la línia del que defensen Jürgen Habermas o Seyla Benhabib) a un diagnòstic compartit que ens permeti pensar i construir un millor parlament.

El parlamentarisme és un tarannà, caldria creure-s'ho i no perdre-ho de vista: caldria més obertura a la crítica i al debat, menys actuacions de cara a la galeria, més creure's la divisió de poders, més enfocar-se a què espera d'un parlament una societat democràtica...

Fa un quart de segle, es va configurar un tipus de parlament per tota una sèrie d'equilibris que, en aquell moment, no es van poder superar de cap altra manera. Ara, 25 anys després, és el moment de començar a plantejar-se com podem dissenyar un parlament que contribueixi de manera més sòlida a la seva funció democràtica. Seria interessant, a més, que en la resposta a aquest repte penséssim més des de l'enginyeria política, des de l'orientació a resultats democràtics (que ens representi millor, que legisli més lliurement, que controli més eficaçment el govern, etc.) que no des de la cotilla del respecte a la tradició. Prefereixo la creativitat a la tradició i reclamo més creativitat per poder ser més democràtics. Sovint paguem un preu massa elevat per ser petits sense aprofitar prou els beneficis de la nostra petitesa. Si a més de ser petits ens enganxem massa a la tradició, em temo que seran massa cotilles per pensar com podem aconseguir un Estat més democràtic.

Yvan Lara i Sánchez,

llicenciat i màster en Ciències Polítiques

Ésser Consellera General al Principat d'Andorra: vocació i compromís

Meritxell MATEU i PI

Voldria agrair a la SAC d'haver-me convidat a participar en aquesta jornada en què estem gaudint de ponències i de debats molt interessants i enriquidors sobre el parlamentarisme, que malgrat ésser el pilar de la democràcia, al nostre país és el gran desconegut.

Fa una mica menys de 22 mesos que vaig deixar el meu escó al Consell General, fet que em permet tenir una distància prudent per parlar d'aquest tema amb certa perspectiva, sense pressions i cap valoració en calent. Tot i això, confesso que són unes valoracions personals i amb un toc feminista.

Remarcaré que el paper de les dones al Consell General és bastant recent. El dret de vot data del 1971 i el dret a ser elegibles, del 1973! Mercè Bonell va ser la primera Consellera General, el 1984, en substitució d'una baixa d'un conseller general d'Andorra la Vella, i la M. Teresa Armengol va ser la primera Consellera General electa, el 1985, per la parròquia d'Escaldes-Engordany. Però hem de remarcar que dones com Maria Reig, que va ser l'única Consellera General durant el període constituent, o la recordada Rosa Ferrer, que va ser Consellera General els anys posteriors a la Constitució, van ser durant anys l'únic element femení al Consell. La presència de les dones en política a Andorra està encara a les beceroles, sobretot al Consell General, i això tot el que malgrat el que es pugui dir o relatar. La realitat és la que és.

Certament, em direu, que el 2011 durant sis mesos (de l'abril a l'octubre) i fins que la Montse Gil no va deixar el seu escó per presentar-se al consolat de Sant Julià de Lòria, el Consell General va tenir més Conselleres Generals que Consellers Generals: 15 conselleres i 13 consellers. Però s'ha de reconèixer que va ser un fet puntual i fruit d'un cúmul de condicionants. El partit que jo representava i UL a Sant Julià de Lòria van apostar per candidatures amb dues dones en tres parròquies i candidatures mixtes, home-dona, a la resta menys a Encamp. Dit fet va fer que casualment es formés un parlament més que paritari! De manera inèdita van sortir elegides majoria de Conselleres Generals al Parlament! Un parlament en femení! Però, malauradament, i

prova que va ser un esdeveniment fortuït és que en la present legislatura (2015-2019) aquesta paritat ja no hi és.

Si la paritat i la majoria femenina al Consell a l'inici de la legislatura el 2011 hagués estat planejada o hagués format part d'una estratègia, lògicament hauríem hagut d'escollir dones presidentes de grup parlamentaris o elegir una dona al capdavant de la Sindicatura..., i no com sempre, posant-la al segon lloc com a Subsíndica.

En cap cas poso en dubte la vàlua del Síndic actual, només assenyalo que el fet que el 2011, en haver-hi una majoria de Conselleres Generals electes, penso que no hauria estat desgavellat i més aviat s'hauria apreciat que haguéssim elegit una dona com a síndica. Com també hagués estat tot un detall que en el grup parlamentari del qual jo formava part i on érem majoria de conselleres, el president del grup o el president suplent fos una Consellera General. Però no solament no va ser així sinó que ni es va plantejar!

No m'estendré sobre aquest tema. Però és evident que el sostre de vidre existeix i que no es pot obviar per més que alguns justifiquin el contrari.

Tot i això, voldria assenyalar que hi ha alguns canvis que s'han introduït en la manera de funcionar gràcies a les demandes de les Conselleres Generals.

El fet que el Consell General hagi estat majoritàriament compost i pensat per homes ha fet que la manera de fer en les sessions de Consell o les comissions hagin estat establertes en funció de les necessitats dels Consellers Generals, majoritàriament professionals liberals o autònoms. Així, fins fa uns mesos, les sessions de Consell i moltes de les comissions se celebraven a la tarda, per permetre que als matins poguessin atendre les seves obligacions professionals.

El 2011, moltes de les Conselleres Generals, que eren professionals i mares de família, van apostar per traslladar les sessions de Consell i les comissions al matí, per estar lliures a la tarda i poder ocupar-se dels infants o de les seves famílies. Amb això no vull dir que els Consellers Generals no s'ocupin dels fills o de les tasques familiars i que avui en dia homes i dones comparteixen les tasques familiars o de la llar, però val a dir que al Consell, sense la insistència de les Conselleres Generals, les sessions i totes les comissions es farien a la tardes.

El 2011 recordo molt bé que es va establir que dues comissions, majoritàriament integrades per Conselleres Generals, Economia i Interior, se celebressin al matí. En aquest cas, Olga Adellach a Economia i Sílvia Riva a Interior van ser escoltades.

Vocació. Per què? Doncs perquè si no tens vocació i no t'agrada la política –i aquesta reflexió val també per als homes– en un país petit on tothom es coneix, si vols fer política, o tens connexions o ets de casa rica, o seràs pell, o aniràs a contracorrent i et buscaran enrenou. Per la qual cosa, sense vocació és preferible que et quedis a casa o et dediquis a causes d'altres àmbits socials.

S'ha de tenir vocació per estar al servei dels ciutadans en tant que representants del poble. Vocació i dedicació amb unes idees concretes i un projecte per al poble que representes. Els i les Conselleres Generals són càrrecs electes i representen els ciutadans d'on han estat elegits i elegides.

Quan acceptes d'anar a una llista per entrar al Consell General, saps que estàs més exposada i que les crítiques no sempre seran polítiques, econòmiques o professionals. Les crítiques són

també sexistes. I tens dos camins, ofendre't o posar-t'ho a l'esquena. Personalment, i per instint de supervivència, m'ho poso a l'esquena i fins i tot en faig broma... Riure's d'un mateix és molt sa!

Us en donaré un exemple molt anecdòtic. El nostre sistema electoral fa que la meitat de l'arc parlamentari s'elegeixi en l'àmbit nacional, de tot el país, i l'altra meitat, en l'àmbit parroquial, a raó de dos Consellers/eres per parròquia.

El 2011, a Ordino érem dues dones (l'Olga Adellach i jo mateixa) davant de dos candidats masculins del partit contrari, i no us podeu arribar a imaginar el que ens vam arribar a sentir! En ressaltó només una que ens va fer gràcia, almenys a mi: en un dels actes electorals del partit contrari, el cap de llista no va trobar res millor per criticar el programa electoral del partit que representàvem l'Olga i jo que dir que "allò era com la revista ¡Hola!!" Només pel fet que a les fotos de campanya, i en una parròquia alta com Ordino, érem dues dones candidates. Sense comentaris.

Val a dir que el masclisme, fruit de la societat patriarcal que ens envolta, també és present dins del partit que vaig representar en les passades legislatures, del 2011 al 2016. És un fenomen transversal.

Dit això, quan parlo de vocació, hi incloc també la campanya electoral, amb totes les reunions de poble, amb col·lectius i amb el porta a porta.

A més, i raó de més, si ets elegida Consellera General has de mantenir aquest contacte directe i proper amb les persones. És a dir, que més enllà de la campanya electoral es manté la vocació i la dedicació per escoltar les persones, els col·lectius, els gremis, els actors econòmics, socials o educatius per aportar o almenys esperar respostes, des de l'àmbit del legislatiu. I la Consellera General o el Conseller General té l'avantatge, al meu entendre, de no ser professional de la política i de conservar la seva vida laboral (llevat dels funcionaris). Crec que és un encert, ja que permet que els consellers trepitgin el carrer i visquin i palpin en directe les problemàtiques i les vivències dels ciutadans. Això a l'hora de legislar és, al meu entendre, preciós! Simplement perquè el/la Conseller/a General formen part d'aquesta societat, hi estan involucrats i ho viuen en primera persona.

Compromís. Ser Consellera General comporta el compromís amb la ciutadania, ja que ets, segons ho estipula la Constitució, el o la seva representant al parlament.

I com es fa? Doncs com he esmentat, fent un treball legislatiu. Al parlament es fan lleis que el Govern executa.

És cert que el Govern elabora un gros important de projectes de llei, ja que té més mitjans i recursos que el Consell General, i després pretén que el Consell General les aprovi quasi bé sense piular, fent-hi només algunes esmenes i prou. Tot i això, voldria assenyalar que almenys durant la legislatura 2011-2015 aquesta dinàmica es va alterar mercès al compromís de la ciutadania i dels Consellers i Conselleres Generals presents.

El 2011 va arribar al Consell, i es va aprovar, la primera ILP (iniciativa legislativa popular), la Llei de protecció contra el tabaquisme passiu ambiental, promoguda per la Noemí Rodríguez a favor dels espais públics sense fum. A banda, el Consell General i el meu grup en particular, que era molt nombrós, amb 22 Conselleres i Consellers Generals, vam fomentar, redactar i

aprovar proposicions de llei com la Llei de sostenibilitat de les finances públiques i d'estabilitat pressupostària i fiscal o la Llei de serveis socials i sociosanitaris, i tots els textos legislatius del Govern que van arribar al Consell es van examinar tant al grup parlamentari com en comissió, amb un treball acurat i proposant, transaccionant i aprovant les esmenes que fessin falta, com per exemple la Llei de bases del sistema tributari o la Llei de l'IRPF. Voldria remarcar que almenys durant la legislatura 2011-2015, que és la que conec millor, el grup parlamentari de la majoria no es va arrugar a l'hora d'esmenar, si era necessari, els projectes de llei que va entrar a tràmit el Govern del mateix color polític.

El treball més enriquidor i amb més dedicació de les/els Consellers/es Generals és, al meu entendre, el fet en comissió, en què es treballen, debaten, transaccionen o s'aproven les esmenes dels textos legislatius. Les esmenes o qualsevol text que es treballen al Consell recullen allò que col·lectius mèdics, socials, de seguretat, d'educació, funcionaris, professionals, ciutadans o jubilats trameten al /la Conseller/a. Cada projecte de llei, cada modificació de llei i cada esmena que es presenta es discuteix, es contrasta, es comenta en grup parlamentari i es debat i es vota en comissió.

El compromís del/la Consellera General és presentar-ho als ciutadans i desglossar-ne els arguments que han portat l'elaboració i l'adopció d'un text. Com ho fem? Doncs pertot arreu, de manera formal en reunions de poble, o en formats informals xerrant pel carrer, als cafès o fent cua en algun comerç. I quan un text no funciona o coixeja, el compromís dels Consellers amb els ciutadans fa que se cerqui una modificació. L'objectiu és sempre de treballar per l'interès general. I dic això com a apunt final perquè, tot i que la meitat del Consell prové de sufragis diferents (nacional i parroquial), un cop elegit el Conseller o Consellera General té el mateix estatus dins de l'arc parlamentari. Cal remarcar que el Consell General és, amb totes les cometes necessàries, un híbrid entre una cambra baixa i una cambra alta. Alhora, el Síndic actual, el Sr. Vicenç Mateu, va ser elegit per la circumscripció parroquial d'Escaldes-Engordany. És a dir, només el van votar els ciutadans d'aquesta parròquia i tot i això és el Síndic i la màxima autoritat de tots els parlamentaris. Passa el mateix amb la Subsíndica, la Sra. Mònica Bonell, elegida per la parròquia de Canillo, i que és la Subsíndica de tots.

Un cop al Consell General preval, doncs, l'interès general i el treball que s'hi realitza per part dels 28 Consellers/es és per a tots els habitants del Principat.

Val a dir, i és veritat, que el Conseller/a elegit per la Parròquia és més proper amb els seus conciutadans i tendeix a ser més sensible a les demandes o objeccions que li poden fer dins de la seva Parròquia; fins i tot se li podria donar aquesta càrrega específica de conseller/a del territori a l'hora de parlar de temes tan delicats com les transferències i les competències. Però el cert és que en el pla institucional, la diferència entre Consellers elegits en la llista nacional i en la llista parroquial només rau pel vot de les lleis dites qualificades, que són lleis que toquen els fonaments de l'Estat.

Moltes gràcies.

Meritxell Mateu i Pi,

llicenciada en Relacions Internacionals, màster en Història,
assessora, exambaixadora, exministra i ex-Consellera General

L'Andorra eterna: organització parlamentària d'un país

Josep MARSAL i RIBA

Es pot llegir en el *Manual Digest* del Dr. Fiter i Rossell: "lo Consell general delas Valls de Andorra vulgarmente anomenat Consell dela Vall o Consell dela Terra com se ha dit,y es tant anticch com es havitar homens enlas Valls de Andorra,después de la expulsio dels Moros pues que esos moradores y havitants los concedí lo Emperador Ludovico Pio la facultat de governarse mutuamente." (Libre III, cap. I)

També escriu el doctor Fiter i Rossell en la mateixa obra: "Las Valls de Andorra, ja desde el principi de son nom se han governat ab aquella especie de govern,que en opinio de tots els authors,y segons la Experiencia de tots los temps,y de tots los regnes,provincias y Republicas es lo millor y mes perfecte;com es lo govern,Mixto de Monarquich y Aristocratich".

Llegim en el paràgraf 4 de l'article 1 del Títol I de la nostra Constitució del 1993 que el règim polític d'Andorra és el Coprincipat parlamentari.

En podem deduir, d'aquestes citacions, que Andorra s'ha governat sempre per mitjà d'un règim parlamentari?

Abans de pronunciar-nos-hi, és probablement útil fixar-nos:

- en primer lloc, en la personalitat de qui fa les dues primeres afirmacions: un andorrà il·lustrat que ocupà un alt càrrec, el de Veguer Episcopal, i que manifesta al llarg de la seva obra una verdadera passió pel seu país –i en alguns casos, la passió pot ser enemiga de l'objectivitat;
- en segon lloc, a definir el sentit de l'expressió *règim parlamentari* i a examinar, a partir dels grans fets que marcaren la història de la humanitat i d'Andorra, com s'ha fet la introducció d'aquest règim.

En el parlamentarisme modern, tal com s'aplica en un gran nombre de nacions, el poder, tot el poder, pertany al poble. Per poder-lo exercitar, el delega, per a un temps determinat i d'acord amb unes regles establertes per les constitucions, a un grup de persones anomenades generalment diputats o senadors per mitjà d'eleccions de sufragi universal. Aquests diputats o senadors (que reunits en assemblees formen el Parlament, organitzen la societat,

administren el país per mitjà de decisions o lleis) constitueixen el poder legislatiu.

En els sistemes moderns, les decisions preses per les assemblees legislatives no les apliquen elles mateixes, en deleguen l'aplicació, l'execució, a un altre grup de persones, anomenat govern i que constitueixen el poder executiu. El govern és també, de manera indirecta, una emanació de la voluntat popular, en un segon grau, puix que és escollit pels delegats que el poble ha elegit. Governa per mitjà d'un conjunt de funcionaris, responsables davant seu, que constitueixen l'administració.

El poder judicial, que agrupa el conjunt de tribunals el completa. La secció administrativa dirimeix els litigis que poden sorgir entre l'administració (l'executiu) i l'administrat.

El Tribunal Constitucional, que té per missió controlar que tots aquests organismes funcionin d'acord amb el conjunt de regles dictades pel poble, aprovades per referèndum i que es denominen constitució, és un element important de l'edifici que configura una organització parlamentària.

Quan s'observen les recomanacions de Montesquieu, aquests tres poders, el legislatiu, l'executiu i el judicial són independents.

Aquesta és la situació de l'organització política andorrana d'ençà la Constitució del 14 de març del 1993, que proclama en el paràgraf 4 de l'article 1 del Títol I que és un copríncipat parlamentari.

Tenia, la nostra organització política abans de la constitució del 1993, un caràcter parlamentari?

Per entendre-ho, és útil examinar com s'ha assolit el parlamentarisme en alguns països destacats en la matèria i també a Andorra.

Hi ha un consens general a considerar que la inventora del parlamentarisme fou l'Anglaterra del segle XVII en un moment en què a tot el món, almenys occidental, imperava l'absolutisme, moment en què a cada país tots els poders els concentrava un sobirà que es qualificava de dret diví, representant de déu sobre la Terra.

A Anglaterra el poble, quan es parlava del poble s'entenia la noblesa, el clergat (els lords) i la burgesia (els comuns) que pretenia participar al govern del país, tot conservant el rei però limitant-li els poders, va entrar en conflicte amb aquest monarca.

El conflicte fou violent i desembocà en l'execució d'aquest representant del poder absolut. Més tard, Guillem d'Orange per poder accedir a la corona va haver de procedir a la declaració de drets del poble (*Bill of Rights*) i decretaven així la fi del poder absolut del rei, acceptant que el poble participés d'alguna manera en la resolució dels problemes de la societat. Amb el mateix procediment va actuar la Revolució Francesa, un segle més tard, per tal d'abolir la monarquia de dret diví.

En els dos casos, allò que se'n pot dir el poble, que no correspon però a la definició actual, va reeixir a conquerir amb violència el dret de participar al govern del seu país.

Després d'unes evolucions i d'unes adaptacions pròpies a cadascun dels dos estats, l'un desembocà en una monarquia parlamentària i l'altre en una república parlamentària, i en cada cas s'imposà el parlamentarisme. Als Estats Units d'Amèrica ja s'imposà al naixement de l'Estat aquest mode de govern, amb, seguint les recomanacions de Montesquieu, la separació dels tres poders, legislatiu, executiu i judicial.

I a Andorra?

En temps de l'absolutisme, a Andorra es vivia l'apogeu del règim feudal; els comtes d'Urgell primer i els bisbes de la mateixa comarca després en foren els Senyors. Eren també representants de l'absolutisme imperant en aquell temps? Governaven aquests Senyors de manera autoritària i acceptaven els andorrans, de manera disciplinada, les decisions dels sobirans?

Podem contestar-ho de manera indiscutible: no.

Les proves en són proves escrites.

Al segle XIII, per motius independents de la voluntat dels andorrans, el comte d'Urgell, titular de la sobirania sobre Andorra decidí transferir els drets que ostentava sobre aquestes Valls al bisbe del mateix lloc: el bisbe d'Urgell. En època de poder absolut, els andorrans ho havien d'acceptar sense donar llur opinió.

No va ser així, i perquè ho acceptessin, dos bisbes successius es veieren en l'obligació de signar amb els representants de la població de les Valls, els **homes d'Andorra** com en diuen ells, dos **Concòrdies** –dos acords, en diríem avui–, els anys 1162 i 1176. Evidentment, tot acord implica concessions recíproques i per tant en aquest cas amb concessions de la part dels senyors. I no fou pacíficament, la primera comença així: "Sigui conegut de tothom que durant molt temps hi hagué un conflicte entre el Sr. Bernat, bisbe d'Urgell i els homes d'Andorra..." i la segona: "Sigui notori que hi hagué un llarg litigi entre els Bisbes d'Urgell, especialment el Sr. Arnau i els homes d'Andorra..."

Per mitjà d'aquestes Concòrdies, els homes d'Andorra, el Poble Andorrà, cinc segles abans d'Anglaterra i sis-cents anys abans de França, intentaren i reeixiren a participar de manera parcial però activa a través de delegats, per ell escollits, al govern de llur país al costat de llur legítim sobirà.

No es pot considerar, amb una mica de bona voluntat, aquest acte com l'embrió del parlamentarisme?

A partir d'aquest moment i segons molts autors, Andorra es governà a l'aixopluc dels bisbes fins a la signatura dels pariatges del 1278 i del 1288. Aquests pariatges, considerats per alguns com la primera constitució d'Andorra, són el resultat d'una sentència arbitral que reparteix els poders entre els dos futurs cosenyors, que s'interessen principalment en l'administració de Justícia i obliden parcialment tot allò referent a la política econòmica, que per defecte quedaria entre les mans dels homes d'Andorra.

I com que la funció crea l'òrgan, fou la insuficient regulació de la sobirania i la necessitat d'una major representació popular la que induí la creació del Consell de la Terra, el 1419. Ja tenim a partir d'aquí una assemblea popular que governa al costat dels sobirans. Cada dia ens anem acostant més a un règim parlamentari, al règim "mixto de monàrquic i aristocràtic" com ho diu Fiter i Rossell, a una monarquia constitucional si utilitzem un llenguatge modern.

Aquest règim va resultar probablement satisfactori per a totes les parts puix que va durar més de tres-cents anys. Però les coses anaven canviant, les mentalitats probablement també, i amb l'afany d'adaptar les estructures als nous temps, de democratitzar-les potser una mica, encara que aquest mot fos absent del vocabulari de l'època, van decidir conjuntament, el Consell de la Terra i els sobirans, promulgar, l'any 1866, la Nova Reforma, que transformava el Consell de

la Terra en el Consell General. No es limita evidentment a canviar-ne el nom; en modifica el mode d'elecció, l'estructura i en reglamenta el funcionament.

Amb aquesta configuració del poder –una assemblea elegida que intenta legislar al costat dels Coprínceps– el nostre règim s'assembla molt a un règim parlamentari, malgrat que els delegats permanents dels Coprínceps per mitjà del "recurs de queixa" conservin un poder exorbitant.

A partir de la Nova Reforma el règim no quedà estancat, s'hi aportaren lleugeres modificacions, generalment destinades a democratitzar-lo, i es generalitzà progressivament el dret de vot (reservat primer als caps de casa, es concedí a tots els homes majors d'edat, s'amplià més tard a les dones i se n'acceptà posteriorment llur elegibilitat).

La democràcia és independent del parlamentarisme però contribueix a consolidar-lo.

Més tard, el 1981, la modificació que fou qualificada de Reformeta, crea un executiu i acostava així el nostre règim a les preconitzacions de Montesquieu.

Però tot això no fou suficient per satisfer els anhels del Poble Andorrà, que aspirava a viure en el si d'un país governat per un sistema parlamentari comparable al model establert a tot el món occidental. I una llarga negociació amb els Coprínceps permeté, a través de la Constitució aprovada pel poble el 14 de març del 1993, assolir un doble objectiu:

1) reconèixer i confirmar per referèndum els dos Coprínceps que ens havien estat imposats pels pariatges, i

2) instaurar de manera clara el model de règim parlamentari modern que s'aplica a la majoria de països del nostre entorn.

S'ha de dir, en mode de conclusió, que aquest reconeixement popular dels Coprínceps consolida el Copríncipat, ratifica la independència del país tan desitjada per Fiter i Rossell, conserva l'arquitectura del règim per ell preconitzat. Ho recordo, una espècie de "govern mixto de monarquich i aristocràtich", però en modifica l'últim qualificatiu, que esdevé parlamentari.

Josep Marsal i Riba,

ensenyant, ex-Subsíndic General, ex-Conseller General i President
de l'Associació d'ex-Síndics i ex-Consellers Generals d'Andorra (Aesco)

Teoria i pràctica del parlamentarisme andorrà: cap a una reforma del reglament del Consell General i altres qüestions

Vicenç MATEU i ZAMORA

Agraïment

Bon dia. Voldria, en primer lloc, agrair la invitació de la Societat Andorrana de Ciències a convidar-me a parlar en aquesta 31a Jornada i també, i sobretot, per dedicar aquest any, a cavall entre la celebració del 25è aniversari de la Constitució i el 600 aniversari del Consell de la Terra, als diferents vessants d'aquesta realitat polièdrica que és el parlamentarisme. Bé podríem dir que amb aquesta jornada s'inicien els actes d'aquesta efemèride tan assenyalada com serien els 600 anys de qualsevol parlament, expressió de la voluntat popular, i molt especialment del Consell de la Terra, antecessor del modern Consell General. Moltes gràcies.

El Consell a la Constitució

La Constitució, en l'article primer, apartat quatre, defineix Andorra com un *Copríncipat parlamentari*, i reconeix aquest règim que a nosaltres ens sembla tan normal i al qual estem tan acostumats però tanmateix absolutament excepcional als ulls del món.

Centrant-nos en l'aspecte *parlamentari*, i per fer memòria, és bo recordar que en aquest règim els ciutadans elegeixen els seus representants –els Consellers Generals– i són aquests amb posterioritat els que elegeixen el Cap de Govern, normalment entre els Consellers electes, encara que no forçosament hagi de ser així. Per contra, en un règim presidencialista, com el dels Estats Units, o semipresidencialista, com el francès, són els ciutadans els que escullen directament el president, en eleccions separades de les legislatives, amb la possible *cohabitació* del president amb una majoria parlamentària d'un color polític diferent.

La Constitució andorrana, filla del seu temps i com tantes constitucions modernes, a més d'un títol primer dedicat a la sobirania i un títol segon dedicat als drets i llibertats, defineix en els títols següents els diferents poders de l'estat i llur relació.

La Constitució tracta en el títol quart del Consell General, després d'haver-se referit als Coprínceps i abans de dedicar el títol cinquè al Govern. Són en concret els articles que van del 50 al 71. L'article 50, el primer, defineix les funcions del Consell: "El Consell General, que

expressa la representació mixta i paritària de la població nacional i de les set Parròquies, representa el Poble andorrà, exerceix la potestat legislativa, aprova els pressupostos de l'Estat i impulsa i controla l'acció política del Govern”.

Òrgans i funcionament

El Consell General i els seus 28 consellers s'organitzen en grups parlamentaris; els seus òrgans de govern són la Sindicatura, com a òrgan més tècnic i de gestió; la Junta de Presidents, que recull la pluralitat política, o la Comissió Permanent, que actua en períodes fora de sessions o quan el Consell està dissolt.

El treball al Consell s'organitza en comissions i en el ple. Hi ha vuit comissions legislatives permanents i hi ha la possibilitat de crear comissions especials, d'enquesta o estudi. Malgrat que la visibilitat del Consell l'atorga el ple, la major part de la tasca parlamentària s'esdevé en el si de les diferents comissions, que tenen una càrrega de treball desigual en funció de les prioritats i de l'agenda política del moment.

La Constitució estableix que el Consell es reunirà en dos períodes de sessions al llarg de l'any. Actualment, el Consell es reuneix en sessions ordinàries de març a juny i de setembre a desembre.¹

Especificitat

El Consell General és un parlament com el de qualsevol altre estat democràtic, amb les mateixes funcions i competències, i al qual, i com no pot ser altrament, se li ha d'exigir el màxim rigor, diligència i responsabilitat. Tanmateix, com en tantes altres coses, la mida del país condiciona les seves característiques. I si bé alguns microestats tenen un funcionament parlamentari singular, el sistema parlamentari andorrà és semblant, quant a les relacions entre grups i el joc parlamentari de majories i minories al de qualsevol altre gran estat.

Però si ens comparem amb estats d'una altra mesura, en ressalten ben aviat les diferències. A títol d'exemple, el Regne d'Espanya disposa d'un sistema parlamentari estructurat en dues cambres, el Congrés i el Senat. El Congrés té 350 membres i el Senat, 266 senadors. En principi, tots es dediquen plenament a l'activitat parlamentària. Si el Congrés erra en l'aprovació d'un text, sempre es pot corregir en la segona cambra. Molts dels diputats o senadors ho són al llarg de diverses o moltes legislatures –són polítics professionals, per bé i per mal–. Disposen d'un coneixement dels antecedents i dels temes tractats al llarg del temps. Estan enquadrats en grups parlamentaris, amb mitjans tècnics i d'assessorament nombrosos i amb el rerefons dels partits, sovint de llarga tradició. Tenen l'ajut i l'acompanyament dels lletrats i altres cossos tècnics de Las Cortes, de gran qualitat.

A Andorra, on, com en tants altres àmbits l'estat modern s'està tot just bastint, som 28 en una sola càmera, sense possibilitat de segona lectura. D'aquests 28, els consellers amb dedicació plena són molt pocs, car el més habitual –i fins i tot més ben valorat– és compatibilitzar la feina parlamentària amb una activitat professional paral·lela, que es considera encara com la principal. Tot i l'esforç dels darrers anys per dotar el Consell del personal competent necessari, els mitjans són força ajustats, limitats i no comparables. Tanmateix, els grups parlamentaris poc a poc van dotant-se del personal escaient per ajudar els Consellers Generals.

Malgrat la dimensió del país, com a estat plenament reconegut a escala internacional, Andorra

ha d'afrontar una realitat política d'una complexitat creixent. Si bé es podria considerar com un òptim la dedicació temporal a la política i la constant renovació dels servidors públics, la dificultat de les qüestions i la necessitat de disposar d'una certa i indispensable formació i coneixement previ porta a una certa continuïtat d'algunes persones en la política al llarg dels anys. En l'actualitat, el sistema polític andorrà combina la presència de persones amb una més o menys llarga trajectòria en llocs públics amb la renovació gairebé constant d'altres ciutadans que accedeixen als càrrecs de representació durant uns anys de la seva vida per retornar posteriorment a la seva dedicació privada.

La 'centralitat' del Consell General

La 'centralitat' de la direcció política

Una de les queixes recurrents dels parlamentaris de l'oposició, i també d'alguns articulistes, acostuma a ser que el Consell General ha perdut la *centralitat* que li correspondria i que en algun moment hauria posseït, en benefici del Govern. I que, per tant, caldria recuperar. Però en realitat, aquesta *centralitat*, en un règim parlamentari com l'andorrà, i com tants altres del nostre entorn, no ha existit mai. O millor dit, no ha existit des que hi ha Govern.

Una altra cosa era el que succeïa abans de la Constitució, o de la reforma de les institucions del 1982. Aleshores només hi havia el Consell, i és clar, aquest era forçosament *central*, amb competències legislatives i executives alhora, i fins i tot alguna atribució judicial. De la Constitució ençà, les relacions Consell / Govern, més enllà d'un primer temps d'adaptació, s'ajusten a les característiques del sistema parlamentari, amb una preponderància clara en l'ordre polític –com a tot arreu– de l'executiu sobre el poder legislatiu. (També és cert que en ser tan pocs, la personalitat d'uns i altres i en particular d'algunes persones en concret condiciona la manera de fer política i de relacionar-se de l'executiu amb el legislatiu i els grups parlamentaris, però sense a arribar a fer certa aquesta lamentació nostàlgica.)

En realitat, tal com alertava recentment el magistrat del tribunal constitucional Dominique Rousseau, en el parlamentarisme modern i en particular pel que fa a les relacions entre els poders executiu i legislatiu –més enllà del control parlamentari que es pot efectuar a través de les preguntes al Govern i les demandes d'informació–, el contrapoder parlamentari veu limitada la seva capacitat, en disposar el gabinet governamental d'una majoria parlamentària que li dóna suport, imprescindible per governar.

En aquest sentit, la pregonada *separació de poders* del baró de Montesquieu ha anat donant pas a una realitat que més aviat s'adiu al concepte de *col·laboració entre poders* (legislatiu i executiu). El professor Rousseau ho esmentava per remarcar, en aquest nou context, la creixent i necessària importància i independència dels tribunals constitucionals, en els quals reposa cada cop més la imprescindible missió de control dels principis democràtics i de legalitat, de l'ordenament jurídic, de control de l'estat de dret, efectuada en un altre règim per un legislatiu i un executiu totalment separats l'un de l'altre.

En el mateix sentit se sol criticar de vegades que la major part de les iniciatives legislatives provenguin del govern i els seus ministres i no pas dels grups parlamentaris. (També tenen iniciativa legislativa tres comuns o una desena part de l'electorat, via la presentació d'una iniciativa legislativa popular, ILP). En aquest aspecte però, un altre cop Andorra no s'aparta del

que és la norma de qualsevol règim parlamentari: els projectes de llei són majoritàriament preparats pels ministeris competents en cada cas i només després són analitzats, esmenats, discutits i finalment aprovats o no pel parlament. I val a dir que els Consellers no es limiten pas a dir amén a tot allò que ve del Govern. Els textos són sovint força esmenats pels grups de l'oposició i en ocasions també pel grup de la majoria, i una part de les esmenes sol prosperar. Tampoc no s'ha d'oblidar que, a la pràctica, i més enllà de la formalitat processal, el govern i el grup parlamentari que li dona suport s'hauran reunit prèviament per analitzar i acordar quin ha de ser el contingut d'un text que es vol aprovar, i que per tant, l'opinió dels parlamentaris de la majoria haurà d'haver estat ja tinguda en compte en el projecte de llei entrat a tràmit. (Quan els textos legals per aprovar provenen no del Govern sinó d'un o més d'un grup parlamentari reben el nom de proposicions de llei).

La 'centralitat constitucional' del Consell

En el camí per ressituar el rol adequat de cadascuna de les institucions, i reivindicant aquí sí el rol central de la institució parlamentària, en els inicis de l'anterior legislatura² la Sindicatura va reclamar al Govern el lideratge i l'organització, el 14 de març, de la festa de la Constitució. És el Consell General el que, des de llavors, es cuida de la celebració, que se centra principalment en les seves instal·lacions, en el nou edifici, a la plaça del Consell i a Casa de la Vall. Car és una evidència que la Constitució no deixa de ser una llei. És, de fet, la llei primera i principal, fonament de totes les altres, que s'hi han d'ajustar. Com és públic i notori, en la seva elaboració, en l'anomenada taula tripartida, juntament amb les delegacions dels dos Coprínceps hi eren presents, com a tercera part, els representants del Consell General. Però sense que se sabés massa bé per què, era el Govern (inclosos els governs de les formacions polítiques que ara reclamen la *centralitat* del Consell), qui cada any organitzava i tutelava els actes de commemoració de l'aprovació en referèndum popular de la Carta Magna el 14 de març de 1993.

La 'centralitat' en l'ordre protocol·lari Consell / Govern

Una altra qüestió a considerar quant a les relacions legislatiu / executiu, algun cop motiu de polèmica, però sense més transcendència ciutadana, és la preeminència i l'ordre protocol·lari entre el Consell General i el Govern, i més específicament entre els dos presidents: el Síndic i el Cap de Govern. A qui correspon protocol·làriament de passar al davant? Val a dir, és clar, que aquest és un tema no resolt, en no disposar d'una llei de protocol, malgrat els nombrosos projectes que mai no han arribat a la fi del seu camí, a voltes per autocensura, a voltes per por de ser acusats els Consellers de frivolitat en dedicar-se a legislar sobre aquest tema passant per davant d'altres assumptes més importants. Mentrestant, es funciona *artesanament* amb més o menys recurs a la tradició, la mà esquerra i la bona voluntat.

No es qüestiona, és clar, el mandat constitucional que atorga inequívocament al Govern la direcció dels afers polítics; es tracta, únicament del debat sobre la prioritat protocol·laria. En una primera mirada, d'acord amb la preeminència i visibilitat de les accions governamentals, podria semblar que per sota del cap d'estat, és a dir, dels Coprínceps –cap d'estat únic, conjunt i indivís– la primacia protocol·laria hauria de correspondre al Cap de Govern. Si analitzem, però, què succeeix als països de l'entorn, veurem que la cosa no és tan clara; hi ha exemples de tot. Sense anar més lluny, al Regne d'Espanya, al cap d'estat, el rei, el segueix

en l'ordre protocol·lari el president del Govern; a la República Francesa, la primera autoritat després del president de la República, és el president del Senat.

A partir de la plena assumpció de la direcció de la política per part del Govern, el meu parer és que, d'acord amb la història, amb l'antiguitat de les respectives institucions, amb l'elecció per sufragi universal del Consell General,³ amb l'ordre en els títols de la Constitució (Títol III, dels Coprínceps; títol IV, del Consell General; títol V, del Govern), la primacia protocol·lària s'hauria de decantar a favor del Síndic davant del Cap de Govern. A totes aquestes raons se n'hi afegeix una altra no menys important: a causa de la natura del cap d'estat andorrà, la seva presència a Andorra en multitud d'actes formals de natura institucional esdevé difícil. És per això que els redactors de la Constitució van trobar una fórmula de substitució prou encertada: els juraments o promeses més importants, en lloc de tenir lloc davant el Cap d'Estat –ambdós Coprínceps–, com sol succeir arreu, en el cas d'Andorra, i recollint la legitimitat i la ressonància històrica de la figura del Síndic, tindrien lloc davant d'aquest. Així és que actualment davant del Síndic juren o prometen el càrrec els magistrats del Tribunal Constitucional, els membres del Consell Superior de la Justícia o el mateix Cap de Govern.

La 'centralitat' del Consell General en relació amb el ciutadà

En un altre tipus de coses, en aquestes dues darreres legislatures, i sense menystenir la seva tasca principal de caràcter legislatiu i d'impuls i control, el Consell General i la Sindicatura han dut a terme una política clara i decidida d'obertura a la ciutadania i de participació, molt afavorida pel fet de poder disposar de les instal·lacions del nou edifici. El vestíbul del Consell o el cap de casa de Casa de la Vall han acollit exposicions, concerts, conferències, homenatges i actes de tota mena, i han esdevingut un referent de qualitat i acolliment, un espai privilegiat amb un alt component simbòlic d'obertura i pertinença a tots els andorrans i residents.

Problemes del reglament actual i una proposta concreta de revisió i millora

Aquest últim any, des de la Sindicatura hem impulsat un procés per a la revisió i reforma del Reglament del Consell General. El reglament va entrar en vigor l'1 de gener de 1994, i si bé durant aquests anys s'hi han anat afegint algunes suplències que en milloren la interpretació, al llarg de les darreres legislatures s'ha pogut constatar algunes mancances del text o la necessitat d'actualització d'algunes de les seves disposicions per fer-les més conformes amb l'evolució de la pràctica política. El Reglament del Consell, malgrat el nom, és en realitat una llei, que ha de ser tramitada segons un procediment especial, i que requereix, si es volen fer les coses bé, d'un ampli consens polític, més enllà de majories i minories. En la legislatura anterior, 2011-2015, la Sindicatura ja va posar damunt la taula de la Junta de Presidents la voluntat de reforma del reglament, però va ser llavors ajornada. Possiblement en aquesta legislatura no arribem tampoc a concloure-la,⁴ però aquest cop hi ha un treball de fons preparat que podria servir per a una propera reforma en la legislatura vinent. La revisió inclou des de la simple correcció d'alguns errors o l'adequació més ajustada al text de la Constitució fins a la proposta clara de millora en alguns àmbits especialment rellevants de l'activitat parlamentària que han evidenciat al llarg dels anys la necessitat de la seva concreció, aclariment, abast o definició. Sense ànim d'exhaustivitat, anem a veure alguns d'aquests aspectes principals.

- a. Demandes d'informació. Ho regula l'article 5, un dels més coneguts i citats pels Consellers. Subjecte a suplències i dictàmens al llarg del temps. Possiblement requereix una posada al dia per a una millor gestió de la informació a la qual han de poder tenir accés els Consellers Generals. En estreta relació, no cal dir-ho, amb el tracte a donar a allò que és públic, confidencial o secret i amb l'ús –que no hauria de ser cap altre que el del respecte al principi de l'interès general– que el Conseller pugui donar al contingut de la informació tramesa. Es tractaria d'assegurar el dret a la informació del Conseller i alhora d'evitar l'ús indegut en el pla particular d'informacions obtingudes a partir de la recta dedicació del parlamentari.
- b. Règim d'incompatibilitats. De moment està regulada la incompatibilitat públic/públic (incompatibilitat entre càrrecs públics o entre ser Conseller General i funcionari) però no la incompatibilitat públic/privat. Això té a veure amb l'origen històric de l'activitat política, en què la dedicació pública dels homes que mereixien confiança per ser els representants de la Parròquia en els afers públics –homes bons– era fins i tot forçosa i no remunerada. La dedicació als afers públics era alhora un honor i un deure. Tothom tenia la seva activitat principal i a més havia, si se li encomanava, de defensar els interessos de la comunitat. Amb l'evolució de les formes polítiques l'obligatorietat va caure en desús i poc a poc, amb l'augment de la complexitat dels afers, s'ha anat donant una certa especialització dels Consellers en les àrees més properes a la seva activitat professional, cosa que lllinda a voltes en l'actualitat amb la incompatibilitat o el conflicte d'interessos.
- c. Declaració d'activitats i béns patrimonials i conflicte d'interessos. En continuïtat amb el punt anterior, d'acord amb la voluntat interna i l'estàndard internacional de transparència, caldria que els Consellers Generals, igual que succeeix en molts altres parlaments, fessin una declaració de béns a l'inici i una altra just acabada la legislatura, per poder constatar que no hi hagués qualsevol enriquiment sospitos. Tot això podria concretar-se en l'adopció d'un codi de conducta dels Consellers Generals. A hores d'ara, diria que el principi està ja admès per la gran majoria de forces parlamentàries, si bé caldria establir potser de quina forma procedir concretament amb la declaració. (Qui la custodiaria, qui hi tindria accés, etc.) Igualment caldria procedir amb una declaració d'interessos dels parlamentaris, que portaria segurament a la seva inhibició en alguns temes o votacions. Aquí el problema rau, vista la mida del país, en l'abast de l'afectació. La parella, la família i, fins a quin grau, les amistats... És prou clar que seguint models de països d'una altra dimensió, en molts casos ben poca gent podria no haver-se d'inhibir a tractar determinats assumptes. Val a dir que una legislació molt estricta en aquest punt i en el punt anterior (incompatibilitat, declaració de béns, conflicte d'interessos) pot suposar una barrera afegida per a molts ciutadans a l'hora de dedicar-se a la política.
- d. Constitució de grups parlamentaris. Tant en la legislatura 2011-2015 com en l'actual 2015-2019 o en d'altres, s'han viscut situacions complicades pel trencament o l'escissió de grups parlamentaris. Caldria revisar potser el nombre de parlamentaris necessari per poder constituir inicialment un grup i rebaixar-lo potser de quatre a tres (4 sobre 28 és una proporció molt elevada, un llistó molt alt, al qual no s'arriba en els parlaments de l'entorn) o permetre la possibilitat de crear nous grups parlamentaris un cop ja iniciada la

legislatura,⁵ cosa que l'actual reglament impedeix. També caldria aclarir la forma de procedir en cas de conflicte a l'interior d'un grup parlamentari *sui generis* com és el grup mixt.

- e. Millora de la fiscalització de l'assignació econòmica als grups parlamentaris. Cal enfortir les mesures de control de la subvenció econòmica als grups, amb l'obligació de portar una comptabilitat que pugui ser requerida en tot moment, la supervisió del Tribunal de Comptes i el retorn dels romanents, si n'hi hagués, al Consell General.
- f. Revisió de l'acord de la Junta de Presidents respecte al complement econòmic atribuït als Consellers amb dedicació a ple temps.
- g. Regulació de l'accés a les dependències del Consell General. Identificació dels visitants, establiment d'un aforament límit per motius de seguretat.
- h. Millora en la gradació de les mesures a emprendre en casos d'alteració de l'ordre parlamentari. Possibilitat de retirar afirmacions que es puguin considerar ofensives o degradants. Crides a l'ordre.
- i. Possibilitar el vot telemàtic en alguns casos molt concrets (embaràs, hospitalització, etc.). Possibilitat de rectificar el vot si abans de passar a un altre punt el Conseller General s'adona d'un error fàctic a l'hora de votar.
- j. Ampliació de la durada dels períodes de sessions. Actualment, i d'acord amb la Constitució, el treball parlamentari s'articula en dos períodes de sessions. De març a juny, inclosos a la primavera, i de setembre a desembre, inclosos a la tardor. Tot i que existeix el mecanisme per habilitar els períodes fora de sessions, se simplificaria el procediment si se n'augmentés el temps.
- k. Eliminar la caducitat per les iniciatives legislatives populars (ILP), per l'informe del Raonador del Ciutadà o per les memòries de fiscalització del Tribunal de Comptes. Avui en dia, el reglament estableix que tot allò que es troba en tràmit parlamentari però que no arriba a ser aprovat, decau en exhaurir-se la legislatura. Tindria tot el sentit preservar l'informe anual del raonador, les memòries i els informes del Tribunal de Comptes i les ILP, per no forçar a buscar de nou les signatures que les sustenten (un 10% del cens electoral).
- l. Millora en la regulació de la creació de les comissions especials: d'enquesta, d'estudi o de legislatura, per millorar-ne el funcionament, la determinació dels seus objectius o el seu caràcter. Actualment, el reglament és molt genèric en aquesta qüestió; la comissió creada arran del cas BPA ha evidenciat la necessitat de més precisió en la regulació d'aquestes comissions no permanents.
- m. En relació amb el punt anterior, caldria definir amb més claredat el règim de compareixences davant de les comissions del Consell General. Sobretot en els casos en què l'àmbit de la comissió hagi estat declarat secret, per evitar la col·lisió o el conflicte amb un possible procés judicial.
- n. Aclariments i millora de la tècnica legislativa, tant per l'adequació a les regles i els usos formals i lingüístics com en la tramitació d'esmenes tècniques per evitar errors terminològics o gramaticals, o en la millor definició de les esmenes transaccionals. Possibilitat d'introduir esmenes tècniques de tipus formal en el ple del Consell si es detecten errors d'aquesta mena un cop enllestit el tràmit en comissió.

- o. Establiment d'un procés formal de consolidació de les lleis, amb l'objectiu de simplificar l'accés i el coneixement de la norma jurídica que regeix en els diferents àmbits.
- p. Revisió del procediment de substanciació de preguntes amb resposta oral del Govern, regulant també el procediment de repreguntes, amb la finalitat de racionalitzar i fer més àgils les sessions de preguntes. En l'actualitat, les sessions de preguntes, tres en cada període, resulten d'una interpretació al límit del reglament acordada al seu moment per la junta de presidents en constatar que el mecanisme previst no era suficient per substanciar totes les preguntes formulades.
- q. Incorporació d'un nou títol destinat a establir el principi de transparència i la seva plasmació concreta tant pel que fa a l'activitat parlamentària com pel funcionament de la mateixa institució del Consell General.

Conclusió

Al llarg d'aquests fulls hem volgut presentar, amb més o menys encert, algunes notes sobre la teoria i la pràctica –sobretot– del parlament andorrà, del Consell General. Ens hem volgut referir explícitament a alguns llocs comuns o tòpics, hem fet també una pinzellada d'algunes de les qüestions que la reforma del Reglament del Consell té ja sobre la taula per a la deguda actualització.

No voldríem acabar sense remarcar que, malgrat tot, en les enquestes del CRES, el Consell General apareix repetidament com la institució més valorada pels ciutadans. Això no vol dir, és clar, que no resti molta feina per fer, tal com aquí s'ha exposat. Cal que sapiguem posar al seu lloc el Consell General i els seus membres davant els altres poders de l'Estat per tal de complir el mandat constitucional; cal que restem atents perquè els parlamentaris siguin tractats amb la mateixa imparcialitat i respecte i perquè disposin dels mitjans necessaris per fer al millor possible la seva feina –sovint una feina ingent, menys visible que la d'altres institucions i poc agraïda–; cal treballar per arribar més a tothom, per fomentar la participació ciutadana i combatre l'abstenció, per continuar en l'obertura del Consell General a la ciutadania, per oferir els espais i els mitjans del parlament perquè esdevingui un lloc de trobada i un focus de reflexió i de difusió cultural –una àgora, en definitiva–. Perquè, com es fa en la celebració del 25è aniversari de la constitució i el 6è centenari del Consell de la Terra, aprofitem l'ocasió per recordar d'on venim i pensar qui som i cap on volem anar.

Perquè cal que tinguem ben present que som servidors públics, que el nostre rol és per definició transitori, però que mentre hi siguem hem de treballar fins a l'últim moment i esforçar-nos per estar a l'alçada dels qui ens han precedit, conscients de l'enorme privilegi del que hem pogut gaudir, perquè la institució i les lleis han d'estar sempre pel damunt de les persones, precisament per romandre al servei de les persones.

Moltes gràcies

Vicenç Mateu i Zamora,

doctor en filosofia, professor, exambaixador i Síndic General

Notes

1- El 7 de febrer de 2019 el Consell General va aprovar la reforma del reglament de la Cambra. Es modificà llavors l'article 50 que estableix els dos períodes ordinaris de sessions i que comprenen en l'actualitat des del primer de març al quinze de juliol i des del primer de setembre fins a finals de gener.

2- 2011-2015.

3- Es palesa, de vegades, la incomoditat i un cert malestar dels Consellers Generals, electes, representants de la sobirania popular, en relació a la preeminència dels ministres, sobretot si aquests ho són per designació del Cap de Govern sense haver passat prèviament per les urnes.

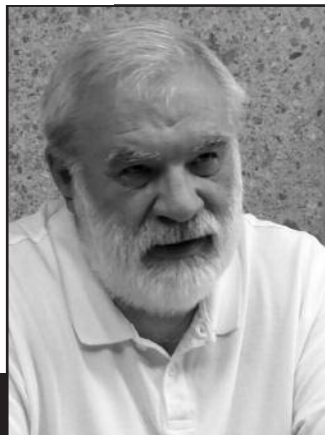
4- Gràcies a un esforç final, la modificació del Reglament del Consell General fou finalment aprovada el 7 de febrer de 2019, dins de la VII legislatura, 2015-2019.

5- La reforma del reglament permet la constitució d'un grup parlamentari amb tres Consellers. No permet la constitució de nous Grups Parlamentaris al llarg de la legislatura.

Coprincipat parlamentari?

Josep DALLERÉS i CODINA

Breus definicions prèvies

El Coprincipat és un règim únic al món, vigent, avui per avui, únicament i exclusiva al Principat d'Andorra. Es caracteritza pel fet que els Coprínceps (que són dos) són, conjuntament i indivisa, el Cap de l'Estat.

El Coprincipat parlamentari és un Coprincipat en el qual la sobirania, que resideix en el poble, s'exerceix per via representativa en el si d'un parlament.

A. Els textos legals

Si ens en atensem als textos legals, són clars: Andorra és un Coprincipat parlamentari. Així ho afirma la Constitució en el primer article, a l'apartat (4): "El règim polític d'Andorra és el Coprincipat parlamentari".

Aquest mateix primer article afirma també, en l'apartat anterior (3) que: "La sobirania resideix en el poble andorrà".

Si, a més, es té en consideració el que precisa l'article 50 de la Carta Magna, que: "El Consell General *representa el poble andorrà*", resta evident que la voluntat del legislador era dibuixar un règim centrat en el parlament.

Tot i així, el text deixa clar, també, que "El Govern (...) dirigeix la política nacional i internacional d'Andorra".

Tot el text és, a imatge d'Andorra, un joc d'equilibris, de pesos i contrapesos, de poders i contrapoders que podem trobar ja en la redacció mateixa de l'article primer, concretament en els dos darrers apartats (4) i (5):

"El règim polític d'Andorra és el Coprincipat parlamentari;

Andorra està integrada per les Parròquies de Canillo, Encamp, Ordino, la Massana, Andorra la Vella, Sant Julià de Lòria i Escaldes-Engordany";

A l'article tornem a trobar (50): "El Consell General, que expressa la representació mixta i paritària de la població nacional i de les set Parròquies, representa el poble andorrà"; o encara

en l'article (59), que precisa en quines condicions i circumstàncies el Consell General, que «exerceix la potestat legislativa» (article 50), pot delegar-la al Govern.

Així doncs, segons el text fundacional, el parlamentarisme hauria de ser l'element central de la vida política andorrana.

Observem ara, sense anar més lluny, l'article 50 en la seva totalitat:

“El Consell General [que expressa la representació mixta i paritària de la població nacional i de les set Parròquies, representa el poble andorrà,]

- exerceix la potestat legislativa,
- aprova els pressupostos de l'Estat i
- impulsa i
- controla l'acció política del Govern”.

Exposa, i de manera molt clara, quines són les funcions que corresponen al Consell General, és a dir, al parlament. A la pràctica, el Consell General exerceix les funcions que la Constitució li atorga? És el que intentarem esbrinar.

B. La pràctica

D'entrada, l'instrument que pot permetre una lectura fàcil i entenedora de les pràctiques parlamentàries és el Butlletí del Consell General. Un ràpid cop d'ull a com està estructurat deixa de manifest que reprèn les funcions que l'article 50 de la Constitució atorga a la institució.

El bloc 2. “Procediment legislatiu comú” i el bloc 3. “Procediment legislatiu especial” cobreixen la “potestat legislativa” així com “l'aprovació dels pressupostos de l'Estat”, tot i que també conté una part no poc important de *control* i d'*impuls*, ja que el Consell General té potestat per modificar la proposta tramesa.

El bloc 4. “Impuls i control de l'acció política del Govern” cobreix les altres dues funcions.

Intentem veure ara com es duu a terme l'activitat (no ho farem de manera exhaustiva sobre la totalitat dels anys esgotats; ens limitarem als tres primers anys postconstitucionals –1994, 1995 i 1996– i als tres darrers anys –2015, 2016, 2017–. És suficient per entreveure si hi ha hagut cap variació apreciable que mereixi la pena fer-ne esment.

1. Potestat legislativa

El bloc 2, que, dins del Butlletí del Consell General, recull tot tipus d'iniciatives legislatives, dona doncs, *a priori*, una fotografia exacta del treball que es duu a terme en aquesta matèria ja que transcriu, una per una, totes les iniciatives, acabin o no esdevenint norma.

Vist que l'article 50 de la Constitució, referit, tracta de manera diferent l'aprovació dels pressupostos de l'estat de la resta d'elaboració legislativa, no s'ha tingut en compte, en referir a accions legislatives, ni la tramitació de la Llei de pressupostos generals de l'estat, ni les tramitacions de crèdits extraordinaris o de suplementes de crèdit, en tractar-se d'elements lligats a la Llei de pressupostos generals de l'estat; tampoc no s'han tingut en compte les lleis que fan referència a modificacions *automàtiques* (tipus de canvis de tarifes, per exemple, o similars) que no plantegen modificacions rellevants de la norma en tractar-se d'actualitzacions. Observem, doncs, les comparatives detallades anyalment dels anys 1994-96 i 2015-17:

Comparativa global dels tres primers anys postconstitucionals (94-96) i dels tres darrers actuals (15-17) [20 anys de diferència]

Potestat legislativa	1994	1995	1996	2015	2016	2017
Projectes de llei (text nou / sencer)	8	11	15	5	11	12
Projectes de llei (de modificació parcial de llei)	1	8	7	5	7	10
Projectes de llei qualificada	-	2	3	-	1	1
Projectes de llei qualificada (mod. parcial de llei)	-	-	2	2	3	3
Proposicions de llei	3	5	1	-	2	1
Proposicions de llei (mod. parcial de llei)	-	1	-	-	-	-
Proposicions de llei qualificada	-	3	-	-	2	4
Proposicions de llei qualificada (mod. Par.)	-	-	1	2	1	-
Tractats internacionals	3	9	14	4	11	4
Total (sense comptar-hi els tractats internacionals)	12	30	29	14	27	31
Total (comptant-hi els tractats internacionals)	15	39	43	18	38	35

Comparativa global de la mitjana dels 3 anys

Potestat legislativa	1994	1995	1996	2015	2016	2017
Projectes de llei (text nou / sencer)		34			28	
Projectes de llei (de modificació parcial de llei)		16			22	
Projectes de llei qualificada		5			2	
Projectes de llei qualificada (mod. parcial de llei)		2			8	
Proposicions de llei		9			3	
Proposicions de llei (mod. parcial de llei)		1			-	
Proposicions de llei qualificada		3			6	
Proposicions de llei qualificada (mod. Par.)		1			3	
Tractats internacionals		26			19	
Total (sense comptar-hi els tractats internacionals)		71			72	
Total (comptant-hi els tractats internacionals)		97			91	
Mitjana d'entrades per any		32,3			30,3	

Pel que fa a la “producció” legislativa no es constata cap tipus d'evolució significativa, ans tot el contrari, un manteniment del ritme iniciat en la primera legislatura constitucional. Té la seva lògica, un any de temps dona pel que dona. Sembla, doncs, que l'activitat parlamentària, pel que fa al procediment legislatiu, s'ha mantingut a un ritme constant que sembla que s'hagi anat conservant, tant pel que fa a propostes de noves normes com pel que fa a l'adaptació de lleis anteriors (tot i que per poder valorar-ho de manera diferent que no pas purament estadística, caldria un estudi exhaustiu de cada proposta, en particular mirar quin tipus de

modificacions són les que es proposen, si tracten de forma o de modificació de fons (no és, però, la finalitat d'aquesta ponència).

2. Aprovació dels pressupostos de l'Estat

L'aprovació dels pressupostos de l'estat està marcada per la Constitució com una de les tasques importants de l'activitat parlamentària. Es tracta d'aprovar la relació detallada de les despeses i dels ingressos que l'administració ha de dur a terme durant l'exercici corresponent, en teoria el de l'any següent.

Anyalment, doncs, el Govern entra a tràmit els pressupostos. Els Consellers Generals els poden esmenar, o no, i, teòricament una vegada aprovats pel Consell General (modificats o no) són els que el Govern hauria d'executar. Sempre hi ha la possibilitat de modificar-los, després d'aprovar, per via de lleis complementàries de crèdit extraordinari o de suplement de crèdit, sempre validades pel Consell General. Així ho estipula la Constitució si s'agafa al peu de la lletra l'article 50 [«aprova els pressupostos de l'Estat»].

Si tenim en compte el ritual que gira al tomb de l'aprovació de la Llei dels pressupostos generals de l'estat, tant per part del món polític com per la dels mitjans de comunicació, sembla que es tracta de marcar les línies que el poder executiu ha de respectar, sense possibilitat de desviar-se'n tret que es refereixi al legislatiu.

De fet, per haver estat molt proper a la gestació de la Constitució, això era, realment, el que es pretenia, no que no es pogués modificar res, però calia fer-ho sempre per via del Consell General, i en aquest sentit ho va desenvolupar la Llei de les finances públiques.

I va funcionar així fins a la sentència del Tribunal Constitucional de 9 de maig del 2002, que va donar potestat al Govern per modificar-los en donar per vàlid (conforme a la Constitució, doncs, segons l'òrgan pensat per garantir-ne la vigència) un article de la Llei de pressupost d'aquell any mitjançant el qual "el Govern pot aprovar transferències de crèdit de despeses d'inversió real fins a un límit màxim de l'1% dels crèdits autoritzats per a les despeses d'inversió real del pressupost de l'exercici".

A partir d'aquell moment, un 1% de despeses d'inversió real deixa de poder ser *controlada* pel Consell General (el parlament), que no podrà conèixer amb seguretat com haurà estat utilitzat fins al moment de la presentació de les liquidacions pressupostàries, una vegada acabat l'exercici.

Era parlamentari en aquell moment, i reconec que aquella sentència del Tribunal Constitucional, que vaig acatar, la vaig rebre com un autèntic escarni pel treball que s'havia dut a terme durant els tres anys de discussió del text constitucional. Com a Conseller General, vaig tenir el sentiment que s'acabava d'iniciar la primera esquadra d'un edifici bastit mitjançant un joc tot d'equilibris entre Coprínceps, Consell General, Govern i Comuns (seguint l'ordre que marca la Carta Magna); equilibri indispensable de poders i contrapoders institucionals (a imatge del que la història ens havia llegat) per poder preservar la supervivència d'un territori tan exigü com el nostre.

Sí que el legislador havia previst que era el Govern qui dirigia la política nacional i internacional d'Andorra (article 72, CA), però havia especificat, també, en quines condicions i, al meu entendre, la sentència les modificava, encara que només fos en un 1% en aquest cas.

S'obria, però una porta, indiscutiblement, a una deriva que en cap cas era el mandat que el mateix text dona al TC segons la meua manera de veure les coses.

L'aprovació de la Llei de pressupostos havia deixat de ser potestat única del Consell General. Així ho vaig sentir i així ho entenc encara ara.

Esdevenia imperatiu per al Consell General –cosa que ja havia manifestat en més d'una ocasió com a important– portar una atenció particular a les liquidacions pressupostàries si es volia poder mantenir mínimament el rol que la Constitució li atribueix quant a la facultat de control i l'única manera, *a posteriori*, de poder saber d'aquest 1%.

De certa manera –per l'1% de despeses d'inversió real, com a mínim– el Copríncipat deixava de ser *parlamentari* i es tenyia d'un inici de tel *presidencialista*.

3. Impuls i control de l'acció de Govern

Tornem a fer un cop d'ull al Butlletí del Consell General, sempre tenint en compte els sis anys a què he fet referència anteriorment. Tanmateix, potser val la pena intentar veure quines accions corresponen a *impuls* i quines a *control* de l'acció de Govern i tractar-les per separat.

a) Impuls

Correspon a *impuls*, indiscutiblement, tota acció que provenint del Consell General porta a orientar l'acció de Govern vers una determinada direcció, ja sigui diferent de com el Govern l'encamina, o en el mateix sentit, però per activar-la, modular-la, corregir-la o anul·lar-la.

Són mesures d'impuls les proposicions de Llei, però també les propostes de resolució o d'acord quan obren en aquest sentit, fins i tot les mocions o els debats generals, tot i que també poden anar orientats, en certa manera, vers el control. És indispensable, doncs, abans de poder treure segons quin tipus de conclusió, analitzar el contingut concret de cada acció de manera independent. Cosa no indispensable tanmateix per al nostre propòsit.

Observem la taula a què arribem si computem les accions incloses en l'apartat “Impuls i control de l'acció de Govern” del Butlletí del Consell General:

Impuls i control de l'acció política de govern	1994	1995	1996	Total accions	2015	2016	2017	Total accions
Propostes de resolució	-	1	-	1	-	-	-	-
Propostes d'acord	-	3	-	3	1	2	1	4
Mocions	-	3	-	3	-	1	1	2
Total / any	-	7	-	7	1	3	2	6

Es pot veure fàcilment que en el volum referent a propostes de resolució i d'acord, o per a mocions no hi ha gran diferència entre els dos períodes estudiats.

b) Control

Les preguntes al Govern, és evident, corresponen a una acció de control. Observem la comparativa:

Impuls i control de l'acció política de govern	1994	1995	1996	Total accions	2015	2016	2017	Total accions
Preguntes amb resposta oral	4	20	22	45	81	69	63	213
Preguntes amb resposta escrita	-	1	7	27	21	79	56	156
Total / any	4	21	29	72	102	148	119	369

Contràriament a l'homogeneïtat constatada entre els dos períodes estudiats pel que fa a la potestat legislativa i a l'impuls de les polítiques de Govern, aquí, per contra, apareixen diferències flagrants. Efectivament, en les preguntes al Govern, siguin amb resposta oral o amb resposta escrita, es constata un creixement vertiginós! Augmenten un 473% les preguntes amb resposta oral i un 578% les preguntes amb resposta escrita, entre el primer i el segon períodes.

S'evidencia, en aquest cas, un canvi de paradigma que val la pena tenir en consideració i que mereix ser estudiat i meditat.

C. Conclusió preliminar

A primera vista, com a mínim sobre el paper que transcriu el treball efectiu dels parlamentaris andorrans, el parlamentarisme està en acció; segueix un ritme constant des del moment del canvi institucional, l'any 1994.

Cal, tanmateix, ressaltar un fet: l'increment vertiginós de les preguntes de control a l'acció de Govern. I el fet interpel·la.

Significa que els Governos, a mesura que es va consolidant el nou sistema, estan pretenent ultrapassar les funcions que la Carta Magna els atorga?

Significa que la societat andorrana s'està dividint en sectors cada vegada més llunyans els uns dels altres i aporta al Consell General representants que estan defensant polítiques cada vegada més divergents, ja que, no ho oblidem, són les majories del Consell les que aproven les lleis i donen o no suport a Govern?

És només perquè s'han instaurat de manera periòdica sessions de preguntes de control al Govern i una sessió retransmesa és més vistosa –audiovisualment parlant– que el treball en una comissió a porta tancada?

O potser no és res de tot això o un xic de cada. Ara bé, l'objectiu és, indiscutiblement, fer arribar al públic, al conjunt de la societat, però sobretot als electors, la feina que es duu a terme de manera a mirar de fer entendre com de bé, o de malament –tot depèn del color amb què es mira!– actua el Govern del país, amb la finalitat de mirar de recuperar algun vot més en les properes eleccions?

Tanmateix, però, si mirem com està evolucionant el votant en les darreres comeses electorals, es constata un increment significatiu de l'abstencionisme.

Així ho reflecteix l'estudi *L'abstenció al Principat d'Andorra* (J. Micó, M. Moya; N. Segué; V. Zapata) de l'Institut d'Estudis Andorrans: "Les eleccions generals prèvies a la Constitució recullen uns nivells de participació superiors al 80%, que reflectien un interès de la ciutadania per la política força elevat. Les primeres eleccions, un cop aprovada la Constitució, també van

registrar un percentatge elevat de participació, que va arribar al 81%, i el percentatge va ser similar en les del 1997. Els anys 2001 i 2005, el percentatge de participació encara arribava al 80%, però l'any 2009 es registren les primeres dades que anuncien la davallada de participació, que baixa a un 74% el 2011 i a un 66% en les generals del 2015. Pel que fa a les eleccions comunals, la primera davallada de participació es registra l'any 2007, torna a caure a les eleccions del 2011 (any en què coincideixen generals i comunals), i el 2015 se situa en un 61%. Podem dir, doncs, que l'augment de l'abstenció es registra els últims 10 anys."

Així doncs, mentre sembla que tenim un augment del volum de feina duta a terme pels Consellers Generals en llur tasca parlamentària, veiem, al mateix temps una desafecció de la participació electoral en un sistema de representació com és el nostre. Una altra interpel·lació, doncs.

El tema és prou important perquè cadascú dels que pensem que, justament perquè la democràcia parlamentària és el menys dolent dels sistemes de Govern, cal mirar de preservar-lo i, per aquesta raó, intentar anar-lo adaptant de manera que pugui ser instrument de convivència pacífica entre tots plegats.

Aquells que propugnaven que el sistema electoral adoptat el 1993 no seria capaç de donar majories estables van equivocar-se de ple. Pot ser que sigui justament el seguit de majories absolutes proporcionades pel nou sistema electoral que provoqui el desencís dels electors? Que provoqui un menyspreu de l'oposició, per part del Govern i de la seva majoria, en el si de la cambra parlamentària, incrementant l'allau de preguntes?

Possiblement hi hagi de tot una mica; ara bé, possiblement també, el que més ha canviat és la instauració de partits polítics d'àmbit nacional i, sobretot, el canvi de sistema electoral, que deixa de banda el recompte uninominal i es passa a la condició d'elegit en funció de l'ordre ocupat en la llista. Indirectament, el sistema porta a una submissió i a un seguidisme a les directrius de qui domina l'aparell del partit que determina el lloc en la llista. La llista, en ser conduïda pel candidat a cap de Govern –tot i que no existeix cap text legal que digui que així ha de ser, i que pot ocupar el càrrec algú no elegit–, comporta que en el si del Consell General esdevingui difícil no donar suport a les polítiques proposades pel Govern fins i tot quan no corresponen a les defensades durant la campanya electoral.

De fet, el sistema està evolucionant, una vegada més, vers un sistema presidencialista, en aquest cas, mitjançant el sistema electoral escollit.

Existeixen dos elements més que conflueixen vers aquesta mateixa deriva: la Llei del sòl, que en alguns punts dona preponderància a la decisió del Govern sobre els comuns, cosa que vulnera al meu entendre, una vegada més, el text constitucional, així com la darrera sentència del Tribunal Constitucional sobre la utilització de béns comunals.

Per més doncs que, sobre el paper, el règim polític d'Andorra continuï sent el Copríncipat parlamentari que proclama la Constitució, cada dia que passa el règim es va transformant, ja sigui per via de sentències del TC o per la manera de fer dels partits polítics amb un règim de Copríncipat presidencialista, amb tot el risc que tal evolució comporta.

D. Perspectives?

Tot i que no existeixin altres signes, de moment, que facin pensar en una possible acceleració

d'aquesta desviació, el camí, agradi o no, s'ha iniciat. És –al meu entendre– necessari preguntar-se si tal evolució és la millor solució per a l'esdevenidor de l'Estat o si correspon a una deriva –no precisament debatuda públicament– que pot portar vers una modificació suficientment important del règim polític escollit per via de referèndum l'any 1993, fins al punt de poder arribar a desmuntar tot el sistema de poders i contrapoders que s'havien anat forjant al llarg de segles fent possible la permanència d'Andorra en el temps i que el text constitucional, tot i modernitzant les institucions, pretenia preservar-ne l'esperit tal com glosa el preàmbul del text.

A tal efecte, és indispensable plantejar-se un conjunt de qüestions:

- Volem que continuï sent –i no únicament sobre el paper– el Consell General el dipositari real de la sobirania popular?

- Volem mantenir els Comuns en el rol que la Constitució els atorga, alhora com a element constitutiu de l'Estat i com a contrapoder proper al ciutadà i garant, essencialment, del territori? Si la resposta és positiva –com en el meu cas– considero indispensable obrir una reflexió seriosa sobre un determinat nombre d'elements que propicien la desviació constatada ja que continuar la deriva en els mateixos termes podria representar que en un espai de temps no gaire llarg –no exagero: de moment només han passat 25 anys (una generació) i els canvis ja són substancials– qualsevol decisió política depengui únicament i exclusiva del Cap de Govern sense que existeixi, de fet, cap control possible real sobre la seva actuació.

Fins i tot un sistema presidencialista necessita estructures de control, i més resistents com més fort és, vist que, de manera general, la tendència porta qui mana a pretendre eludir tota supervisió d'altri; els exemples podem trobar-los en totes les democràcies, fins i tot en les més consolidades. Només donaré com a exemples les propostes del president Roosevelt entre 1935 i 37 als EUA, que no van reeixir gràcies al funcionament dels contrapoders; o, al contrari, el d'Adolf Hitler a l'Alemanya d'uns anys abans o encara el de Perón a l'Argentina d'uns anys més tard. En cadascun d'aquests dos casos les institucions havien estat infiltrades o sotmeses al poder presidencial i els resultats van ser força diferents... i desastrosos per ambdós Estats. La reflexió hauria de portar com a mínim sobre si el Consell General juga realment –no tan sols sobre el paper– el rol que li atorga la Constitució o si es limita a ser només una cambra d'enregistrament de les decisions que es prenen al Govern.

En el cas que s'arribés a tal conclusió, esbrinar si el sistema electoral que es va adoptar no és un dels elements que condueix a tal deriva, si forma part dels elements que la provoquen i estudiar si existeixen altres mancances.

Tinc la desgràcia –tinc els anys que tinc– o la sort d'haver conegut el sistema electoral pre-constitucional, el que va canviar a inicis dels anys vuitanta del segle passat. Sistema majoritari, uninominal de circumscripció parroquial, a dos tombs, amb mandat de quatre anys però amb renovació del cinquanta per cent dels representants cada dos anys, com als Estats Units. No el pretenc defensar tot i que no tot n'era dolent, ja que en cas de no respecte flagrant de les línies defensades en el decurs de la campanya electoral, l'elector podia fer-ho sentir i la possible fluctuació de majories forçava una entesa entre els representants. Permetia també –i això no és tan bo– el bloqueig de certes situacions esperant l'elecció de mig mandat, és cert.

El sistema que va seguir i que va perdurar fins a les eleccions de 1993 continuava sent de circumscripció parroquial, majoritari, uninominal i amb dos tombos, amb mandats de quatre anys, eliminant, però, l'elecció del 50% de la cambra cada dos.

El que va ser adoptat l'any 1993 el reprén modificant, però, la composició del Consell General. Es mantenen els 28 Consellers però ja no corresponen a quatre per parròquia sinó que la meitat del Consell General està constituït per Consellers elegits en una circumscripció nacional, a llista tancada i a la proporcional, mentre que l'altra meitat ho és en circumscripcions parroquials, a raó de dos Consellers per Parròquia, en llista tancada, també, amb sistema majoritari a un sol tomb, en què resta elegida la llista més votada.

Una de les raons de ser del sistema era donada per la voluntat de forçar a estructurar partits d'abast nacional de manera a poder pensar polítiques més globals que sortissin de les disputes de *capelletes* (parroquials) a les quals solien portar els sistemes anteriors –dèiem, i fins i tot alguns ens ho creïem–. Vint-i-cinc anys després, es pot constatar que els partits nacionals s'han més o menys estructurat i, en aquest sentit, la llei ha portat el fruit que pretenia, ara bé, la raó de ser dels partits, a la base, no deixa de ser de poder estructurar-se per arribar a poder fer front a l'oligarquisme. Què passa, però, quan el mateix partit es comporta com a oligarca?

Potser el legislador es va deixar influenciar massa pels sistemes en aplicació als països veïns sense tenir en compte de prou a prop, d'una banda, que no s'havia optat per un sistema presidencialista i de l'altra, que les dimensions no eren del tot les mateixes i que la talla d'Andorra permet encara, una proximitat important entre electors i candidats. Potser hagués valgut la pena no haver-ho deixat de tenir en compte. Potser un sistema electoral com el que està en vigor a Luxemburg de llistes semiobertes hagués estat més adequat pel que fa a la representació parlamentària; com possiblement hagués estat més encertat i conforme a la tradició d'abans del decret de l'any 1981 fer una ullada a com es constitueix el Govern a Suïssa –Suïssa, que tantes vegades pretenem agafar com a mirall.

Per concloure, recordaré tan sols que resta una assignatura pendent des de fa vint-i-cinc anys, mostra candent que quelcom no està prou clar, com a mínim quant a interpretacions del funcionament del sistema de Copríncipat parlamentari de què ens vam dotar. Ha estat impossible, fins ara, poder consensuar una llei de protocol, necessària, que marqui de manera clara uns principis clau. L'únic moment que es va arribar a consensuar un text entre representants dels Coprínceps, Consell General i Govern va ser entre els anys 2010-2011, i no es va arribar a poder tramitar per desavinences de darrera hora en el partit de Govern d'aquell moment. Una autèntica oportunitat perduda però que deixa de manifest que el que era clar per al legislador de l'any 1993 va deixar de ser-ho ben poc de temps després. De fet, continua funcionant, amb estira-i-arrosnes el que van pactar, per sortir del pas, el Síndic i el Cap de Govern l'any 1994.

Potser valdria la pena tancar aquest capítol, ja que obligaria a una reflexió sobre si encara perdura l'esperit que va portar a la modernització de les institucions en el sentit que glosa el preàmbul constitucional. Fent-ho, potser el Consell General veuria la necessitat imperiosa de ser també una cambra de foment de reflexió generadora de debat, perspectiu, enriquidor, sobre els canvis de les nostres societats, de manera a poder legislar, quan calgui, amb visió

de futur, per al llarg termini i amb funció formativa i no només per sortir del pas, per obligació, per capritx o per demostrar que es treballa *fent lleis* que no sempre són necessàries ni sempre de possible aplicació.

Josep Dallerès i Codina,
ensenyant, exministre, ex-Síndic General, exambaixador
i President de la Comissió Nacional per a la Unesco

El Consell de la Terra el 1419: d'assemblea a òrgan de representació

Susanna VELA i PALOMARES

Els segles XIV i XV són l'escenari de la consolidació del règim polític i institucional andorrà, que es mantindrà vigent durant els segles posteriors, XVI i XVII. Aquest procés de consolidació institucional apareix documentat mitjançant privilegis i ordinacions, i de forma molt especial, per les accions judicials i per l'actuació dels Cosenyors i de la xarxa d'oficials i representants estesos pels seus dominis jurisdiccionals i territorials.

En el curs dels segles baix medievals la personalitat política d'Andorra va anar guanyant fesomia, sobretot quan entrà en relació amb les autoritats senyoriales i actuà reclamant, pactant o transigint directament amb els Cosenyors o amb els seus representants i els de les comunitats veïnes quan s'havien de resoldre qüestions relacionades amb emprius i establir pactes per a l'aprofitament de pastures, entre altres drets.

Des del segle XIV trobem documentades actuacions fetes per part de tota la universitat de les valls mitjançant la designació d'uns delegats, interlocutors davant les instàncies senyoriales i veïnals sobre la base de les sis universitats de les parròquies de les valls. Aquestes delegacions es fan esporàdicament, per necessitat i sense regularitat; són sindicatures especials o expressament delegades per anar a resoldre conflictes concrets, acordar compromisos amb comunitats veïnes o formular reclamacions contra la senyoria.

El 1364 els andorrans, mitjançant tres síndics i procuradors de les universitats de les valls, adrecen una cèdula a la Cort per protestar pels abusos comesos pels Veguers que ens descriu diferents aspectes de la vida de les comunitats de les valls.

D'aquestes formes primeres de govern i representació, les assemblees dels caps de casa de les valls, es passarà a un òrgan més reduït i més o menys permanent: el Consell de la Terra d'Andorra, format per representants de les universitats de les parròquies (de 2 a 3 jurats) i que serien escollits, anualment, del conjunt de tots els caps de casa. Cal distingir així dos nivells en l'àmbit de l'organització política i administrativa de les valls: una organització local, estructurada en parròquies i gestionada per les universitats i els quarts, i una organització general de les valls, amb la representació de totes les universitats.

Tindríem una organització *esglaonada* –Casa, Quart, Comú i Consell de la Terra–, que s'ocuparia de la gestió i el control de l'aprofitament de l'espai entès com a lloc comú (els comunals) l'accés al qual era comunitari però la seva explotació es feia de forma particular. En l'àmbit comunal, aquests òrgans de govern estarien representats, en un primer moment, per jurats o prohoms, als quals els era confiada la defensa i l'administració dels béns comunals i intervenien en la recaptació de la quèstia (col·lectors). El nom de *jurats* serà substituït, progressivament, pels noms de *cònsols* i *consellers*. Es tracta d'un grup d'escollits al servei de la comunitat, encara que en desconeixem la procedència i l'organització exacta però és plausible que es tractés de persones amb una certa significació social i econòmica.

Hem de suposar que les reunions d'aquests comuns aplegaven tots els caps de casa de cada un dels pobles de la parròquia, en una mena d'assemblees obertes, i que s'hi escollien els seus representants per anar a defensar els interessos col·lectius amb autonomia i poder suficient per pactar i convenir amb altres comunitats i senyors sobre els usos i l'explotació dels recursos naturals.

Consell de la Terra d'Andorra

Aquesta organització *esglaonada* sembla culminar en l'òrgan de govern que aplegaria els representants de tots els comuns i universitats de les valls: el Consell de la Terra, aspecte que ha portat alguns historiadors a afirmar que les valls d'Andorra no eren res més que una federació de comuns (Viader, 2003), una estructura assentada sobre un sistema econòmic que permetia l'apropiació privada dels béns col·lectius, gestionat o arbitrat per una classe dirigent que en garantirà la reproducció social controlant els òrgans de govern local i que, salvades les diferències, perpetuarà el sistema polític andorrà fins al segle XIX.

Al llarg dels segles baix medievals es documenta la tendència a restringir el nombre de participants als consells tant de parròquia com de la reunió dels representants de les universitats de les valls. El procés de desplaçament de les assemblees generals dels caps de casa (prohoms) per un òrgan de govern reduït i més o menys permanent es porta a terme durant el segle XV, encara que de forma poc clara. Desconeixem la periodicitat d'aquestes assemblees, però sembla que s'aplegarien en consell quan es tractava de solucionar els problemes que afectaven la generalitat de les valls, especialment els que estaven relacionats amb la jurisdicció senyorial de les valls i els de trànsit de mercaderies i bestiar.

L'11 de febrer de 1419 Francesc de Tovià, bisbe d'Urgell, reconeix l'òrgan de govern comunitari, el Consell de la Terra, i concedeix una mena de reglament per al seu funcionament de forma més regular. Deu mesos més tard, el lloctinent del veguer del comte, Ramon de Capdevila, ratificava l'establiment d'aquest òrgan de govern. Sabem que anteriorment ja existia aquesta assemblea amb uns delegats, els prohoms, amb certes funcions de representació i decisió d'àmbit general.

La demanda formulada per Andreu d'Alàs s'ha d'emmarcar en la qüestió que enfrontava els andorrans amb la vila de Puigcerdà i les universitats de la vall de Querol a raó del pagament de la lleuda. Els andorrans expliquen que per resoldre assumptes suscitats amb altres comunitats han de fer "ajustament e aplegar consell per deliberar e acordar que deuen e poden fer ... e ordenar i constituir síndics o missatgers ... e això no poden fer sense aplegar

consell". Atès el problema que representa fer ajustaments de tots els homes de les valls (que per reunir-se han de venir de 2 o 3 llegendes o de més lluny i deixar els seus treballs, i que és poc operativa una assemblea amb tantes persones, ja que tants camps tants enteniments, demanen que d'ara endavant s'ordini, un cop a l'any, el Consell –de tots– en un lloc determinat per poder elegir i assignar dos o tres homes de cada parròquia, que juraran en forma acostumada, i que puguin elegir o fer síndic o síndics, missatger o missatgers per representar els interessos de les valls.

Tindriem, doncs, un consell format per un mínim de dotze i un màxim de divuit jurats i pròcers, els quals designarien un o diversos representants –Síndics–, encarregats dels assumptes a tractar en nom de tots els andorrans.

Aquesta concessió no dona res que no posseïssin des de feia temps, motiu pel qual ens porta a pensar que es tracta de l'accés al poder d'un grup de notables que volen controlar al seu favor el Consell de la Terra en detriment de la generalitat dels andorrans: d'una banda, els jurats i els pròcers que semblen proposar la modificació en el funcionament del consell, i de l'altra, el conjunt dels andorrans (Viader, 2003).

És un procés d'estructuració que s'ha d'entendre en el marc de l'organització d'una ramaderia orientada al benefici comercial, en la qual cal controlar tots els espais on es produeix i regular qui, com i quan aprofita les millors herbes. Probablement és també el moment de l'assumpció dels comunals com a propis per part dels òrgans de govern local, dominats cada cop més per l'oligarquia ramadera.

Lligat amb aquest aspecte ens trobem el problema de la representació. Desconeixem a quins principis o realitats obeeix la representació, per què en un moment determinat Canillo té més representants (fins a sis) que una altra parròquia com Andorra (només quatre). Podem pensar en una representació proporcional a l'extensió dels territoris, pel que fa a riquesa econòmica o a un determinat nivell de població? Els documents, però, són imprecisos a l'hora de descriure el nombre de prohoms, homes i cònsols que formen aquesta assemblea. El 1433 es reuneixen al porxo de Sant Esteve d'Andorra la Vella sis jurats de les universitats de les valls i uns síndics, i el mateix any un nombre indeterminat de jurats i prohoms actuen en nom de la terra d'Andorra. Més tard trobem tretze prohoms –dos de cada parròquia i tres per Canillo– que actuen en nom de les universitats dels llocs de les valls d'Andorra.

A partir de 1448 sembla clar que el Consell de la Terra està format pels cònsols i els consellers de cada una de les universitats de les valls, un màxim de 24, però en una sessió de Sancogesma, el 1484, es reuneixen 10 consellers. No serà fins a l'any 1493 quan es documenta una casa on es reuneix el Consell de les valls d'Andorra. Els documents tornen a ser molt imprecisos a l'hora de descriure les persones que representen la generalitat de les valls: poden ser tres homes (1401) quan es tracta de solucionar l'afer de la lleuda de la vall de Querol; dos missatgers per demanar la franquesa del pagament del maestrat de ports (1403); sis síndics i procuradors que compareixen davant el capítol d'Urgell (1437), o sis cònsols de les sis parròquies signant un compromís amb el bisbe referent al pes i al valor que havien de tenir els formatges (1497).

Competències del Consell de la Terra

El Consell negociava amb els senyors i els seus representants les qüestions relacionades amb la defensa de les llibertats i els privilegis i, en particular, la jurisdicció i defensa de la terra, dels comunals, de les herbes, dels boscos i de les aigües (1433, 1440) així com la seva explotació i ús de forma genèrica (1433 i 1499), la provisió i treta de blats, i la talla de tributs –la quèstia– (1433). Poden acordar i resoldre en les causes de veí a veí i d'universitat a universitat, i en qüestions de camins, carrers i closos, aspectes que es tractaran d'acord amb les ordinacions de Santacília, si bé que adaptades, per a la gestió de les servituds rurals i urbanes.

Els andorrans precisen, l'any 1364, com es poden apropiari del seu espai, els anomenats *comunals*, a les parts altes i a les riberes dels rius: de forma individual poden apropiari-se l'extensió de terrenys per fer prats en tanta quantitat com als homes o a la major part dels homes de la universitat els sembli bé; els poden posar en conreu i tancar-hi el seu bestiar així com altres usos i, finalment, poden canviar o vendre aquests cortals sense necessitar l'autorització dels seus senyors. Totes aquestes formes d'aprofitament pressuposen el principi de gratuïtat, atesa la seva destinació pública. Aquesta gratuïtat, però, presenta alguna excepció, en tant que és possible la percepció d'uns canons per a l'aprofitament dels béns comunals: poden vendre les pastures dels llocs comuns (tant si es tracta de conllugar les herbes, de carbonar o d'agafar els troncs i la fusta) i esmerçar el preu en benefici del comú de la universitat.

Un dels documents més preciosos per analitzar aquestes competències són les ordinacions promulgades pel Consell de la Terra en les sessions de Sancogesma, al maig o juny (1454-1500), un conjunt de normes establertes per a l'organització i el règim de la comunitat.

L'autor del document atribueix la redacció d'alguna de les ordinacions als segles XIII i XIV, i en fer-ho reproduïx els noms dels representants dels andorrans que apareixen en dos documents més antics: en l'arbitratge del comte Roger Bernat III relatiu a l'aprofitament de les muntanyes de Perafita i Frontanyà per part dels homes d'Andorra la Vella i els de Sant Julià de Lòria, el 1289, i en un requeriment presentat pels jurats andorrans a Ramon de l'Areny, saig comtal, relatiu a la restitució del pagament de la quèstia, el 1390. Sabem que la facultat que els andorrans tenen sobre la gestió i l'explotació dels béns comunals els és reconeguda almenys des del 1364, però es fa difícil pensar en l'existència d'un òrgan de govern, com el que documentem al segle XV, que promulgui textos normatius en dates tan pretèrites. Es tractaria d'unes ordinacions redactades durant el segle XV però que l'autor adscriu volgudament a segles anteriors per legitimar la possessió, la competència i la potestat que, des de vell antuvi, té el Consell de la Terra sobre la gestió i l'explotació dels comunals.

En els segles anteriors ja es documentaven disposicions emanades dels Consenyors o dels seus representants per la via de privilegis on es consignava la potestat i els drets que els andorrans tenien de gestionar i defensar els dominis comunals. Els drets que es recullen en la major part de la documentació fan referència als drets d'ús i d'aprofitament que la col·lectivitat exerceix sobre les pastures, boscos, erms i aigües. Calia un sistema, una organització sociopolítica que administrés i defensés aquests drets i béns comuns. Una organització, el Consell de la Terra i els consells de Comú assumiran la possessió dels béns comunals i conservaran el dret d'aprofitament de la col·lectivitat regulat per normes. En una comunitat de

muntaña l'accés als comunals ha estat bàsic per a la seva existència i reproducció. La regulació de l'accés i la defensa era necessària, no tan sols per a la pròpia comunitat sinó per a la supervivència del règim feudal i senyorial establert sobre l'explotació i el producte d'aquests recursos: la ramaderia.

Els plets iniciats al segle XIV se segueixen repetint amb les comunitats veïnes de Viliella, Lles i Travesseres, d'Aós, Civís i Arcavell, Vallcivera i la Llosa, la Vall de Querol, Tor i Arànsér o la Vall de Siguer.

L'autoritat feudal esmerça el seu esforç a afavorir aquest sistema agropastoral que es tradueix en la concessió contínua de privilegis i franqueses, assegurant el pas dels ramats pels seus dominis i jurisdiccions, atorgant poders per defensar pastures i emprius.

El Consell de la Terra exercirà la regulació genèrica de la lleva de les quèsties, de fer efectiva la recaptació del delme i les rendes eclesiàstiques, i de la talla de la quèstia, la imposició sobre els cabalers i els adults solters. De fet, almenys des del 1364, els andorrans eren obligats per part dels jurats a declarar el que posseïen a l'hora de llevar la quèstia. Per últim, en qüestions de manteniment de l'ordre, el 1472, els prohoms del consell podran nomenar un capità amb la potestat de poder perseguir i arrestar els malfactors que es trobin a les valls.

Per concloure aquest paper

Comptem amb unes competències clarament identificades, exercides i defensades pel Consell de la Terra d'Andorra.

Sembla també clar que els consellers que representaven la terra d'Andorra eren a la vegada representants –jurats, prohoms i també consellers– de les comunitats locals, els comuns. Aquest òrgan reduït confirmat el 1419 passa a representar tota la comunitat, una mena d'assemblea de notables que es fa amb la representació anual de la comunitat de les valls.

Confiam que noves recerques aportin dades sobre el funcionament d'aquests òrgans de govern i del sistema d'elecció dels seus representants així com del pes que hi tenen les importants famílies ramaderes.

Susanna Vela i Palomares,

historiadora i cap d'àrea de l'Arxiu Nacional d'Andorra, exministra i primera secretària del Partit Socialdemòcrata (PS)

Factors desestabilitzadors i d'influència en el parlamentarisme

Victor NAUDI i ZAMORA

Els sistemes parlamentaris són els garants de la democràcia, alhora que n'asseguren el funcionament i la defensa dels valors humans .

L'època de la postguerra i sobretot la nova reorganització geopolítica després de la desaparició del bloc comunista centreeuropeu han contribuït notablement a eixamplar els règims democràtics dins el Vell Continent. Aquest canvi ha estat certament impulsat per l'ajuda de les democràcies històricament més assentades, però també perquè els nous sistemes s'han emmirallat en l'exemple de l'èxit econòmic i social dels països més avançats.

Els avenços econòmics i socials i la consecució d'un cert estat del benestar es donen en aquells països que disposen de sistemes democràtics sòlids, amb una representativitat àmplia de la societat per la via parlamentària i on es garanteix cíclicament la participació i l'alternança dels diferents colors polítics.

Avui en dia la nostra societat dona per fet l'assoliment d'un sistema que ha costat segles i segles de patiments.

Arribats aquí ens hem de plantejar si talment hi ha riscos de desestabilització de la democràcia, deixant de banda els conflictes armats. Aquesta reflexió és necessària en un moment en què sembla que la desafecció política va en augment a bona part d'Europa, i a Andorra no ens n'escapem.

Crec que ens trobem en aquests moments davant de dos tipus de riscos que, si bé són incipients, poden tenir afectacions sobre el funcionament democràtic d'alguns països, també el nostre. Uns es poden definir com a factors de desestabilització i els altres, de factors d'influència, que poden acabar generant desestabilització.

La desestabilització pot ser indirecta i sobrevinguda, com en el cas de la darrera crisi econòmica, que juntament amb el procés de globalització mundial ha conduït a la privació dels drets bàsics per a moltes persones i ha accentuat la crisi social. Segons deia Stiglitz, "la creixent divisió entre els posseïdors i els desposseïts ha deixat a una massa creixent en el tercer món immersa en la més gran pobresa, vivint amb menys d'un dòlar al dia... La

globalització genera que la sobirania dels Estats es dilueixi, que les democràcies es debilitin i que finalment governin els poders econòmics que controlen les institucions internacionals, com el Banc Mundial, el Fons Monetari Internacional i l'Organització Mundial del Comerç.” En un context com aquest moltes de les decisions de la majoria dels governs i les lleis que acaben votant els parlaments respectius són conseqüència de fets externs del país que es veu obligat a adoptar-les.

Aquests tipus de processos, com passa també amb la Unió Europea, generen controvèrsies de pèrdua de sobirania en el si dels mateixos països que en formen part, com a conseqüència sovint d'una manca d'explicació dels mateixos governs, i que juntament amb les crisis humanitàries i les onades migratòries sense solució òptima acaben fent créixer partits populistes però també partits extremistes i xenòfobs, que debiliten els partits elegits democràticament, que ostenten el poder i que no han sabut defensar amb suficient força els seus ideals.

Si afegim en un context com aquest que la desafecció política generada per diverses causes va en augment, la democràcia pateix.

Factors externs com les conseqüències derivades del conflicte siríà han acabat condicionant resultats electorals i formant estranyes aliances governamentals que s'allunyen de la voluntat majoritària del poble. Ho hem vist recentment a Itàlia. Un altre factor determinant de desestabilització és la corrupció, que acaba desgastant aquells que la menystenen. Ho acabem de veure recentment al país veí.

Ens pot afectar aquest fenomen a casa nostra? Crec que no es pot assegurar, però difícilment es poden produir casos de corrupció d'una certa rellevància atesa la dimensió del país i pel funcionament de les seves estructures. El que més ens ha de preocupar, al meu entendre, en tot cas a Andorra són factors més subtils, com ara els sectors d'influència que a la llarga poden acabar desestabilitzant el funcionament d'un país.

Els microestats, per la seva condició, són més vulnerables que els països grans davant els poders oligàrquics, que poden influir sobre el sistema judicial, els mitjans, en les eleccions i sobre els elegits. És important evitar la concentració de poders i garantir l'equilibri de poders. L'estabilitat pressupostària del nostre país depèn en bona part de dos sectors que representen junts quasi la meitat dels ingressos de l'Estat; parlem del sector financer i de la indústria tabaquera.

L'any 2015, malauradament la nota de la Fincen dels Estats Units d'Amèrica va fer trontollar el país a més de posar en evidència la solidesa de la plaça financera i de bona part de l'economia.

Tenim aquí un clar exemple de factor desestabilitzador, que, d'altra banda, continua generant preguntes i que probablement trigaran anys a ser respostes, com el fet de saber si prèviament a l'establiment de la famosa nota hi va haver realment factors d'influència política amb la finalitat d'eliminar un banc del mercat. O si va haver-hi alguna disfunció en els mecanismes de control estatals sobre les activitats bancàries de BPA causada per alguna influència de tipus polític que després provoqués l'establiment de la nota de la Fincen.

Aquí queden les preguntes.

Com he dit abans, el pes dels sectors bancari i tabaquer és extremament important, ja que al

llarg dels anys han contribuït a generar riquesa, però també, i alhora cal dir ho, s'han beneficiat d'una certa sensibilitat legislativa.

No cal dir que més enllà de la minúcia del pes del pressupost estatal davant el pes d'aquests dos sectors dins el PIB anual, aquests sectors tenien un factor d'influència extremament alt dins l'economia de les empreses i de moltes famílies, que en depenien directament.

Per tant és indiscutible que en aquests moments de transformació del model econòmic i especialment de l'assoliment d'un acord d'associació amb Europa, cal ser extremament vigilants per diversificar els sectors econòmics, per evitar concentracions de poder altrament dites monopolis.

Podríem dir que el nostre model era el d'un Estat feble davant uns poders econòmics poderosos per la seva dependència, i ara cal tendir a cercar un equilibri de forces més repartit. Això no vol dir que certs sectors han de limitar-se; tot al contrari, cal defensar la nostra plaça financera i ajudar en la reconversió del sector tabaquer, a més d'ampliar la generació d'altres sectors de l'economia productiva avui dia inexistents.

D'altra banda és necessari reforçar el pes de la representativitat del Consell General i fer extensiva la màxima transparència a totes les institucions per garantir la seguretat jurídica i la confiança dels ciutadans però també dels interlocutors internacionals, polítics i econòmics.

Que quedi clar que amb això no vull dir que el conjunt dels diferents Consellers Generals actuals i anteriors que hi hem estat en responsabilitat no hàgim mancat a les nostres obligacions, tot al contrari. Simplement vull dir que per encarar el futur cal reforçar el rol de la institució.

Deia al principi que com més sòlid i representatiu és el sistema democràtic d'un país més bons són els resultats econòmics i socials, i l'estat del benestar en surt beneficiat.

Per això els progressistes defensem que per millorar la qualitat democràtica i la igualtat entre ciutadans hem de reformar la Llei electoral introduint-hi un sistema de llista única nacional amb vot preferent a les eleccions generals.

Per acabar, no em vull deixar d'exposar un altre tipus de factor d'influència que afecta directament la nostra sobirania, i és la negativa reiterada del grup parlamentari de la majoria que dona suport al Govern, que evadeix el debat en seu parlamentària sobre la despenalització de la interrupció voluntària de l'embaràs en els tres supòsits i que en justifica la negativa per tal d'evitar una crisi institucional. Això obliga a plantejar les preguntes següents:

És realment sobirà el poble andorrà, com diu el títol 1 de la Constitució? Qui ostenta la sobirania andorrana, el poble o els caps d'Estat? Segurament que per respondre aquestes preguntes caldria generar un ampli debat, cosa que espero que tindrem en una altra ocasió. Em reafirmo, d'altra banda, que per evitar tota forma d'influència en seu parlamentària cal un Consell General reforçat, que sigui àmpliament representatiu de la ciutadania i que sigui elegit del resultat d'unes eleccions amb la màxima participació electoral.

Víctor Naudi i Zamora

Arquitecte i Conseller General per Socialdemocràcia i Progrés (SDP)

Està en crisi el parlamentarisme andorrà?

Jordi GALLARDO i FERNÀNDEZ

A les acaballes de la setena legislatura, iniciada el 23 de març del 2015, i coincidint amb la temàtica que la Societat Andorrana de Ciències ha triat com a eix vertebrador de les conferències de la 31a Diada d'Andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu, intentaré realitzar una aproximació personal, a partir de l'experiència viscuda com a Conseller General i president del Grup Parlamentari Liberal durant aquesta legislatura. Debatre sobre aquest tema dins de la coincidència temporal de l'aniversari dels vint-i-cinc anys de la Constitució, i a les portes de celebrar els sis-cents anys de la creació del Consell de la Terra, encara dona més sentit al moment triat per analitzar l'estat en què es troba el parlamentarisme a Andorra. Un parlamentarisme de llarga tradició que ha sabut combinar els usos i costums d'una societat tradicional i conservadora, en termes de manteniment, amb els requeriments i necessitats que els estats moderns han anat implementant. Parteixo de l'axioma que el parlamentarisme es fonamenta en el diàleg, la confrontació de propostes i en la recerca d'acords. Per aquest motiu, veig el parlamentarisme en dues esferes d'actuació, l'àmbit de la cambra parlamentària del Consell General amb la dinàmica entre els grups parlamentaris i el Govern, i el diàleg amb els agents socioeconòmics fora del mateix parlament. És aquesta doble dinàmica, societat civil-societat política, o espai públic-espai privat, la que enriqueix el debat intern i extern a la cambra. I és aquesta doble esfera la que permet un parlamentarisme allunyat de la tecnocràcia, capaç de trobar un punt més equilibrat entre allò que cal legislar, i com i per què s'ha de legislar. Des d'aquesta òptica, penso que el parlamentarisme no ha gaudit d'un bon moment, ni en l'esfera pròpiament parlamentària, ni en l'àmbit extraparlamentari. I aquesta conclusió és el resultat, al meu entendre, de tres legislatures atípiques consecutives, que han tingut un impacte negatiu en el paper del parlament, i en les dinàmiques que s'han instal·lat i que necessàriament cal revertir. De fet, la mateixa societat ens demana als responsables polítics un esforç per recuperar la capacitat de pacte i entesa a favor d'Andorra. Les tres darreres legislatures han suposat una pèrdua de la importància del rol del Consell General en la dinàmica política del país, d'una banda, i de l'altra, una perversió del concepte

majoria absoluta, entès com la validació per quatre anys dels projectes o propostes que es van presentar al programa electoral, però també d'aquells que no. També s'ha errat la forma com es poden aplicar els projectes o propostes en tots dos casos. És aquesta concepció allunyada del diàleg, de la recerca de consens i de la capacitat d'entesa el que ha acabat erosionant el concepte de parlamentarisme com s'havia concebut i forjat a Andorra. Existeix un sentiment generalitzat de necessitat de recuperar la propera legislatura amb una amplitud de mires política, el consens i la cultura pactista. Per tant, amb aquest escenari, arribo a la conclusió que el paper del Consell General s'ha anat diluint fins a una situació d'agent d'acompanyament de la majoria, i no de cambra de representació de la població, un paper, però, que no és el que li correspon. És cert que el sistema electoral actual dona peu a aquesta situació, però no es pot obviar que la independència del poder legislatiu respecte de l'executiu ha perdut força, un repte que tots els parlamentaris hauran d'afrontar la pròxima legislatura. Per entendre aquest retrocés cal analitzar les darreres tres legislatures, i especialment la particularitat de cada una d'elles. La legislatura 2009-2011 va ser una legislatura escapçada durant la qual, la impossibilitat d'arribar a acords en el propi parlament va representar un bloqueig de la cambra i una dissolució precipitada rememorant èpoques preconstitucionals que semblaven superades. El tacticisme dels partits presents al parlament d'aquesta legislatura es va imposar a les reformes que el país havia d'endegar. No es va saber trobar una solució per la via política per fer avançar el mandat de quatre anys que els ciutadans havien encomanat als diferents partits polítics, cada un amb rols diferents, però tots amb l'obligació d'assegurar l'estabilitat del país. A partir del trencament de la legislatura als dos anys, amb la subsegüent convocatòria d'eleccions, veiem com es passa d'un bloqueig per l'absència de diàleg degut a una majoria molt fràgil, a una absència de diàleg parlamentari causat per una majoria aclaparadora. El gran suport obtingut per Demòcrates per Andorra en les eleccions del 2011, lluny d'aportar el diàleg polític que no s'havia sabut cercar amb la curta legislatura anterior, va representar una etapa d'absència de diàleg per la no-necessitat de suports i acords, i també per la divisió de la mateixa oposició. L'àmplia majoria del grup de DA, amb 22 Consellers dels 28 elegibles, va representar que l'oposició quedés relegada a un paper residual, fins al punt que es traspassà la iniciativa política clarament al Govern durant els quatre anys d'aquest període i van ser poques les ocasions en que la majoria parlamentària va marcar el *tempo* polític al parlament. En absència de lideratge polític per l'escenari confortable que dona una majoria tan àmplia a la cambra, el debat i la recerca de consens no es fan necessaris. Finalment, la legislatura que ara acaba, la 2015-2019, va tenir un inici atípic, sense gairebé els cent dies de gràcia que tota legislatura acostuma a gaudir. L'inici convuls va alterar l'arrencada d'un nou curs polític però va tenir la unitat necessària davant d'una situació de tensió per al país. Aquest consens, però, a mesura que ha anat avançant el calendari parlamentari s'ha esfumat i s'han instal·lat les dinàmiques de la legislatura 2011-2015. Així, la legislatura ha posat de manifest la impossibilitat d'aconseguir pactes d'Estat en matèries tan importants com l'acord d'associació, la reforma de les transferències i competències comunals, la reforma sanitària o la mateixa reforma de la funció pública. La revalidació, l'any 2015, de la majoria per part de DA, però no a les dues circumscripcions, era una oportunitat per recuperar el nivell d'entesa política a la cambra que requerien els reptes

de país més immediats, però tampoc aquesta última legislatura no ha estat un avenç en termes de parlamentarisme.

La degradació del parlamentarisme té diverses conseqüències i de fet és un dels factors que directament o indirecta ha incidit en l'augment de l'abstencionisme entre els electors. Els electors, i la societat en general, esperen dels polítics empatia, capacitat d'escoltar, generositat per renunciar en favor del consens i voluntat per cercar l'interès general, es a dir l'interès a favor d'Andorra i la seva gent.

El parlamentarisme no rau en l'exercici d'elaborar, discutir i aprovar lleis, l'essència es troba en la voluntat de cercar acords amplis que permetin que les decisions que es prenen a la cambra tinguin el màxim suport possible com a òrgan de representació popular. Si les lleis aprovades tenen un ampli consens s'aplicaran millor, voldrà dir que eren una necessitat real i la seva acceptació i entesa serà més gran per part dels agents socioeconòmics del país. Aspirar i treballar per aquest consens ha de ser el repte de la següent legislatura. Els que aspirem a repetir presència al Consell o al Govern hem de demostrar que tenim la voluntat de fer un canvi en la manera de fer política, i estic convençut que el relleu generacional ajudarà a un canvi de dinàmiques, contribuirà a una redefinició dels rols de cada actor important de l'art de parlamentar, acordar i pactar. La decisió de dur a terme una renovació en gairebé tots els partits polítics ha de representar una oportunitat de superar etapes passades i posar els comptadors a zero per intentar que el país tingui l'estabilitat necessària, el consens imprescindible en els temes d'Estat que caldrà afrontar i el parlamentarisme dinàmic, franc i proper que la societat ens demana. Per tant, el parlamentarisme està en crisi, però té una gran oportunitat per refer-se i iniciar una nova etapa amb més perspectiva de futur amb la propera legislatura.

Jordi Gallardo i Fernández,
adjunt de direcció, Conseller General i President del Grup Parlamentari Liberal

Del 1419 al 2019: celebrar per recordar, recordar per celebrar

Albert VILLARÓ i BOIX

Lo Consell General de les Valls d'Andorra, vulgarment anomenat Consell de la Vall o Consell de la Terra, com s'ha dit, és tan antic com és lo habitat hòmens en les Valls d'Andorra.

Anton FITER I ROSSELL, *Manual Digest de les Valls Neutres d'Andorra*

La commemoració d'un aniversari és, en certa manera, el mecanisme gairebé automàtic que conservem de la percepció cíclica del temps, la grecorromana, que és també l'oriental: on tot gira i tot torna. El temps és una roda. Ben al contrari de la formidable linealitat agustiniana, que només és alterada per la litúrgia: el temps és una sageta que avança cap a la plenitud –una plenitud que comporta, paradoxalment, la fi del món i, per consegüent, també el col·lapse del temps. Als humans ens fascinen, a més, els números rodons, perquè introdueixen un factor il·lusori d'ordre, equilibri i estructura en el caos.

Tots els països del món recorden les dates dels esdeveniments que marquen punts especials del seu recorregut històric. A Andorra, les dues dates solemnes marcades al calendari són el 8 de setembre, festa de Meritxell i el 14 de març, dia de la Constitució. Però ni l'una ni l'altra reben la consideració oficial de festa nacional: la Constitució, en l'article segon, a l'hora de regular els símbols del país, esmenta i enumera tan sols l'escut, l'himne i la bandera, sense descriure'ls en detall i els despatxa, això sí, amb un laconic «els tradicionals». Potser és que no calia donar més precisions, o els legisladors no les van considerar necessàries. Meritxell va ser declarada patrona del país pel Consell General el 1883, i des d'aquell moment la seva festivitat ha estat considerada, *in pectore*, la festa nacional. Pel que fa al dia de la Constitució, la seva conversió en dia festiu ha estat un procés natural, que no ha fet soroll i, com un *fait accompli*, s'ha incorporat amb tot el dret a l'exigu calendari festiu oficial. Si mirem als veïns

immediats, les diades nacionals que commemoren tenen totes un component gloriós, èpic –i sovint de caràcter bèl·lic–, una característica que és del tot aliena a la tradició andorrana: país de pau, sense escarafalls, que ha anat fent la viu-viu pels viaranyes de la història procurant no fer mal a ningú –ni tan sols als seus.

A Andorra tenim algunes dates assenyalades, fites indiscutibles que van marcant la cadena de transformacions. Són poques, sobretot si les comparem amb les que solen mostrar els altres estats, ni que siguin petits. La venda del 1133, la concòrdia del 1162, la inefable fita del 1278, la coda del 1288, el retorn a l'equilibri institucional del 1806, la gran reforma del 1866, la crisi del 1933 i, naturalment, la crisàlida que es va obrir el 1993.

Som a les portes d'una nova efemèride, que s'escaurà l'any vinent, el 2019. La història, a grans trets, és prou coneguda: l'11 de febrer del 1419, el bisbe Francesc de Tovià va concedir el privilegi de creació del Consell de la Terra, a petició dels prohoms de les Valls, com a evolució (o substitució) de les antigues assemblees formades per tots els caps de casa. El privilegi va ser ratificat poc després pel representant del comte de Foix, Joan I. La puixança de les cases poderoses d'Andorra, amb nous i creixents interessos ramaders i comercials, amb conflictes constants sobre pastures oberts amb les comunitats veïnes, es va materialitzar amb la creació d'una institució de representació política, capaç d'exercir el paper d'interlocutor útil amb els dos cosenyors i amb les autoritats veïnes, «talment com si ho fessin tots els homes units de les dites Valls». A partir d'aquí, el Consell de la Terra –una denominació que, paradoxalment, no apareix al document del 1419– va créixer i va evolucionar, seguint un fil que no s'ha trencat mai i que ha arribat intacte fins a la formulació constitucional que pren avui: el Consell General. Què hem de fer? Què podem fer? És necessària, la commemoració? No deu ser, per ventura, un exercici d'autocomplaença, de mirar-se el melic? De què ens serveix mirar cap al passat? No són preguntes innocents o retòriques, que es llencen a l'aire i s'apaguen al cap d'una estona, amb un lleu eco residual. Ben al contrari: interroguen la nostra societat, la posen davant d'un mirall, amb les seves mancances i les seves contradiccions. L'aproximació al passat qüestiona un munt d'aspectes essencials: la definició de la identitat, la gestió de la memòria, la voluntat (i la necessitat) de transmissió cultural, el paper que ha de tenir el patrimoni –tots els patrimonis, de fet– com a esquelet (i ànima!) d'un país.

D'entrada, la celebració hauria de servir per recuperar una porció oculta del passat. Andorra té una certa dependència del romànic: l'art primigeni, essencial, representatiu d'un temps noble, prou llunyà com per sentir-lo inofensiu, tenyit d'un cert romanticisme medieval, a l'origen mateix de la peculiar configuració institucional de la cosenyoria. El segle del Consell de la Terra és tota una altra cosa. És potser el gran desconegut de la història. Massa medieval per ser considerat renaixentista, però massa modern per participar de la plena medievalitat. Ni carn ni peix, la frontissa, el perfecte període de transició. És el segle de Joana d'Arc, de la famosa arenga del dia de sant Crispí (*We few, we happy few, we band of brothers*), de la caiguda de Constantinoble, del Compromís de Casp, la resolució del Cisma d'Occident, el segle de Villon, Gutenberg, Bosch i Dufay. El gran segle dels exploradors portuguesos, també, i el de l'inici de les expedicions a Amèrica. Ningú no hi pensa, en el segle xv. Hem de superar aquest llast, obrir els canals de l'imaginari cap a d'altres moments. La història d'Andorra és un continu, un riu amb tolles, rasps, passos estrets. Introduir el 1419 en el paisatge ens ajudarà

a donar-hi forma, a definir un període singular –de fet, tots en són, de singulars, els períodes. En segon lloc, una remembrança especial del sisè centenari del Consell de la Terra ens permetrà evocar la insòlita continuïtat de les institucions, que és un dels trets més característics de la història d'Andorra. Tindrem així una visió amb perspectiva d'aquest fet, que sempre s'ha articulat entorn a dos eixos principals: el de l'estabilitat i el de l'evolució. Més enllà de l'equilibri asimètric que encarnen els Coprínceps, la presència del Consell de la Terra –o dels Vint-i-Quatre, o General– ha estat una constant, estretament vinculada al dia a dia dels andorrans, dels de fa sis segles i dels d'avui, fent de contrapès al poder dels Cosenyors abans del 1993 i, després de la Constitució, situant-se al centre de la vida política del país. Amb totes les imperfeccions estructurals i biaxos representatius que vulguem prendre en consideració, sí, però no hem d'oblidar que totes les fases per on ha passat la representació de les comunitats a Andorra són el producte de circumstàncies concretes, de contextos determinats, i en els moments precisos –la història sempre ens sembla que va massa lenta– han sabut trobar (i sabran trobar quan calgui) les vies per reformar-se i transformar-se.

I, per anar acabant aquestes breus reflexions, voldria apuntar un tercer aspecte, potser el més important. Andorra necessita referents nous, referents frescos, imatges potents que, un cop sedimentades i incorporades al bagatge col·lectiu, serveixin per intentar participar en el miracle fugisser del consens i la cohesió. Instal·lada en el culte a la immediatesa, a les coses que no poden esperar, Andorra té alguns comptes pendants amb el seu passat. En el millor dels casos, el transforma en un còmode (però inofensiu) vernís d'anècdotes. En el pitjor, l'obvia, com si mai no hagués existit. En una societat tan líquida com ho és l'andorrana, l'evocació de les primeres formulacions parlamentàries ens permetrà construir un pont entre el passat i el present, sobretot si el fem amb imaginació i sense melangies. Entre el desconcert, el conformisme i el mínim esforç, cal treballar en una commemoració original, moderna i integradora, que ens recordi a tots que el camí que s'ha seguit a Andorra per arribar a ser Andorra ha estat llarg, però que ha valgut la pena i que el millor –esperem-ho– encara ha d'arribar.

Albert Villaró i Boix,

arxiver i escriptor, director del Centre d'Estudis Històrics i Polítics (CEHiP) - IEA

El parlamentarisme andorrà

Antoni MORELL i MORA

Tècnicament el parlamentarisme és el règim polític en què el parlament elegit democràticament és l'eix de la vida política i la principal font de poder.

I aquest és el sentit del parlamentarisme andorrà quan es diu en el títol IV de la Constitució, intitulat "Del Consell General", article 50, el següent: "El Consell General, que expressa la representació mixta i paritària de la població nacional i de les set parròquies, representa el poble andorrà i exerceix la potestat legislativa, aprova els pressupostos de l'Estat i regula i controla l'acció política del Govern".

Doncs bé, a partir de les paraules de la Constitució, de l'actual en exercici –i ja fa dècades que és així– Consell General, el parlament, assenyalo les següents consideracions:

- És un òrgan institucional que s'ha denigrat molt, ha perdut frescor, espontaneïtat, manca de capacitat discursiva (em refereixo a oralisme entenedor i fins i tot brillant), fins al punt que per als no seguidors continuats de lleis, reglaments, esmenes parcials, articulats, etc. s'ha convertit en una mena de galimaties molt difícil de seguir, fins al punt que moltes persones m'asseguren que no segueixen pràcticament cap sessió del Consell General que retransmet la televisió andorrana.

- D'altra banda, constato que de les dues accions esmentades a l'article 50 citat, "la impulsió i el control", es donaria més importància al control de l'executiu que cal fer, ben entès, i molt menys a la impulsió de l'acció que li correspon, legislar i però, no pas en quantitat però sí en qualitat, segons les necessitats de la comunitat. Moltes, moltes lleis i a voltes no necessàries. I altres més importants s'allarguen i s'allarguen en el seu desenvolupament.

- Em diran que és un tema de joc parlamentari, de majories i minories. Potser un xic sí, però manca, al meu modest entendre, una oposició parlamentària en positiu, creadora, no a la contra, no visceral, impulsora dels grans debats sobre els temes d'Estat seriosos: salut, educació, cultura, Europa, el nostre futur, i més enllà de la majoria, el projecte o projectes de les minories no se senten o no arriben. Manquen noves idees, és clar.

- També acostumen a ser les sessions purs i simples monòlegs, repetitius, i no pas un parlamentarisme dialèctic, amb les corresponents tesis, antítesis i síntesis de consens o no, que això és una altra cosa.

- Consultades moltes "constàncies en acta" del Consell General, anteriors a la Constitució, es palesa un rigor, una exposició de motius en què els Consellers confrontaven el seu acord o desacord amb una qüestió determinada i una coherència molt superior a les *paraules* que avui, molt sovint llegides i rellegides, se senten en el modern i fred hemicycle. Potser d'aquesta fredor se n'han empastat la majoria de parlamentaris?

Personalment em fa la impressió –succeeix també en altres parlaments europeus– que en el parlamentarisme andorrà hi ha un predomini i una prevalença excessius del poder executiu, de tal manera que el parlamentarisme andorrà s'ha convertit en una sèrie continuada d'explicacions posteriors a la posició presa per l'Executiu, portada al Consell General pel grup que li dona suport.

Crec, en definitiva, que la democràcia promulga que l'ésser humà, tots, som igualment morals i mortals, i per tant creditors de la mateixa dignitat. Dignitat idealista que fonamenta una voluntat que comprèn universalment tota condició humana: la del comú dels mortals.

I això cal defensar-ho, promulgar-ho, legislar-ho en els diferents parlaments.

En el cas del parlament andorrà és on ha de fer-se aquesta tasca que es refereix a tots –més enllà dels legítims anhels de cadascun dels grups– a tots els que vivim i morim aquí. En aquest sentit, sí que constato una malaltissa atonia en els debats parlamentaris –excepció confirma regla–, no tan sols en brillantor (no parlo de teatre), també en el contingut creïble de les propostes.

Quantifico més control (a voltes pur electoralisme) i poca impulsió d'idees creatives en benefici de la comunitat.

Antoni Morell i Mora,

advocat, escriptor, professor, exsecretari de la Sindicatura
General i del primer Govern, i exambaixador

El nombre de diputats que ha de tenir un parlament

Pere FIGUEREDA i CAIROL

1– Introducció

En tot règim democràtic hi ha d'haver un sistema de representació (democràcia representativa) que faci que els ciutadans a través del sufragi universal, igual, lliure, directe i secret, es trobin representats i aquests, a través dels seus portaveus democràticament elegits, puguin actuar mitjançant una cambra de representants.

A cada país aquesta cambra ha adoptat el seu propi nom, en funció de les seves particularitats històriques (Consell General a Andorra; *Consiglio Grande e Generale* a San Marino; *Landtag* a Liechtenstein o *Conseil National* a Mònaco), però en definitiva totes aquestes cambres tenen les mateixes funcions: legislativa i de control de l'executiu.

És allò que Kelsen deia a *Essència i valor de la democràcia*, que no hi ha cap més democràcia que la parlamentària.

S'ha de dir que no hi ha sistema de representació idoni, sinó que dins de la imperfecció, cada Estat ha optat per aquell sistema que s'ajustava més bé a la seva idiosincràsia. Així doncs la democràcia perfecta, no existeix, sinó que, com deia Aristòtil a *Ètica i Nicòmac*, la democràcia és el més imperfecte dels sistemes però el més adequat dels sistemes, ja que és el que atén millor el bé comú.

Més endavant, a *Política*, el mateix autor ens dirà que, entre l'oligarquia i la democràcia el millor sistema és el que s'assembla més al segon i és també en aquest darrer text on Aristòtil recull una sèrie de criteris per a un bon funcionament democràtic:

- elegir entre tots els representants de les magistratures;
- que tots manin per torns sobre tots;
- designar els més preparats per als càrrecs que requereixen més coneixements tècnics;
- que els càrrecs siguin de curta durada, bandejar els càrrecs vitalicis i procurar així que les persones no repeteixin en el càrrec llevat de casos excepcionals, i que una mateixa persona no ocupi diversos càrrecs;

- que la justícia sigui administrada entre tots i que s'hagi de retre comptes de l'actuació pública;
- finalment, que l'assemblea del poble serà sobirana per damunt dels càrrecs públics.

Preceptes tots que curiosament tenen una certa retirada amb algunes de les màximes que recull Antoni Fiter i Rossell al *Manual Digest*.

2- Població i divisió territorial dels petits països

L'anàlisi de la composició de qualsevol sistema representatiu parlamentari d'un país no s'entendria sense tenir en compte prèviament dos elements: el territori i la població.

En aquest cas he volgut analitzar la situació dels altres petits estats d'Europa, com són la República de San Marino; el Principat de Mònaco i el Principat de Liechtenstein, ja que les seves característiques els fan equiparables, en la distància, amb Andorra.

En el cas de la *Repubblica di San Marino*, té una superfície: 61,2 km² i el nombre d'habitants¹ és de 33.328. El territori d'aquest petit país transalpí s'estructura territorialment en nou castelli o parròquies: Acquaviva (2.145 hab.), Borgo Maggiore (6.871 hab.), Chiesanuova (1.143 hab.), Montegiardino (967 hab.), Domagnano (3.565 hab.), Faetano (1.177 hab.), Fiorentino (2.548 hab.), San Marino (4.044 hab.) i Serravalle (10.878 hab.). San Marino té un sistema electoral de tipus proporcional, amb una circumscripció nacional. A Andorra sabem que la Constitució de 1993 estableix una doble circumscripció: nacional i parroquial, que mantenint la tradicional especificitat parroquial va introduir aquesta doble circumscripció interpretant el tradicional equilibri parroquial en el conjunt de l'Estat i que si s'hagués establert una sola circumscripció nacional s'hauria alterat.

Un element, aquest, que el diferencia de San Marino, atès que els castelli tenen entre ells una població bastant homogènia, llevat de Serravalle, que fa que el sistema electoral proporcional sigui força equilibrat. A Andorra aquest equilibri poblacional es va trencar amb el fort desenvolupament econòmic de mitjan segle passat, quan les Parròquies baixes varen acabar concentrant la major part de la població del país i que la Constitució, per mantenir part de la representació que fins aleshores havien tingut les Parròquies, primer al Consell de la Terra i més tard al Consell General, va voler equilibrar amb la doble circumscripció parroquial i nacional.

Pel que fa al Principat de Liechtenstein, es troba dividit en dos districtes: Oberland i Unterland. El país té 38.111 habitants,² amb Vaduz com a capital, amb 5.407 habitants; són les altres ciutats importants del país Schaan, amb 5.992 habitants; Tiesen, amb 5.096, i Balzers amb 4.622. Els onze municipis del país, igual com succeeix a Andorra, disposen de molta autonomia.

Finalment, pel que fa al Principat de Mònaco, amb 37.308 habitants,³ s'estructura territorialment en nuclis anomenats *quartiers*. Tradicionalment eren quatre: Monaco-Ville, La Condamine, Monte-Carlo i Fontvieille. Des de les ordenances urbanístiques de 1966 augmentaren fins als deu actuals, si bé administrativament hi ha un sol comú per a tot el Principat.

3- Sistema unicameral o bicameral

Tots els petits estats europeus analitzats es basen en un sistema unicameral. Val a dir que no tan sols en els estats petits s'imposa, sinó que també hi opten els mitjans, mentre que els grans estats són tots bicamerals.

En els petits i mitjans països és obvi que per motius d'efectivitat l'existència de dues cambres de representants no tindria gaire sentit i acabaria afectant el funcionament institucional del mateix país, malgrat que per a determinades qüestions siguin necessàries majories provinents de diputats elegits per diferents circumscripcions, com és el cas d'Andorra, que sense disposar de cambra baixa determinades qüestions parroquials demanen la majoria de consellers elegits en circumscripció parroquial i no nacional.

4- Els representants parlamentaris

Ja hem vist que tots els petits estats europeus són unicamerals. Pel que fa als parlamentaris d'aquestes cambres legislatives, la *Repubblica di San Marino* és la més prolífica en nombre de parlamentaris; així el *Consiglio Grande e Generale* de San Marino està format per 60 diputats (art. 3 de la *Legge* Núm. 36/2002, de 26 de febrer), amb un manament de cinc anys; són electors tots els ciutadans sanmarinesos més grans de 18 anys, si bé per ser elegit cal ser major de 21 anys.

Als dos restants petits estats europeus el nombre de diputats de les seves cambres legislatives és bastant semblant, atès que el *Conseil National* del Principat de Mònaco, d'acord amb l'art. 53 de la seva Constitució,⁴ està format per 24 membres amb un manament de cinc anys, amb la particularitat que 16 diputats són escollits per "escrutini majoritari plurinominal" (tipus senat espanyol) i els 8 diputats restants són elegits amb representació proporcional havent d'obtenir un mínim del 5% dels escrutinis. Amb anterioritat a la Constitució de 1962 Mònaco tenia 12 diputats, que es varen augmentar fins a 18 i finalment amb la modificació de 2002 es va passar als 24 actuals diputats.

Mentre que, per la seva part, el *Landtag* de Liechtenstein va passar dels 15 diputats que establia la Constitució de 1862 a 25 diputats el 1988, que són escollits per un manament de quatre anys, 15 dels quals són elegits pel districte d'Oberland i 10 pel d'Unterland.

Andorra té la particularitat que els actuals 28 Consellers Generals es corresponen amb el nombre mínim de parlamentaris que fixa la Constitució, atès que en l'art. 52 estableix que el Consell General disposarà d'un mínim de 28 Consellers i un màxim de 42, amb un manament establert de quatre anys (art. 51.); per tant, veiem que l'actual Consell General ni de bon tros ha assolit el nombre màxim de parlamentaris que constitucionalment està previst i que, per tant, hi ha marge d'actuació si comparem el nombre d'habitants amb el nombre de diputats. Pel que fa al nombre de diputats comparativament amb la població dels diferents petits països europeus, ens dona el resultat següent:

- **Consell General d'Andorra:** 28 consellers - 74.794 hab.⁵
1 diputat per cada 2.671 habitants.
- **Consiglio Grande e Generale de San Marino:** 60 consellers - 33.338 hab.
1 diputat per cada 556 habitants.
- **Conseil National de Mònaco:** 24 diputats - 37.308 hab.
1 diputat per cada 1.555 habitants.

- **Landtag de Liechtenstein:** 25 diputats - 38.111 hab.

1 diputat per cada 1.524 habitants.

Si extrapolem les dades de diputats/població dels quatre petits estats europeus en relació amb Andorra ens dona el resultat següent:

San Marino / Andorra = 135 Consellers Generals.

Mònaco / Andorra = 48 Consellers Generals.

Liechtenstein / Andorra = 49 Consellers Generals.

Conclusió: la importància d'un parlament reforçat

Quin és el nombre de parlamentaris òptim que ha de tenir un parlament?

Malgrat que un parlament nombrós en nombre de parlamentaris pugui ser impopular, només un parlament reforçat amb un nombre òptim de diputats pot esdevenir garantia de la realització de les dues funcions primordials que té: la funció legislativa, amb l'elaboració de normativa de qualitat, i la funció de control de l'executiu.

En uns moments en què la divisió que Montesquieu recollia a *l'Esprit de les Lleis* és més difusa que mai, en què la preponderància de l'executiu davant el legislatiu i el judicial és més que evident en tots els països del continent europeu, i en què la disciplina de partit i de grup mou el funcionament de molts d'aquests parlaments, es fa necessari reforçar els parlaments estatals, i el Consell General no n'hauria de quedar al marge.

Moltes gràcies per la vostra atenció.

Pere Figuereda i Cairol,

doctor en Dret, advocat i professor de Dret

Administratiu de la Universitat de Girona

1- Font: Upeceds, 2018.

2- Font: Office of Statistics of Liechtenstein, 2017.

3- Font: Institut Monégasque de la Statistique et des Études Économiques (Imsee), 2018.

4- Constitution Monégasque du 17 décembre 1962, révisée par la Loi N° 1.249 du 2 avril 2002.

5- Font: Es tracta de la població estimada el 31 de desembre de 2017. La població registrada és de 80.209 hab. Departament d'Estadística. www.estadistica.ad

L'actual parlamentarisme andorrà: una tradició que ha de mirar endavant per esdevenir un parlament realment representatiu

Pere BARÓ i ROCAMONDE

"El Consell General, que expressa la representació mixta i paritària de la població nacional i de les set parròquies, representa el poble andorrà, exerceix la potestat legislativa, aprova els pressupostos de l'Estat i impulsa i controla l'acció política del Govern."

Així està definit el Consell General i les seves funcions en la nostra Constitució de 1993. Una constitució que es va crear per modernitzar el nostre estat i regular la nostra jove democràcia de l'època. Amb eines com una nova llei electoral que permetia –segons els pares de la nostra Constitució– una millora de la nostra democràcia de l'època i un Consell més representatiu d'aquella Andorra.

Certament, va ser un gran encert, ja que els països veïns ens van fer entendre que no podíem seguir en aquella Andorra tradicional i havíem de començar a obrir-nos als veïns, a Europa i a la resta del món, i una Constitució com aquella era el passaport i la seva nova funció parlamentària era el principi d'un llarg recorregut en aquell moment.

Però després de l'obertura d'Andorra al món i de les seves noves circumstàncies tant socials (increment de la població, increment de la immigració, pluralitat social, etc.) com polítiques (augment constant del cens electoral), l'actual parlamentarisme hauria de mirar endavant i buscar una reforma com la d'aquell moment. Que fos una solució per a un parlament realment representatiu avui en dia de la població nacional, com diu la nostra Constitució.

Si analitzem l'actual Consell General d'una forma més teòrica, veiem una cambra amb el disseny de representar l'Andorra nacional però sense restar la importància històrica a les parròquies. En definitiva, en aquesta nova reforma es busca Consell General mixt; un intent de cos legislatiu bicameral totalment proporcional i just: dels 28 Consellers generals, 14 provenen d'una circumscripció nacional (cambra baixa) i 14 provenen d'una circumscripció parroquial (cambra alta). Per arribar a l'organització del nostre Consell, els pares de la nostra Constitució van crear una llei electoral per un principi de vot paral·lel: els 14 Consellers nacionals es reparteixen de forma proporcional a partir dels vots que reben les llistes nacionals; en canvi,

entre els 14 Consellers parroquials, s'elegeixen els dos Consellers per parròquia de la llista més votada a cada parròquia.

Més enllà d'això, qui té dret a vot en el nostre país en unes eleccions generals? Segons la Llei qualificada del règim electoral i del referèndum, "El dret de sufragi correspon a tots els andorrans, majors d'edat, amb ple ús dels seus drets civils i polítics". Una vegada proclamats els resultats de les eleccions, es reuneixen els 28 nous Consellers generals i s'escull el cap de Govern. Fins aquí, podem dir que el Consell General andorrà s'emmarca i s'emmira en els parlaments veïns, deixant de banda l'especificat del nostre Principat. Tenim un Consell General modern, adaptat i que representa de forma justa la nostra societat. Però, i si mirem més enllà i analitzem una mica més a fons el nostre Consell així com la llei que el regeix? Arribarem a la mateixa conclusió?

En primer lloc, l'intent de cambra bilateral no és real i acaba sent simplement una cambra baixa de 28 Consellers. Més enllà de les eleccions, en què sí que es distingeix els candidats nacionals dels parroquials, o de les lleis qualificades, que necessiten un vot qualificat i se separen els vots dels Consellers nacionals i dels parroquials –votacions escasses–, en la gran majoria de decisions els Consellers de les circumscripcions parroquials es transformen en Consellers Generals i no voten per la Parròquia sinó en clau nacional.

Més enllà d'això, la fórmula electoral assignada per escollir els dos Consellers Generals de la circumscripció parroquial no és, ni molt menys, el que s'espera d'una llei electoral feta per tenir un Consell General mixt i realment representatiu. El fet que un sol vot sigui suficient per emportar-se dos Consellers i s'ignori l'altra part de la població, que és igual d'important en representació, deixa aquesta llei i el Consell General sense legitimitat representativa de la realitat social del país. Com a exemple clar trobem l'actual majoria parlamentària, que compta només amb un 37,03% dels vots en la circumscripció nacional, i només una de les parròquies que va guanyar en la circumscripció parroquial, va obtenir més del 50% dels vots. Un altre clar exemple el podem trobar en el Partit Socialdemòcrata, que va obtenir gairebé un 25% dels vots però que representa un 10% al Consell General. És aquesta, doncs, realment una majoria absoluta clara o simplement una majoria absoluta donada per l'actual llei electoral, que més enllà de buscar la representativitat de totes les veus al nostre parlament afavoreix els partits més grans i resta lluny d'una realitat social real?

Finalment, m'agradaria incidir en el punt sobre el dret al sufragi en les eleccions generals. Ningú evidencia el fet que la gent que pugui votar en unes eleccions generals, siguin els andorrans majors de 18 anys; això s'entén i ho comparteixo totalment (en unes eleccions generals, evidentment). Però, i les condicions per obtenir la nacionalitat i, per tant, obtenir el dret a sufragi, són justes? És just haver d'esperar 20 anys per poder obtenir la nacionalitat? No deixem massa gent exclosa amb aquesta condició tan exigent i alhora restrictiva?

I què hi podem fer per posar solució a tots aquests problemes i trobar un veritable Consell General que reflectís una Andorra real? Pel que fa al tipus de Consell, veiem que l'intent de Consell bicameral no funciona perquè no és gairebé mai efectiu. Així doncs, un Consell amb 28 Consellers només nacionals és totalment viable i potser més eficaç. Més enllà d'això, potser la funció dels Consellers parroquials es pot treballar des de les parròquies i que cada comú designi un responsable per fer de línia directa entre Consell i Comú. Si el desig és continuar

amb aquest cos legislatiu bicameral, s'ha de treballar per una llei electoral més justa, amb una repartició proporcional als dos candidats més votats. És a dir, que els escons adscrits al territori s'assignin per un criteri de proporcionalitat i no de llista més votada, amb l'objectiu de configurar nous escenaris més representatius i tenir un parlament molt més real que l'actual.

Finalment, hem de ser conscients que si volem un parlament que mostri realment una Andorra actual, hem de revisar les condicions de sufragi. Més enllà de ser andorrà i de tenir més de 18 anys –com ja he dit anteriorment ho comparteixo totalment–, el que no s'entén encara en un país com Andorra que es vol obrir al món i un Consell que vol representar el país –si menys no aquesta era la voluntat dels pares de la nostra constitució– és que hagin de passar vint anys per poder obtenir la nacionalitat. Fins i tot Europa ens recomana “reobrir el debat” per reduir de vint a deu anys de residència per obtenir el passaport. Més enllà d'igualar la situació als nostres països veïns, tindríem un Consell General més representatiu, més just i un veritable mirall de l'Andorra actual.

Així doncs, en conclusió, podem dir que l'actual parlamentarisme andorrà va ser un encert del moment per reconduir una democràcia jove i que no tenia gaire sentit als anys 90. Però hem de ser conscients que les societats avancen i la nostra no es queda pas enrere i ja no té res a veure amb aquella dels anys 90. Hem de ser conscients, doncs, que s'ha de mirar d'actualitzar aquest parlamentarisme així com les condicions establertes per a la seva organització, tant internament com externa.

És, doncs, el moment, sense por per part de tota la família política andorrana, de regenerar la nostra democràcia i el nostre parlament, pel bé del país i dels seus ciutadans, que ha de ser sempre el nucli del Consell General, ja que la funció principal dels Consellers no és cap altra que representar-nos i mirar de legislar pel bé de tots. Sense una veritable representació parlamentària serà impossible i els esforços fets diàriament no seran suficients, fins i tot poden arribar a ser estèrils. Així doncs, deixem la tradició i busquem un parlament realment representatiu de tots i totes.

Pere Baró i Rocamonde,

diplomata en Gestió d'Empreses i coordinador de
la Secció Jove de Joventut Socialdemòcrata

El nou paradigma de la representació

Jordi RIBES i MARSAL

Quan se'm va invitar a participar en aquesta jornada i l'Àngels em va esmentar la temàtica del parlamentarisme andorrà em van sorgir dos dubtes.

El primer, com podria parlar del parlamentarisme o del Consell General des de la inexperiència, des del desconeixement pràctic d'una institució que, si bé té per vocació representar-nos a tots i de la qual la teoria de funcionament, en major o en menor mesura, tots coneixem, a la pràctica pocs sabem com funciona i encara menys les deficiències o problemàtiques que envolten la figura institucional.

El segon dubte –que crec que és el que s'esperava buscant una figura com la meua per a aquesta jornada– era com puc parlar de la visió dels joves sobre el parlamentarisme, quan la majoria de joves desconeixen la funció d'aquesta institució, i m'atreviria a dir que molts no sabrien diferenciar entre un govern i un parlament.

Ara bé, dels dubtes molt sovint sorgeixen les solucions. I des de la meua professió estic acostumat al fet que els clients em vinguin amb problemàtiques i em toqui buscar quines són les raons reals dels problemes que se'm presenten, quin és el rerefons de tot plegat.

Per tant, avui en lloc de parlar directament del parlament andorrà, el que faré és tractar l'embrió del parlamentarisme, d'on vénen les problemàtiques que us he esmentat.

I en aquest sentit voldria fer especial èmfasi en la idea de representació.

La representació és l'eix d'una democràcia, al mateix temps que la participació, però així com la participació s'ha analitzat de moltes formes i s'han traçat estudis per tractar la qüestió, la representació ha quedat sovint òrfena d'anàlisi.

M'explico. Per qüestions pràctiques, els models electorals poden variar segons les especificitats dels països i anar-se adaptant a les transformacions demogràfiques de cada territori i seguir tendències marcades per les societats. Però en canvi els models de representació no varien amb tanta facilitat.

I amb models de representació vull dir, com les persones són representades en col·lectiu, però

sobretot, com se senten representades. I aquí és on recau la necessitat d'una transformació no només a Andorra sinó globalment.

Analitzem, doncs, quatre dades ràpidament.

L'abstenció a Andorra se situa actualment vora el 33% en eleccions nacionals i quasi en el 39% en eleccions comunals, segons les dades de les darreres eleccions, una tendència que ha anat creixent a mesura que han anat passant els anys i que la societat andorrana ha anat evolucionant.

D'aquest fet se'n poden fer diverses anàlisis, tant partidistes com tècniques. D'una banda, es pot tractar com a conseqüència de la desafecció política; de l'altra, com a desconeixement i ignorància de la política andorrana, i finalment pel repudi al sistema democràtic actual. I si bé és cert que totes aquestes anàlisis de forma separada són encertades, si n'extraïem el mínim denominador comú, recaïem en la idea d'una manca de sentiment de representació.

Des de la perspectiva de la desafecció política, potser és més fàcil distingir la idea, ja que considerem que els electors no creuen que els polítics actuals siguin capaços de representar els interessos de la societat, i per tant les figures dels candidats no responen a les necessitats de la població.

Des de la perspectiva del desconeixement i la ignorància de la política andorrana, voldria reprendre les dades de la darrera enquesta d'opinió política efectuada per l'Institut d'Estudis Andorrans, en què es determina que al 50% dels enquestats els interessa poc (33%) o gens (17%) la política andorrana. I si ampliéssim l'estudi i el féssim molt més exhaustiu, n'estic segur –i és una valoració personal– que, preguntant qüestions concretes de la política actual, el percentatge real de desconeixement augmentaria exponencialment atès que el seguiment actiu de l'actualitat del país recau tan sols en un petit nombre de persones molt sovint també relacionades directament o indirectament amb la política i les institucions del país. La resta d'individus poc interès demostren a conèixer l'actualitat de la seva representació parlamentària.

I és aquí on una vegada més, sota la perspectiva que puc fer, podem veure que la societat no s'acaba de sentir representada, atès que es demostra una desmotivació a l'hora de conèixer les notícies relacionades amb els que teòricament han de defensar de forma pública i efectiva els interessos col·lectius.

I finalment, si fem l'anàlisi de l'abstenció des de la perspectiva del repudi al sistema democràtic, aquí podria centrar-me en el públic més jove, en el qual noves tendències de participació estan naixent per la necessitat de sentir-se representats, i no només pel que fa a candidatures sinó per noves fórmules d'elecció de representants. I l'exemple el podem tenir en els veïns del sud, on apareixen partits com la Crida d'Unitat Popular, més coneguda com la CUP, o Podemos. Moviments assemblearis que intenten convertir-se en sistemes híbrids de participació entre els models democràtics parlamentaris i models democràtics altament participatius.

Però també tenim exemples de la societat que busquen indirectament fer trontollar els models democràtics establerts amb l'elecció de candidatures que trenquen completament amb els arquetips de la política desenvolupada del segle XXI. Podria esmentar partits com Alternativa per Alemanya, Alba Daurada a Grècia, el Partit per la Llibertat a

Holanda o candidatures com la del president dels Estats Units, Donald Trump. Tots com a punt comú, trencar amb els sistemes actuals.

Per tant, la pregunta és molt senzilla: què està passant perquè la societat no se senti representada?

Si tingués la resposta crec que ara mateix seria assessor polític de molts partits, però no és el cas, ja que una resposta concreta no existeix. Tanmateix sí que podem fer una avaluació de causes, i la principal, al meu entendre, és l'evolució social en termes de representació.

Amb això vull dir que potser no és el model democràtic que ha canviat, ni uns pitjors polítics, ni uns representants mal escollits. Simplement és que les necessitats han variat.

Fem, doncs, una anàlisi històrica de la representació:

A l'antiga Grècia es va establir una democràcia directa basada en quatre pilars:

- Igual respecte a tots els ciutadans.
- Igualtat davant la llei.
- Igualtat de poder.
- Llibertat d'expressió i de reunió.

Amb aquest últim vull que us imagineu les places plenes de gent per parlar de política, les antigues àgors. Més endavant ho entendreu.

En canvi, en la República romana dominaven les elits, depenent de la riquesa del candidat i el grau d'influència i participació política, el que s'anomenava *oligarquia* (timocràcia).

A l'edat mitjana, amb les elits reials, escollides de forma no gaire democràtica, sorgeix la necessitat de ser representats com a mínim professionalment, amb una agrupació de voluntats conjuntes, i comencen a aparèixer agrupacions d'Estat de tipus corporacions d'artesans i professionals i gremis.

Més tard, amb la constitució dels Estats Units apareix el principi de la llibertat natural i igualtat, amb un govern escollit pel poble que estableix com a base la protecció dels drets i les llibertats civils. Això sí, només per als blancs i amb vot únicament masculí.

I no és fins a la Revolució Francesa que s'estableix el sistema de representació sectorial per partits, que va ser tot un canvi però també un mal de cap important, ja que tothom tenia dret a ser representat, però s'havien d'agrupar opinions i tendències.

Atenent tota aquesta evolució des del que anomenava Plató "el govern dels governats" fins a la democràcia de la Revolució Francesa, que també ha anat evolucionant, podem veure que la representació no és inamovible, i que la societat demana canvis.

Esperem que no sempre tallant caps, però sí amb reclamacions populars.

I ara vull que tornem a la imatge que he esmentat anteriorment de l'àgora de l'antiga Grècia. Era un espai que va revolucionar la participació ciutadana, ja que tothom parlava de temes molt diversos i on unes veus podien sobresortir de les altres segons els suports que tinguessin. Llavors s'aplicava el criteri de representació segons majories. Doncs bé, la situació no ha canviat tant i hem tornat a les places per parlar de política i qüestions que ens envolten, però aquestes places ja no són físiques sinó virtuals.

Ho definiré com a àgors virtuals. Els fòrums de debat però sobretot les xarxes socials són els espais on la gent ha tornat a tenir l'oportunitat de generar tendències d'opinió, opinar sobre allò que li interessa i compartir-ho amb més gent.

Ja no és tan necessari escollir representants que parlin per nosaltres sinó que ho podem fer nosaltres mateixos. Ja no és necessari que un polític prengui decisions ell sol, ja que ara podem interactuar directament amb ell.

El paradigma de la societat ha canviat, però el sistema de representació continua sent el mateix.

Per concloure, diré que la societat potser ja no vol un representant que parli per ella, sinó simples gestors d'opinions. Però a la vegada hem de saber que si els representants no són a les àgores serà molt complicat que la societat els pugui considerar bons gestors, perquè no coneixeran de primera mà el que la gent demana.

I uns exemples molt clars. Donald Trump ha estat des del primer dia el candidat de l'àgora virtual, on ha arreplegat les opinions dels uns i dels altres i, com feien a l'antiga Grècia, impulsant rumors entre la gent perquè la població canviés d'opinió. I d'altra banda, els partits radicals creen dins les àgores virtuals, mitjançant petits peons, pors i odis per crear la figura dels *dolents*.

Una societat bipolaritzada sempre serà una societat més activa en les qüestions que defensa i necessitarà un representant que sigui el gestor de l'opinió.

Siguem, doncs, conscients que hi ha un nou paradigma de la representació i que els parlaments hauran de ser capaços d'adaptar-s'hi, o bé una mala utilització del sistema podria ser una realitat en molt pocs anys.

Jordi Ribes i Marsal,

consultor de màrqueting i relacions públiques i President
de la Secció Jove de Demòcrates per Andorra

Parlament versió 2.0: el parlamentarisme a l'època de la piulada intempestiva

Alan *WARD* i *KOECK*

El parlament com a forma de representació del poble dins un sistema polític democràtic és conegut per ser una estructura organitzativa amb una història dilatada, si més no dins l'àmbit geogràfic europeu. Així, encara que fem abstracció de les formes assembleàries primitives de la Grècia clàssica, entitats polítiques com ara el Senat romà o bé les corporacions locals de les ciutats medievals han desembocat, al terme d'un procés dilatat, en la representació parlamentària que és majoritària avui en dia. Tot i això, quan es van cristal·litzar les formes mono o bicamerals definides constitucionalment al llarg dels segles XIX i la primera meitat del XX, no existien les tecnologies de la comunicació electròniques d'ús massiu que hom coneix avui en dia, ja a final de la segona dècada del segle XXI.

En aquesta breu comunicació voldria fer algunes reflexions sobre la seva influència sobre les possibles evolucions de la forma de representació parlamentària dins les democràcies a curt i mitjà termini. Començaré per comentar alguns dels aspectes en què aquestes tecnologies ja han deixat una empremta sobre la vida política; passaré a revisar algunes tecnologies que s'han emprat tant pel que fa al sufragi i la formació dels parlaments com en la democràcia directa; i acabaré amb una prospecció dels possibles efectes de la intervenció de la tecnologia en el parlamentarisme.

La intervenció de les tecnologies de la comunicació en la política

L'ús de les xarxes socials d'un cert president americà com una via alternativa als canals més estàndards de comunicació ha estat objecte de comentaris abundants, ja abans de la seva elecció al seu càrrec. Eines com la plataforma Twitter permeten que el personatge polític envii missatges polítics forts en direcció al públic en general, sense passar ni pel filtre del seu propi aparell de comunicació, ni tampoc per aquell dels mitjans de comunicació. Els avantatges semblen evidents: la comunicació gairebé instantània de les idees o les reaccions del polític, com també una sensació de proximitat que pot tenir el públic, sobretot aquells que hagin

votat aquella persona i que, es pot suposar, mantenen una certa relació emocional amb el seu missatge.

Aquests factors fan que l'ús del mitjà tecnològic pugui semblar una excel·lent eina quan, per exemple, es fa servir per donar el condol a les persones afectades per una tragèdia i als seus familiars. En aquestes circumstàncies, el fet que el ciutadà es pugui sentir recolzat per l'aparell estatal i que aquest suport sigui ràpid es pot valorar de manera positiva. Malauradament, aquestes característiques són precisament les mateixes que fan que el mal ús d'aquestes tecnologies –per exemple, quan un president dels Estats Units ataca obertament i, jo diria, de manera violenta certs membres de la seva pròpia administració– pugui resultar especialment criticable. Quan el mateix president pretén donar ordres directes a una part de la seva administració emprant aquest canal (figura 1), se li pot reprotxar a la vegada no haver respectat els canals i protocols vigents en la seva administració, i haver menystingut la dignitat i reputació que han de mantenir certs estaments de l'administració pública.

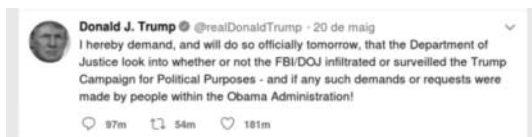

Figura 1. Captura de pantalla parcial del canal de Twitter @realDonaldTrump, realitzada en data 23.05.2018

L'exemple presentat anteriorment concerneix un país que serà, probablement, aliè a la majoria dels lectors d'aquesta intervenció. Tot i això, sense l'aplicació d'una proverbial prudència que forma part del caràcter andorrà, seria molt fàcil que també al nostre país hàgim de lamentar alguna reacció excessivament viva enviada sota l'emoció del moment. Amb la instantaneïtat, es pot fer molt de mal amb unes paraules que cedeixen fàcilment davant d'una anàlisi mínimament freda i asserenada. Quan el missatge es difon a través de les xarxes socials de ben cert que arribarà a un públic molt ampli i augmentarà, així, tant el seu efecte positiu –si és el cas– o bé negatiu.

Podem afegir a aquesta eina de les comunicacions instantànies l'ús de plataformes de comunicació com ara Facebook, en què avui en dia hi tenen presència gairebé la totalitat de les entitats públiques i administratives, com també partits polítics i persones amb presència pública a títol individual (figura 2). El resultat és que, de manera innegable, les noves tecnologies han fet irrupció dins l'àmbit de la política. Formen part del conjunt de les eines a les quals administracions i representants del poble tenen accés. Tenint en compte la tendència natural dels

Figura 2. Captura de pantalla de la capçalera del perfil del Consell General a Facebook, realitzada en data 23.05.2018

ciutadans més joves a emprar preferentment aquestes eines, seria difícil concebre una estratègia de comunicació tant en sentit descendent –del representant cap al representat– com també en el sentit invers –del ciutadà cap a la persona qui el representa– sense tenir-les en compte.

Tecnologies que han tingut un efecte sobre el procés democràtic

En contrast amb aquesta entrada recent poc planificada de la tecnologia dins l'esfera de la vida política, les intervencions anteriors havien estat més estructurades i tenien una voluntat d'integrar-se dins els mecanismes estàndards de funcionament de la democràcia. En podem destacar dues de principals: l'ús de mitjans tecnològics en el marc del sufragi que permet elegir els membres d'un parlament, i la proposta de mecanismes que faciliten la participació de la ciutadania en l'àmbit de la democràcia directa.

La tecnologia aplicada al sufragi –comunament anomenada *sistemes de vot electrònic*– es pot separar en dos gèneres. D'una banda, existeixen sistemes basats en material físic per recollir el vot dels ciutadans. En alguns casos, com ara als Estats Units, els dispositius de votació s'emporten en indrets determinats i el ciutadà s'hi desplaça de la mateixa manera que en un sistema de votació tradicional. L'avantatge, aleshores, es limita als mecanismes de recompte, més ràpids i –en principi– més segurs que el recompte manual de les paperetes dins el sistema tradicional. En altres circumstàncies, però, la màquina de votar s'ha concebut per ser mòbil. És així a l'Índia, lloc on la dispersió d'una població considerable i la manca de mitjans han afavorit la invenció de màquines de vot electròniques amb algunes característiques dissenyades per a les necessitats específiques del país. Així, són màquines mòbils, que funcionen amb bateria i que permeten identificar els candidats tant amb el seu nom com també amb elements gràfics o fotogràfics que poden ser d'ajuda en un país en què l'alfabetisme de l'electorat no és total. (figura 3)

Al costat d'aquests mecanismes físics, hi ha altres mecanismes tecnològics basats en programari. Han estat emprats en països europeus com Suïssa (especialment al cantó de Ginebra, figura 4) i Estònia. Basats en la mateixa tecnologia criptogràfica correntment aplicada per a la compra en línia, la banca electrònica i –més recentment– l'accés electrònic a serveis de l'administració pública, aquesta manera de recollir els sufragis té una acceptació especialment elevada quan la població és usuària acostumada d'Internet i de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC). S'hi pot accedir molt fàcilment des de dispositius mòbils i resulta atractiu per a les franges més joves de la població actual. En aquest sentit,

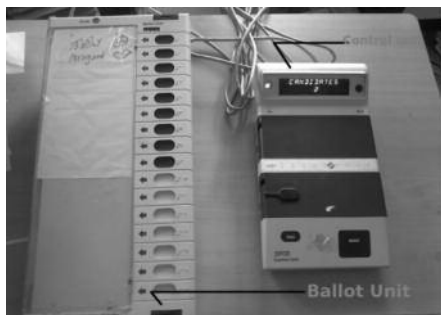

Figura 3. Màquina de votar electrònica a l'Índia. Font: Sreejith K. per Wikipedia. Imatge dins el domini públic. URL:

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Electronicvoting_machinewithbucu.jpg (Data de consulta 24.05.2018)

es pot veure com un al·licient per reduir l'abstenció, problema que certament no concerneix gaire el nostre país però que sí és endèmic dins de certes franges d'edat de la població europea. De la mateixa manera, permet facilitar l'accés al sistema electoral de persones que troben dificultats per accedir als col·legis electorals físics, sigui per motius de salut, d'allunyament o bé laborals.

En el cas particular de Suïssa, país que és conegut per un alt grau de participació directa de la ciutadania en la presa de decisió política, el fet d'oferir l'accés al sufragi a través de mecanismes tecnològics permet

facilitar la participació ciutadana en el gran nombre de consultes que es poden produir al llarg de l'any, de manera molt més sovintejada que en altres països.

D'altra banda, aquests sistemes basats en programari reben les mateixes crítiques d'una altra part de l'electorat que els sistemes físics, que es poden resumir en una manca de costum en la manipulació de ginyes electrònics i la manca de confiança resultant. S'ha parlat a bastament de la fractura digital dins de diferents àmbits de la vida quotidiana, sobretot per certes franges concretes de la població: se sol presentar les persones que siguin de més edat, o que tinguin dificultats econòmiques com a especialment desfavorides pel que fa a l'aplicació de les noves tecnologies. Davant d'això, cal notar que l'ús força estès dels telèfons mòbils en l'actualitat ha permès anar una mica més enllà d'aquests estereotips. Tot i això, és innegable que l'aplicació de la tecnologia en un procés tan bàsic per la democràcia moderna com és el sufragi ha de ser regit del tot per uns principis garantistes. No només ha de garantir, sinó que a més ha de ser comprovable –i de manera transparent– que garanteix:

- L'accés al sufragi per totes les persones qui hi tinguin dret.
- La restricció de l'accés per a les persones que no formin part del cens electoral.
- La unicitat de la participació, per evitar repeticions del vot.
- El caràcter anònim del vot emès.
- Un mecanisme de recompte fidel, que presenti un resultat que reflecteixi de manera exacta el vot emès.

En realitat, l'anàlisi que es pot fer d'aquests requeriments del sistema de vot electrònic ens mostra que presenta els mateixos reptes que pesen sobre el sistema de vot tradicional. Es poden millorar els mitjans tecnològics aplicats fins al punt de reduir les possibilitats de frau o error. Fins i tot es pot argumentar que, reduint la intervenció humana, es redueix de la mateixa manera la probabilitat que es desvirtui el sistema. En última instància, cal que el ciutadà pugui tenir la mateixa confiança en el procés electrònic que en el sistema electoral més tradicional. Quan la intervenció de la tecnologia minva aquesta confiança, cal preveure mitjans de participació alternatius. Malauradament, el fet de mantenir una possibilitat d'emprar el sistema tradicional en paral·lel al sistema de votació electrònic augmenta la complexitat del sistema

Figura 4. Captura de pantalla del portal de vot electrònic del cantó de Ginebra, Suïssa (<http://ge.ch/vote-electronique/>). Data de consulta: 24.05.2018

així com els seus costos: a més d'assegurar les garanties de base dins de cada sistema individual, cal assegurar la coherència dels sistemes, de manera que –per exemple– un mateix votant no pugui emetre el seu vot a la vegada electrònicament i físicament.

Totes aquestes dificultats expliquen per què, llevat de les excepcions esmentades i de casuístiques molt particulars, els sistemes de vot electrònic han tingut relativament poc èxit fins ara. La inèrcia social així com les dificultats de coordinació han fet que aquesta solució tecnològica hagi estat descartada en molts casos, malgrat els evidents avantatges organitzatius i econòmics.

Prospecció dels efectes de les noves tecnologies en el parlamentarisme

En les seccions anteriors, hem vist que les noves tecnologies, i més específicament les xarxes socials, han tingut un efecte sobre la comunicació en el camp de la política. També hem vist que d'altres tecnologies poden intervenir, ja avui en dia, en el procés democràtic de la formació dels parlaments –procés electoral–, com també pel que fa a la participació directa dels ciutadans (democràcia directa). En aquesta secció, voldríem fer una mica de prospectiva referent als efectes sobre el mateix funcionament dels parlaments.

Possiblement, cal començar per fer una primera reflexió sobre el paper dels parlaments. Tornant als aspectes més bàsics de la qüestió, ens podem preguntar per quina raó les formes democràtiques d'estat han acabat gairebé totes per la formació d'un parlament. Queda clar que el paper d'aquesta institució és la de representar el poble, qui és en democràcia el titular inicial i fonamental del poder. Queda igualment clar que, en els primers temps de la democràcia, era necessària aquesta representació, aquest exercici del poder per part del poble a través d'intermediaris, si més no per motius pràctics. Aquestes raons podien concernir en primer lloc la disponibilitat material per participar en el procés d'exercici efectiu del poder. Quan la ciutadania es trobava limitada pel que fa a la durada de temps que podia consagrar a altres assumptes que no fossin de mera existència, i quan els desplaçaments físics resultaven difícils i costosos, l'elecció d'un representant i el seu enviament perquè parlés en nom de la comunitat representava sens dubte una solució a la vegada econòmica, i potser l'única possible dins les circumstàncies materials del moment. La situació del Consell General de les Valls en podria ser un bon exemple, sobretot en el moment anterior a la construcció de les carreteres i fent referència a les poblacions de les parròquies més distants d'Andorra la Vella. Avui en dia, però, aquest argument a favor de l'ús del mitjà parlamentari decau davant de les possibilitats que proposa la tecnologia. Com l'exemple de Suïssa ha demostrat, és del tot possible seguir un model de participació directa, en la qual el ciutadà pugui participar directament en la decisió sobre assumptes que li pertoquin. L'argument de la distància no s'aplica quan el mitjà de participació és electrònic, i l'argument de la dificultat de trobar el temps necessari desapareix quan la participació pot ser instantània.

En segon lloc, les tasques de control del procés de participació podien superar els mitjans disponibles en cas d'emprar un sistema assembleari. Qui comptava els presents? Qui comptava els vots, sovint emesos a mà alçada? Qui podia assegurar-se que tothom que tenia dret a vot havia estat degudament notificat? Totes aquestes qüestions pràctiques es complicaven, sobretot a partir del moment en què el cens electoral augmentava. Resulta

relativament fàcil controlar aquests aspectes quan el nombre de persones que han d'intervenir en una reunió del poble és relativament limitat, per exemple d'unes poques desenes de caps de casa. Però quan el nombre de ciutadans amb dret de vot es calcula en milers o, com avui en dia a Andorra, en desenes de milers, queda clar que la seva presència física en una assemblea resulta del tot impossible, sobretot quan es volen assegurar les garanties bàsiques sobre l'emissió del vot.

En aquest cas, també es poden proposar arguments per dir que la participació electrònica de manera directa de tota la ciutadania resulta del tot possible. Existeixen, ja avui en dia, plataformes electròniques a Andorra que tenen un nombre d'usuaris del mateix nombre que el nombre d'electors dins el cens electoral. La presència electrònica d'un gran nombre de persones no presenta la mateixa dificultat material que la seva presència física.

Finalment, tenint en compte la tasca legislativa que és pròpia del parlament dins de la nostra concepció tripartida de distribució dels poders, es pot argumentar a favor d'una necessària preparació tècnica dels seus membres. Sempre ha estat així pel que fa als aspectes més tecnicojurídics d'aquesta labor, fet que sens dubte explica en part el nombre elevat de professionals del dret entre els rangs dels parlamentaris.

D'altra banda, la profusió de temes que es tracten així com el caràcter marcadament tècnic d'alguns projectes de llei –sobretot aquells proposats per l'òrgan executiu en l'exercici de les seves atribucions– fan que calgui disposar de certs coneixements de cada matèria. Un exemple típic podria ser quan el text proposat té caràcter financer (figura 5), moment en què la terminologia i els conceptes tractats es poden allunyar del que es pot considerar un nivell de coneixement general o estàndard de la ciutadania. En aquest context, és raonable la designació d'uns representants del poble –els membres del parlament– que potser tenen més formació en qüestions jurídiques, o potser hi tenen més interès, perquè puguin avaluar amb profunditat la futura norma i decidir sobre la seva adequació.

Quan les insolvències del deutor
(client) són assumides pel cedent, s'en-
tendrà que ens trobem en un cas de
factoring amb recurs mentre que, si són
assumides per l'empresa de *factoring*,
s'entendrà que ens trobem en un cas
de *factoring* sense recurs.

Figura 5. Extracte de l'art. 49 (b), de la Llei 7/2013, del 9 de maig, sobre el règim jurídic de les entitats operatives del sistema financer andorrà i altres disposicions que regulen l'exercici de les activitats financeres al Principat d'Andorra. BOPA núm. 26, any 25, del 05.06.2013

En aquest aspecte, la presència dels mitjans electrònics també pot tenir la seva influència. La ciutadania actual en gairebé qualsevol país del món gaudeix d'una educació formal àmpliament superior –en durada i per la qualitat– que en èpoques anteriors. A més d'aquesta educació, hom també té accés a una quantitat d'informació molt més gran a través de la xarxa, que es pot contrastar de manera fàcil. Així, hem de pensar que el ciutadà mitjà és cada vegada

més apte a copsar directament el contingut de la proposta de norma, sense necessitar intermediaris. En realitat, ens podem congratular que sigui així, ja que la futura norma se li aplicarà directament; convé, doncs, que li pugui resultar del tot intel·ligible.

Conclusions

A partir de les consideracions anteriors, hom podria pensar que en l'època en què estem l'abundància de mitjans de comunicació i d'informació de què els ciutadans disposem permetrien un exercici directe del poder democràtic, sense necessitat de formar un òrgan especialitzat com és el parlament. Sens dubte, procedint d'aquesta manera es podrien fer alguns estalvis, de la mateixa manera que en la majoria dels sectors de l'economia quan s'hi apliquen tècniques de telemàtica i de tractament automatitzat de la informació. Però no n'estic del tot convençut.

Al meu entendre, el millor argument a favor de mantenir el sistema parlamentari actual es troba en les actuacions de cert president americà, ja esmentat a l'inici d'aquesta intervenció. Veiem que el seu ús dels mitjans de comunicació instantanis ha estat justament així: instantani. No sempre s'ha pres el temps necessari per a la reflexió. A més d'emetre missatges divergents segons el moment –motiu pel qual se l'ha criticat a bastament, fins i tot a l'interior del propi partit–, la impressió general que desprèn no és de fiabilitat. Ara bé, quan s'estan tractant de decisions legislatives o altres amb implicacions molt directes i notables sobre la vida personal dels ciutadans i sobre l'economia del país, hom pot esperar que es manifesti un mínim de gravitas en la formació i la manifestació de la voluntat col·lectiva. Per fer-ho no es pot obviar la necessitat d'un cert temps, tant per l'estudi previ de la qüestió i de les implicacions de qualsevol decisió, com per la formació d'aquesta a partir dels interessos plurals dels diferents sectors de la població. És en aquest moment que, al meu entendre, la velocitat extrema amb la qual poden circular les informacions i manifestar-se les reaccions en calent és incompatible amb la tasca de representació del poble.

Dit això, no seria impossible que la forma actual del parlamentarisme es pugui *tunejar* en certa manera, incorporant-hi nous canals de comunicació entre els representants del poble i la ciutadana. Això permetria una major intervenció directa dels ciutadans i, en última instància, una millor representació per part dels seus estaments.

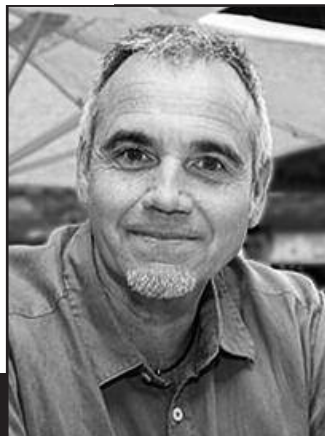
Alan Ward i Koeck,

enginyer superior en Informàtica, doctor en Societat de la Informació i el Coneixement,
professor a l'Escola Andorrana i membre de la junta de la SAC

Modernització de l'escenari parlamentari

Albert ROIG i LOSCERTALES

La visió que donaré en aquesta ponència té com a objectiu reflexionar no tant sobre el contingut de l'essència del parlamentarisme sinó més sobre l'estructura, l'espai físic i la posada en escena que acaben donant forma a la seva naturalesa pròpia. Si bé és cert que tot debat entre parlamentaris es basa en la proposta i la contraproposta, en la confrontació de models de país i, al final del camí, en l'aprovació de les lleis necessàries per a la seva societat, també ho és que aquest debat té una característica o unes altres en funció del marc físic on es realitza, que defineix en part la seva idiosincràsia.

La seu històrica del parlamentarisme andorrà és Casa de la Vall, que va ser adquirida el 1702 pel Consell de la Terra, l'antecessor del Consell General convertit com a tal el 1866. Amb diferents reformes al llarg dels anys, Casa de la Vall era el lloc on es reunien els representants del poble (quatre per cada parròquia) per tractar els temes d'interès comú i amb el pas del temps va anar remodelant-se per adaptar-se a les necessitats, però mantenia la seva disposició parlamentària: els Consellers Generals asseguts a banda i banda de la sala allargada, presidida pels síndics. L'any 2011 la seu parlamentària es va traslladar al nou edifici del Consell General i donava sortida així als problemes d'espai que amb el creixement del país i les exigències legislatives tenia Casa de la Vall tot i l'annex de l'edifici de les Monges (on hi havia les sales de reunions de les comissions i dels grups parlamentaris).

Sense entrar encara amb més detalls, deixo sobre la taula una pregunta que no té una resposta única i que cadascú es podrà anar responent a mesura que avanci l'exposició: l'essència parlamentària andorrana hi ha guanyat o hi ha perdut amb el trasllat de les sessions del Consell General de Casa de la Vall al nou edifici? Sembla una pregunta innocent i algú podria pensar que en una diada com aquesta, que s'articula al voltant del genèric sobre el parlamentarisme andorrà i amb la participació de reconeguts noms del món de la política de casa nostra, pensadors, escriptors i periodistes, no té sentit parlar sobre l'espai físic, sinó que la reflexió hauria de ser més de fons, més feta des d'un punt de vista de la politologia. Com

que sóc conscient que hi podria aportar poc a tot el que diguin els meus col·legues ponents, amb els quals sense haver-los escoltat ni llegit m'atreviria a dir que hi coincidim en un percentatge molt elevat, intentaré aportar una visió diferent però que incideix molt, més del que ens pensem, en la praxi parlamentària. I per què? Doncs perquè el contenidor, és a dir, allí on les persones desenvolupem les nostres activitats professionals, té una ascendència molt important sobre com treballem i quin és el resultat final del treball.

Fixeu-vos que en la pregunta que he fet no parlo dels espais de treball dels grups parlamentaris o de les sales on es produeixen les reunions de les comissions o de la Sindicatura o la junta de presidents, sinó que em refereixo a la cambra parlamentària pròpiament dita, allà on se celebren les sessions del Consell General amb la presència dels 28 Consellers Generals i els membres del Govern. És a dir, allà on es produeixen de forma pública els debats sobre lleis i pressupostos i on es fa el control parlamentari a l'acció de Govern. És el lloc, sense cap mena de dubte, on recau la sobirania del poble i, per tant, on s'espera que els nostres representants visualitzin allò pel que han estat escollits. És en definitiva, la caixa de ressonància de l'activitat política del país.

No sóc arquitecte, és una evidència, com potser pertocaria a algú que vol fer una anàlisi sobre les funcionalitats de l'edifici parlamentari i si aquesta afavoreix l'essència del parlamentarisme. Però és que tampoc no en faré una anàlisi arquitectònica, no en tinc pas els coneixements. Però sí que em considero observador, i sobretot n'he estat usuari al llarg de molts anys de seguir com a periodista els Consellers Generals en la seva tasca parlamentària, tant a Casa de la Vall com posteriorment, a partir del 2011, al nou edifici del Consell General. Mentre deixo a l'aire la pregunta que he fet al començament perquè cadascú hi vagi reflexionant, aporto uns quants elements que serveixin per fer-se una opinió.

Segur que tots hem vist a través de la televisió o d'internet debats a la Cambra dels Comuns del Regne Unit, la cambra baixa del seu parlament. No tinc cap dubte que com en tots els parlaments deu haver-hi estones avorrides i de seients buits, però les imatges que a tots ens venen al cap quan pensem en el parlamentarisme del Regne Unit són les de debats intensos, passionals i amb una dialèctica contundent alhora que fina, que ens ensenya realment què és l'esgrima parlamentària. Els parlamentaris estan asseguts en graderies unes situades davant de les altres, en la primera filera de les quals hi ha el Govern, partit del Govern i oposició, separats per un espai entremig en el qual s'asseu el president de la cambra, situat a més alçada que la resta de parlamentaris. El debat es produeix cara a cara i amb una proximitat física que, en segons quins debats, s'hi pot palpar un ambient quasi irrespirable. Els nivells dels debats recorden les veritables àgores clàssiques. A més, ningú no està situat en cap tribuna que el faci estar més alt que els altres parlamentaris, sinó que es fa des del mateix escó dempeus o com a molt la primera ministra i el cap de l'oposició se situen drets davant d'un faristol sense cap tarima.

Si ens desplacem més al sud, la cambra parlamentària té forma d'hemicicle. La presidència està situada en un punt alt des del qual controla tots els parlamentaris que té al davant, asseguts als seus escons en una semicircumferència amb graderia. Els debats legislatius es fan des d'un faristol o tribuna, que està situat davant de la presidència del parlament i en un punt més elevat que la resta dels parlamentaris perquè l'orador pugui ser vist per tots. El Govern

s'asseu en la primera filera de butaques de tal manera que darrera seu hi té tots els diputats, tot el pes de la cambra a les seves espatlles, des d'on contesta les preguntes que se li fa en les sessions de control parlamentari.

A Casa de la Vall, sense arribar als extrems dialèctics dels parlamentaris del Regne Unit, el debat també es produïa cara a cara. Això sí, ho feien des de l'escò –una cadira en l'època del Consell de la Terra–, asseguts tots a la mateixa alçada i, des de l'existència de l'executiu, l'any 1982, amb el Govern situat al bell mig de la sala al voltant d'una taula. La proximitat era tan gran que el Cap de Govern i els ministres podien sentir l'alè dels Consellers Generals al clatell. Els dos Síndics s'asseien en una taula situada en una tarima més elevada presidint la sala.

Vegem ara les diferències amb l'actual edifici del Consell General. Primer de tot la forma: ha passat a ser un hemicicle, els Consellers s'asseuen en una semicircumferència amb grades. Segon, la presidència, és a dir, la Sindicatura se situa en el punt més elevat de la sala. Tercer, els membres del Govern, en lloc d'asseure's a la primera fila de butaques, ho fan tots agrupats en els seients del costat dret de la sala, separats de la resta de Consellers Generals per un passadís. És a dir, han deixat de sentir l'alè dels Consellers al clatell, ni tan sols senten el pes de tots els parlamentaris al seu darrere com en els hemicicles tradicionals. Aquest fet pot semblar una anècdota però té importància perquè, almenys físicament, l'executiu se sent menys controlat pel legislatiu. Quart, s'introdueix el debat des de la tribuna, situada al costat de la Sindicatura, per tant amb l'orador en un punt més elevat que la resta de Consellers, cosa que a Casa de la Vall era impossible.

Quan es va estrenar el debat parlamentari en aquest nou espai, es feia evident la incomoditat dels Consellers, ja que no estaven acostumats a fer debats com els que veiem en els parlaments del nostre entorn. Però passades ja dues legislatures la incomoditat s'ha anat perdent i els Consellers s'hi han habituat. Tot i això també es conserva el debat des de l'escò, com per exemple durant les sessions de control al Govern, de la mateixa manera que es fa en altres parlaments.

Però si el debat parlamentari ha canviat a conseqüència dels nous espais dins l'hemicicle i les noves disposicions dels seus protagonistes, és evident que el parlamentarisme en si també ha sofert un canvi per l'arquitectura de l'edifici: imponent, modern, amb molts espais oberts, considerat per alguns excessiu per a les necessitats del nostre legislatiu. Els responsables van detectar ben aviat que la singularitat del nou edifici produiria un canvi en la praxi parlamentària i que segurament s'entrava en una nova etapa del parlamentarisme andorrà. De seguida que es va posar en funcionament i es va constatar aquesta exagerada grandesa arquitectònica, conseqüència d'una Andorra que vivia en una opulència que posteriorment va passar factura, s'hi van traslladar altres institucions i serveis per ocupar els espais que quedaven buits i fer-lo així una mica més sostenible... i amable.

Aquesta magnitud, ha influït en la tasca parlamentària? Vull dir, treballen millor o pitjor els Consellers en aquest nou espai? És evident, o almenys crec que així deu ser, que la modernització de les instal·lacions ha de fer sens dubte que el treball parlamentari sigui molt més eficient, sobretot per als serveis de la cambra, els seus funcionaris, que en aquests darrers vuit anys de ben segur que han vist millorada la seva qualitat en el treball.

Però, podríem afirmar que es va passar de l'escalfor de Casa de la Vall a la fredor del nou

edifici? El contacte personal entre Consellers a la sala dels Passos Perduts, els intercanvis amb la premsa en aquesta mateixa sala i les confidències amb el seu *off the record* s'han perdut; s'ha diluït el contacte amb el públic, que té el seu lloc reservat al primer pis, quan a Casa de la Vall els assistents com a públic s'asseien al final de la sala i forçosament per entrar i sortir havien de creuar-se amb els Consellers. Aquest distanciament ha contribuït que els Consellers, sobretot els líders dels grups parlamentaris i els membres del Govern, prenguin la tribuna com un escenari on cal interpretar un determinat paper, és a dir, en fan un escenificació, o fent servir una expressió molt actual: fan postureig.

No hi ha voluntat de caure en el romanticisme, ni de bon tros voler ancorar-se en un passat en el qual les instal·lacions de Casa de la Vall havien quedat feia temps del tot obsoletes, però hagués estat bé que el nou edifici hagués procurat mantenir aquella part de l'essència del parlamentarisme andorrà basada en la seva història i no imitant, i encara malament, les seues parlamentàries veïnes. Ha passat tot a ser més fred, com si el parlamentarisme andorrà hagués perdut part de la seva ànima o, si voleu, l'hagués mutada.

Albert Roig i Loscertales,
periodista

Com promoure l'apropament entre el Consell General i els ciutadans?

Silvia BONET i PEROT

Els ciutadans d'Andorra els últims anys han anat mostrant de forma cada cop més important expressions diverses sobre el malestar social i han desenvolupat accions de desaprovació i, en conseqüència, s'ha evidenciat una baixa confiança ciutadana cap a les institucions, que de forma general ha afectat la participació en les eleccions i en tot el relacionat amb la vida política.

Part dels grans obstacles que provoquen aquesta manca de confiança i frenen la democratització es basen en el nostre disseny institucional, el sistema electoral i els canvis socials de la mateixa política, que no són capaços de donar resposta als reptes que la modernització de la societat planteja.

Ja en l'anterior legislatura es comença a generar el debat sobre què cal fer al Consell General per al reforçament de la institució orientada cap a una millora democràtica i un apropament i obertura cap a la societat andorrana.

Aquest no és un debat sense fonament, tot al contrari, la majoria de parlaments han fet avenços significatius en aquesta línia, molts des de diferents enfocaments o punts de vista.

El Consell General no deixa de ser un antic parlament que ha mantingut les seves tradicions de forma molt important i la pregunta que cal fer-nos és: com hem d'avançar per aconseguir mantenir les nostres tradicions però alhora millorar l'apropament als ciutadans, és a dir aconseguir una millora democràtica de la institució?

El ciutadà ha de sentir com a propi el Consell General i ha de trobar les fórmules per poder participar activament, sense restriccions o limitacions, per evitar un efecte negatiu sobre aquesta percepció.

Actualment, en ple debat sobre la reforma del reglament del Consell General s'obre l'oportunitat d'analitzar com hem de contribuir a reforçar les capacitats dels parlaments per aconseguir la tan anhelada democratització parlamentària.

En el procés de democratització parlamentària conviuen dos fenòmens diferents. D'una banda, la representació de les diferents ideologies dins de l'arc parlamentari què, en funció de la

representativitat, millora o empobreix el debat; i d'una altra banda, el poder de l'executiu que afecta de forma directa sobre l'aprovació dels textos legislatius, aquest fet provoca una preeminència política del govern amb el parlament provocada per la connexió potent entre la majoria parlamentària i el mateix govern (L. Morlino, *Democracias y democratizaciones*).

Això ens condueix a pensar que existeixen diferents fases en les quals cal reflexionar per reforçar la democratització del Consell General, i que el ciutadà senti que la seva veu és vehiculada a través dels seus representants polítics.

Quant a la representativitat dels diferents grups polítics al Consell General, la llei electoral marca les regles del joc del model bicameral dintre d'una sola cambra. És a dir, conviuen la representació proporcional de la llista nacional al 50% de la cambra i la representació per majoria de les llistes territorials a l'altre 50%.

La reflexió se centra en la perdurabilitat del model parlamentari existent, i al mateix moment, de la forma de distribució dels escons.

Però la pregunta seria, la modificació del model de parlamentarisme existent a Andorra faria millorar la democratització i afavoriria l'apropament del Consell General als ciutadans? L'augment de la massa electoral amb la reducció dels anys per assolir els drets polítics també aconseguiria més implicació dels ciutadans en la vida política?

Si ens fixem en les tendències en altres països de l'entorn les dades no acompanyen, i tot i existir diferents models de parlamentarisme i millores en el dret de vot, no són factors que demostrin un entusiasme dels ciutadans i un canvi de tendència democratitzadora, tot al contrari l'abstencionisme és un fenomen que augmenta de forma considerable.

Això ens fa pensar que cal una reflexió associada que va més enllà dels canvis en el model institucional i l'augment dels drets polítics, i aquesta hauria de començar analitzant si tots els ciutadans amb dret de vot tenen les mateixes oportunitats per accedir a la política, quins canvis ha de fer el mateix Consell General i quin és el seu rol dintre del procés democràtic, si realment es comporta com la veu dels ciutadans en la defensa dels seus drets per sobre dels interessos partidistes o minoritaris, o si la seva tasca es troba supeditada al Govern, que marca l'acció legislativa.

Actualment, quasi un 75% dels Consellers Generals són empresaris o professionals liberals, i la resta majoritàriament són treballadors dels organismes públics. No és freqüent que hi hagi consellers que siguin assalariats dels sectors econòmics més representatius d'Andorra, per exemple el turisme, el comerç o la construcció.

La mateixa funció legislativa constitueix l'aforament cívic on es debat, es negocia, es construeixen consensos, es reelaboren acords i es redacten lleis que regulen i guien la societat. El fet que hi hagi sectors de ciutadans no representats pot dificultar el fet d'aconseguir un debat plural, de la mateixa manera que si tots els sectors econòmics i totes les vivències fossin capaços de reunir-se al voltant del Consell General.

¿Les lleis fruit del debat parlamentari donen resposta a les necessitats de la majoria de ciutadans o només dels grups de poder o *lobbies*?

El debat pot ser enriquidor si hi conflueixen diverses sensibilitats i entre tots s'arriba a un text legislatiu que representi un equilibri, sense guanyadors ni perdedors, sense persones que sentin que es troben excloses del resultat perquè s'allunya inexorablement de la seva realitat i els

condueix de forma irremeiable a l'exclusió, en definitiva unes lleis que afavoreixin la integració de tots els ciutadans.

Quant al disseny institucional del Consell General, s'ha mantingut amb poques modificacions. Caldria demanar-nos, és el moment de fer canvis més transcendents de modernització i de generació de més eficàcia dels procediments? La informació que arriba al ciutadà a través dels mitjans de comunicació representa de forma fidedigna la realitat?

Cal destacar aspectes com la comunicació institucional del Consell General, la capacitat del personal propi de la institució en tècniques legislatives o el compromís dels Consellers Generals envers els ciutadans afavorint una comunicació eficaç i fluida.

El Consell General ha fet avenços importants en la comunicació a través de les xarxes socials com també en la retransmissió en directe i en diferit de les sessions parlamentàries i les compareixences públiques. El personal ha millorat la seva formació per afrontar els nous reptes que s'imposen dels compromisos internacionals.

Però no hem d'oblidar el procediment de la mateixa acció legislativa, que no deixa de ser l'expressió de la tasca encomanada, com es desenvolupa i com arriba la informació sobre el debat parlamentari al ciutadà.

La tècnica legislativa no deixa de trobar-se de forma recurrent envoltada de controvèrsia, i representa un dels pilars fonamentals de la bona praxi legislativa.

És transparent el debat parlamentari? La informació que arriba al ciutadà a través dels mitjans de comunicació representa de forma fidedigna la realitat?

Aquestes lleis donen resposta a les necessitats de la majoria de ciutadans o només dels grups de poder o *lobbies*?

El treball en comissió representa el veritable debat, és l'espai on es decideix com seran les lleis finals. Hi ha diversos aspectes importants que cal tenir en consideració en aquest espai de debat que no és públic. D'una banda, la influència del govern sobre el grup majoritari, però també la responsabilitat de l'oposició de fer els màxims esforços a influir i donar veu als grups menys afavorits o menys representats. En aquest punt, personalment crec que l'habilitat en la negociació és fonamental per part de l'oposició i la generositat i l'acceptació que hi ha altres punts de vista no tinguts en compte per part de la majoria conformen aspectes essencials per assolir un debat on tots els ciutadans se sentin representats.

Potser aquestes serien uns primers passos per apropar el Consell General als ciutadans.

Com a conclusió de tot l'exposat voldria afegir tres idees que en la meua experiència considero importants.

- Aconseguir que tots els ciutadans tinguin les mateixes oportunitats quan vulguin accedir a càrrecs polítics, amb l'objectiu d'oferir més punts de vista al debat parlamentari.
- Que el debat parlamentari i les lleis resultants incloguin un equilibri sobre les mesures que afecten els ciutadans per aconseguir una societat més igualitària.
- Que els Consellers Generals siguem capaços de defensar els interessos dels ciutadans, prioritzant l'interès general enfront de l'interès més particular o minoritari o partidista.

Silvia Bonet i Perot,
infirmiera, exministra i Consellera General

El Consell General en el *Manual Digest* i en el *Polítar*. “de lo que pot i no pot”

Joan MASSA i SARRADO

Bona tarda a tothom!

Dues paraules abans de començar: una primera d'agraïment a la Societat Andorrana de Ciències per l'encert a escollir el tema d'aquesta 31a Diada Andorrana a la 50a UCE, *El parlamentarisme andorrà*. Agraït també per haver-me convidat a intervenir-hi.

La segona paraula és d'homenatge. Avui és 18 d'agost i ja són passades les 5 de la tarda. Aquesta passada matinada ha fet 82 anys que assassinaren Federico García Lorca, detingut dos dies abans, el 16 d'agost del 1936, a les 5 de la tarda. Un breu record amb les seves paraules del *Llanto por Ignacio Sánchez Mejías*

A las 5 de la tarde

Eran las cinco en punto de la tarde

...

¡Ay qué terribles cinco de la tarde.

Parlarem de la història i del temps, que com deia Benedetto Croce, “la història és el passat que no passa”, i lliga bé amb aquest escaient poema “Meditación primera y última” de les *Suites* (1919-1921) de García Lorca:

El Tiempo
Tiene color de noche.
De una noche quieta.
Sobre lunas enormes
La Eternidad
Está fija en las doce.

Y el tiempo se ha dormido
Para siempre en su torre.
Nos engañan
Todos los Relojes.
El Tiempo tiene ya
Horizontes.

1. Em va bé aquesta *meditació* de Lorca sobre el temps. “Nos engañan todos los relojes”. Avui tenim una percepció nova del temps. Es el nostre *Zeitgeist*, com es diu. Avui no separem entre passat, present i futur. Tot és present, immediat i autosuficient. El passat es rebutja i es deixa de costat davant l'abundància de la informació que tenim. Es renuncia així a aprendre de nosaltres mateixos, dels nostres orígens, de com hem arribat a ser el que som. S'ignora que la identitat és un procés.

Vivim en un present permanent. Ho explica bé el gran sociòleg Z. Bauman, quan parla que vivim en un castell de focs artificials, en un inesgotable present contemporani: coets permanents cap al cel de l'actualitat que van petant damunt els nostres caps. Antoni Puigvert en diu “viure en un etern soroll permanent”. Ens impedeix pensar, entendre, pair el que passa. Avui estem aquí, en plena pirotècnica.

2. Com a bon platònic m'atreveixo a dir que Andorra és el que ha estat. Reunits avui per parlar del parlamentarisme andorrà, en el marc del “recordar per celebrar i celebrar per recordar”. L'any que ve, concretament l'11 de febrer del 2019, recordarem –i ho celebrarem– que el bisbe d'Urgell Francesc de Tovia va concedir als andorrans l'any 1419 la facultat d'elegir anualment certes persones per tenir cura dels afers de la vall i poder defensar els seus drets i privilegis. Farà 600 anys! Aquest text original, que s'havia perdut i es trobà a Casa Rossell d'Ordino, avui el podem consultar a l'Arxiu Nacional. Aquell “liceat vobis eligere inter vos” del privilegi de Francesc de Tovia és a l'origen del Consell de la Terra i del parlamentarisme andorrà. El 17 de desembre del 1419 el ratificà el comte de Foix Joan I per mitjà de Ramon de Capdevila, lloctinent i notari del seu veguer, Johan de Gotz. Així ho va recollir també el *Manual Digest* d'Antoni Fiter i Rossell en parlar del Consell General.

A vegades he pensat que en aquest privilegi del 1419 i en el *Manual Digest* del 1748 en el fons hi trobaríem un *lamentarisme* andorrà, un lament, un crit, una queixa:

*el 1419, els prohoms de les valls a fi de defensar “drets, vectigals, marques, leudas, contractes de termens...” han de fer “ajustament e aplegar concell per deslberar e acordar...e ordenar e constituir síndichs per tractar e procurar e prosseguir aquell...” I no es poden reunir “sens gran dany e carrechs dels dits homens...”, ja que han de venir de lluny, deixar feina i bestiar, i sempre “sia perillosa cosa fer ajustament de moltes gents, majorment aixís grossers, com tants caps tants enteniments se demostran...”

*el 1748, Fiter i Rossell a “l'Advertència preludial” del *Manual Digest* ja es queixa que ningú no ha escrit res sobre Andorra: “Oh, cosa digna de llàstima!”, diu textualment. Quan ja escrivia i cercava documentació sobre les Valls en els arxius i escrivania pública afirma que “tots estaven sense ningun ordre ni concert”. El seu objectiu en escriure el *Manual Digest* és: “lo fi i designe particular que he tingut en la formació d'esta obra ha estat donar alguna notícia per formar la més clara idea de nostres Valls i ab ella dissipar i destruir les errònies, confuses i pertorbades que d'elles tenien formades molts de mos patrícs...”

3. Entrem a parlar de l'objecte d'aquesta xerrada, és a dir, “de lo que pot i no pot” el Consell General en el *Manual Digest* i el *Politar*.

Ja és conegut de tothom el gran pes i la importància que tenen les pàgines dedicades al Consell General en aquests dos grans clàssics del pensament polític andorrà del segle XVIII.

- El *Manual Digest* hi dedica el llibre 3, amb aquest títol: “Del Consell General de les Valls

d'Andorra: sa introducció, prerrogatives i facultats i constitució", dividit en sis capítols. No faré ara un resum de cadascun d'ells. Ja els coneixeu. Em remeto –sense fer ara un *spoiler*– a les pàgines 199 fins a la 254 de la nova edició del Consell General del 2018, que es presentarà aviat. Es llegeixen molt bé.

- El *Politar* també hi dedica el seu llibre 3, amb idèntic títol i idèntica divisió. Des de la pàgina 299 fins a la 356 de l'edició del Consell General del 2015.

El tema que avui ens interessa està en un apartat al final del capítol 5 de les dues obres, titulat "Apèndice miscel·làneo de dubtes i proposicions de coses concernents al Consell General, de lo que pot i no pot" (Md, pàg. 231-240; P, pàg.327-337):

- Proposicions: n'hi ha numerades 44, que "aniran sueltas i pelades". És a dir, sense fonament doctrinal, "matèria molt llarga", diu.
- Dubtes o qüestions: aquí en descriu 8 amb les seves resolucions, també sense fonament doctrinal. Es fa perquè "tinga lo Consell alguna guia per governar-se". Tot i així adverteix que "quan vinga lo cas, les proposicions i dubtes, pues en moltes d'elles poden ser varies les opinions segons la concretació de circumstàncies".

Amb la finalitat d'emmarcar el fons de la qüestió, "de lo que pot i no pot" el Consell General, em permeto llegir i transcriure aquí cinc d'aquestes proposicions. Cal interpretar aquest "pot i no pot" en aquest marc:

Núm. 7. "Ningun consell, ni lo General de les Valls, pot decernir cosa contra les regalies de sos senyors i prínceps ni contra los privilegis. Pot, emperò, interpretar estos per son ús de la manera que ho judiquia convenient".

Núm. 32. "Pot-se apel·lar dels estatuts, ordinacions, arrestos, acerca lo efecte devolutiu i no en quant al suspensiu si són generals o a lo menos se *mera appellatione* se pot recórrer al superior *per viam querelae*".

Núm. 33. "Encara que les Valls o son Consell puga estatuir, ordenar i arrestar no impedeix que los prínceps ho puguin així mateix fer-ho, com no sia directament contra privilegis, perquè no s'entèn, ni pot entendre-se, que los prínceps, concedint a les Valls la facultat d'estatuir, ordenar i arrestar, se volgueren abdicar d'est poder i facultats, sinó que s'expressa en les concessions; antes bé, tota facultat i jurisdicció s'entèn concedida comulativament, segons expresses i trivials disposicions de dret".

Núm.40. "No poden les Valls o son Consell estatuir, ordenar ni arrestar cosa alguna contra los drets de sos prínceps, privilegis fiscals o ses facultats, ni contra los privilegis otorgats a les mateixes Valls per sos prínceps, segons expresses disposicions de dret".

Núm.42. "No poden les Valls, o son Consell, revocar los estatuts, ordinacions i arrestos per ells fets, però confirmats ab autoritat del superior. Es corrent doctrina de dret".

El gran fons de la qüestió està expressat en el primer dels "dubtes o qüestions". Cito la redacció del primer dubte tal com diu:

- El *Manual Digest*: "Si los prínceps ¿poden o no, ab contrari privilegi, revocar un estatut, ordinació o arrest fet per lo Consell General, tant per via d'apel·lació com per via de queixa, de què lo estatut, ordinació o arrest és injust, com per via de providència? **Diria que no**, per ser cert que als prínceps los queda llibre semblant revocació per ses regalies". (Md, pàg.238).

- El *Politar*: “Si los prínceps poden o no, ab contrari privilegi, revocar un estatut, ordinació o arrest fet per lo Consell General, tan per via de apel·lació com per via de queixa, de que lo estatut, ordinació o arrest és injust, com per via de providència? **Diria que sí**, per ser cert que als prínceps los queda llibre semblant revocació per sas regalies”. (P, pàg.335).

“Diria que no” i “diria que sí”. Una divergència i contradicció clara. En el *Manual Digest*, ¿el “diria que no” poden els coprínceps revocar un estatut, ordinació o arrest fet pel Consell General, per via d’apel·lació, per via de queixa o per via de providència, és purament fruit d’una redacció confusa i, alhora, contradictòria en el seu interior? Si fem un cop d’ull a l’edició del *Manual Digest* del 1987, la còpia de l’armari de les Sis Claus, on s’edita alhora, en pàgines alternes, la còpia del manuscrit i la seva transcripció podem veure que aquest *no* –les dues vegades que hi apareix– sembla oblidat en un primer moment i posat després. Deixo als experts analitzar aquest punt en aquesta còpia.

En tot cas, en l’estudi que ha fet Albert Villaró, en l’edició de 2018, de la tradició manuscrita del *Md*, és a dir, en la història de les seves còpies, la redacció del text ja és així en la seva minuta, en el *Md0* de l’Arxiu Nacional d’Andorra, CR 40572, és a dir, en el manuscrit original del *Md*, conservat a l’arxiu patrimonial de Casa Rossell d’Ordino fins l’any 1996.

I una última pregunta. El “diria que sí” del *Politar* fa desaparèixer el “no” en dir que “als prínceps los queda llibre semblant revocació per sas regalies”. Per què? Molt probablement Antoni Puig, en redactar el *Politar* el 1764, coneixedor d’una disputa de competències entre cosenyors, veguers i justícia amb el Consell General, respon en aquest punt a dita crisi de l’any 1762 entre el Consell General i el seu síndic, Guillem d’Areny i Teixidor, d’una part, i el bisbe Francisco Catalán de Ocón, de l’altra. Per a Antoni Puig el “diria que sí” seria la resposta per restablir l’ordre institucional.

Res més. Molt agraït per la vostra atenció.

Joan Massa i Sarrado,
filòsof, professor i exsecretari del Copríncep Episcopal

Andorra, un Copríncipat parlamentari

Carles JORDANA i MADERO

Fa gairebé sis-cents anys que, a petició dels habitants d'Andorra, els Coprínceps els atorgaren el dret d'aplegar-se en consell. Per decisions de l'11 de febrer i del 17 de desembre de 1419, el bisbe d'Urgell i el comte de Foix, respectivament, atorgaren als prohoms de les Valls la llicència per fer Consell General.

D'aquesta manera tan senzilla naixia un organisme que, amb el pas del temps, esdevindria un dels parlaments més antics d'Europa, i, a la vegada, una estructura molt peculiar de govern. Es podria dir que el sistema andorrà és un *parlamentarisme dualista*, ja que tant els coprínceps i els seus serveis com el Consell General i les corporacions locals disposen de prerrogatives

legislatives i, en ús de les atribucions pròpies, aquests organismes són font de dret, del qual emana un conjunt de normes pròpies de la parcel·la d'actuació de cadascú. Per tant, el Consell General gaudeix d'un aspecte important de parlamentarisme i crea ordinacions, reglaments, lleis, decrets i acords que, certament, són el resultat d'una conducta parlamentària.

L'aspecte de govern ja apareix en la decisió dels coprínceps d'atorgar el dret als homes de la vall de reunir-se en Consell. El document del bisbe Francesc de Tovia assenyala que als elegits se'ls podrà concedir lliurement "Potestat perquè en nom i substitució de les mateixes Valls tinguin poder per a intervenir, defensar i mantenir a favor de tots els homes i de cadascun dels drets tals com marques, emprius, lleudes, herbatges i privilegis, com també a favor de qualsevol altres immunitats, drets i llibertats concedides a les dites Valls." Definició que pot correspondre d'una manera molt clara a un sistema de govern molt rudimentari però directe i amb poders de decisió, en què la peça clau és l'expressió "en nom i substitució de les mateixes Valls".

Seguint Josep Maria Vidal i Guitart, cal dir que el Consell General no és tan antic com els consells de Quart o de Parròquia, però la seva aparició fou una conseqüència de la necessitat d'agrupar les qüestions comunes que afectaven tots els Quarts o Parròquies, i d'encomanar als Consellers Generals una funció de conjunt. Aquí es on neix el sentiment de nació d'Andorra, que amb el Consell General deixa de ser una entitat de diferents nuclis per tenir un organisme comú a nivell popular. Josep Maria Vidal i Guitart pensa que el propòsit fou, segurament, fer del Consell General "*una cámara independiente, a modo de Senado*".

La tradicional i coneguda expressió de la *facultat econòmica de tota la terra d'Andorra*, amb la qual se sol simbolitzar la jurisdicció del Consell General, ha assolit, amb el pas del temps, una amplitud de continguts efectivament important, cosa que fa, doncs, que no sigui res estrany aquella barreja entre funcions parlamentàries i de govern.

Els Coprínceps, caps d'estat d'Andorra, a títol indivís i personal, són la garantia de la independència i de la llibertat del Principat. L'existència del Consell General és l'expressió precisa i concreta d'aquesta independència i d'aquesta llibertat, perquè és l'òrgan de representació popular per antonomàsia. I un poble que pot escollir els seus representants parlamentaris i governamentals és que, sens dubte, és independent i lliure.

I. De la Universitas Proborum Hominum al Consell de la Terra

Al costat del poder i de l'administració cosenyorial, resultat de la signatura dels Pariatges (1278 i 1288), existeix una organització anterior a escala local, estructurada en Parròquies, on es desenvolupa la comunitat local o veïnal. La Parròquia és la base administrativa del territori andorrà, l'enquadrament administratiu de la població seguint criteris eclesiàstics. Aquestes comunitats locals eren administrades per assemblees formades pels caps de casa i, en principi, estaven obertes a tots el veïns. D'entre els caps de casa destacaven els *prohoms*, representants de la comunitat, els quals es reunien quan calia prendre alguna determinació d'importància a escala local: són les *universitas de prohoms*.

Els noms d'aquests representants (*prohoms*, *pròcers* i *jurats*) van ser substituïts progressivament pels de *Cònsols* i *Consellers*. Els *prohoms*, anteriorment anomenats *bons homes*, formen part a partir del segle XIV del consell de la universitat local, i en alguns llocs són

membres elegits per aquest consell local. Són anomenats també *jurats*, *pers*, *pròcers*, *Consellers* i *Cònsols*.

Amb el nom d'*universitat* es denomina una corporació pública amb personalitat jurídica. Entre els segles XIII i XIV, les poblacions i viles reconegudes pel poder públic com a universitats van esdevenir els primers municipis que expressaven la seva voluntat mitjançant els interessos de tota la vall d'Andorra; els prohoms de les diferents universitats es reunien en assemblea i consell.

Ben aviat trobarem documentats els representants d'aquest consell, sota l'apel·latiu de *Síndics*, *procuradors* i/o *missatgers*, que eren els encarregats de defensar, en nom de tota la comunitat, els seus interessos. El nombre de Síndics variava d'una a tres persones, segons la magnitud i la importància del conflicte que calia aclarir, i també el tipus de gestió que havien de solucionar. Les reunions d'aquest consell es realitzaven a fi de solucionar problemes amb l'exterior, entre les universitats i els senyors feudals dels territoris veïns. La possessió i la gestió de la terra (peixenes, emprius, boscos, ús de pastures, drets de transhumància) donava origen a freqüents litigis amb les comunitats veïnes. Per tant, l'objectiu principal era defensar, actuant com a interlocutors davant el poder senyorial, els privilegis i les llibertats obtinguts al llarg dels segles. Quant al funcionament intern, aquest consell solucionava, actuant com a àrbitre componedor, els problemes sorgits entre les diverses universitats, relatius a la gestió d'emprius, als límits territorials de cada Parròquia, així com a la regulació i legislació d'una manera genèrica de les talles i de l'administració i gestió dels recursos naturals a través d'ordinacions puntuals.

Amb el privilegi atorgat per Francesc de Tovia, bisbe d'Urgell, i més tard ratificat pel lloctinent del veguer del comte de Foix, es va crear l'òrgan de govern conegut com el Consell de la Terra. Es ratificava per llei una pràctica corrent d'organització administrativa i política dels habitants de les Valls. L'acte representava el reconeixement per part dels cosenyors d'una realitat existent i fonamental, i que, a més, responia a una conjuntura conflictiva determinada: resoldre el problema endèmic, de pastures i de lleudes, amb la vall de Querol i amb la vila de Puigcerdà.

A partir de la segona meitat del segle XV es comencen a perfilar d'una manera més clara les competències i la composició d'aquest consell. L'any 1472, en unes ordinacions establertes pels veguers de les Valls per prevenir la defensa de la vall amb motiu de la guerra civil catalana (1462-1472) i de la incursió de *mala gent*, apareix referit, per primer cop, el nom de *Consell de les Valls*. De les autoritats citades, és molt difícil d'establir-ne l'origen, el procés pel qual són elegits, el nombre que n'hi ha per Parròquia i quin lligam tenen amb l'administració local de les seves Parròquies. Canillo hi és representat per un Cònsol i dos Consellers; Encamp, per dos Cònsols; Ordino, per un Cònsol i dos Consellers; la Massana, per dos Cònsols i dos Consellers; Andorra, per dos Cònsols i dos Consellers, i Sant Julià, per dos Cònsols i dos Consellers.

II. El Consell de la Terra

La institució del Consell de la Terra, ratificada el 1419, s'anà consolidant entre els segles XVI i XVIII. Així, en l'àmbit polític, a més de representar els interessos andorrans a l'exterior tractava i resolva totes aquelles qüestions que afectessin el territori en general i coordinava els interessos de les sis Parròquies en què es dividia administrativament el país. També participava en l'elecció d'alguns càrrecs públics, com els de batlle i notari. Judicialment,

regulava l'aplicació correcta de la justícia en el Tribunal de Corts, a través de la figura dels raonadors, i actuava com a jutge de tercera instància en els processos de veedoria.

Pel que fa a la composició, el Consell de la Terra estava format per vint-i-quatre membres, dos Cònsols i dos Consellers per Parròquia. Cada Parròquia elegia els seus Cònsols pel període d'un any i en finalitzar el mandat eren nomenats Consellers l'any següent, en la sessió de Sancogesma. En l'elecció dels Cònsols no podien participar tots els caps de casa; aquest dret quedava restringit als prohoms de cadascuna de les Parròquies.

El Consell de la Terra reflectia en tot moment els usos, els costums i les mentalitats de la societat que representava. Així, el component religiós esdevenia un element protocol·lari bàsic en tota sessió del Consell, que no podia començar sense haver fet l'oració davant el Sant Crist. Amb vista als afers exteriors, i des del segle xv, el Consell de la Terra, fou també concebut per defensar les qüestions que afectessin els habitants de les Valls fora del territori andorrà.

Com ja he esmentat abans, els representants del Consell eren els Síndics. La tasca del Síndic era poc remunerada. La regularització de la figura del Síndic no es va produir fins al 1667, quan en sessió de Sancogesma s'acordà designar anualment un mínim de dues persones, que no podien aspirar al càrrec de Cònsol durant el període d'un any, perquè s'ocupessin de gestionar els afers de les Valls d'Andorra a l'exterior del país.

El Consell de la Terra, i amb ell la figura del Síndic, es va anar consolidant entre els segles xvi i xviii fins a esdevenir aquella institució que havia de dirigir els esforços i la voluntat del poble andorrà. Per aquest motiu, se li faria cada cop més imprescindible tenir una seu on poder-se reunir per tractar aquelles qüestions que eren d'interès general.

III. El *Manual Digest* i el *Polítar Andorrà*

L'any 1748, Fiter i Rossell, a petició del Comú de les Valls, va escriure el que va titular *Manual Digest*. Les seves motivacions s'inserien dins de la problemàtica que la societat d'aquella època vivia, tant a Espanya com a França.

L'any 1763, Antoni Puig escriu el *Polítar Andorrà*, que recull moltes altres afirmacions i les conclusions de Fiter però que no es redueix a ser-ne una transcripció literal, sinó que és el producte d'una estructuració personal del rector de les Caldes.

Jurídicament aquests textos són reculls costumaris de les lleis constitucionals. La seva importància es basa en el fet d'intentar "refermar la personalitat andorrana, en tant que nuclis socials amb trets característics propis, per a la seva continuïtat i supervivència" com a realitat estatal, podem afegir-hi, a partir d'aquesta perspectiva nostra de la segona meitat del segle xx.

IV. La Nova Reforma

Un element cabdal d'aquest segle és la reforma de 1866. El 14 d'abril de 1866 el Copríncep Episcopal rep per part de Don Guillem d'Areny-Plandolit una demanda en nom dels andorrans anomenats *reformistes* per la qual es demana una reforma de les institucions andorranes i una participació més gran del poble en la vida política del país. Tan sols vuit dies després es publica la *Nova Reforma*, que va donar satisfacció a les aspiracions populars. Un any més tard el Copríncep Francès acceptarà dita reforma.

Aquesta reforma modificarà la composició de les principals institucions de les Valls i trencarà les velles tradicions de tants segles. A més, va modificar les prerrogatives de les autoritats. Va crear els Consellers Generals, distints dels Cònsols i dels Consellers de Parròquia; va canviar de dos a quatre anys la durada del mandat, i va establir un control de gestió de la labor política dels Cònsols, per mitjà del poble.

Gràcies a aquesta primera reforma, Andorra va començar a integrar-se al món modern, fins a l'aprovació de la Carta Magna.

Carles Jordana i Madero

Advocat i Conseller General per DA, President de la Comissió de Sanitat i Medi Ambient, vicepresident de la Comissió d'Economia, membre de la Comissió d'Interior i President de la Delegació Andorrana al Consell d'Europa

Bibliografia

ARMENGOL, L. (1985) *Una mostra del nostre llegat històric. 600 fets institucionals, econòmics i socials*. Andorra la Vella. Editorial Grafinter.

ARMENGOL, L. MAS, M. MORELL, A. (1980) *El Consell General (1682-1979)*. Andorra la Vella. Editorial Andorra.

MARQUÉS, N. (1989) *La reforma de les institucions d'Andorra (1975-1981)*. Lleida. Editorial Virgili i Pagès.

FITER I ROSSELL, A. (1748) *Manual Digest*. Edició a cura de la Fundació CaixaBank.

PUIG, A. (1764) *Polítar Andorrà*. Edició a cura d'Ignasi J. Baiges Jardí.

Escenaris de futur del parlamentarisme andorrà

Pere LÓPEZ i AGRÀS

L'any vinent a Andorra estarem de celebració. Es compliran 600 anys de la creació del Consell de la Terra, institució que, amb el temps, es va convertir en el Consell General, el nostre parlament, seu de la sobirania del poble andorrà. Encertadament, penso, la Societat Andorrana de Ciències (SAC) ha volgut reflexionar a l'entorn del seu passat, del seu present i del seu futur. També crec que és interessant analitzar quines són les seves mancances actuals i les conseqüències que se'n deriven per poder afrontar amb coneixement de causa els canvis que, al meu entendre, són necessaris per poder reforçar la democràcia al nostre país.

Del Consell de la Terra al Consell General constitucional

L'11 de febrer de l'any 1419, el llavors bisbe d'Urgell, Francesc de Tovia, va atorgar als andorrans el privilegi per crear el Consell de la Terra. Mesos més tard, el 17 de desembre, va ser l'altre Copríncep, el comte de Foix Joan I, qui va reconèixer. Responien d'aquesta forma a la necessitat expressada pels mateixos habitants de les Valls de poder escollir uns representants a qui poguessin delegar la gestió dels afers que afectaven tota la comunitat.

La institució restava integrada per representants de les diferents parròquies, presidida, ja llavors, per dos sindicats. Cal dir, però, que el seu funcionament quedava lluny encara de la democràcia actual, ja que els qui escollien els integrants eren únicament els caps de les famílies de les principals cases. Les primeres reunions es feien al porxo o bé alguna plaça propera de l'església de Sant Esteve. És a l'inici del segle XVIII –l'any 1702– quan es compra la Casa de la Vall, que es convertirà en la seu de l'organisme i, amb el pas dels segles, en el símbol del parlamentarisme i de la sobirania del poble andorrà.

Segle rere segle, el Consell de la Terra va adoptar ordinacions, decrets, reglaments i tota mena de normativa mitjançant la qual s'ordenava els principals aspectes de la vida del Copríncipat. Era un òrgan de caràcter legislatiu i executiu, situació que només va modificar-se ja avançant el segle XX, amb la reformeta del 1981 i la Constitució, el 1993.

I és que, de fet, el gran canvi viscut amb la Nova Reforma no abordava aspectes vinculats a la seva funció sinó, més aviat, a la seva composició. El 1866, i en un procés d'allò més mogut, es va aconseguir imposar una sèrie de modificacions, entre les quals destacava el dret a vot a l'hora d'elegir el Consell de la Terra de tots els caps de casa –pel sufragi universal encara caldria esperar–, la limitació de dos mandats, la renovació cada dos anys o la incompatibilitat entre ser Conseller General i Cònsol.

Ja durant el segle xx van arribar altres canvis destacats, com la introducció del sufragi universal per als homes (1933) i per a les dones (1970) així com la reformeta, que va atorgar al Consell General la potestat d'elegir un consell executiu –un govern que gestionava els aspectes claus de la política andorrana– (1981), pas previ a l'elaboració de la Constitució, aprovada finalment el 1993, que instaurà l'actual composició de Casa de la Vall i el seu sistema d'elecció. El canvi clau, lògicament, el pas de quatre Consellers escollits per cadascuna de les set parròquies a l'actual divisió entre parlamentaris territorials i nacionals.

És evident –tothom ho sap– que no va ser un procés senzill. Arribar a la Carta Magna i a l'actual sistema de configuració de la nostra cambra legislativa va comportar llargues i feixugues negociacions, discussions i renúncies de posicions. Al final, es va acabar tancant un model que, amb els 25 anys de bagatge, ens permet comprovar que, malgrat tenir alguns avantatges, també comporta una sèrie d'importants mancances que, al meu entendre, cal abordar perquè, de retruc, suposen una sèrie de conseqüències que afecten directament el moll de l'os de la nostra democràcia.

L'actual sistema del Consell General

Recordem breument com funciona actualment l'elecció dels 28 Consellers Generals de la nostra cambra parlamentària. 14 són escollits en una circumscripció única per a tot el país. Cada partit presenta llistes nacionals, amb disset candidats (14 de titulars i 3 de suplents). Un cop celebrades les eleccions, el repartiment dels escons es fa de forma proporcional al nombre de sufragis aconseguits per cada llista mitjançant la coneguda com a llei d'Hondt, fórmula que també s'utilitza en altres estats com Espanya, Holanda, la República Txeca, Bèlgica o Argentina, entre d'altres. En aquest cas, el nombre de Consellers Generals que assoleix cada formació representa de forma força fidedigna el resultat sorgit de les urnes.

Situació ben diferent, però, a la que trobem en el repartiment dels altres 14 Consellers Generals, els que surten de les circumscripcions territorials. A cada parròquia se n'escullen dos, tots dos pertanyents a la llista que més vots obtingui, independentment del percentatge. És a dir, per un sol sufragi de més un partit s'emporta aquests dos escons. Aquesta fórmula és una de les potes de les problemàtiques abans esmentades, que passo a analitzar.

Primera problemàtica: la manca de representativitat

La primera problemàtica que cal analitzar és la manca de representativitat del Consell General en relació amb tota la societat andorrana. I aquí, considero, cal deixar clar que quan parlo de societat andorrana ho faig de totes les persones que viuen al Principat, independentment de quin sigui el seu passaport. Perquè, al final, el parlament no legisla, no ha de legislar, únicament per als andorrans sinó que ho ha de fer per a tothom que resideix dins les nostres

fronteres. És a dir, i segons les darreres dades del departament d'Estadística, prop de 75.000 persones.

Si anem a mirar els resultats de les eleccions generals celebrades l'any 2015, veiem que Demòcrates per Andorra (DA), que governa amb majoria absoluta de 15 Consellers sobre 28, va obtenir tot just 5.448 vots a la circumscripció nacional. Això vol dir, ras i curt, que DA fa i desfà amb aquesta capacitat d'imposar les seves iniciatives legislatives quan únicament disposa del suport de menys del 8% de la població –molts em podran acusar que aquesta dada no té en compte el fet que només les persones amb passaport andorrà tenen dret al sufragi. Efectivament, una situació que, al cap i a la fi, no deixa de ser culpa d'una llei de la nacionalitat especialment estricta i que dificulta de forma important l'accés-. O dit d'una altra forma: el 92% dels ciutadans que viuen a Andorra no ha votat el partit que ens governa. És, per tant, relativament fàcil –i així ho estem vivint– veure com els diferents governs aposten de forma important per fer una sèrie de polítiques destinades únicament a aquesta part de la població i oblidar-se de la resta. De la majoria, recordem-ho.

Si fem una comparativa amb el que succeeix a països del nostre entorn, queda clar que la situació a Andorra dista molt de ser normal. Els exemples de la següent llista ens permeten comprovar que tot govern supera, amb escreix, el 20% del suport entre la població del país.

País i any	Partit guanyador	Vots	Població total	Percentatge
Espanya 2011	PP	10,8 milions	46,6 milions	23,17%
Espanya 2016	Partits que donen suport a la moció de censura de Pedro Sánchez	11,918 milions	46,44 milions	25,66%
Itàlia 2018	Govern de la Lliga Nord i Moviment 5 Estrelles	16,42 milions	60,5 milions	27,14%
Alemanya 2017	Govern CDU + SPD	24,72 milions	80,6 milions	33,67%
Catalunya 2017	Govern ERC + Junts per Cat	1,88 milions	7,5 milions	25,06%
Dinamarca 2015	Coalició formada per 4 partits	1,81 milions	5,68 milions	31,9%
Noruega 2017	Coalició de Partit Conservador i Partit Progrés	1,17 milions	5,29 milions	22,12%
Suècia 2014	Partit Socialdemòcrata amb el suport de Verds	2,3 milions	9,69 milions	23,7%
Portugal 2017	Socialistes + Bloque + UDC	2,7 milions	10,3 milions	26,2%

Permeteu-me ara buscar exemples en petits estats; per tant, països més similars quant a mida i superfície a Andorra.

Islàndia 2017	Verds + Progressistes + P. Independència	103.714	334.252	31%
Liechtenstein 2017	Patriotic Union + Progressives Citizens	10.172	37.666	27%
Luxemburg 2015	Socialistes + Liberals + Verds	106.277	543.360	19,6%
Malta 2017	Labour	174.342	436.947	39,9%

Recordem, per últim, quin va ser l'escenari a Andorra després de les eleccions del 2015.

Andorra 2015	DA	9.482	78.014	7%
---------------------	-----------	--------------	---------------	-----------

Més endavant hi entraré a fons, però queda clar que aquesta situació és a l'origen de diversos problemes del nostre sistema polític. Entre ells, el creixent increment de l'abstenció fins a dades mai vistes al nostre país o l'existència, innegable, d'un cert clientelisme institucional a l'hora d'anar a votar.

Segona problemàtica: prevalença de la governabilitat enfront del consens i el treball conjunt

Aquest segon punt, de fet, no només el trobem al Consell General sinó també als Comuns i, fins i tot, encara més exagerat gràcies a un sistema que, independent del percentatge assolit, ja atorga a la llista més votada la meitat dels escons del Consell de Comú. Parlamentàriament, de les legislatures constitucionals, únicament en dues ocasions (Liberals el 2005 amb 14 Consellers i PS el 2009 també amb 14) no s'han produït majories absolutes.

Parlem, per tant, d'un sistema de distribució d'escons que no amaga la clara voluntat d'afavorir el fet que el partit que més suport electoral obtingui pugui governar sense necessitat d'assolir acords amb altres forces polítiques. I això és un problema perquè en la majoria de casos –en tots si parlem dels Comuns– això passa davant de la democràtica necessitat d'aconseguir un ple que sigui un fidel reflex dels percentatges obtinguts. I, lògicament, que les idees, projectes i iniciatives que han obtingut un suport superior –en nombre de vots– quedin arraconades. Un bon exemple és el que succeeix amb el PS aquesta legislatura: va obtenir en les passades generals un 23,53% dels vots a la llista nacional i, en canvi, tot just supera el 10% dels Consellers. Això és just?

Per això, per exemple, no hem pogut parlar mai al nostre país de fórmules com els governs de coalició, tan habituals en altres territoris propers, o d'executius que, sense tenir més d'un partit, hagin de recórrer al diàleg i a la negociació –al consens, en definitiva– per poder tirar endavant les seves propostes. El debat i la recerca del consens, a Andorra i amb el nostre sistema electoral, queda com a una cosa secundària.

Tercera problemàtica: la sobrerepresentació del territori

Com ja s'ha dit anteriorment, històricament el Consell General havia estat format per 4 Consellers en representació de cada parròquia. Això va canviar el 1993, amb la Constitució, quan es va optar per la fórmula existent de 14 i 14. En el fons, es va acabar creant una única càmera que unifica el que a altres sistemes polítics en són dues, una més representativa de la població i una altra per donar veu als territoris. El problema, però, és que la solució és, i el temps ho ha demostrat, absolutament descompensada.

I no ho dic jo. Ho diuen organismes internacionals com el mateix Consell d'Europa o l'Organització per la Seguretat i la Cooperació a Europa (OSCE), a través de l'Oficina d'Institucions Democràtiques i dels Drets Humans (Odhir), que han alertat amb els seus informes d'aquesta sobrerepresentació i dels riscos i problemàtiques que comporta. En definitiva, de les greus desigualtats del sistema electoral andorrà. A banda de destacar el percentatge petit del nombre d'electors respecte a la població resident –aspecte tractat a l'analitzar la primera de les problemàtiques esmentades–, la necessitat de facilitar la participació dels residents no nacionals en les eleccions locals i la necessària reducció dels

anys per accedir a la nacionalitat, es va posar en relleu que es produeixen desviacions de fins a un 400% entre uns territoris i uns altres a l'hora d'obtenir un escó al Consell General.

Cito textualment aquell informe, de l'any 2011: "El nombre de votants elegibles difereix en gran mesura en cadascuna de les set parròquies, que van des de 794 a Canillo a 6.604 a Andorra la Vella. Atès que cada parròquia escull dos Consellers, aquestes variacions afecten la igualtat de vot, amb el nombre necessari per a ser elegit desviat fins a un 400% del quocient mitjà per a un mandat. Només a dues parròquies la desviació es trobava per sota del rang màxim del 15% recomanat pel Codi del Consell d'Europa de bones pràctiques en matèria electoral".

I això agreujat per un altre motiu. La idea de dues cambres, com les que existeixen, per exemple, a Espanya, passa justament per donar veu als territoris, especialment en aquelles votacions que els afectin directament. La realitat, però, ha estat molt diferent. L'anàlisi de les lleis aprovades en les legislatures constitucionals evidencia que les vegades que s'ha hagut de necessitar aquesta diferenciació entre Consellers Generals nacionals i Consellers Generals territorials són mínimes, amb l'excepció, per exemple, aquesta legislatura de les modificacions de la Llei de competències i transferències.

Al final el que ha passat és que –permetin-me agafar la denominació espanyola– els 14 *senadors* territorials han acabat unint-se en totes les votacions als 14 *diputats* per votar qualsevol tipus de llei, independentment de la seva relació o no amb el territori. I això ha permès configurar unes majories que moltes vegades –només cal anar als resultats de les llistes nacionals– no són reals.

Abans de continuar, tornaré a fer una comparativa de la situació andorrana en relació amb altres petits estats.

País i any	Sistema electoral	Parlamentaris	Cambres
Islàndia 2017	Proporcional, 6 circumscripcions amb 9, 10, 10, 12, 11 i 11	63	1
Liechtenstein 2017	Proporcional, 2 circumscripció 15 i 10	25	1
Luxemburg 2013	Proporcional 4 circumscripcions (9, 7, 23 i 21)	60	1
Malta 2017	Proporcional 13 circumscripcions x 5 (mida equivalent)	65	1
San Marino 2016	Proporcional 2 voltes + bonus	60	1
Xipre	Proporcional 6 circumscripcions de 20, 12, 11, 6, 4 i 3	59*	1
Mònaco	16 guanyadors i 8 proporcionals	24*	1
Andorra 2015	14 proporcionals i 14 first-past-the-post x 2	28	1

Conseqüències

El fet de conjugar les tres problemàtiques ja esmentades provoca una sèrie de conseqüències, totes preocupants. Ja hem parlat del fet que les majories parlamentàries estiguin assentades sobre bases socials molt petites –i en alguns casos vinculades també a parròquies menys poblades que acaben donant dos escons territorials decisius, com va passar el 2015 a

Ordino-. En el fons, i així ho hem pogut constatar, això deriva que el partit governant tendeix a treballar més en la recerca de mantenir contenta aquesta base social i, per tant, a fer polítiques que, en molts casos, obvien la majoria de la població.

Hi ha, per tant, una evident manca de representativitat. Com hem vist anteriorment, a Andorra el 2015 va votar DA només el 7% de tota la població. En aquest aspecte la taula és molt clara. A cap més país es viu una situació similar. El més proper, i a molta distància, és Luxemburg, on el govern representa gairebé el 20% de la població.

De retruc, es comença a crear una sensació que és molt complicat canviar aquestes majories i, per tant, un desànim en bona part de l'electoral que fa que, a vegades, hi hagi qui no es preocupi de participar en les eleccions, per allò d'"el meu vot no servirà de res". Només cal repassar les darreres xifres d'abstenció dels comicis i com han evolucionat a l'alça els darrers anys, especialment en parròquies com Escaldes-Engordany o Andorra la Vella. Es pot permetre una democràcia com la nostra en què cada cop va menys gent a votar?

La governabilitat –aquest model habitual a Andorra, d'executius d'un sol color– com a principi bàsic i necessari també ha generat que pocs partits apostin, un cop al poder, per realment la recerca de consensos. El diàleg és una excepció a la regla i no, com hauria de ser realment en política, la norma. I sense que aquest preu suposi que, finalment, aquestes majories afrontin realment els problemes claus. Només cal veure els darrers anys com, malgrat haver disposat de majoria absoluta, els grans problemes que ja eren a l'agenda el 2011 segueixen allà sense que s'hagin pres mesures: reforma sanitària, pensions, canvis a la funció pública... En el fons, ens hem trobat amb governants que han centrat més els esforços a prendre decisions que permetin un cert lluïment i orientades a aquella petita part de la població que li permet sustentar la victòria electoral, sense entrar en problemes de fons ni establir projectes a llarg termini en matèries clau com la salut o les pensions, entre d'altres.

Hem vist també que la proporcionalitat del sistema andorrà queda molt lluny de la dels altres països. En cap, per cert, existeix aquesta fórmula de les circumscripcions territorials del *first past the post* –tot per al guanyador, encara que sigui per un sol vot–. Potser és moment de reflexionar per què a Andorra sí.

En resum, ens trobem diferents conseqüències importants en la reflexió:

- Absència d'espais d'entesa i de cooperació polítiques.
- Frontisme parlamentari.
- Govers centrats en la reelecció.
- Manca d'alternances en les majories parlamentàries.
- Distanciament vers la població.
- No afrontar els problemes estructurals o fer-ho tot just de puntetes.

Escenari de futur

Demostrat queda, doncs, que el sistema parlamentari polític actual d'Andorra no funciona de la forma adequada i no és capaç de donar solucions als reptes del país. Ens trobem un Consell General amb un paper residual i amb una governació al dia a dia, sense visió de futur, sense consensos ni diàlegs.

Quin hauria de ser? Si realment volem un Consell General democràtic i efectiu a l'hora

d'abordar els problemes del país, cal canviar de mentalitat. Un primer pas és defugir aquesta idea que ens diu que la governabilitat és necessària. Tenim massa anys d'experiència ja per comprovar que no és encertada i toca realment pensar que si s'aposta per força per la necessitat d'acords i diàleg hi haurà millors resultats.

Cal apostar de forma ferma per abordar i revertir aquestes tres problemàtiques. Hem de donar més representativitat al nostre Consell General. Cal que més població s'hi senti abrigada. Recordem la taula de fa unes pàgines, en relació amb els percentatges de ciutadans en relació amb els vots aconseguits pel partit/partits al govern. Ja seria un èxit arribar a un 15%. Els ciutadans s'han de sentir identificats i reflectits. Cal dotar-los de la representativitat que avui no disposa.

Per això és necessari ampliar i augmentar la base electoral. En aquest sentit, un bon exemple a seguir, entenc, seria Luxemburg, que ha apostat per mesures com la reducció dels anys necessaris per accedir a la nacionalitat i, també, ha permès el doble passaport. També, evidentment, cal introduir més proporcionalitat al sistema, sense oblidar la necessitat de passar d'un model de participació estanc a un altre d'obert i veritablement democràtic, que ha de permetre que la implicació de la ciutadania creixi de forma important.

I també cal abandonar reduir la importància del territori. Compte, dic reduir-la, no pas fer-la desaparèixer. Cal que hi sigui, que es tingui en compte, però en la seva justa mesura, no d'una forma exagerada com en el sistema actua.

Hem de modificar-los cadascun per separat per dibuixar un escenari parlamentari en el qual l'acord no sigui, com ara, una opció, sinó una obligació. La política, per força, serà diferent quan s'hagi d'acontertar més ciutadans i s'hagi de posar a l'agenda qüestions d'ampli calat. Diferents mesures, complementàries entre si, però amb un objectiu comú i de gran importància: millorar el nostre sistema polític; en definitiva, millorar la democràcia andorrana.

Pere López i Agràs,

economista, exministre, Conseller General i President del Partit Socialdemòcrata

Influència de la idea de progrés. La seva formulació clàssica, de Fontenelle a Auguste Comte

Univers BERTRANA i DÍAZ

La idea que la humanitat *progressa*, tant si és acceptada com si és refutada, es troba implícita al rerefons de totes les teories i doctrines socials, i constitueix tot sovint un dels fonaments sobre els quals reposen les grans escoles de pensament. La configuració del nostre sistema polític no n'ha estat aliena. La idea de progrés, la trobem avui inscrita en el preàmbul de la Constitució, i reapareix indefectiblement a cada nova contesa electoral, en el nom mateix, per exemple, d'algunes de les formacions polítiques de signe divers que s'hi presenten. Convertida de vegades en un veritable dogma, la idea de progrés va indestriablement unida a la formació mateixa de la ciència social en el seu període més clàssic, i ha marcat profundament, des d'aleshores, les seves orientacions. Tot just als nostres temps comencem a separar-nos-en, i amb l'abolició de les certeses, la confiança en un futur millor se'n comença a presentar com un mite.¹ Però no era així per als artífexs del parlamentarisme modern.

Tal com suggeria John B. Bury el 1920, la característica més peculiar d'aquesta idea, a primera vista, és que no es concep com un valor ètic, que pot ser aprovat o rebutjat, o que pot dependre de la voluntat humana.² El progrés tendeix a ser considerat com a objectivament veritable o fals, s'hi creu o no s'hi creu, i en això és més equiparable a idees com les de destí o immortalitat que no pas a aspiracions normatives com la igualtat, la llibertat o la tolerància, que han admès sempre ser opinables.

Això explica probablement per què, tot i les extensíssimes consideracions escrites pels autors moderns –de Condorcet als socialistes, passant per l'ineludible Comte– sobre els avenços positius de la humanitat, cap no aporta una definició unificadora, per mínima que sigui, del que pot significar el terme progrés en si mateix.

Per a Kenneth Bock, "existeix un ampli i complex conjunt d'idees sobre el canvi social i cultural que per raons històriques és del tot pertinent designar com idea del progrés",³ de tal manera que sembla considerar que les distincions entre idees afins com progrés, desenvolupament i evolució només han estat interessants en abstracte. Així és que, tant si anem a cercar-ne

orígens remots en Aristòtil com si preferim, més plausiblement, trobar-los en la Querella o en l'Esbós de Condorcet, continuem avui confrontats a l'espínós problema d'aprehendre un terme òmnibus en el qual s'ha volgut encabir una confosa miriada de conceptes, combinats, a més, de maneres molt diverses.

L'assaig de John B. Bury ens desembarassa certament la feina amb una definició que d'aleshores ençà ha estat, segurament, la més citada: la idea del progrés, escriu, "significa que la civilització ha avançat, avança i avançarà en la direcció desitjable".⁴ Amb això, com que no es pot demostrar si la *civilització* –un altre terme ambigu que no discutirem aquí– avança o no en una direcció desitjable, les nostres interrogacions es mantenen inalterables. El mateix Bury admetia que determinar la direcció empresa "és un problema que pertany als misteris de la vida". De fet, fins i tot admetent que la civilització hagi *progressat* fins ara en el camí de la felicitat general, tampoc no podríem demostrar si aquesta marxa continuarà en el futur o si acabarem topant amb un obstacle infranquejable. La idea de progrés inclou, doncs, la previsió que l'obra humana podrà continuar sent indefinidament perfectible.

Algú podria concloure de manera precipitada que, amb aquesta darrera afirmació, es pot presentar la teoria del progrés com a diametralment oposada a la idea hegeliana d'una fi de la història, cosa que de segur obriria nous interrogants. Semblaria, efectivament, paradoxal excloure els socialismes, per exemple, del club de les teories del progrés perquè anunciaven l'adveniment definitiu d'una edat d'or sense contradiccions de classe. Aquesta qüestió mereixeria ser desenvolupada, però apuntarem simplement que la pretensió filosòfica de la fi de la història no és necessàriament inconsistent amb la idea d'un progrés continu i il·limitat. Albert Camus afegiria, amb més habilitat, que "no es tracta de la fi de la Història, sinó del salt a una altra història".⁵

Per a Bury, la idea de progrés és moderna. Les reflexions que es puguin trobar a l'antiguitat o a l'edat mitjana sobre l'evolució humana cap a la civilització del moment no equivalen pas a una anticipació del concepte de progrés, car no hi apareix la idea d'un millorament indefinit en el futur. Ni les teories antigues dels cicles, ni les prediccions de Sèneca, ni la lucidesa científica de Francis Bacon no van modificar, segons Bury, la idea dominant segons la qual existia —o calia fer existir— un ordre perfecte i etern que no podia canviar sinó per empitjorar, associada a la creença en la salvació de l'ànima.⁶

Tot i la seva acceptació general, però, l'opinió de Bury ha estat refutada per obres especialitzades posteriors sobre els pensaments clàssic i medieval. Basant-se en treballs de Ludwig Edelstein, Marjorie Reeves i Frederick J. Teggart, entre d'altres, Robert Nisbet considerarà ja el 1980 que les tesis de Bury són impossibles de sostenir legítimament, suggerint fins i tot que s'inscrivien, de fet, en la pròpia tradició progressista clàssica.⁷ Si Kenneth Bock insisteix a recordar Aristòtil, Tucídides o Sant Agustí,⁸ Nisbet va fins a recuperar un "profeta-gení del segle XII", Joachim de Fiore, com la figura "que més va pesar en la formació de la idea que l'Edat Mitjana es va fer del progrés".⁹

Amb això, tots els autors coincideixen a situar l'edat clàssica de la idea de progrés als segles XVIII i XIX, en paral·lel al naixement de les ciències socials modernes. Tot seguit en presentarem el nucli més essencial, fent un resseguiment cronològic a través dels quatre autors que de manera més decisiva han contribuït a l'edificació i a l'èxit posterior de la doctrina progressista:

Fontenelle, Condorcet, Saint-Simon i Comte. Que tots quatre pertanyin a la tradició francesa no ens hauria de sorprendre, i no es deu en tot cas a una preferència personal. Tot i que una certa concepció del progrés també era present en altres tradicions de pensament europees –pensem, per exemple, en Giambattista Vico–, és indubtable que França ha estat, per a bé o per a mal, la principal responsable d'una idea, d'altra banda, íntimament vinculada a la seva història.

Fontenelle

La teoria del progrés que coneixem va començar a prendre forma en els darrers anys de la *Querella entre els antics i els moderns*, a la segona meitat del segle XVII. Sota l'influx de Descartes, els defensors de la novetat s'esforçaren de bastir demostracions científiques que bandegessin definitivament les doctrines de la degeneració que tant havien marcat el segle. Tot i que la *Querella* va ser considerada com una picabaralla entre escriptors més aviat ridícula, la potència de les idees posades a contribució va dur Auguste Comte a reconèixer posteriorment la importància de la seva aportació al naixement de la ciència social.

Després d'haver-hi fet referència a l'obra *Dialogues des Morts*, amb una conversa imaginada entre Sòcrates i Montaigne, Fontenelle resumeix el 1688 a *Digression sur les Anciens et les Modernes* els punts de vista que compartia en bona part amb altres campions de la causa dels moderns, com ara el seu amic Perrault. El curt assaig s'inicia amb la famosa analogia dels arbres. A saber: els arbres de l'antiguitat, eren més grans i vigorosos que els d'ara? Si no ho eren, aleshores Homer, Plató o Demòstenes tampoc tenen perquè ser superiors als autors d'avui. Un cop establerta la igualtat natural entre antics i moderns, Fontenelle deduïa que les diferències existents eren degudes a condicions externes, ço és a l'avantatge en el temps i en les institucions polítiques, i a l'estat de les coses en general.

Basant-se en la idea de la permanència de la natura, Fontenelle considerava que la humanitat no tindria vellesa, ans conservaria indefinidament les seves capacitats intel·lectuals, o fins i tot les faria augmentar gràcies a l'experiència acumulada. Amb aquest i altres assajos, com *Entretiens sur la pluralité des mondes*, el prolífic escriptor feia aparèixer per primer cop una teoria completa del progrés del coneixement que incloïa la perspectiva d'una millora constant en el futur. El seu esperit precursor queda palès en un passatge que el mateix Comte hauria subscrit dos segles més tard: "[...] hi ha un ordre que regula el nostre progrés. Cada ciència es desenvolupa després que s'hagin desenvolupat un cert nombre de ciències precedents, i solament aleshores ha d'esperar el seu torn per trencar la closca".¹⁰

Condorcet

La idea de progrés formulada durant la *Querella* es referia al coneixement, i no pas a l'avenç de la societat en general. Mossèn de Saint-Pierre i Turgot, entre d'altres, introduirien en el decurs del segle XVIII la idea que existeix una història universal de la humanitat orientada cap al benestar i el perfeccionament. Devem a Saint-Pierre, per exemple, la des d'aleshores reiterativa referència als "salvatges" com a representants d'una condició anterior de l'espècie humana.

Influit per Turgot i l'esperit analític de l'*Enciclopèdia*, el marquès de Condorcet inicia el 1793

el seu *Esbós d'un quadre històric dels progressos de l'esperit humà*, un "prospecte" –escrit sense cap material de consulta, durant un arrest domiciliari– que anunciava una obra monumental que, comprensiblement, mai va poder finalitzar. Condorcet hi dividia la història de la civilització en deu períodes, sovint desiguals i no sempre ben justificats, presentant una imatge optimista de l'esdevenidor.

Els tres primers períodes –formació de les societats tribals, edat pastoral i edat agrícola– es clouen amb la invenció de l'escriptura alfabètica a Grècia. El quart, correspon a la història del pensament grec fins a la definitiva divisió de les ciències al segle d'Aristòtil. En el cinquè, el coneixement progressa i entra en decadència sota el poder romà, i el sisè és una edat obscura que es perllonga fins a les croades. El setè període consisteix en la restauració de les ciències que prepara l'esperit humà per a la revolució que representaria la invenció de la impremta, que defineix el vuitè període. La revolució científica cartesiana obre un novè període, que es conclou amb la formació de la República Francesa. Finalment, i és aquesta una de les audàcies de l'*Esbós*, l'època desena està constituïda pels progressos futurs, que Condorcet creu poder predir extrapolant lleis generals d'evolució que considera, com els seus predecessors, constants. "Les nostres esperances sobre l'estat futur de l'espècie humana poden reduir-se a aquests tres punts importants: la destrucció de la desigualtat entre les nacions, els progressos de la igualtat en un mateix poble i, en fi, el perfeccionament real de l'home".¹¹ El contingut del progrés social queda, doncs, definit més enllà de l'evolució de l'esperit: domini de la raó, millora constant i igualtat. I és així com s'introdueix en la morfologia conceptual del liberalisme.¹²

Saint-Simon

Fins al segle XIX, la idea de progrés no deixava d'ésser, amb tot, una doctrina vagament optimista que havia acompanyat l'ideari racionalista dels revolucionaris, i que es veia constantment assetjada per la reacció tradicionalista de pensadors fidels a la doctrina cristiana de la providència. Bonald, De Maistre i el Chateaubriand de *Génie du Christianisme* hi havien oposat amb fermesa el dogma d'una primitiva edat feliç i la consegüent decadència humana, refutant les abstraccions dels progressistes. Per respondre a aquests desafiaments calia demostrar, com havia suggerit Kant, que existia una llei científica del moviment de la civilització, una llei social que fos tan vàlida com la llei física de la gravitació universal. Ni Saint-Simon ni Auguste Comte –i encara menys l'utopista Fourier– no reeixiren, finalment, en aquesta empresa, però van deixar com a llegat la fundació de la sociologia.

L'ex-comte de Saint-Simon treu de Condorcet i dels fisiòcrates les seves dues idees fonamentals: d'una banda, que l'ètica i la política depenen en última instància de la física, i d'altra banda, que la història és progrés. Tot rehabilitant el paper de l'Església en el període anterior, *descobreix* una llei del moviment de la història amb la intenció que serveixi per fer prediccions: la successió cíclica de períodes crítics i de períodes orgànics. Així, l'època medieval hauria estat un període d'organització –o orgànic–, al qual va seguir el període crític de la Revolució, que anuncia l'adveniment d'un futur període orgànic en el qual el coneixement *positiu*, i el govern dels científics, reemplaçarà per sempre més les especulacions. Definitivament, ja no es tracta d'una llei confusa del progrés del coneixement.

La idea, aquí, és que l'estat intel·lectual d'una societat va indistricablement lligat als fenòmens socials, que conseqüentment s'hi corresponen.

Comte

El 1822, quan només tenia vint-i-dos anys, Comte publica el seu *Plan des travaux scientifiques nécessaires pour réorganiser la société*, que apareixeria després en apèndix del volum IV del *Système de Politique Positive*. En el *Plan* ja descriu amb un cert detall la seva *lleï dels tres estats*, una teoria del progrés, sens dubte la més paradigmàtica, que presenta grans coincidències amb la lleï dels períodes de Saint-Simon. En efecte, el progrés no és tampoc per a Comte un moviment en línia recta, sinó que es veu sotmès a diverses oscil·lacions periòdiques al voltant d'una mitjana, "comparables a les que presenta el mecanisme de la locomoció".¹³

Segons la *lleï dels tres estats*, el desenvolupament pot agrupar-se en tres grans estadis. El primer, o teològic, finalitza cap al 1400 després de Crist, i el segon, o metafísic, s'estava finalitzant al segle XIX. El tercer i definitiu era l'estat positiu, que Comte mateix inaugurava. La *lleï dels tres estats* apareix igualment sintetitzada al *Discurs sobre l'esperit positiu* i a la primera lliçó del *Curs de filosofia positiva*. D'una manera més aprofundida, ocupa el rerefons dels desenvolupaments que trobem als volums IV, V i VI del *Curs*, com també al capítol que obre el volum III del *Système de Politique Positive*.

Recordem que l'estat teològic se subdivideix en tres estadis caracteritzats, respectivament, pel fetixisme, el politeisme i el monoteisme, i que es correspon amb unes relacions socials de tipus militar. El monoteisme catòlic entra en decadència al segle XIV, amb l'inici de l'estat metafísic, un període negatiu –tot i necessari– de revolució i desordre, sota l'influx de la filosofia crítica. El tret essencial del tercer estat, en canvi, serà l'organització de la societat mitjançant aquella *física social* que és la sociologia científica. El progrés resta "la lleï suprema de tots els fenòmens polítics", per la qual cosa "la bona política no pot tenir per objecte fer marxar l'espècie humana, que es mou mitjançant un impuls propi", sinó que ha de "facilitar la seva marxa il·luminant-la".¹⁴

La qüestió de l'existència del progrés en si no necessita, per a Comte, més demostració racional que la inducció històrica: "Tots els homes que posseeixin un cert coneixement dels fets històrics més notables [...] convindran que, si es considera el conjunt de l'espècie humana civilitzada, ha fet en civilització progressos ininterromputs des dels temps històrics més remots fins als nostres dies". Però el seu coneixement dels fets històrics era manifestament superficial i especulatiu, fonamentat en aquella caracterització *a priori* dels pobles primitius tant en voga a la seva època. Comte pressuposava que la seva lleï era universal, per la qual cosa l'evolució de qualsevol altra societat havia de travessar les mateixes etapes.

Finalment, cal constatar que amb Saint-Simon i Comte, el progrés ja no es mesura en funció del grau de llibertat i d'igualtat assolit per la humanitat, sinó per la seva capacitat a crear un *home nou*. La versió perfeccionista del progrés, que manlleva certs elements a *La República* de Plató, consisteix en la construcció d'alguna forma d'ordre comunitari a través de la coerció. Tant en el *Nou Cristianisme* de Saint-Simon com en la *Societat Positiva* comtiana el poder absolut és atorgat a l'elit dels científics i els industrials, dipositaris d'un saber positiu que

exclou per definició la llibertat de consciència. Per a Comte, admirador del concepte d'unitat teocràtica de Joseph de Maistre, si les lleis de la *dinàmica* social han fet inexorable l'adveniment del tercer estat, les lleis de l'*estàtica* n'exigeixen l'ordre.

Amb Auguste Comte, els trets característics que defineixen la idea del progrés queden prou definitivament fixats, i sofriran ben poques modificacions, si no és des de posicionaments que, conscientment o no, qüestionaran de fet la seva pròpia consistència. L'aprofundiment al qual ha estat sotmesa aquesta idea és tan forassenyat que n'han acabat fent notoris els límits.

Es tracta, en primer lloc, d'una visió detallada i comprensiva del canvi social, que presenta la història com un registre d'esdeveniments que se succeeixen de manera gradual, irreversible i inexorable en una direcció que es pot deduir del passat, i que ja no ens reserva gaire sorpreses. La idea de progrés es correspon amb una teoria de la història com a *via única*, és a dir, no admet la possibilitat que hagin existit bifurcacions davant les quals la humanitat hagués pogut triar entre una direcció o una altra.

En el mateix sentit, la doctrina del progrés confia plenament en la indústria i en la producció, erigint la divisió social del treball en el principi motor d'un progrés indiscutible i materialment tangible. La societat es dona la producció industrial "com a únic i permanent fi d'activitat".¹⁵ Aquest és l'esperit que inspirava, per exemple, l'Exposició Universal del 1851.

Acompanyat per nombroses analogies organicistes, el progrés presenta, d'altra banda, una certa interpretació evolucionista i etnocèntrica de les diferències socioculturals en el nostre planeta. La ignorància, en el temps i en l'espai, de les societats humanes no occidentals va caracteritzar el "feliç artífici de Condorcet" sobre el qual Comte bastia la seva filosofia de la història. I no debades la teoria racista que exposa Arthur de Gobineau a l'*Essai sur l'inégalité des races humaines*, una de les obres inspiradores del nazisme, és també una teoria clàssica del progrés.¹⁶

Així, tot i que inicialment fos una doctrina liberal i igualitarista, el progrés esdevé també un postulat totalitari sobre l'ordre natural i universal de les coses. Per a Turgot o Condorcet, indicava el camí cap a la llibertat individual i la fi de les desigualtats. Per a Saint-Simon o Comte, però, ja representa l'assoliment d'un nou ordre en el qual les conductes socials han d'estar definitivament fixades per la ciència. La contradicció es resol si considerem que, en els dos casos, es tracta de la projecció en el futur d'una societat ideal.

Progrés i providència

John Bury demostrava en el seu assaig que el progrés humà pertany a la mateixa categoria d'idees que la providència. Creure en el progrés, insistia, "exigeix el mateix acte de fe".¹⁷ Podríem, doncs, treure'n la conclusió que la idea de progrés no és més que la versió laica del dogma religiós que pretendria substituir? No seria el primer cop que es laïcitzen ritus o creences religioses: encara avui, per exemple, als ajuntaments francesos s'hi celebren batejos civils. Seria lògic pensar, doncs, que l'embranchida de la idea de progrés va provenir d'un zel racionalista similar. La pretensió de substituir uns dogmes per uns altres és ben explícita en Saint-Simon, per exemple, i especialment en Comte, que creu fermament en la *funció social* cohesionadora de la religió.

Sens dubte els teòlegs i els filòsofs que amb més ardor s'han oposat al progrés n'eren

plenament conscients quan intentaven demostrar la superioritat dels seus principis. El concepte mateix d'un moviment en direcció del bé, suggereixen, requereix avaluar d'antuvi què és el bé, cosa que situaria la disputa, definitivament, a favor de la religió, és a dir de la providència.

Amb això, Bury advertia que el progrés, com a procés indefinit de la civilització cap a la felicitat general, només és teòricament possible des de la pròpia "natura psíquica i social de l'home", és a dir sense cap condicionament exterior, "car només així podem confiar que es continuarà mantenint el rumb correcte". A més d'oposar-se al pecat original, la doctrina de la perfectibilitat per intercessió de la voluntat humana marcaria, doncs, la diferència decisiva entre progrés i providència.

El determinisme subjacent a la idea de progrés és, amb tot, indiscutible. N'hem mostrat la persistència en els escrits de Comte, de la mateixa manera que continua viu al rerefons de molts enfocaments sociològics que tendeixen a explicar l'"estancament" com a quelcom accidental o anormal.¹⁸

Seria més assenyat concloure que progrés i providència, esperit científic i religiositat, no han estat, en rigor, mai del tot oposats. El mateix Saint-Simon, considerat un dels pares del socialisme modern, no deixava de presentar els seus projectes com a *catequismes* d'un *Nou Cristianisme*, de la mateixa manera que Comte pretenia fundar, amb el positivisme, una autèntica *Religió de la Humanitat*, amb litúrgia inclosa. Robert Nisbet s'arrisca fins i tot a subratllar el paper "francament providencial" de la *dialèctica* en Marx, l'ús quasi religiós del terme *primera causa* en Spencer o el caràcter sagrat de la paraula *ciència* en el lèxic contemporani com a indicis de la vinculació constant entre la idea de progrés i el judeocristianisme.¹⁹

Des d'aquest punt de vista, cal admetre que els esforços de Condorcet, Comte i tants d'altres per alliberar el progrés de qualsevol relació amb la providència, per demostrar el caràcter *científic* de les lleis del progrés humà, precisament perquè no superen l'estadi de l'artifici, delaten el caràcter eminentment dogmàtic, si no la religiositat, de la seva formulació.

Progrés i optimisme

Comptat i debatut, es podria pensar, a tall de conclusió, que el progrés no és un objecte d'estudi per a les ciències socials, sinó que correspon a una visió simplement optimista de la condició humana. El món occidental ha viscut, en efecte, onades successives d'optimisme i pessimisme que sens dubte han acompanyat els moments d'expansió i replegament de la fe en el progrés. El creixement econòmic, amb l'augment de la riquesa i el maquinisme, han caracteritzat probablement l'entorn dels moments d'optimisme; les crisis, i sobretot les conseqüències tràgiques de les guerres, en canvi, han inspirat el desencís dels malcreients.

Si bé la igualtat optimisme-progrés pot semblar imprecisa, podem establir-ne una connexió a *contrario* a través dels testimoniatges que ens ofereix la literatura pessimista. A propòsit dels horrors de la Gran Guerra, i sense identificar-se forçosament amb la visió reaccionària d'Oswald Spengler, posem per cas, Paul Valéry publicava el 1919 aquella carta que s'inicia amb una frase que trobem sovint citada: "Nosaltres, civilitzacions, sabem ara que som mortals".²⁰ Un sentiment semblant inspirava, el 1940, Walter Benjamin quan feia l'asserció que

esdevindria el seu epitafi al cementiri de Portbou: "No hi ha cap document de la cultura que no ho sigui també de la barbàrie".²¹ La crítica de la idea de progrés, com a procés de millorament constant i il·limitat de la civilització humana, és ben palesa en els corrents pessimistes del segle xx, i sens dubte l'influx de la filosofia de la decadència conreada per autors com Nietzsche, Ortega y Gasset o Freud hi tenia alguna cosa a veure. També en podríem trobar signes precursors entre els *antics* de la Querella, o més enrere, entre els mil·lenaristes que, des de l'edat mitjana, feien de contrapunt a la fascinació per les utopies. L'ecologisme contemporani, amb la seva denúncia d'un desenvolupament econòmic que considera *insostenible* per a un món que d'ara endavant ja és finit, constitueix probablement l'última ofensiva contra el progrés, en un context marcat pel pragmatisme i el relativisme postmoderns. Dos segles després de l'oblidada revolta de Ned Ludd contra les màquines,²² el *decreixement* reneix de les cendres com a concepte clau de la crítica a la societat productivista.²³

Per acabar, la idea de progrés, un producte cultural complex i contradictori que, com hem intentat explicar, s'ha anat construint en un diàleg constant entre els protagonistes de la història del pensament occidental, no pot ser reduïda, certament, a una mer optimisme. El mateix podríem dir de la identitat progrés-providència. Però un cop repassats amb detall els contorns del concepte, se'ns fa inevitable reubicar-lo en l'àmbit de la filosofia moral, que és potser, i finalment, l'espai que li pertocava des de l'inici.

Univers Bertrana i Díaz,

màster en Ciència Política, professor i responsable de comunicació de l'UdA

Bibliografia

- ARNAUD, Pierre, *Politique d'Auguste Comte*, A. Colin, París, 1965.
 — *Sociologia de Comte*, Península, Barcelona, 1986.
 BAUMAN, Zygmunt i Carlo BORDONI, *Estado de crisis*, Paidós, Barcelona, 2016.
 BENJAMIN, Walter, "Tesis de filosofía de la historia", in *Discursos interrumpidos, I. Filosofía del arte y de la historia*, Taurus, Madrid, 1992.
 BOCK, Kenneth, "Teorías del progreso, el desarrollo y la evolución", in Tom Bottomore i Robert Nisbet (comp.), *Historia del análisis sociológico*, Amorrortu, Buenos Aires, 1988.
 BURY, John B., *La idea del progreso*, Alianza, col. El libro de bolsillo, Madrid, 2009.
 CAMUS, Albert, *L'Homme révolté*, Gallimard, París, 1951.
 COMTE, Auguste, "Plan de trabajos científicos necesarios para reorganizar la sociedad", in *Primeros ensayos*, FCE, Mèxic, 2001.
 — *Cours de Philosophie Positive*, vols. IV, V i VI, Société positiviste, París, 1892.
 — *Discurs sobre l'esperit positiu, precedit de les dues primeres lliçons del Cours de filosofia positiva*, Laia, Barcelona, 1982.
 — *Système de Politique Positive ou Traité de Sociologie, instituant la Religion de l'Humanité*, vol. III, L. Mathias, París, 1928.

- CONDORCET, *Esbós d'un quadre històric dels progressos de l'esperit humà*, Laia, Barcelona, 1984.
- FONTANA, Josep, *La història després de la fi de la història. Reflexions i elements per a una guia dels corrents actuals*, IUHJV i Eumo, Barcelona, 1992.
- FONTENELLE, *Digression sur les Anciens et les Modernes et autres textes philosophiques*, Classiques Garnier, París, 2016.
- FREEDEN, Michael, *Liberalism: A Very Short Introduction*, Oxford University Press, Oxford, 2015.
- GINER, Salvador, *Historia del pensamiento social*, Ariel, Barcelona, 1994.
- KREMER-MARIETTI, Angèle, *Le positivisme*, PUF, col. Que sais-je?, París, 1993.
- LATOUCHE, Serge, *Les précurseurs de la décroissance, une anthologie*, Le passager clandestin, Neuvy-en-Champagne, 2016.
- NISBET, Robert, *Historia de la idea de progreso*, Gedisa, Barcelona, 1991.
- POLLARD, Sidney, *The Idea of Progress. History and Society*, Penguin, Harmondsworth, 1971.
- PRÉLOT, Marcel, i Georges LESCUYER, *Histoire des idées politiques*, Dalloz, París, 1992.
- SAINT-SIMON, *Oeuvres*, Anthropos, París, 1966.
- SALE, Kirkpatrick, *Rebels Against the Future. The Luddites and Their War on the Industrial Revolution. Lessons for the Computer Age*, Addison-Wesley, Reading, 1995.
- VALÉRY, Paul, "La crise de l'esprit", in *Variété*, Gallimard, París, 1948.

Notes

- 1- Vegeu, per exemple: Zygmunt Bauman i Carlo Bordoni, *Estado de crisis*, Paidós, Barcelona, 2016.
- 2- *La idea del progreso*, Alianza, Madrid, 2009, pàg. 13.
- 3- "Teorías del progreso, el desarrollo y la evolución", in Tom Bottomore i Robert Nisbet (comp.), *Historia del análisis sociológico*, Amorrortu, Buenos Aires, 1988, pàg. 59.
- 4- Op. cit., pàg. 14-15.
- 5- *L'Homme révolté*, Gallimard, París, 1951, pàg. 275. Veg. també Josep Fontana, *La història després de la fi de la història. Reflexions i elements per a una guia dels corrents actuals*, IUHJV i Eumo, Barcelona, 1992.
- 6- Op. cit., pàg. 18-37.
- 7- *Historia de la idea de progreso*, Gedisa, Barcelona, 1991, pàg. 13.
- 8- Op. cit., pàg. 61-67.
- 9- Op. cit., pàg. 12.
- 10- "Préface des éléments de la géométrie de l'infini". A: *Oeuvres*, X, ed. 1790, pàg. 40. Citat a Bury, op. cit., pàg. 105.
- 11- *Esbós d'un quadre històric dels progressos de l'esperit humà*, Laia, Barcelona, 1984, pàg. 210.
- 12- Michael Freeden situa la teoria del progrés humà com una de les cinc "capes temporals" del liberalisme a: *Liberalism: A Very Short Introduction*, Oxford University Press, Oxford, 2015, pàg. 34 i següents.
- 13- "Plan de trabajos científicos necesarios para reorganizar la sociedad". A: *Primeros ensayos*, FCE, Mèxic, 1977, pàg. 133.
- 14- *Ibid.*, pàg. 122-130.
- 15- Auguste Comte, *ibid.*, pàg. 153.
- 16- Sobre el racisme com a manifestació del progrés, vegeu: Robert Nisbet, op. cit., pàg. 397-410.
- 17- Op. cit., pàg. 16-17.
- 18- Veg. Kenneth Bock, op. cit., pàg. 90-98.
- 19- Op. cit., pàg. 244-246 i 487-489.
- 20- "La crise de l'esprit". A: *Variété*. París : Gallimard, 1948, pàg. 11.
- 21- "Tesis de filosofía de la historia", 7. A: *Discursos interrumpidos, I. Filosofía del arte y de la historia*. Madrid: Taurus, 1992.
- 22- Veg. Kirkpatrick Sale, *Rebels Against the Future. The Luddites and Their War on the Industrial Revolution. Lessons for the Computer Age*, Addison-Wesley, Reading, 1995.
- 23- Serge Latouche n'identifica la gènesi a: *Les précurseurs de la décroissance, une anthologie*, Le passager clandestin, Neuvy-en-Champagne, 2016.

Parlamentarisme andorrà al segle XX

(1866 a l'actualitat)

Anotacions

Pere CAVERO i MUÑOZ

Actualment, any 2018, hem assumit que el poder legislatiu, al món occidental, aprova el pressupost de l'Estat, aprova les lleis que han d'aplicar-se i controla l'acció del govern, entre d'altres funcions. A Europa, els organismes encarregats són els parlaments nacionals.

La reforma de 1866, posteriorment anomenada Nova Reforma, estableix uns canvis i unes premisses que dibuixen una nova situació del poder polític a Andorra.

- El cos electoral s'amplia als caps de casa.
- Separa el Consell General de l'administració comunal directa.
- Els Consellers Generals s'ocupen dels afers generals i globals del país. Els quatre Consellers Generals elegits a cada parròquia han d'estar al corrent dels afers parroquials, ergo hi intervenen de forma indirecta.

La reforma de 1866 converteix el Consell General en un esbós, en un preparlament, en què es palesen dos concepcions antagòniques d'Andorra: la conservadora i la progressista.

Aquesta situació es desenvolupa d'una forma tensa i violenta. Les parts recorreran als Coprínceps i aquests dibuixaran una nova estructura de l'administració andorrana. Una de les figures seran els Delegats Permanents, del bisbe el 1881, i del Copríncep Francès, el 1882. A posteriori nomenaran els Tribunals Superiors, el de la Mitra i el de Perpinyà, el 1888.

Els Coprínceps, que mantenen el seu poder, confirmen la presència dels Veguers. Així, a final del segle XIX i principi del segle XX, la situació és confusa mirada des de la perspectiva actual. Els Veguers legislen sobre l'ordre públic (premsa, 1919), són els caps de la policia. Els Delegats Permanents legislen sobre temes civils. La justícia (Tribunals Superiors, Tribunal de Corts...) marca els criteris i les pautes amb les seves sentències (jurisprudència...). D'altra banda, el Consell General legisla en temes de la terra i/o generals interiors.

El segle XX porta una sèrie de canvis (Fhasa, carreteres, guerres veïnes...) que signifiquen un augment de la població. Aquest augment incideix en els comportaments polítics i socials.

L'any 1933 és certament interessant. El poble ha sol·licitat l'exercici del sufragi universal masculí, que rebrà la resposta afirmativa del Consell General i posteriorment dels Delegats Permanents.

El Consell General arriba a legislar i a nomenar una comissió amb la finalitat de fer una constitució. El Tribunal de Corts acabarà destituïnt el Consell General i inhabilitarà la Sindicatura.

El juliol de 1933 hi ha noves eleccions. El Consell General que en resulta reconeix l'autoritat dels Coprínceps, que mantenen el poder i l'estructura dels seus serveis.

Una eina que els Coprínceps regulen entre 1933 i 1934 és el recurs en queixa, que pot paralitzar i revocar un acord del Consell General i els principals actors de la qual són els Delegats Permanents.

La Llei electoral és una de les normes bàsiques i fonamentals que permet l'elecció d'autoritats (Consell General i comuns). Una mostra d'aquesta importància és:

- L'any 1941 els Delegats Permanents anul·len el sufragi universal masculí. S'implementa el sufragi censatari de 1866.
- Poc després, el 1947, els Veguers restableixen el sufragi universal masculí a causa de la pressió de part de la població.

Els anys 60, el Consell General es reestructura (*informe Bedaux...*). Es nomenen les juntes (destaquen la Junta de Consellers Majors i la Junta de Consellers Delegats), que actuen, juntament amb la Sindicatura, com a executors de les decisions del Consell General.

El Consell General ha hagut de negociar sobre el tema de la radiodifusió amb els serveis dels Coprínceps i els concessionaris (el tema ha estat estudiat per Giral, també per Lluelles, que aviat publicarà el seu estudi).

La política electoral torna a estar present. Els Delegats Permanents legislen el sufragi actiu de la dona, el 1970, i el sufragi passiu, el 1973, en les eleccions dels Comuns i del Consell General.

El Decret dels Veguers sobre la residència dels estrangers, de 1975, suposarà un atzucac amb les competències del Consell General, i finalment un organisme mixt (Veguers-Consell General) establirà les quotes immigratòries. La situació palesa una confusió institucional.

L'atzucac institucional, detectat entre d'altres pel Subsíndic Marc Vila i Riba, tindrà com a resposta el Decret de reforma de les institucions, signat el 1981 i conegut com la *Reformeta*.

El decret presenta la creació d'un Consell Executiu i al capdavant un cap de Govern, que no té competències d'ordre públic, ni representació exterior, ni intervé en el món judicial. De fet és un executiu del Consell General.

El decret és signat pels Delegats Permanents i pels Veguers, especialment facultats per fer-ho. Lluny d'aclarir el panorama polític, resulta més complex.

A més, un Conseller General dimiteix per la signatura dels Veguers.

Aquesta situació, confusa i complexa, és objecte de l'atenció d'Europa.

- Acord d'Andorra amb la Comunitat Econòmica Europea de l'any 1990.
- Consell d'Europa: recomanacions per fer una constitució, de l'any 1990.
- Tribunal Europeu de Drets Humans, per l'afer *Drozdz i Janusek*, de l'any 1991.

I s'hi afegeix la demanda interior en què es reclama la sobirania popular.

Tot culmina amb la Constitució de 1993, mitjançant la qual, entre d'altres novetats, destaquen:

- La sobirania l'exerceix el Poble Andorrà.
- Aquesta es palesa en el poder legislatiu, centre de l'organigrama constitucional.
- La desaparició dels Delegats Permanents, dels Veguers i dels tribunals dels Coprínceps, que esdevenen caps d'Estat.

El Consell General es transforma en el parlament, fet que implica el reconeixement dels partits polítics i la importància de les eleccions.

Amb aquesta situació Andorra esdevé homologable amb Europa, a l'ensens que inicia els canvis propis i personals de la Constitució.

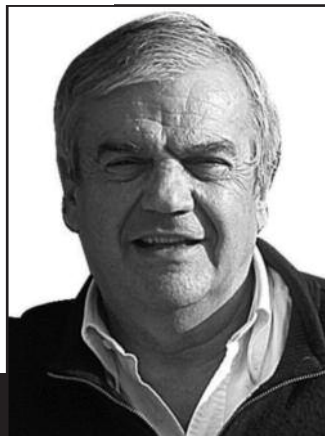
Pere Caveró i Muñoz,

historiador, professor i cap de la secció d'Història de la SAC

Quin és i quin serà el rol del Parlamentari d'Andorra

Josep DURÓ i COMA

1278, any dels Pariatges

El nostre estimat país ha realitzat un llarg camí des de la creació del Consell de la Terra per adaptar-se al que podríem denominar democràcia o bé representació del poble.

Em permeto de recordar dates que el poble andorrà no pot oblidar i encara menys tots els electes de les nostres institucions:

- Pariatges, 1278. Firmen els dos Cosenyors feudals, Andorra país neutral.
- Consell de la Terra, 1419. Petició dels habitants de les Valls als Cosenyors feudals perquè els atorguin el dret d'aplegar-se en consell.
- *Manual Digest de les Valls Neutrals d'Andorra*, 1748. Podem dir que Antoni Fiter i Rossell ha fet un recull erudit documentat sobre usos, costums i privilegis. Aquest treball extraordinari podríem definir-lo com la Bíblia de la política d'Andorra; fou i és un referent indispensable per a la identitat andorrana. Aquesta obra ha estat una guia necessària per a tots els andorrans historiadors per tal d'entendre per què la nostra Andorra visqués bé. Hi afegeixo que aquest compendi era l'eina indispensable de totes les institucions andorranes,
- Nova Reforma, 1866. Guillem Areny Plandolit, Síndic General (1865-1868), va ser en aquell moment promotor de les reivindicacions dels andorrans –dret de vot a tots els caps de casa–, estableix la incompatibilitat entre el càrrec de Conseller General i de Cònsol o Conseller de Comú, i amplia a quatre anys la durada dels mandats.
- Sufragi universal masculí, 1945. Un pas important.
- 1970, els Delegats dels Coprínceps decreten que: "Totes les dones en possessió de ciutadania andorrana plena tindran dret de vot, en igualtat de condicions que els homes."
- 1973, el Consell General va acordar el reconeixement del dret a l'eleccibilitat a les dones andorranes.
- 1978, es crea la nova Parròquia d'Escaldes-Engordany, moment històric. Separació política

i administrativa d'Andorra la Vella i Escaldes. Passem la divisió territorial històrica de sis a set Parròquies. I es reconeix la representativitat de la població.

- A partir dels anys 1975 es vol encaminar a reformar les institucions andorranes. Un primer pas després d'unes llargues negociacions amb el servei dels Coprínceps, que promulguen el 1981 el Decret sobre el procés de reforma de les institucions. Aquest text se centra exclusivament en la creació del Consell Executiu, o govern, que assumiria les funcions executives. Com podem veure, és un pas de la separació del legislatiu i l'executiu, ja que fins aleshores el Consell General assumia les dues competències.
- 1993. Fruit d'un procés de negociació entre el Consell General i els Coprínceps, entra en vigor la primera Constitució andorrana, norma suprema de l'ordenament jurídic andorrà, que regula el funcionament de les institucions, els poders polítics de l'estat andorrà i marca les pautes generades de convivència.

Com podeu veure, el nostre país no solament té una història rica i apassionant, sinó que també ha volgut que es respectessin els drets dels ciutadans. Moltes batalles amb els nostres Coprínceps, que fins a l'any 1993 eren els Cosenyors amb plens poders sobre el nostre territori (dret de veto, jurisdicció civil i penal).

En la meua opinió, hi ha hagut un abans i un després. Abans, els nostres electes havien de lluitar i reivindicar davant els Coprínceps els drets democràtics moderns; ara la situació ha canviat i crec que molts ciutadans no han captat l'abast d'aquestes reformes. El poble és sobirà i la seva representació és el Consell General a través d'unes eleccions democràtiques. No poden ara dir els Coprínceps què diran o què faran? Amb matisos, han passat de sobirans a Coprínceps constitucionalistes. És per aquest motiu que els Consellers Generals, mitjançant el Consell General, són responsables de les seves actuacions, són els únics responsables en el caminar del Principat, car Andorra té un règim parlamentari.

Aquí trobarem, segons la meua opinió, un esquema de les actituds o problemes que els Consellers s'han trobat o es trobaran en el futur dintre les seves atribucions.

Abans de la Constitució

1981 Separació de poders executiu i legislatiu.

Representació territorial: quatre Consellers per Parròquia.

Aprovació del pressupost.

Els Coprínceps tenen responsabilitat sobre justícia, policia, afers exteriors.

Dret de veto dels Coprínceps sobre les decisions del Consell General.

Dret de recurs de tot ciutadà als serveis dels Coprínceps.

Els Consellers Generals estaven invitats a les reunions del Comú.

Les decisions es prenen amb molta cura, tenint en compte les necessitats d'Andorra com a país modern, però també amb la preocupació que tota decisió podia ser recorreguda per un ciutadà.

No existien partits polítics, però sí grups.

Els Consellers eren més pròxims als ciutadans per tal d'escoltar les seves demandes.

Les sessions de Consell eren més dialogants, menys normes reglamentàries.

Cadascú podia exposar molt lliurement (democràcia directa) les seves propostes, però també les crítiques pertinents.
Llistes obertes.

Ara, amb la Constitució i el Reglament del Consell

Consellers territorials: dos de cada Parròquia (sistema majoritari).

Consellers Generals: el 50% representa la població (sistema proporcional).

Partits polítics.

Reglament amb molts inconvenients: en aquest cas no permet un debat obert i constructiu. Un país com Andorra no necessita un reglament tan precís i rígid. Penso que els Consellers han de tenir la possibilitat d'expressar-se lliurement.

El nou sistema electoral obliga, segons els resultats electorals, a negociar amb els altres partits per tenir una majoria per tal de poder governar

Aquest nou sistema dona massa poder als partits. Sovint els problemes territorials són examinats en segon pla. Curiós, quan la Constitució dona la possibilitat que els Consellers territorials puguin defensar també els interessos i necessitats de la Parròquia.

Els Consellers es troben cada dia amb més lleis per legislar, han tenir en compte les directrius de la Unió Europea, el Consell d'Europa, dels organismes financers i dels països veïns, cosa que ho complica. El rol del Conseller fa cada més necessari un suport tècnic i jurídic.

Vista la seva dedicació i el treball per estudiar les lleis, els Consellers passen molt temps al despatx i menys sobre el terreny.

Això provoca un distanciament del polític amb el ciutadà.

Hi ha tendència a treure, per part de l'executiu, atribucions al Consell General.

Els pròxims anys

El rol dels elegits serà més complicat, hauran de tenir en compte una població més complexa, molt més diversificada, més global. La identitat nacional perdrà força.

Anirem cap a un estat centralitzat.

Les xarxes socials seran el termòmetre i el mitjà reivindicatiu de les pressions polítiques.

El legislatiu haurà de tenir compte les polítiques exteriors.

Els compromisos seran més difícils.

Hauran de lluitar molt per la supervivència.

L'evolució demogràfica i els temes socials posaran en entredit la desaparició dels Coprínceps, i el Consell General haurà d'afrontar aquesta situació.

El Consell General haurà de crear un organisme d'assessorament jurídic per tal d'examinar totes les lleis abans de la seva publicació (com els parlaments dels països veïns).

La pregunta serà, és que la política s'ha de professionalitzar?

En les condicions actuals qui pot estar interessat i pot presentar-se amb un mínim de seguretat?

Tots aquest punts es volen com a reflexió, ajuda i motiu perquè la política no sigui solament

a favor d'uns sectors o persones privilegiades, ha de ser per a tothom, amb garanties i representant realment la societat perquè sigui verdaderament democràtica, de dret, de tothom.

Tres paraules necessàries i guia dels elegits: prudència, seny i il·lusió.

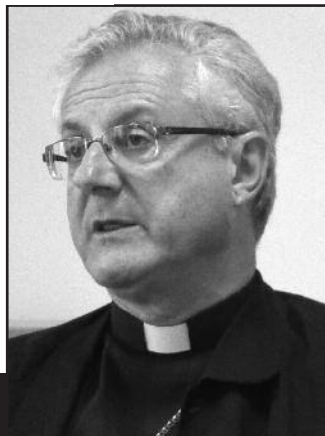
Josep Duró i Coma,

ex-Conseller General, ex-Cònsol Major d'Ordino i membre del Grup d'Opinió Virtus Unita

Intervenció improvisada

Joan Enric VIVES i SICÍLIA

Aquesta Universitat Catalana d'Estiu 2018 (UCE) compleix enguany 50 anys, i la invitació que ens va fer l'equip rector als bisbes de Catalunya i a l'abat de Montserrat ha estat una cosa encertada, que també honora la Universitat i li dóna una dimensió de pluralitat. Perquè els membres que participen en la Universitat també són una mostra plural de la societat.

Fa un any Mons. Norbert Turini, bisbe de Perpinyà i Elna, va venir a fer una visita als membres de l'equip rector de la Universitat, i amb el president de la Universitat, el Sr. Jordi Casassas, i el gerent, el Sr. Joan Maluquer, especialment, van tenir molt bona trobada, de la qual va néixer la iniciativa de celebrar una eucaristia en un dels dies de sessions de la Universitat i fer-la a la parròquia de Sant Pere de Prada. Ja es va celebrar l'any passat, amb un relatiu bon èxit en el sentit que a la Universitat, com ha de ser, s'hi manifestà una pluralitat positiva i s'hi va donar la possibilitat que s'hi expressi aquesta pluralitat que existeix entre la ciutadania. L'experiència va agradar i va anar bé, i es va decidir posar dins el programa aquesta missa.

Enguany, amb motiu dels 50 anys de l'UCE, han volgut fer una celebració més solemne i han buscat que alguns bisbes més hi poguéssim venir. Per això el bisbe de Perpinyà-Elna m'ha demanat que la presidís jo aquesta vegada, ja que hi venia, per tal de poder fer-ho en català. Ha estat una mena d'*atracament* que m'han fet i al qual he respost amb molt de gust. Hi arribo des del santuari de la Mare de Déu de Núria, patrona principal del bisbat d'Urgell. Hi hem pogut assistir el bisbe Francesc Pardo, de Girona, i l'abat de Montserrat, el P. Josep M. Soler, Mons. Norbert Turini, com a bisbe de Perpinyà-Elna, i un servidor. Ha estat bonic celebrar l'eucaristia amb tanta gent a l'església parroquial, tan bonica, de Sant Pere de Prada. Com que aquí no va tenir cap impacte la destrossa de la Guerra Civil Espanyola i no s'hi va perdre res, es disposa d'una meravella d'art barroc a dintre de l'església. Tenen un retaule molt bonic.

I després, és clar, la presidenta de la Societat Andorrana de Ciències (SAC), la Sra. Àngels Mach, se'n va assabentar també i em va comentar la coincidència amb la Diada Andorrana dins l'UCE. I aleshores va ser entre tots que vàrem decidir compartir aquesta vegada que el

Copríncep vingué a Prada de Conflent a la Universitat d'Estiu, i poder assistir a la celebració dels 50 anys de l'UCE, i també després, poder-vos saludar i estar present en la Diada Andorrana. Gràcies per aquests moment de joiosa convivència.

Perdoneu que hagi arribat una mica tard, perquè el dinar de celebració s'ha retardat... Hem compartit l'àpat amb el conseller de Polítiques Digitals i Administració Pública, Jordi Puigneró i Ferrer; amb el president de l'Institut d'Estudis Catalans, Joandomènec Ros, l'equip rectoral, el bisbe Turini i altres convidats.

Us agraïxo molt la vostra invitació, i poder estar amb el Molt Il·lustre Sr. Síndic, Vicenç Mateu, que m'ha vingut a saludar a la casa on dinàvem. Amb ell hem comentat la circumstància de ser a la casa on va dormir durant deu dies el nostre gran creador de la llengua catalana moderna mossèn Cinto Verdaguer, quan va estar estudiant la llengua de la part nord dels Països Catalans.

Estic molt content d'estar aquí amb tots vostès i amb aquestes honorables –com diem sempre– i molt il·lustres autoritats. També em complau molt que hi hagi interès per analitzar a fons els temes d'Andorra. He vist el programa d'aquesta Diada Andorrana, que és molt suggeridor, tant per les aportacions i comunicacions presencials que s'hi fan com també per les que reflectiran el ric debat que aquí esteu tenint i tindreu.

Gràcies per fer-me a mans, benivolguda presidenta, la publicació de la Diada Andorrana del 2017, que dona continuïtat a les que cada any aneu publicant i que constitueixen un bon corpus de publicacions sobre els temes més variats.

Aquest any veig que heu tractat el parlamentarisme, els grups parlamentaris i els grups polítics. Ho trobo un encert i us demano que continueu endavant. Molt interessant aquesta celebració dels 600 anys del nostre Consell de la Terra, que també tracteu. L'amic Antoni Pol ja m'ho va escriure i comentar. El privilegi atorgat pel bisbe Francesc de Tovia al segle xv, que va permetre elegir anualment els representants en aquell Consell de la Terra, ha estat l'inici fecund que ha fet que tinguem avui l'actual Consell General de les Valls d'Andorra. L'heu posat en valor. L'any que ve, el 2019, s'escauran els sis-cents anys d'aquella efemèride. Serà l'ocasió per anar continuant la reflexió i la celebració, i per anar-nos trobant i anar-vos seguint en els vostres estudis i aportacions. Novament moltes gràcies.

El país andorrà segurament no és estrictíssimament parlamentarista. Això suposo que ja ho vau debatre. No ho és estrictament. Però és el Consell General l'òrgan important, que prové de les eleccions democràtiques, de les quals emergeixen els nostres Consellers i el Consell General. És aquest òrgan representatiu el que tria un Cap de Govern i dóna confiança al Govern per ell designat, i després té la seva importància, perquè aquest Govern i el Consell nomenen alguns òrgans, com són alguns membres del Consell Superior de la Justícia, del Tribunal Constitucional i altres. Però no és estrictament parlamentarista. Els Coprínceps hi tenim la nostra veu, d'una manera molt mesurada, segons van preveure els legisladors constituents.

Vostès ho coneixen segurament millor que jo... Per part meua, hi trobo, en la nostra Constitució, alguns grans encerts. Jo crec que la Constitució és un text que ens ha ajudat molt i n'han d'estar orgullosos els andorrans. Hem d'estar molt orgullosos que s'hagi pogut dur a terme el procés constitucional i la modernització del Principat. Hi havia dubtes, certament, que

no es podria dur a terme una transformació política i social quan es va plantejar redactar una carta magna. Hi va haver alguna veu que va advertir que Andorra era una estructura que podia resultar molt fràgil de transformar, a l'arquebisbe Joan Martí i Alanís li deien que Andorra era "una mena de mòmia egípcia", que s'havia conservat mentre havia estat entre cotó fluix però que en el moment en què sortís a l'aire lliure es desfaria, es desintegraria. Li aconsellaven, "no ho toqueu", "no feu constitucions", "aneu tirant"... Bé, vostès són aquí per demostrar que no era una mòmia, perquè són una generació nova i abanderaren els canvis conservant els trets de la idiosincràsia andorrana. Jo ja sóc més gran, i caducarà el meu servei com a bisbe i copríncep, ja que als setanta-cinc anys, en principi, els bisbes són pregats de posar a disposició del Sant Pare el seu ministeri actiu. Ja tinc seixanta-nou anys. Ho dic perquè vagin comptant. Potser em queda una legislatura i mitja com a màxim, i per tant, és poca cosa per acompanyar-los.

Però jo sí que els vull dir –i és el que li toca fer també al vostre cap d'estat, al vostre Copríncep, que estima molt el país andorrà–: escolteu, sentim-nos contents, tinguem autoestima del nostre país. Del que ha sabut fer, de les gestes que ha sabut dur a terme al llarg de la història, i sobretot, en l'etapa contemporània, que ha sabut passar quasi directament d'unes estructures de govern feudals a unes de modernes. Perquè hi va haver la reforma institucional al s. XIX, però aquella reforma del bisbe Josep Caixal no va ser suficient per l'embranchida de canvi social i polític que ha anat vivint el món posteriorment. El que van treballar els polítics andorrans prèviament a la Constitució de 1993 també era una reforma, que va preparar el terreny a la gran transformació que ha suposat la Constitució i amb la qual hem sabut passar, diguem-ho així, de l'edat mitjana a l'edat moderna i a la contemporaneïtat.

Vull acabar felicitant-vos, a la Societat Andorrana de Ciències, per la tasca que heu fet durant els anys en què heu mantingut aquesta Diada d'Andorra a la Universitat Catalana d'Estiu. Heu sabut crear un clima de reflexió i de debat madur, responsable i tranquil, que permet aportar una gran riquesa al dia a dia de la vida política, econòmica i social andorrana. Gràcies a tots. Estic molt content i molt orgullós de ser andorrà.

Joan-Enric Vives i Sicília,
arquebisbe d'Urgell i Copríncep d'Andorra

Cloenda

Àngels MACH i BUCH

En el moment de cloure la 31a Diada Andorrana, dins la 50 edició de la Universitat Catalana d'Estiu de Prada, al Conflent, voldria ressaltar el tema escollit per a aquesta jornada, que inicia els diferents actes que es duran a terme al llarg de la segona part d'enguany i especialment l'any vinent, per celebrar el 600 aniversari de la creació del Consell de la Terra, el 1419.

Parlamentarisme és el règim polític en el qual el parlament, que s'elegeix democràticament, és l'eix de la vida política i la principal font de poder. És característic de la majoria d'estats de l'Europa occidental, de règim parlamentari, presidits per un cap d'estat, sigui president de la república o sigui rei constitucional, sense responsabilitat política, i no separa el poder executiu del poder legislatiu: els ministres són, alhora, membres del parlament. I d'altra banda, el suport del parlament és imprescindible perquè el govern pugui mantenir-se al poder, ja que el parlament legitima l'autoritat del govern. És el cas del Regne Unit, d'Alemanya i d'Espanya des de la Constitució del 1978, entre altres.

El parlament més antic d'Europa, el d'Anglaterra, té origen medieval; es va convocar per primera vegada el 1258, durant el regnat d'Enric III.

El règim polític d'Andorra és un Copríncipat parlamentari, que té els seus orígens en els Pariatges de 1278. Els Coprínceps són el cap d'estat, de manera conjunta i indivisa. A Andorra es considera l'any 1419 l'inici oficial, tot i que anteriorment consta que els andorrans es reunien abans en assemblea, en l'acta ratificada pels dos Coprínceps per autoritzar-los a reunir-se per tractar els assumptes que implicaven a tots, i diferenciar aquesta funció dels assumptes locals de cada parròquia. El cas d'Andorra és prou diferent dels d'altres països: després de diferents canvis legislatius al llarg del temps en el Consell General, es va dotar d'una Constitució el 1993. Tot i que el Consell General està documentat de ben antic, diferenciar les funcions legislatives de les executives no es va produir fins al 1980, en què per primera vegada es va crear la figura del Cap de Govern i un Consell Executiu. La Constitució va acabar de separar els tres poders, legislatiu, executiu i judicial. A diferència d'altres països,

els ministres no són alhora Consellers Generals, i en cas d'haver estat elegits, el seu lloc com a Conseller passa a ocupar-lo el següent candidat de la seva llista.

La participació de l'arquebisbe d'Urgell, Joan-Enric Vives, que va pronunciar l'homilia de la missa en català concelebrada a l'església de Prada, juntament amb Norbert Turini, bisbe de Perpinyà; Francesc Pardo, bisbe de Girona, i Josep. M. Soler, abat de Montserrat, el matí a les 11 h, va propiciar que el Copríncep passés a saludar els participants a la 31a Diada Andorrana a primera hora de la tarda.

L'esforç dels setze ponents que avui ens han ofert els seus coneixements aquí al liceu Renouvier, més els nou que han enviat ponències escrites davant la impossibilitat de ser-hi presencialment i de les quals se n'ha llegit un resum, ens ha fet veure una institució que ha anat canviant al llarg dels anys i que ara es troba en un moment important per poder reflexionar en què i com podria millorar. El tema d'estudi, escollit a l'assemblea de socis de la SAC, justifica plenament les raons per ser presents a Prada: per poder reflexionar i aprofundir en el coneixement des de la distància, amb el rigor de l'àmbit universitari, i donar a conèixer Andorra als de fora i als de dins, i coneixent-nos millor, portar a dialogar i avançar plegats.

El conjunt de totes les ponències ofereix una visió polièdrica i actual de la institució que regeix l'activitat legislativa del país que segur que serà útil. Per tant, volem agrair l'esforç dels ponents a preparar els seus treballs i venir a Prada de Conflent a fer-nos-en participar.

El suport del Govern d'Andorra a la iniciativa de participació en aquesta Universitat Catalana d'Estiu a través del ministeri d'Educació i Ensenyament Superior, que agraïm, permet la realització de la Diada Andorrana dins les jornades especialitzades de l'UCE i l'atorgament d'ajuts als joves d'Andorra i també del Centre Carlemany de Praga per a la inscripció en els cursos i l'estada a l'UCE. Una bona oportunitat per conèixer joves de totes les contrades de parla catalana a més d'accedir als cursos de qualitat. Enguany s'han concedit dos ajuts per a la inscripció a l'UCE, un a Andorra (Roser Alemany) i un a Txèquia (Anna Duongová).

La contribució andorrana en la 50a edició de l'UCE s'ha vist incrementada amb la participació a la taula rodona *Països Catalans: mite o realitat?*, amb Joan Becat (IEC- Perpinyà), Víctor Labrado (País Valencià), Fina Salord (Institut Menorquí d'Estudis), Antoni Pol (SAC), Antoni Torre (Obra Cultural de l'Alguer), Joaquim Monclús (Associació Cultural del Matarranya) i Lluís Puig, des de Brussel·les, el dia 17 a la tarda després de l'acte inaugural.

Dins el curs *Introducció als Països Catalans: Consciència, llengua, escola*, en què cada matí de 9 a 10 h hi ha un representant de cadascun dels diferents territoris, Antoni Pol va ser el ponent d'Andorra el dia 20.

La secció d'espectacles musicals, el dia 19 a la plaça de la vila de Prada, va aplegar l'actuació del grup andorrà de rock Komanem.

En l'apartat de cinema, el 21 a la nit es va presentar el documental *El pic d'Arcalís, la muntanya solar*, a càrrec dels autors, Jaume Riba i Àlex Tena.

La publicació d'aquesta jornada es durà a terme gràcies al suport del Consell General, dins els actes commemoratius del 600 anys del Consell de la Terra; de FEDA Cultura i del Govern d'Andorra, amb els textos complets dels ponents, en versió impresa i en versió digital. L'Institut d'Estudis Catalans proporciona el DOI a cada article. Els documents en PDF de cada

article es podran trobar posteriorment a la xarxa, al portal www.sac.ad i a <http://publicacions.iec.cat>

La ponència, prevista al programa, que va presentar la Sra. Vanessa Mendoza i Cortès a la Diada, no hi surt publicada a causa de la prohibició expressa de l'autora, rebuda per correu electrònic posteriorment a la jornada.

En virtut del conveni signat entre l'UdA i la SAC, des del 2000 l'assistència a la Diada Andorrana està acreditada per la Universitat d'Andorra, que concedeix el reconeixement mitjançant crèdits universitaris de lliure elecció als estudiants amb hores de participació acumulatives, en aquest cas 7, certificades per la SAC.

Finalment, el nostre agraïment més sincer a tots els que han vingut des d'Andorra al liceu Renouvier de Prada de Conflent i als de l'UCE, per fer-nos costat i estar presents durant la Diada, com també als mitjans de comunicació que traslladen a Andorra les notícies que genera l'esdeveniment, abans de la publicació de la totalitat de les ponències en el llibre corresponent i de poder-lo trobar a Internet en versió digital. Agraïm que ens ajudeu a mantenir la il·lusió per començar a preparar la 32a Diada de l'any 2019, en el marc de la 51a edició de l'UCE. Tots hi esteu convidats.

Àngels Mach i Buch,
Presidenta de la SAC
i representant de la SAC a la Fundació UCE

Altres actes a l'UCE

Consciència nacional andorrana

Antoni POL i SOLÉ

Tenir noció o coneixement d'una cosa, és a dir adonar-se d'un fet, d'un sentiment o d'una intuïció, per la presència d'arguments tangibles i/o intangibles, és el que en podem dir *consciència*.

I en el cas del fet de formar part d'una realitat nacional, pel fet de pertànyer a una comunitat políticament diferenciada de les societats veïnes o altres, n'anomenem *consciència nacional*. I, com tot allò incardinat en una dimensió temporal, el procés que ha acompanyat la formació d'una consciència nacional andorrana ha estat evolutiu.

La consciència nacional dels andorrans, per la pròpia petitesa de la nostra realitat territorial i sobretot per les vicissituds històriques viscudes, acompanyada d'una necessitat de passar desapercebuts, s'ha manifestat al llarg del temps molt discretament i sovint de manera indirecta.

Es poden esmentar, però, diversos moments en què la consciència nacional andorrana s'ha anat afirmant. I encara que siguin pocs o allunyats els uns dels altres per manca de coneixement o de documentació, són suficients per veure'n la constància en l'empresa i l'adaptació a la realitat històrica. Tampoc no hi ha la pretensió de fer un repàs complet i exhaustiu sinó només assenyalar i comentar aquelles fites o punts singulars que han tingut a veure, al meu entendre, amb la motivació de la consciència nacional andorrana.

Així l'any 218 aC en trobem la primera traça amb la citació i diferenciació del grup humà o de població dels andosins, mencionat per Polibi en la seva *Història*, del 150 aC, quan descriu el pas d'Anníbal a través dels Pirineus per envair Roma per terra i al qual s'oposaren juntament amb els ilergets, arenosis i bergusis, veïns seus i també perjudicats per aquesta guerra púnica. La identificació d'un grup que actua com a tal i de manera separada d'altres també coneguts, ocupant un determinat territori, és de fet el reconeixement implícit extern de l'existència del mateix grup, la qual cosa implica, de retruc, per part d'aquell, haver de tenir una consciència pròpia que el fa presentar-se davant dels altres com a algú diferent i amb entitat pròpia, és a

dir amb consciència d'ell mateix i de la seva existència davant els altres.

I no només es posa en evidència la seva consciència per la presentació de la identitat del grup sinó, també i sobretot, per estar disposats a la defensa del propi grup davant d'imposicions o atacs externs per altres grups. I també, segurament, en la capacitat de fer aliances amb els altres grups per a defensar-se millor vista la potència de l'atacant.

La romanització de les valls andorranes sembla que no va passar de Sant Vicenç d'Enclar.

El 839, en l'acta de consagració de la catedral de la Seu d'Urgell, hi apareixen mencionades les parròquies de Lòria, Andorra amb Santa Coloma, la Massana, Ordino, Encamp i Canillo com a integrants de la vall d'Andorra. S'identifica aquí un territori de pertinença, un territori propi, un àmbit nacional, que ha perdurat fins avui 1.180 anys després, necessari per a poder-hi arrelar una consciència nacional. Aquest territori ja clarament delimitat i precisat interiorment, posa de relleu l'existència d'una necessària organització dels consells de Parròquia com a òrgans de govern dels interessos comunals i de parròquia a un nivell i del país en conjunt a un segon nivell.

Al terç final del segle x el comte Borrell II de Barcelona-Urgell fa construir el castell de Bragafolls, a l'entrada d'Andorra, en un intent de feudalització i senyorialització, al qual els andorrans s'hi resisteixen destruint la fortificació.

Aquesta resistència dels andorrans a ser dominats continuarà durant dos-cents anys, fet que ajudarà a produir el desinterès dels comtes d'Urgell, que deixaran finalment aquests dominis en mans dels bisbes d'Urgell, als quals vendran els seus drets a Andorra l'any 1133.

La Carta Pobra, precepte fals que concedeix als andorrans l'afranquiment de tributs i la lliure administració de justícia, fora del tribut de la pega i els casos d'homicidi, rapte i incendi, document fals, pretesament de l'any 805 i escrita entre 1133 i 1162, segons els historiadors, que afavoreix els andorrans i els comtes de Barcelona mentre que perjudica els comtes i els bisbes d'Urgell, sembla que va ser feta pels andorrans per defensar la seva llibertat en aquests anys de voler imposar el règim feudal.

Els anys 1162 i 1176 es produeixen les concòrdies entre els habitants d'Andorra i el bisbe d'Urgell per acceptar la protecció del bisbe a canvi de reconèixer-li la seva jurisdicció sobre les Valls d'Andorra. La primera fou signada per sis representants, un de cada parròquia, i la segona per tres-cents caps de casa de totes les parròquies en vista de l'incompliment dels pactes per part andorrana.

Segons Ferran Valls i Taberner a *Privilegis i Ordinacions de les Valls d'Andorra del 1920*, "...del sistema de govern de la Vall d'Andorra i la vida de ses principals institucions; per ells pot hom comprendre la força de l'organització popular dels andorrans ja des del segle XII..."

El 1199 se signa un acord entre els homes d'Andorra i el vescomte de Castellbò sobre la prestació d'homenatge i jurament de fidelitat.

L'any 1275 el comte de Foix i els homes de la vall d'Andorra signen una concòrdia en què es reconeix al comte l'administració de justícia i s'eximeix els andorrans de la cugúcia.

El 1278 i 1288 es produeix la signatura del primer i el segon pariatges, entre el bisbe d'Urgell i el comte de Foix, que estableixen les bases jurídiques del copríncipat actual, amb un règim nou de senyoria amb dos Consenyors. Aquí, si bé aparentment els andorrans no hi participen explícitament sí que hi són implícits, perquè en el primer pariatge aconseguixen que se'ls

eximeixi per part del comte de Foix, a més de la cugúcia (aconseguit el 1275), de la intestia i l'eixorquia. I, en el segon, després de múltiples queixes per part dels andorrans durant els deu anys que separen els dos pariatges, com queda mencionat en les primeres línies ("....proveir que a llurs súbdits no els esdevinguin més greus mals...pau perpètua entre els senyors i els seus successors i llurs súbdits...acabar finalment entre ells i llurs súbdits la discòrdia i tota matèria de conflictes ...") aconsegueixen finalment el mateix que van aconseguir amb el castell de Bragafolls, prop de 300 anys abans, fer passar les ganes de fer cap més castell en territori andorrà, però aquesta vegada amb una garantia, que cap senyor sol pogués tornar a fer cap castell ja que s'havia de posar d'acord amb l'altre senyor. L'acord dels dos era la millor garantia i definitiva que no se'n faria mai cap més. Els avantatges del cosenyoriu o copríncipat es posaven en marxa. També a partir de 1289 es té constància de l'equivalent a unes ordinacions aprovades pels membres d'un consell de prohoms representant totes les parròquies reunides en assemblea. En contrapartida i com a desavantatge, els andorrans van haver de pagar més.

L'any 1419 es reconeix als andorrans el caràcter institucional de les assemblees fetes en l'àmbit de país amb representants de totes les parròquies en deixar-se crear un òrgan permanent de gestió com el Consell de la Terra, precedent del Consell General, pels dos Consenyors, per tal de poder administrar millor totes les qüestions relatives als interessos de la Terra.

Valls i Taberner escrigué que "El Sr. Miret i Sans ha posat de manifest la pretensió dels andorrans en els segles XIV i XV de voler fruir dels avantatges de considerar-se catalans, però sostenint la seva separació de Catalunya, resistint-se a contribuir als impostos de la Generalitat."

El 1659, en el tractat dels Pirineus signat per França i Espanya, les Valls d'Andorra no quedaran afectades pels acords presos en l'establiment de les fronteres, fet que suposa que Andorra va saber passar desapercebuda i preservar les seves pròpies fronteres.

L'any 1714 en la guerra de Successió espanyola i de Secessió a Catalunya les Valls d'Andorra varen patir força però se'n varen sortir bé gràcies al Copríncep episcopal, Simeón de Guinda y Apeztegui, que es reconeix amb els andorrans com a diferent dels espanyols i francesos.

El 1748 apareix el primer i gran tractat ideològic, històric i polític d'aquesta consciència nacional andorrana, el *Manual Digest* d'Antoni Fiter i Rossell, que tindrà una gairebé nul·la distribució, en quedar arxivat en un àmbit limitat a les institucions, i no serà fins al 1987 quan es reeditarà i divulgarà entre tots els caps de casa del país segons la transcripció d'A. Armengol, L. Armengol, J. Caldas, M. E. Geli, E. López, J. Massa i A. Morell amb pròleg de J. M. de Porcioles i Colomer "...Escrit a petició del Comu general de ellas....per lo millor govern, y regiment de sos Patricios....Sempre en la Esfera delas lletres ha estat una de las Cosas mes difícils , y trevallosas lo averiguar y Escriurer Historias antiguas...esta bona sort no han lograt las Valls de Andorra, en tants sigles...que aja volgut prendre la pena de aplicarse, en buscar y posar en limpio lo antich Estat, govern, y Origen de sas Preheminiencias Exempcions, y prerrogatives, per millor Enttendre la Compaginacio, política, y Civil de aquesta Republica...per la Millor Conservacio de dites Valls, y nostra comu Patria...un Andorra, deu sempre deixar señal y rastro de la llengua de sa nació...una cosa sola hi ha tant solament que

no participan del principat de Catalunya los Andorrans, y sas Valls, que es en lo respectiu al Govern, al Civil y Criminal, al Politich y Economich de dit Principat ni han participat may...". Posteriorment n'han aparegut les reedicions del 2000 i del 2018.

El 1764 apareix el *Politar Andorrà*, que quedarà per a ús intern del Consell General, considerat com una versió reduïda o simplificada i pràctica del *Manual Digest* i que malgrat això introdueix algun matis sempre en la defensa de la independència i neutralitat andorranes. Es divulgarà a tota la ciutadania en l'edició del 1983 de L. Armengol, M. Mas i A. Morell amb pròleg de M. Vila i Riba "...Ayxi ho feyen nostres antichs Andorrans quant alguns Ministres de Fransa o Espanya los volian manar y pretenien ser obehits; nols obehien o antes bé recorrien a les Corts dels grans Monarcas...per consegüent no consentien ni toleraven la vulneració de ella o dany en un apice...Los Pares de la República de les Valls...no permeten ni tolleran a imitació d'aquells antichs Andorrans la més mínima infracció ni lesió de sa neutralitat, ans be quant sie convenient han de empenyar totas ses Valls per eyxir per la defensa de elles, pues no admeten semblant assumpto parvetat de materia, si vol conservarse entera". Posteriorment n'ha aparegut la reedició del 2015.

L'any 1806 es restableixen els vincles polítics amb Napoleó com a consenyor francès d'Andorra, després de trobar-se interromputs des del 1793 pels revolucionaris francesos, a demanda continuada i insistent dels andorrans.

El 1866 amb la Nova Reforma s'aconsegueix el dret de vot de tots els caps de casa, la separació dels càrrecs al Consell General dels Comuns, es passa del Cosenyoriu al Copríncipat, apareix la bandera tricolor com a símbol d'Andorra...

L'any 1914 apareix l'himne andorrà, amb text del Copríncep Episcopal Joan Benlloch i Vivó i música de mossèn Enric Marfany i Bons, i el 1921 és acceptat oficialment pel Consell General. El Papa declara la Verge de Meritxell patrona de les Valls d'Andorra. El Consell General declara el 8 de setembre Festa Nacional.

El 1925 el Consell General vol l'adhesió d'Andorra a un conveni de la Societat de Nacions, sense èxit.

L'any 1929 es fa la concessió per part dels Coprínceps de les forces hidroelèctriques a Fhasa, que a canvi ha de fer les carreteres i comporta indirectament el primer hospital, policia, banc i la primera onada forta d'immigració.

El 1930 França i Espanya signen un conveni per a l'explotació dels correus postals a Andorra, sense l'acord del país.

L'any 1933 s'aprova el sufragi universal masculí.

L'any 1935 el Consell General acorda la concessió de Ràdio Andorra, que comença a emetre el 1939.

El 1946 surt el llibre *Les Valls d'Andorra*, de Bonaventura Riberaigua i Argelich, primer compendi modern i referent dels andorrans per conèixer el seu propi país.

L'any 1958 comença a emetre Ràdio de les Valls, després de gestions iniciades el 1951 i a partir de 1962 emetrà amb el nom de Sud Radio.

El 1959 el Consell General envia una comunicació als Coprínceps en què sol·licita el tancament de les dues emissores de radiodifusió.

L'any 1963 surt el llibre *Andorra el meu país*, d'Albert Puigoriol i Lladó amb participació de J.

M. Bruguera i P. Canturri, sota la direcció d'Antoni Aristot i Gomà, primer manual escolar d'andorranitat amb una repercussió clau en infants i adults d'aquelles generacions.

El 1970 s'aprova el sufragi universal femení.

L'any 1972 el Consell General inicia el procés d'andorranització dins del peculiar sistema escolar andorrà, amb escola francesa, escola espanyola i escola congregacional.

El 1973 les dones obtenen el dret d'eleccibilitat en càrrecs públics.

L'any 1976 es produeix la primera consulta al Poble Andorrà sobre la reforma de les institucions. Andorra participa per primera vegada com a país en els Jocs Olímpics.

El 1977 es fa la segona consulta al Poble Andorrà sobre el projecte de Reforma de les institucions.

L'any 1978 els Delegats Permanents dels Coprínceps aproven la partició de la parròquia d'Andorra en dues, Andorra la Vella i Escaldes-Engordany. El Consell General aprova el projecte de reforma de les institucions i el tramet als Coprínceps.

El 1980 el Consell General ratifica l'acord del 1977 en què es declara la fi del contracte de les concessions radiofòniques.

L'any 1981 els Delegats Permanents i Veguers aproven la creació del Consell Executiu. El Consell General estableix el tancament de les ràdios; els delegats permanents n'estableixen la reobertura. Es convoca l'Assemblea Magna sobre el tema de les ràdios i finalment se'n mana el tancament pels batlles.

El 1982 Andorra assisteix a una conferència a Jaca del Consell d'Europa. I el país entra a la Comunitat de Treball dels Pirineus.

L'any 1989 es produeix un judici a petició de dos detinguts txecs, que denuncien Andorra per tortures a la presó davant el Tribunal dels Drets Humans, que és a punt de condemnar els dos Coprínceps per manca de respecte dels drets humans a Andorra.

El 1993 s'aprova la Constitució, en què Andorra es reconeix com a estat independent de dret, democràtic i social, on la sobirania resideix en el Poble Andorrà i amb un règim polític de Copríncipat parlamentari. Andorra entra a l'ONU com a 184è estat reconegut internacionalment.

És cert que hi ha dos àmbits molt concrets que tenen a veure amb la consciència nacional andorrana, com són la llengua i l'escola, però no han estat, en el cas d'Andorra, determinants per a la configuració d'aquesta consciència nacional, atesa la complementarietat històrica que ha tingut el país amb tot el seu entorn geogràfic català i occità i que han derivat cap a un entorn espanyol i francès.

No obstant, sí que han servit puntualment per enfortir aquesta consciència nacional per evitar confusions o dilucions a major escala, dins d'aquesta globalització permanent i cada vegada més gran que viu el nostre món.

Per donar-ne dos exemples. En el cas de la llengua catalana, l'oficialitat no es va produir fins al 1938, abans no n'hi havia hagut necessitat. En el cas de l'escola pròpiament nacional, l'Escola Andorrana, no s'iniciarà fins al 1982, mentre que la francesa i l'espanyola són de primers del segle xx i la congregacional comença a final del xix, mentre les diferents escoles comunals venen de molt antic i arriben fins a la primera meitat del segle xx.

En definitiva, la consciència nacional andorrana és aquella voluntat de ser, i continuar sent,

pròpiament andorrans, és a dir neutrals, és a dir ni els uns (de baix) ni els altres (de dalt). En conclusió, ser nosaltres, una manera de ser i de fer diferents.

No som una gran nació però, tenint entitat nacional, som una micronació.

No tenim una llengua exclusiva nostra i per tant una cultura amb una exclusiva visió del món. Però tot i compartir-les, la nostra cultura i llengua ens identifiquen respecte als altres estats del món. I per tant aportem a la gran família humana la nostra diversitat.

Una petita diversitat, la d'un endemisme, una singularitat entre gegants, com aquelles plantes que tenim per totes les nostres muntanyes i que aprofiten per créixer en les esquerdes dels grans rocs. Com hi viuen, com hi poden viure?

Aprofitant els petits avantatges que els ofereix el seu emplaçament abrigat, perdut, desapercebut, i en complementarietat o simbiosi amb el seu entorn. No podria, ni pot ser, altrament.

La globalització i multiculturalitat són els reptes de futur ja presents i que hem de saber superar. Com? amb la millor adaptació possible. És a dir evolucionant amb els mateixos reptes. La solució sempre es troba finalment dins del problema.

Replegament o obertura són fases d'un mateix cicle del procés d'adaptació que s'ha de produir aprofitant els avantatges que es presenten, no es pot fer altrament.

Això sí tenint sempre l'esperit obert.

I la butxaca tancada.

Antoni Pol i Solé,

arquitecte i urbanista, representant de la SAC a la FUCE del 1988 al 2014

Nota

Intervenció al Curs de Formació: Introducció als Països Catalans "Consciència, llengua, escola". 20 d'agost del 2018

Altres actes a l'UCE

Prada, altar permanent de Pompeu Fabra

Jordi MIR i PARACHE

Quan, a mig matí del 28 de desembre de 1948, el cos de Pompeu Fabra deixava el saló de sessions del vell ajuntament de Prada, iniciava la darrera passejada per la vila que l'havia acollit càlidament els sis darrers anys de vida. L'església de Sant Pere s'omplí per acomiadar-lo amb les notes excelses de *Vine, dolça mort*, de Bach, i el *Cant dels ocells*, ofertes per Pau Casals. Tot seguit, collportat per successius amics, va encapçalar el nombrós seguici que es va estendre per tot el camí del cementiri.

Com que la família no havia previst, ni econòmicament no havia tingut opció, de comprar una tomba i la voluntat de preservar el cos no aconsellava d'enterrar-lo al sòl, es va acceptar l'ofertament de la família pradenca Soler-Mateu de disposar del nínxol inferior a la dreta del seu panteó, situat al sector B, carrer 7. Una placa de marbre de l'escultor i amic Miquel Paredes amb la llegenda "Aquí reposa Pompeu Fabra i Poch – Seny ordenador de la llengua catalana – Barcelona 22 febrer 1868 - Prada 25 desembre 1948", el va acompanyar dignament en el seu repòs des del primer moment.

Des d'aquell moment aquest indret plàcid al peu del Canigó ja va esdevenir un punt de referència per a tots els pradencs i els exiliats catalans que passaven per Prada, però durant una colla d'anys va continuar sent poc a l'abast per a molts que el teníem com a seny i guia en el nostre afany de salvaguardar la llengua.

Calia, fos com fos, trencar el gel d'aquell allunyament imposat i l'escaiença del cinquantenari de la proclamació de les *Normes ortogràfiques* en va ser l'ocasió. Uns contactes previs amb alguns nord-catalans conscients d'allò que representava Fabra van permetre organitzar des de Barcelona uns actes a Perpinyà i a Prada que commemoressin dignament aquella efemèride. El principal i més entranyable, és clar, és el que va tenir lloc a recer de la seva tomba, on acompanyats de dos centenars de persones van prendre la paraula representants de tots els Països Catalans per manifestar la voluntat que ens havia portat a ser allí.

El cert és que aquell 7 de juliol de 1963 la decisió ferma dels qui malgrat les dificultats ens

vam proposar de ser-hi, amb la dolguda absència dels qui les circumstàncies encara no els ho van permetre, però acompanyats dels qui el tenien a prop, al cap de quinze anys de la seva mort, va fer possible poder-se aplegar al seu entorn i fer-li palès que no l'oblidàvem. La presència de la família, al capdavant de figures rellevants de la cultura, va donar una força especial a l'acte, que en el temps va adquirir un significat entranyable pel fet de ser la darrera vegada que la seva vídua, resident a Reims, va visitar la tomba.

Aquesta primera mostra d'adhesió col·lectiva va anar fent més habitual la presència de catalans al cementiri pradenc i així es va arribar al fet que, amb els anys, més ha ajudat a arrelar aquestes manifestacions. Va ser l'octubre de 1968, amb la instauració de la Flama de la Llengua Catalana, creada per les entitats excursionistes, encesa al peu de la tomba de Fabra i duta a peu fins al monestir de Montserrat per ser-hi conservada permanentment, que es va reunir una concentració fins llavors impensable. Al gran nombre d'excursionistes que hi van fer cap de totes les comarques catalanes, s'hi van afegir membres de les entitats culturals catalanes d'Europa i Amèrica i d'associacions de Catalunya del Nord, representades per un conjunt notable d'intel·lectuals fidels a la llengua, amb la presència de la família en la persona de la filla Carola. Ara, al cap de cinquanta anys, la renovació anual d'aquella flama ha donat lloc a una sèrie ininterrompuda d'ocasions de servir la memòria del qui va saber cultivar i ennoblir el binomi país-llengua. El nombre d'excursionistes de totes les àrees del territori que s'hi ha anat succeint ha envigorit la figura de Fabra i ha ajudat a convertir aquest indret del Conflent en un punt de romiatge. La cinquantena renovació celebrada el dia 1 de febrer de 2019, més concorreguda que mai, en va ser el millor exemple.

Just al cap d'un any, el 1969, la creació de la Universitat Catalana d'Estiu havia de reforçar, encara més, el vincle de la vila de Prada amb Fabra. Tot el que havia de representar l'UCE per al prestigi de la llengua en aquella zona prenia més relleu pel fet de produir-se a l'ombra del qui n'havia estat el seny ordenador. I, per fer justícia a aquest privilegi, la Universitat el va recordar sistemàticament des de l'origen amb una ofrena floral a la tomba. En una primera etapa, per impuls popular de la mà de Pere Pellicer i Canal, que havia rebut directament de Fabra el títol de mestre de català de la Generalitat en la convocatòria de 1934. Devot fabrià, Pellicer al llarg dels anys va reunir centenars d'assistents a l'UCE prop de Fabra per propagar-ne el mestratge. La seva constància va tenir el límit vital inevitable i llavors, el 2002, va sorgir un grup de joves que va assajar de prendre'n el relleu. La constància del deixeble, però, no va tenir la continuïtat desitjable perquè la colla que se n'havia fet càrrec l'any següent no va aparèixer.

Aquest estroncament es va veure impropï i de cara al 2004 es va considerar que el record de Fabra havia d'adquirir formalitat i incloure'l al programa oficial. Des d'aleshores em vaig encarregar de coordinar un acte consistent en una lligó d'un especialista sobre aspectes concrets de l'obra i la vida de Fabra. Durant deu anys es va seguir aquest model amb temes desenvolupats per Jordi Casassas, Joan Martí Castell, Carles Santacana, Oriol Casassas, Joan Julià-Muné, Vicent Pitarch, Gabriel Bibiloni, Josep Murgades, Joan Ferrer, Francesc Feliu i Isidor Marí, que van representar una bona aportació al coneixement de la dimensió científica i humana de Fabra. Els darrers anys ha estat honorat amb sessions de caire divers que han refermat la voluntat de l'UCE de tenir-lo sempre present al programa.

Panteó Soler-Mateu on va ser enterrat

La vídua, Dolors Mestre, i la filla Carola al cementiri, el 7 de juliol de 1963, amb Tomàs Garcés i Pau Vila

La tomba el 1974, al moment del trasllat

Aspecte de la tomba fins al 2017

28 de desembre de 1998. Commemoració del cinquantenari de la mort

2 de febrer de 2014. 45a renovació de la Flama de la Llengua Catalana

Aquest record permanent, amb una ofrena floral mai no interrompuda, ha fet que, al llarg dels anys, el conjunt d'assistents a l'UCE que han homenatjat Fabra a la seva tomba sigui incomptable. La diversitat de concurrència ha permès que parlants de tots els àmbits dels Països Catalans hagin anat deixant constància del seu reconeixement a Fabra, entre els quals no ha mancat mai una veu andorrana representada per la Societat Andorrana de Ciències.

Aquestes dues iniciatives, la Flama de la Llengua Catalana i la Universitat Catalana d'Estiu, amb la seva persistència van anar fent més habitual i progressiva la presència d'adeptes de Fabra a la seva tomba. Una tomba que, passaven els anys i, tanmateix, mantenia la provisionalitat. Aquest concepte va portar l'ajuntament de Prada a prendre una decisió que havia de marcar el futur. Quan ja s'havien anat suscitant previsions sobre quin hauria de ser el destí del cos de Fabra quan es restablís la normalitat, una resolució municipal va capgirar la situació. Sota la presidència de Louis Monestier, que, sigui dit, l'any 1963 ja va afavorir la inicial i significativa celebració de les *normes ortogràfiques*, el dia 6 d'agost de 1973 es va prendre l'acord següent: "Construction d'un tombeau pour Pompeu Fabra. Le corps de ce personnage célèbre se trouve actuellement inhumé dans un caveau qui a été prêté par des amis. / La Ville, désirant lui rendre hommage, décide de construire un caveau qui sera bien exposé afin que le publique puisse s'y recueillir facilement."

A aquest efecte va ser designat un espai ran mateix del passeig central i la primavera de 1974 Fabra ja va tenir un seti propi a la part noble del cementiri. La tomba, encapçalada per un bloc de marbre rústec amb la simple inscripció *Pompeu Fabra 1868-1948*, al cap de poc va ser complementada amb la placa que des del primer moment va cobrir el nínxol del panteó Soler-Mateu.

Quan a la fi dels anys setanta es va plantejar més obertament l'oportunitat de portar el cos a Catalunya, tant el respecte a la seva voluntat de recloure's a Prada com a gest de volguda permanència en terra catalana, com la decisió de la família i l'opinió general més influent, van fer que es considerés que el seu repòs definitiu a Prada era el més idoni. Ara, al cap de quaranta anys, es pot dir que va ser un encert, perquè els milers de mostres de respecte i d'agraïment que hi ha rebut de tots els racons dels Països Catalans és el millor signe de la unitat de la terra que ell ja va adonar.

Enmig d'una afluència ja continuada cal tenir presents les successives crides col·lectives que s'hi anaven efectuant. Dues, amb un significat especial, van tenir lloc el 1978 i el 1988 amb la celebració de les Festes Populares de Cultura Pompeu Fabra, la primera centrada en Prada i la segona compartida amb Perpinyà. Les dites Festes Fabra, iniciades a Ripoll el 1969, durant vint-i-cinc anys van anar resseguint tots els àmbits de la llengua des d'Andorra la Vella fins a Eivissa i l'Alguer, però aquestes dues van ser especialment significatives perquè es van desenvolupar a la seva vora.

Un altre moment remarcable va ser la concentració que va tenir lloc el dia 27 de desembre de 1998 en el cinquantenari de la mort. Un bon nombre d'intel·lectuals i de devots fabrians en general, encapçalats pel president de l'Institut d'Estudis Catalans i el de la Secció Filològica, van voler recordar el mestre en aquella escaïença per fer palesa la vigència del seu exemple i de la seva obra.

Les portes del segle XXI eren un bon moment per refermar actituds i endegar projectes que

20 d'agost de 2015. Ofrena amb motiu de la 47a Universitat Catalana d'Estiu

Tardor de 2017. Reforma i estat actual de la tomba

ens empenyessin a seguir el camí que Fabra va traçar. En aquest sentit és satisfactori de veure que des d'aleshores ençà s'han acomplert fets importants en aquest sentit com són la consolidació del quinquennal col·loqui internacional *La Lingüística de Pompeu Fabra* que té lloc a Tarragona, la institució de la Càtedra Pompeu Fabra en el si de la universitat que s'honora amb el seu nom i, com a acció que era més que un deute, l'edició de les *Obres completes*, que permeten, per primera vegada, tenir a l'abast d'una manera exhaustiva i ordenada tot el conjunt de la seva producció lingüística. I encara, darrerament, cal celebrar l'establiment de les Rutes Fabra a Barcelona, Badalona i Bilbao que ens acosten als espais que recorden la seva presència i, a Prada, que ens el perpetua en la memòria amb la casa que el va aixoplugar els sis darrers anys de vida i, sobretot, amb la seva tomba. Un espai venerable que, la tardor de 2017, per tal de fer més avinents els actes que hi sovintegen, l'ajuntament encara el va reformar per fer-lo, sense canviar-ne l'emplaçament, més visible, espaiós i digne de l'honor que mereix.

18 d'agost de 2005. Els nets Carles, Mercè i Rosa van a veure l'avi

Des d'aquella primera crida l'any 1963 fins ara el nombre de catalanoparlants que s'han acostat a Fabra per dir-li gràcies és, doncs, incommptable. D'una manera continuada, personalitats de tot tipus –intel·lectuals, científics, literats, músics, artistes, polítics– li han retut homenatge i han donat lloc a moments d'un alt sentit testimonial. Cal dir, amb tot, que una de les ocasions que va adquirir un sentit més emotiu va ser la del 18 d'agost de 2005 que va reunir la presència de tres nets, Carles, Mercè i Rosa.

Fabra ens va donar la llengua que rebla la nostra identitat, i des del seu altar permanent de Prada ens vetlla perquè no defallim en el nostre compromís de mantenir-la. Siguem-li fidels.

Jordi Mir i Parache,
filòleg i documentalista de Pompeu Fabra

Altres actes a l'UCE

Homenatge a Pompeu Fabra

Parlament de Jordi Casassas

Una vegada més, ja ho he dit aquest matí, estem retent homenatge a Pompeu Fabra, un dels grans constructors de la Catalunya actual. Mort a l'exili, significativament, vull dir. I encara més significatiu que l'any passat era amb els dos Jordis aquí, retent-li homenatge i ara són a la presó. Per tant, aquest homenatge és un homenatge de combat, perquè hi estem obligats. I en aquest sentit jo voldria dir que Catalunya és un miracle. És un miracle si voleu civil, però és un miracle que hagi construït un país com el que ha construït i que hagi pogut mantenir els llocs com aquests de Països Catalans amb les vicissituds en què ha hagut de viure. Per tant, jo penso que és important fer aquest tipus d'actes perquè renoven aquest fet, un cop més.

Gabriel Bibiloni, en nom de les Illes Majors

Sempre és una cosa molt emotiva, almenys per a mi, de participar en aquest homenatge a Pompeu Fabra que fem aquí cada estiu. Ja ho he fet algunes vegades, de dir unes paraules d'homenatge a Fabra, precisament davant de la seva mateixa tomba. I més emotiu encara en un any com enguany, el cent cinquanta aniversari del seu naixement. El segon gran any Fabra. El primer va ser el 1968, centenari de la seva naixença. I enguany, com sabeu, l'àrea de Llengua de l'UCE dedica les seves classes monogràficament a

parlar de Fabra i de la seva obra, i d'aquí a una estona, a més a més, també dins els actes de l'àrea de Llengua, presentarem una meravella que és el Portal Fabra. Una pàgina web on hi ha digitalitzada tota la seva obra completa, que s'ha pogut fer després d'una altra gran obra, que és la publicació en paper dels deu impressionants volums de les Obres Completes de Pompeu Fabra. Aquests dos instruments ens donen una idea de la immensitat d'aquesta obra. A partir d'ara tenim uns instruments perquè puguem conèixer-la més, els lingüistes sobretot, la puguem estudiar més a fons i puguem copsar sobretot aquesta importància i la immensitat d'aquesta obra. L'obra de Fabra, l'obra de codificació de la llengua, és una cosa que en altres llengües ho fan moltes persones. En el cas de la llengua catalana és l'obra bàsicament d'una sola persona. Per això té un valor extraordinari. I és una obra que, evidentment, té alguns aspectes que poden ser revisats, que poden ser millorats, i el mateix Pompeu Fabra ens ho va dir. Ho volia. Com tota obra humana necessita anar més enllà. Però aquestes coses que podrien ser revisades, millorades, són detalls. Són algun mot, algun punt de sintaxi. Però hi ha una cosa que jo crec que té un alt valor i que no reclama, no admet, revisió ni cap modificació, que són els principis de Fabra. Els principis de Fabra: els fonaments teòrics de la seva obra. El seu ideari. Les bases de la seva obra. I crec que avui necessitam completar aquest immens llegat. Anar més enllà, però utilitzant els principis que ens va deixar. Els seus principis els hem de mantenir i els hem de defensar. I dic defensar aposta. Perquè, ja m'entendreu, crec que en certa manera estan amenaçats, i, per tant, continuar la seva obra, a partir dels seus mateixos principis, és una necessitat i crec que és el millor homenatge que podem fer a Pompeu Fabra, en l'Any Fabra i en qualsevol any. Moltes gràcies.

Irene Coghene, en nom de l'Alguer

Bona tarda a tots. Venir de l'Alguer en aquí a fer aqueix homenatge és important per diferents motius. Nosaltres, crec que sem lo territori més lluny de tots. Però sem lo territori que segurament gaudeix més de l'obra i dels estudis que ha fet Pompeu Fabra. Un estàndard que emprem i que és reconeixut a l'Alguer, que emprem i que mos posa en contacte amb tots vosaltres i mos dóna més força encara. La comissió toponomàstica del municipi de l'Alguer, un any i mig fa, finalment ha dedicat un carrer a Pompeu Fabra. És important que hi siguin carrers dedicats a personalitats com Pompeu i altres de tots los Països Catalans i que els algeresos sabin qui són, que els vegin presents als carrers de la nostra ciutat i sobretot que coneixin los estudis i les obres que han fet i que les puguin estudiar també a través d'entitats com la Delegació de l'Institut d'Estudis Catalans, que ha obert oficialment el mes de juny, si no record malament, el mes de juny passat, i sobretot que les coneixin i que se les facin pròpies. Gràcies.

Rafael Sena, en nom del País Valencià

Amb el meu salut a tots/es els que ací esteu plegats.

Orgullós d'estar ací. És la cinquena vegada que vinc a la Universitat Catalana d'Estiu. Expressament. La primera estança, ja fa almenys uns vint anys; per sorpresa, em feren parlar en nom del País Valencià, per mi fou inol·lidable. Era una època que hi havia una lluita entre la ciutadania valenciana. L'intent constant dels polítics centralistes de menysprear la

llengua, crear-ne un secessionisme. Actuen ignorant la llengua del poble pla basant-se amb la seua ignorància i els molts anys de marginació oficialment, fomentada pels mateixos dirigents que ofenen i descriminen a l'ignorant, que no sap parlar una altra llengua que la nostra. Estant en una postura negativa, i fent molt de mal al crear-ne complexos. I curiosament aquí que podria l'Església, l'Arquebisbat valencià incentivar l'ús; supose que per pressions evita compromisos polítics col·laborant, evidentment, perquè té els diners de la dreta i de l'esquerra no en trau. Tots plegats, església i institucions, continuadament provoquen entrebancs amb la seua normalització i el procés escolar, per tal de que no avance en l'ensenyament.

Passades unes dècades... i davant dels que estimem la llengua i sobretot el país, la nostra identitat, la nostra única nació dels nostres pobles units, continuem lluitant i treballant. Els resultats són més que afalagadors.

Des del primer dia que vaig entrar a la Soc. el Rat Penat, quan tenia vint anys, em vaig adonar que els més eficaços amb el seu constant treball eren els mestres i en l'actualitat el seu resultat ha estat molt important i positiu i m'he emocionat. Són molts al nostre País, els/les joves que l'escriuen i parlen perfectament prenent consciència de la seua, la nostra, identitat nacional. Tinc molt meditat que el poc patrimoni que tinc vull lliurar-lo en testament a l'Escola Valenciana, perquè continuen mobilitzant tot el país, introduint la dolça parla d'Ausiàs Marc fins a pobles que històricament han estat integrats a l'ex Regne de València, amb un cursos amb interès i acceptació. Els / les mestres estant fent molta llavor que, és la que va iniciar Pompeu Fabra. Em consta que va tenir una gran satisfacció, perquè fou en 1932 quan es van aprovar a Castelló les normes gramaticals per la unitat i indivisible llengua, perquè el conflicte l'hem tingut. Abans de Pompeu Fabra jo he llegit al mateix Verdager i a molts escriptors del nostre territori que escriven en un català no normalitzat, en trobar-nos en un poble ocupat i colonitzat i, hem d'estar sempre agraïts als nostres avantpassats i familiars que, malgrat tot, van conservar la seua identitat cultural amb la derivació de diverses formes dialectals. Però hui en dia la llengua catalana està emergent i reconeguda per les universitats del món. Fabra sembla que no, però, va fer una gran llavor, sanejant l'idioma, que està superada per lingüistes de Salses a Guardamar i de Fraga fins a Maó. Perquè en aquest món tot es superable, que és lo que intenta la humanitat, superar la repressió cultural i social fins arribar al que volem, viure lliures i que ens respecten amb una solidaritat amb tot el món, però mantenint sempre viva la flama del nostre estimat català. Gràcies a tots els que col·laboreu.

Àngels Mach i Buch, en nom del Principat d'Andorra

A Andorra tenim un trosset de cor en aquest cementiri, perquè hi tenim en Pompeu Fabra, però també hi tenim en Charles Romeu, que va ser més de trenta anys Veguer francès a Andorra, que està en una tomba aquí dalt i des de l'any passat es miren. Perquè Charles Romeu mira cap aquí i Pompeu Fabra es mira Charles Romeu, perquè els dos estimaven Andorra.

Pompeu Fabra va venir a fer el seu testament a Andorra un any abans de morir i vàrem estar a punt que es quedés al país, perquè hi va venir al mes de novembre, pensava quedar-s'hi més dies però va haver de marxar perquè va començar a nevar al port d'Envalira i abans no tanquessin el port i s'hagués de quedar. Potser la història hauria canviat. Aquest testament tot i que va ser exposat parcialment quan va venir la seva filla Carola a inaugurar un carrer –nosaltres també tenim un carrer Pompeu Fabra a Andorra la Vella– i aquest any s'ha tingut l'acord de la família perquè es pogués exposar completament i està exposat a la planta baixa de l'edifici del Govern d'Andorra, per si algú que vagi a Andorra se'l vol anar a mirar. Des de fa trenta-un anys que la Societat Andorrana de Ciències fem una jornada especialitzada, aquí a l'UCE, i l'any passat vàrem parlar de l'acord d'associació amb la Unió Europea, que Andorra està en vies de poder signar pròximament. En aquest acord, és clar les lleis, els preceptes i les bases més fonamentals seran traduïts al català i per tant des d'aquí, des d'Andorra, el català, la llengua catalana sortirà cap a Europa, tot i que potser no ho podrem traduir tot perquè no tindrem mitjans i haurem d'acceptar també normativa en castellà o en francès, però pensem que serà la manera de difondre també el català a Europa, com va ser fa vint-i-cinc anys el discurs que Òscar Ribas Reig va fer a l'ONU i que va expandir la llengua catalana en el món. I pensem que a Pompeu Fabra li agradarià i estem orgullosos que sigui així.

Bernat Joan, en nom de les Pitiüses

Gràcies, Joan. Jo proposaria un exercici a les persones que som aquí, que és que imaginessin per un moment, fessin una ucronia i que imaginessin per un moment, què hauria passat en el segle xx i què estaria passant ara si no hi hagués hagut l'obra de Pompeu Fabra? Fa exactament cent anys, l'any 1918, sortia la *Gramàtica catalana*, que, *de facto*, va començar a funcionar com a gramàtica normativa entre les persones que feien servir el català en l'àmbit formal, que el feien servir en l'àmbit acadèmic o que el feien servir en l'àmbit literari. Érem a només cinc anys ja de la dictadura del Primo de Rivera, a la primera gran sotragada històrica que va intentar ensorrar la tasca de construcció de país que havia fet la Mancomunitat de Catalunya, iniciada per Prat de la Riba. Què hauria passat si no hagués existit aquella gramàtica? Què hauria passat si no hagués existit l'Institut d'Estudis Catalans? Què hauria passat si no estès en marxa la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans?

Posem-nos en una nova ucronia i imaginem què hauria passat si no hi hagués hagut aquest instrument fonamental per qualsevol llengua, que és una gramàtica normativa i un diccionari

normatiu universalment acceptats per la comunitat lingüística l'any 1939, quan va acabar la guerra? Què hauria passat si no haguéssim tingut tots els instruments necessaris per poder funcionar com una comunitat lingüística normal en una situació en què la normalitat màxima que és la persecució política per tots els mitjans era present en aquell moment i demanem-nos també què passaria ara si, en el marasme de la globalització i del *melting pot* de tot plegat, no tinguéssim aquests instruments d'individuació lingüística bàsics i fonamentals.

Bé, des d'una perspectiva estricta de les Illes Pitiüses, us he de dir que l'impacte de l'obra de Pompeu Fabra va ser molt gran. I va ser molt gran a través de les persones que varen assumir aquesta obra, allà nostra. Havíem tingut una renaixença molt tardana, amb personatges com Isidor Macabich o alguns autors més o menys folklòrics que hi havia abans d'ell i encara ningú havia fet servir amb normalitat, fins immediatament després de la guerra, la normativa de la Llengua Catalana, és a dir la gramàtica unificada i el diccionari normatiu. Va ser Marià Villangómez qui va fer, qui va decidir fer-lo servir. Qui va decidir que la seva obra literària seria estrictament d'acord amb la normativa unificada de la llengua catalana, és a dir amb les normes de Pompeu Fabra. I va ser la primera persona també que va divulgar a les Illes Pitiüses l'obra de Fabra. Ho va fer juntament amb moltes altres coses, amb una persona de la qual també enguany fem una commemoració que és Josep Maria Llompart. Josep Maria Llompart estaria no content, estaria encantadíssim de veure's en el gran panell d'enguany de l'amfiteatre da la vora del mestre Fabra. Josep Maria Llompart també amb la seva actitud, va ser el que va reafirmar la unitat de la llengua en aquella famosa concentració en que tothom li cridaven "mallorquí, mallorquí, mallorquí", i ell va replicar, "català, català, català". De fet el qui va aclarir això i no hi va transigir ni una mica a les Illes Pitiüses va ser Marià Villangómez que era molt amic seu. Si no hi hagués hagut l'obra de Fabra, si no haguéssim tingut aquests instruments bàsics i fonamentals per la normalització social i ja no ho dic només per la normalitat en l'ús acadèmic i tot això, per la normalització social de la llengua, segurament avui la situació del català seria una situació infinitament pitjor. Tenim un país amb moltes dificultats. Tenim un país, en certa manera assetjat. Cada vegada més assetjat, com més fort es va fent. Cosa que vol dir que hi ha una agudització de les tensions, però tenim uns instruments que ens permeten tenir esperança per sortir-nos-en i si no hi hagués hagut l'obra ingent, fantàstica, magnífica i utilíssima de Pompeu Fabra, tot això no seria possible. Per tant crec que és just i necessari retre aquest homenatge, tenir-lo present i saber sobre quins fonaments estem construint, el que estem construint. I saber que seria impossible si no haguéssim tingut aquests fonaments.

Ramon Gual, per la Catalunya Nord

Jo no tinc gran cosa a dir si no és pel fet que Pompeu Fabra va viure i va morir a Prada. Com és lògic, la família tenia previst que Fabra hauria de tornar al sud i, per això, va ser embalsamat quan va morir. Però finalment la família va decidir que no, que aquí també era terra catalana i que havia de restar aquí. Per tant, si voleu, aquest fet pot ser també simbòlic del que representa la Universitat Catalana d'Estiu. La Universitat Catalana d'Estiu ha durat cinquanta

anys en un indret considerat per la resta dels Països Catalans com un lloc de neutralitat. És a dir, un lloc on ningú no aixafés ningú; cosa que potser no hagués estat possible a Barcelona o en cap altre lloc. Simbòlicament Fabra va morir a Prada, i també està bé que la gent que li volen retre homenatge estiguin obligats a venir a Prada i a adonar-se que Fabra és a Catalunya Nord, perquè a partir d'ara, si no ho pensem tot amb la idea de Països Catalans, aviat acabarem. I si tots els Països Catalans reconeixen que la clau del que ens uneix més a tots és la llengua, qui som a Catalunya Nord? Poca gent amb un territori petit, però actualment som els guardians del temple i pas altra cosa. Tots els que han estudiat Fabra en saben més que tothom sobre l'obra, el pensament i el que va fer. Però jo faig la pregunta, qui l'ha conegut físicament? Per tant, em sento sol. Però el goig que tinc és de saber que el dia que jo me'n vagi, ell no serà tot sol.

Joandomènec Ros, president de l'Institut d'Estudis Catalans

Molt sovint els anys que commemoren alguna persona, passen. Són com una efervescència de l'any corresponent. Espero que no sigui així amb l'any Fabra. Celebrem els cent cinquanta anys del naixement, els setanta de la mort, els cent de la gramàtica, i han donat com a resultat exposicions, conferències, actes, llibres, s'ha esmentat el Portal Fabra, veurem acabada l'obra completa escrita. Bé. Tot això ens ha de fer conèixer una persona que era estimada, però que era coneguda superficialment. Tothom sabia allò del "seny ordinador de la llengua catalana", però potser no érem conscients de la feina enorme que una sola persona havia fet.

I no només l'havia fet amb el català. L'havia fet amb l'espanyol, amb l'anglès, amb el francès, però especialment amb el català; i segurament, s'ha dit abans, el que avui persones dels diferents Països Catalans ens puguem trobar a Prada parlant la mateixa llengua amb les variants dialectals pròpies de cada territori, ho devem també a ell. Segurament aquests dialectes avui dia potser serien llengües diferents si ell no les hagués unificat, si ell no les hagués normalitzat amb el català, que amb les mancances que hem esmentat tots compartim. Per tant jo crec que és de justícia recordar-lo, i espero que aquest Any Fabra sigui una fita important. Us convido a visitar l'exposició que hem fet a l'Institut amb el material que servem a l'arxiu, on també hi ha l'exposició, que es troba a diferents llocs dels Països Catalans, que ha preparat la Generalitat de Catalunya, i on es destaca fins a quin punt l'obra de Fabra era ben pensada, era ben treballada, era minuciosament treballada, i fins a quin punt durant moltíssims anys va treballar per aconseguir una llengua que, com s'ha dit més d'un cop, fos una llengua com les altres, que passés de ser utilitzada només a casa, a emprar-la l'aula, al carrer, en els ambients acadèmics, científics, professionals, en el més alts i en els més baixos. Això és el que el català deu a Pompeu Fabra. Gràcies.

Un moment de silenci.

Jo diria que per mostrar-li el nostre agraïment li fem un moment de respecte, si us sembla bé.

LLISTA DE PARTICIPANTS A LA 31a DIADA ANDORRANA EN LA 50 UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU

Nom i cognoms	Professió	Lloc de residència
Roser Alemany i Lajunta	Professora	Andorra
Joan Andreu	Enginyer industrial Univ. Miquel Hernández	Elx
Emma Arcelin i Nieto	Estudiant	Escàs, la Massana
Enric Balaguer i Iglesias	Periodista Ràdio Arrels	Prada
Domènec Bascompte i Grau	Historiador i arxiver del Comú de Canillo	Canillo
Alà Baylac-Ferrer	Professor, Univ. Perpinyà	Perpinyà
Sílvia Bonet i Perot	Consellera General	Ordino
Brigitte Fabresse	Directora d'escola	Sant Miquel de Llores
Rosa Calafat	Filcat professora UIB	Mallorca
Lluïsa Casas i Grimaldos	Professora	Canillo
Jordi Casassas i Ymbert	Historiador, president UCE	Barcelona
Vanessa M. Cortés	Presidenta Stop Violències	Encamp
Anna Duongová	Estudiant	República Txeca
Maria Carme Claraluch i Pellicer	Professora	Pineda de Mar
Jan Feistner	Estudiant i traductor	Praga / UPV Montpeller
Francesc Fenollosa i Ten	Actor de doblatge	València
Pere Figuereda i Cairoi	Doctor en dret i professor	Girona
Diana Figueras i Nieto	Professora	Escaldes-Engordany
Marta Fonolleda i Riberaygua	Professora	Andorra
Nadal Gili	Tècnic d'obres	Ordino
Pol Gili	Estudiant	Ordino
Lusica Grucichová	Professora	República Txeca
Xavier Gurguí i Asensi	Empresari turístic	Barcelona
Carles Jordana i Madero	Advocat i Conseller General	Andorra
Jan Juanola Wesley	Dibuixant Còmic Llotja	Barcelona
Tomáš Kubík	Estudiant	República Txeca
Pere López i Agràs	Economista i Conseller General	Andorra la Vella
Àngels Mach i Buch	Farmacèutica	Canillo
Martí Maluquer i Bayarri	Historiador UB	Cabrera de Mar
Josep Marsal i Riba	Ensenyant i ex-Subsindic General	Encamp
Joan Massa i Sarrado	Professor de filosofia jubilat	La Seu d'Urgell
Meritxell Mateu i Pi	Assessora d'empresa i ex- Consellera General	Ordino
Vicenç Mateu i Zamora	Síndic General	Escaldes-Engordany
Josep M. Montaner	Prensa	Roda de Ter
Fernando Montero	Operador de càmera ATV	Andorra la Vella
Bich Ngoc Nguyenová		República Txeca

Cristina Orduña i Ponti	Periodista comunicació	La Seu d'Urgell
Cèdric Pasquiel	Comercial	Encamp
Muna Perales Rodríguez	Estudiant	Escaldes-Engordany
Antoni Pol i Solé	Arquitecte	Canillo
Viver Pratdesaba	RR. PP.	Barcelona
Ramon Queralt i Boldú	Ambientòleg	Les Borges Blanques
Josep Riba i Soler	Enginyer forestal	Escaldes/ Lleida
Anna Riberaigua i Montagut	Llibretera	Andorra
Jordi Ribes i Marsal	President secció jove DA	Encamp
Antònia Ripoll	Professora geografia UIB	Mallorca
Noemí Rodríguez	Periodista	Escaldes-Engordany
Joan Carles Rodríguez i Miñana	Notari	Sispony
Joel Romero	Periodista ATV	Andorra la Vella
Armand Sanmamed Zanuy	Funcionari	Barcelona
James Scott	Jubilat	Valls (Alt Camp)
Sebastià Serra	Professor Història Contemporània UIB	Mallorca
Claudine Tarrene Fabresse	Doctoranda sobre Andorra UPVD	Sant Miquel de Llotes
	Secretària a la delegació de l'IEC a Perpinyà	
Klára Urbanová	Estudiant	República Txeca
Guillem Valdés i Alemany	Enginyer i ex-Conseller General	Escaldes-Engordany
Marc Valdés i Tomàs	Estudiant	Escaldes-Engordany
Xavier Victori	Jubilat	Canillo
Evaristo Vilagínés i Moreso	Jubilat	Andorra la Vella
Joan-Enric Vives i Sicília	Arquebisbe i Copríncep	La Seu d'Urgell
Fermí Vives i Tàssies	Pagès	Butsènit d'Urgell
Alan Ward i Koeck	Professor	Sant Julià de Lòria
Jerry White	Lector estudis europeus Univ. Dalhousie	Nova Scotia (Canadà)
Nil Zaragoza i Mach	Manteniment	Canillo
Martin Závodshý	Estudiant	República Txeca

Societat Andorrana de Ciències

31a DIADA ANDORRANA A LA 50a UCE (Prada, Conflent)

TEMA: EL PARLAMENTARISME ANDORRÀ

Dissabte 18 d'agost del 2018, al Liceu Renouvier (Ctra. de Catllà)

Organitza: Societat Andorrana de Ciències

Patrocina: Govern d'Andorra i FEDA Cultura

PROGRAMA MATÍ (de les 9.30 a les 12.30 hores)

Presentació

Marta FONOLLEDA i RIBERAYGUA, doctora en educació ambiental, assessora territorial per les relacions de l'UCE amb Andorra i membre de la junta de la SAC

- Resum de ponències no presencials disponibles -

Ponències presencials:

1. Del Consell de la Terra al Consell General

Domènec BASCOMPTE i GRAU, historiador i arxiver del Comú de Canillo

2. Vos primer senyor Síndic

Noemí RODRÍGUEZ, periodista

3. Reptes per a un parlament del segle XX(I)

Yvan LARA i SÁNCHEZ, llicenciat i màster en ciències polítiques

Salutació del president de l'equip rector de la 50a UCE

Jordi CASASSAS i YMBERT, president de l'equip rector de la 50a edició de l'UCE

- Pausa -

4. Ésser consellera general al Principat d'Andorra: vocació i compromís

Meritxell MATEU i PI, llicenciada en relacions internacionals, màster en història, assessora, exambaixadora, exministra i exconsellera general

5. L'Andorra eterna: organització parlamentària d'un país

Josep MARSAL i RIBA, ensenyant, exsubsíndic general, exconseller general i president de l'Associació d'Exsíndics i Exconsellers Generals d'Andorra (Aesco)

6. Notes sobre el parlamentarisme andorrà

Vicenç MATEU i ZAMORA, doctor en filosofia, professor, exambaixador i síndic general

- Pausa per dinar -

Ponències no presencials:

1. Coprincipat parlamentari?

Josep DALLERES i CODINA, ensenyant, exministre, exsíndic general, exambaixador i president de la Comissió Nacional per a la UNESCO

2. El Consell de la Terra el 1419: d'assemblea a òrgan de representació

Susanna VELA i PALOMARES, historiadora i cap d'Àrea de l'Arxiu Nacional d'Andorra, exministra i primera secretària del Partit Socialdemòcrata (PS)

3. Factors desestabilitzadors i d'influència en el parlamentarisme

Victor NAUDI i ZAMORA, arquitecte i conseller general per Socialdemocràcia i Progrés (SDP)

4. Està en crisi el parlamentarisme a Andorra?

Jordi GALLARDO i FERNÁNDEZ, adjunt de direcció, conseller general i president del Grup Parlamentari Liberal

5. Del 1419 al 2019: celebrar per recordar, recordar per celebrar

Albert VILLARÓ i BOIX, arxiver i escriptor, director del Centre d'Estudis Històrics i Polítics (CEHiP) - IEA

6. El parlamentarisme andorrà

Antoni MORELL i MORA, advocat, escriptor, professor, exsecretari de la Sindicatura General i del primer Govern, i exambaixador

Societat Andorrana de Ciències

31a DIADA ANDORRANA A LA 50a UCE (Prada, Conflent)

TEMA: EL PARLAMENTARISME ANDORRÀ

Dissabte 18 d'agost del 2018, al Liceu Renouvier (Ctra. de Catllà)

Organitza: Societat Andorrana de Ciències

Patrocina: Govern d'Andorra i FEDA Cultura

PROGRAMA TARDA (de les 15.00 a les 18.00 hores)

- Resum de ponències no presencials disponibles -

Ponències presencials:

7. El nombre de diputats que ha de tenir un parlament

Pere FIGUEREDA i CAIROL, doctor en dret i advocat

8. L'actual parlamentarisme andorrà: una tradició que ha de mirar endavant per esdevenir un parlament realment representatiu

Pere BARÓ i ROCAMONDE, diplomàtic en gestió d'empreses i coordinador de la Secció Jove de Joventut Socialdemòcrata

9. Les dones al Consell General

Vanessa MENDOZA i CORTÉS, psicòloga i presidenta d'Stop Violències

10. El nou paradigma de la representació

Jordi RIBES i MARSAL, consultor de màrqueting i relacions públiques i president de la Secció Jove de Demòcrates per Andorra

11. Parlament versió 2.0: el parlamentarisme a l'època de la piulada intempestiva

Alan WARD i KOECK, enginyer superior en informàtica, doctor en societat de la informació, professor a l'Escola Andorrana i membre de la junta de la SAC

- Pausa -

12. Modernització de l'escenari parlamentari

Albert ROIG i LOSCERTALES, periodista

13. Com promoure l'apropament entre el Consell General i els ciutadans?

Sílvia BONET i PEROT, infermera, exministra i consellera general

14. El Consell General en el *Manual Digest* i en el *Polítar*: de lo que pot i no pot

Joan MASSA i SARRADO, filòsof, professor i exsecretari del copríncep episcopal

15. Andorra, un copríncipat parlamentari

Carles JORDANA i MADERO, advocat i conseller general per DA, president de la Comissió de Sanitat i Medi Ambient, vice-president de la Comissió d'Economia, membre de la Comissió d'Interior i president de la delegació Andorrana al Consell d'Europa

16. Escenaris de futur del parlamentarisme andorrà

Pere LÓPEZ i AGRÀS, economista, exministre, conseller general i president del Partit Socialdemòcrata (PS)

Debat

Cloenda, Àngels MACH i BUCH, farmacèutica, presidenta de la SAC i membre de la Fundació UCE

Ponències no presencials:

7. Influència de la idea de progrés. La seva formulació clàssica, de Fontenelle a Auguste Comte

Univèrs BERTRANA i DIAZ, màster en ciència política, professor i responsable de comunicació de l'UdA

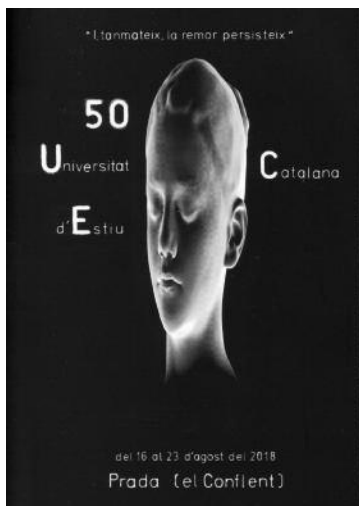
8. Parlamentarisme andorrà al segle XX

Pere CAVERO i MUÑOZ, historiador, professor i cap de la secció d'història de la SAC

9. Quin és i quin serà el rol del Parlamentari d'Andorra

Josep DURÓ i COMA, exconseller general, excònsol d'Ordino i membre del Grup d'Opinió Virtus Unita

Programa UCE

JORNADES

XXXI JORNADA ANDORRANA EL PARLAMENTARISME ANDORRÀ

Ho organitza:
Societat Andorrana de Ciències
dia 18 d'agost

On és el sistema parlamentari andorrà, o l'assemblea que exerceix el poder legislatiu, 600 anys després de la seva creació? Com es poden resoldre les seves contradiccions (entre el costum i el codi, la lleialtat als partits o als ciutadans, els interessos nacionals o altres...), les seves limitacions (falta d'experiència política, incompatibilitats, rigidesa deliberativa...), o els seus reptes (l'acord d'associació amb la UE, millor representativitat, la globalització...)? Com es pot satisfer a una societat dinàmica, petita, plural i en continuada transformació que aspira a menys quantitat i més qualitat legislativa, a més diferenciació d'aquesta respecte a la del nostre entorn, a més participació i ús de les noves tecnologies...?

PROGRAMA MATÍ
de dos quarts de 10 a dos quarts d'1

Presentació
per MARTA FONOLLEDA i RIBERAYGUA
(doctora en educació ambiental, assessora territorial per les relacions de l'UCE amb Andorra i membre de la junta de la SAC)

Resum de ponències no presencials disponibles

Ponències presencials:

Del Consell de la Terra al Consell General
per DOMÈNEC BASCOMPTÉ i GRAU
(historiador i arxiver del Comú de Canillo)

Vós primer, senyor Síndic
per NOEMI RODRÍGUEZ (periodista)

Reptes per a un parlament del segle XXI
per YVAN IARRA i SÁNCHEZ (licenciat i
màster en ciències polítiques)

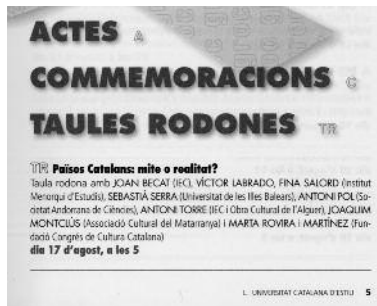
**Solució del president de l'equip rector
de la 50 UCE**
per JORDI CASASSAS i YMBERT (president
de l'equip rector de la 50a edició de l'UCE)

Pausa

**Ésser consellera general al Principat
d'Andorra: vocació i compromís**
per MERITXELL MATEU i PI (licenciada en
relacions internacionals, màster en història,
assessora, exambaixadora, exministra i ex-
consellera general)

**L'Andorra eterna: organització
parlamentària d'un país**
per JOSEP MARSAL i RIBA (ensenyant, ex-
subsíndic general, exconseller general i presi-
dent de l'Associació d'Exsíndics i Exconsellers
Generals d'Andorra, Aesgo)

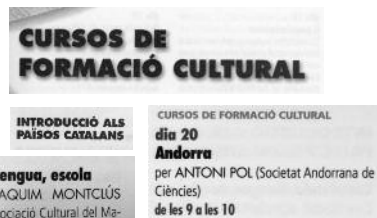
Consciència, llengua, escola
Coordinador: JOAQUIM MONTCLÚS
(president de l'Associació Cultural del Ma-
tarranya)
17 al 23 d'agost

104 Països Catalans: mite o realitat?

Taula rodona amb JOAN BECAT (IEC), VÍCTOR LABRADO, FINA SAICORD (Institut Menorquí d'Estudi), SEBASTIÀ SERRA (Universitat de les Illes Balears), ANTONI POL (Societat Andorrana de Ciències), ANTONI TORRE (IEC i Obra Cultural de l'Algúer), JOAQUIM MONTCLÚS (Associació Cultural del Matarranya) i MARTA ROVIRA i MARTÍNEZ (Fundació Congrés de Cultura Catalana)
dia 17 d'agost, a les 5

L. UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU 5

INTRODUCCIÓ ALS PAÏSOS CATALANS

CURSOS DE FORMACIÓ CULTURAL

dia 20

Andorra

per ANTONI POL (Societat Andorrana de
Ciències)

de les 9 a les 10

JORNADES

Notes sobre el parlamentarisme andorrà
per VICENÇ MATEU i ZAMORA (doc-
tor en filosofia, professor, exambai-
xador i síndic general)

Pausa per a dinar

Ponències no presencials:

Capricorn parlamentari?
per JOSEP DALLERES i CODINA (ensenyant,
exministre, exsíndic general, exambai-
xador i president de la Comissió Nacional
per a la UNESCO)

**El Consell de la Terra el 1419:
d'assemblea a òrgan de representació**
per SUSANNA VELA i PAICOMARES (histo-
riadora i cap d'àrea de l'Arxiu Nacional
d'Andorra, exministra i primera secretària
del Partit Socialdemòcrata, PS)

**Factors destabilitzadors i d'influència
en el parlamentarisme**
per VÍCTOR NAUDÍ i ZAMORA (arquitecte
i conseller general per Socialdemocràcia i
Progrés, SDP)

Està en crisi el parlamentarisme a Andorra?
per JORDI GALLARDO i FERNÁNDEZ (ad-
junt de direcció, conseller general i president
del Grup Parlamentari Liberal)

**Del 1419 al 2019: celebrar per
recordar, recordar per celebrar**
per ALBERT VILLARÓ i BOIX (arxiver i es-
criptor, director del Centre d'Estudis His-
tòrics i Polítics, CEHIP-IEA)

L. UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU 49

PROGRAMA TARDÀ
de les 3 a les 6

Resum de ponències no presencials disponibles

Ponències presencials:

El nombre de diputats que ha de tenir un parlament

per PERE FIGUEREDA i CAIROL (doctor en dret i advocat)

L'actual parlamentarisme andorrà: una tradició que ha de mirar endavant per a esdevenir un parlament realment representatiu

per PERE BARÓ i ROCAMONDE (diplomàtic en gestió d'empreses i coordinador de la Secció Jove de Joventut Socialdemòcrata)

Les dones al Consell General

per VANESSA MENDOZA i CORTÉS (psicòloga i presidenta d'Stop Violències)

El nou paradigma de la representació

per JORDI RIBES i MARSAL (consultor de màrqueting i relacions públiques i president de la Secció Jove de Demòcrates per Andorra)

Parlament versió 2.0: el parlamentarisme a l'època de la piratella intempestiva

per ALAN WARD i KOECK (enginyer superior en informàtica, doctor en societat de la informació, professor a l'Escola Andorrana i membre de la Junta de la SAC)

Pausa

50 L. UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU

Modernització de l'escenari parlamentari
per ALBERT ROIG i LOSCERTALES (periodista)

Com promoure l'apropament entre el Consell General i els ciutadans?

per SILVIA BONET i PEROT (infirmiera, ex-ministra i consellera general)

El Consell General en el Manual Digest i en el Politar: de lo que pot i no pot

per JOAN MASSA i SARRADO (filòsof, professor i exsecretari del copríncep episcopal)

Andorra, un copríncep parlamentari

per CARLES JORDANA i MADERO (advocat i conseller general per DA, president de la Comissió de Sanitat i Medi Ambient, vicepresident de la Comissió d'Economia, membre de la Comissió d'Interior i president de la delegació Andorrana al Consell d'Europa)

Escenaris de futur del parlamentarisme andorrà

per PERE LÓPEZ i AGRÀS (economista, exministre, conseller general i president del Partit Socialdemòcrata, PS)

Debat

Cloenda

per ÀNGELS MACH i BUCH (farmacèutica, presidenta de la SAC i membre de la Fundació UCE)

Ponències no presencials:

Influència de la idea de progrés. La seva formulació clàssica, de Fontenelle a Auguste Comte

per UNIVERS BERTRANA i DÍAZ (màster en ciència política, professor i responsable de comunicació de la Universitat d'Andorra)

Parlamentarisme andorrà al segle XX

per PERE CAVERO i MUÑOZ (historiador, professor i cap de la secció d'història de la SAC)

Quin és i quin serà el rol del parlamentari d'Andorra

per JOSEP DURÓ i COMA (exconseller general, exconsol d'Ordino i membre del Grup d'Opinió Virtus Unita)

ESPECTACLES

Komanem

Rock

**dia 19, a les 9 del vespre
a la Plaça de la Vila**

CINEMA

El Pic d'Arcalís, la muntanya solar

Documental de JAUME RIBA i ÀLEX TENA
**dia 21, a les 11 de la nit
a l'amfiteatre**

El Pic d'Arcalís la muntanya solar

documental
de Jaume Riba i Alex Tena

**Avui
a les 11 del vespre,
a l'amfiteatre**

rock

**Avui
a les 9 del vespre,
a la plaça de la vila**

MISSA

**MISSA EN CATALÀ, dissabte dia 18 d'agost, a les 11 del matí
a l'església de Sant Pere, de Prada**

Concelebrants:

NORBERT TURINI (bisbe de Perpinyà i Elna), JOAN-ENRIC VIVES (arquebisbe d'Urgell), FRANCESC PARDO (bisbe de Girona) i JOSEP M. SOLER (abat de Montserrat)

L. UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU 67

Imatges de la 31a Diada Andorrana

Imatges d'altres actes a la 50 UCE

// DIMARTS, 31 DE JULIOL DEL 2018

AGENDA.AD

Presentació del llibre 'Andorra i l'acord d'associació amb la Unió Europea'

Dimecres, 8 d'agost del 2018
A les 12 h
MW Museu de l'Electricitat, Encamp

Comparteix:

Afegeix:

Presentació del llibre *Andorra i l'acord d'associació amb la Unió Europea*, que recull els articles de les ponències de la 30a Diada Andorrana a l'UCE de Prada de Conflent el 19 d'agost del 2017.

També es presentarà el programa de la 31a Diada Andorrana a l'UCE, que es durà a terme **dissabte 17 d'agost** per tot el dia al liceu Renouvier de Prada, amb el tema: **'El parlamentarisme andorrà'**.

S'entregarà un exemplar del llibre als assistents a la presentació.

Hora:
A les 12 h

MW Museu de l'Electricitat

El museu està ubicat a la planta baixa del mateix edifici de la central hidroelèctrica de FEDA. Aquesta central es va posar en funcionament el 1934 i avui és la principal font de producció d'energia elèctrica d'Andorra.

El visitant es deixarà guiar per un recorregut on s'explica què és l'energia i on es mostra l'evolució històrica de l'energia elèctrica a Andorra. A més, podrà experimentar i descobrir diverses lleis de l'electricitat per mitjà de diversos tallers educatius.

L'edifici de la central és un bé inventariat dins del patrimoni cultural d'Andorra per la seva arquitectura de granit i per representar la modernització d'Andorra.

El Museu està situat en un edifici viu on hi ha el Despatx Elèctric d'Exploatació, el centre neuràlgic de l'energia elèctrica del país, i on el visitant podrà veure en funcionament les turbines que generen electricitat.

El Museu de l'Electricitat és una entitat de FEDA.

Organitza
Societat Andorrana de Ciències

Qui som | Contacte | Avis legal | RSS | © Govern d'Andorra | Disseny web

Patrocinadors institucionals

21/07/2018

Dissabte, 21 de juliol del 2018 **Diari d'Andorra**

foc i lloc

Aire

L'òpera com a model contra el ritme inabastable i la cacofonia

YVAN LARA

L'estiu ja no és el que era. Ep, vagi per endavant que m'alegro molt per tots els periodistes que, en període estival, i limitant-me a exemples domèstics, eren absoluts dependents del piròman de torn, d'algun accident de trànsit espectacular, de la mort d'algun il·lustre, de l'entrevista amb un ministre -transformada en una novel·la per entregues- o de les penònies de Prada, que s'havien d'estirar durant una bona setmana. Quins temps aquells en què hi havia molta més acció als suplementos d'estiu que a les pàgines que s'entestaven a repassar una actualitat en serveis mínims.

Quin contrast amb estius com l'actual. El drama i la vergonya dels refugiats al Mediterrani que no cessa -amb un Salvini *superstar* doblement útil per a la Unió Europea: perquè el discurs d'ell és el que la UE du a la pràctica i perquè, en l'arena estrictament discursiva, Salvini serveix als representants de la Unió a mostrar-se com a moderats. L'enèsima redefinició del president francès, que encara no sap què vol ser de gran. El ridícul de Llaurena a les Europes. El sense sentit de la judicialització de la política a Espanya. El campí qui pugui

de la política catalana, amb un Puigdemont a punt de completar la seva metamorfosi megalomaniaca final. El núvol que havia de dominar l'avinguda Meritxell que s'ha acabat desent i que ara, amb els ulls d'un semióleg, semblaria el capritx personal d'una o de dues persones, com si no fos el símbol màxim d'un model volgut de país. I una ciutadana Putin / Trump. I...

I tot plegat en una única setmana. La tercera del juliol. Absolutament simptomàtic de la nostra incapacitat per desconnectar. Enyor de la calma, del suplement d'estiu dels diaris, de la possibilitat de desconnectar sense tenir la sensació de perdre's res. Necessitat d'aire. Aire. Aire entre un flaix informatiu i el següent. Aire en el mar de declaracions insubstancials en què s'ha convertit una bona part del periodisme actual. Aire. Aries. I aquí proposo el tercer model d'aquest estiu per pensar-nos una mica millor. Ciència-ficció, tennis i, ara, òpera: un cant monòdic (que no *monologal*), ininterromput, que s'agafa el seu temps per dir les coses, per mastegar-les, per par-les. Un model a tenir en compte per reduir, si no el ritme inabastable, potser sí la cacofonia.

foc i lloc

El mar i el parlamentarisme

El valor de qualsevol democràcia es mesura per la vitalitat del Parlament

JOAN MASSA

L'estiu és un temps, però també un espai. Als nascuts entre muntanyes, l'estiu és el mar, l'espai complementari. Baixar de l'obligació al lleure, de la rutina a la novetat, del deure al desig... L'àmbit metafòric del mar i... badar. Ningú com els poetes per dir-ho: "El mar és ple, però jo en passo dies omplint-lo de mirada", com Joan Vinyoli des de Begur. Abans havíem passat per Salamanca, uns dies d'homenatge al VIII centenari de la creació de la seva Universitat, de l'Estudi General, des de les escoles catedralícies per part d'Alfons IX, l'últim rei de Lleó l'any 1218. Allí vaig aprendre de lletra i ho varem celebrar amb mestres, amics i companys. No vam parlar del mar, però sí de Catalunya i Espanya, del regne de Lleó abans de passar a Castella i de l'Andorra d'aquells anys entre les Concordies i els Pareatges. Els amics estan contents perquè la Unesco ha inclòs les Corts de Lleó de 1188, convocades per un Alfons IX de 17 anys al claustre de San Isidoro, i els seus Decrets en el registre *Memòria del Món*, com el testimoni documental més antic del sistema parlamentari europeu, en ser les pri-

meres Corts representatives d'Europa i del món. "Díto la voz al pueblo", em diuen. Tot un orgull. Lleó no era Castella i ha plogut molt des d'aleshores. I ara encara plou en la unió d'Espanya amb Castella.

I mira per on. Arribo a casa i la tenaç SAC em fa saber que la Universitat Catalana d'Estiu a Prada celebra enguany els seus 50 anys, filla també -suposo- del maig del 68. El tema de la Diada andorrana escollit per a tractar el proper 18 d'agost serà *El parlamentarisme andorrà*. Una bona qüestió i un bon motiu. Des de la història, com a pòrtic i pròleg del VI centenari de la creació del Consell de la Terra, Consell de la Vall o Consell de Vint-i-quatre, com l'anomena Antoni Fiter i Rossell. I també des dels reptes d'avui del Consell General, quan el valor de qualsevol democràcia es mesura per la vitalitat del seu Parlament i quan, paradoxalment, tots els parlaments tenen grans dificultats per a continuar sent el nucli de l'esfera pública de la política davant dels governs, deixant de ser el lloc central i l'autèntica caixa de ressonància de les inquietuds i aspiracions ciutadanes.

1/08/2018

en breu

Es publica un llibre de l'acord amb Europa

■ ANDORRA LA VELLA. El llibre *Andorra i l'acord d'associació amb la Unió Europea* es presentarà el 9 d'agost al Museu de l'Electricitat d'Encamp. Recull les penònies de la trentena Diada andorrana a la XLIX Universitat Catalana d'Estiu, celebrada l'any passat.

AGENDA

LLIBRES

» ANDORRA I L'ACORD D'ASSOCIACIÓ AMB LA UNIO EUROPEA
Presentació del llibre *Andorra i l'acord d'associació amb la Unió Europea*, que recull els articles de les provincies de la 30a Diada andorrana a l'UCE de Prada de Conflent el 19 d'agost del 2017. També es presentarà el programa de la 31a Diada andorrana a l'UCE, que es durà a terme dissabte, 17 d'agost, al Liceu Renouvier de Prada, amb el tema *El parlamentarisme andorrà*.
Museu de l'Electricitat (12 h)
Encamp.

Nacional

CONEXEIMENT | TINDRÀ LLOC EL 18 D'AGOST A PRADA

El parlamentarisme centrarà la 31a Diada andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu

La Universitat Catalana d'Estiu (UCE) celebrarà per trenta-unè any la Diada andorrana, enguany centrada en el parlamentarisme al Principat amb un total de 36 ponències. Es farà el 18 d'agost a Prada de Conflent en la que serà

la cinquantesima edició d'aquesta trobada amb gent de tots els territoris de parla catalana. Segons el coordinador de la jornada i membre de la Societat Andorrana de Ciències (SAC), Antoni Pul, la temàtica escollida respon a vuit moments commemoratius entre el 2016 i el 2020 que han "condicionat" el parlamentarisme andorrà.

Les ponències estan presentades per polítics, historiadors i analistes amb l'objectiu de "sumar reflexions". D'altra banda, es va presentar el llibre de la jornada de l'any passat, *Andorra i l'acord d'associació amb la Unió Europea*, una publicació de la SAC que compta amb la col·laboració del Govern i FEDA.

La Diada andorrana es va presentar ahir a FEDA.

16/08/2018

EDUCACIÓ | 18a DIADA ANDORRANA A PRADA

El parlamentarisme es debat a la Universitat Catalana d'Estiu

REINACIÓ
Andorra la Vella

Dissabte tindrà lloc a Prada de Conflent la 31a Diada Andorrana en el marc de la Universitat Catalana d'Estiu. Enguany, en els debats que es faran al Liceu Renou-

vier, es parlarà sobre el parlamentarisme al país. A l'acte, que començarà a dos quarts de deu del matí i està previst que s'allargui fins a dos quarts d'una del migdia, hi intervinen el síndic general, Vicenç Mateu; el conseller de DA Carles Jordana; el pre-

Una de les aules en l'edició de l'any passat.

sident del PS, Pere López; la primera secretària del partit, Susanna Vela; el conseller d'SDP Víctor Naudí; el president de Llibertat, Jordi Gallardo; i la consellera independent, Sílvia Bonet. Durant la jornada es tractaran temes com ara la presència de les dones al Consell General, l'organització parlamentària del país i el model de Copríncipat. A més, també es farà un repàs a la història de les institucions i es discutirà de quin manera es pot acostar la política als ciutadans.

17/08/2018

foc i lloc

Diada andorrana a Prada de Conflent

Demà dissabte toca un nou retrobament al Lycée Charles Renouvier

PERE LÓPEZ

La Universitat Catalana d'Estiu (UCE) que té lloc anualment a Prada de Conflent (França) celebra enguany la seva 50a edició. Aquest esdeveniment va néixer amb l'objectiu de convertir-se en un espai d'opinió i llibertat que segurament era difícil exercir a Catalunya durant la dictadura franquista.

Per la seva banda, la Diada d'Andorra compta ja amb 31 edicions i té lloc un dissabte de la segona quinzena d'agost dins el marc més ampli

del programa de l'UCE. Aquesta jornada s'ha caracteritzat sovint per debats intensos i enriquidors. Debats que molts cops, tot i la gran rellevància de les matèries tractades, no acabem de tenir a casa nostra. Podríem dir, doncs, que hi ha alguna similitud amb els orígens de l'UCE, encara que, com és evident, per motivacions ben diferents de les abans esmentades.

Enguany serà el cinquè cop que tindrà la sort de

prendre'n part de forma directa. Les primeres participacions van ser el 2006, sobre models fiscals per a Andorra, i l'any 2010, quan va tractar de l'energia al Principat. Dues qüestions sobre les quals els anys posteriors als debats mantinguts a Prada de Conflent, en valgué poder donar trasllat en forma d'accions concretes des del Govern del PS que van esdevenir positives per al país i en les quals el debat a la diada va esdevenir sempre molt útil. Participacions posteriors van ser en les edicions que van tractar sobre Andorra i els altres petits estats europeus i sobre l'acord d'associació amb la Unió Europea. Temes tots dos de plena actualitat. L'edició d'enguany, a mig camí entre el 25è aniversari de la Constitució i el 600è aniversari de la creació del Consell de la Terra, tracta sobre el parlamentarisme andorrà.

Considero que es tracta d'un excel·lent moment, doncs, per poder avaluat amb prou perspectiva les notables deficiències, al meu entendre, del model polític i parlamentari del nostre país per poder encetar en el futur reformes que em semblen del tot imprescindibles. No els revelaré avui el contingut de la meua ponència, ja que els animo a seguir la diada en directe o a través dels mitjans de comunicació i a aconseguir un exemplar de la versió impresa que s'edita anualment.

18/08/2018

UNIVERSITAT D'ESTIU PÀGINA 3

La crítica feminista arriba a Prada en la Diada Andorrana

La reivindicació feminista es farà sentir avui a la Diada Andorrana de la Universitat Catalana d'Estiu. Algunes de les ponents convidades exposaran la seva crítica des de l'òptica del paper de la dona en la política del Principat. Entre elles l'ex-consellera general Meritxell Mateu, que denuncia "sotnivell de vidre", "crítiques sexistes" i "masclisme" a la política del país.

DIADA
ANDORRANA

Tema del dia

www.diariandorra.ad

LA JORNADA DEDICADA A ANDORRA TINDRÀ LLOC DURANT TOT EL DIA A LA UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU

La crítica feminista arriba a Prada

L'exconsellera Mateu denuncia "el sostre de vidre" que hi ha a la política i les "crítiques sexistes" i afirma que "el masclisme és present" a DA ■ Stop Violències demana "valentia" per permetre l'avortament

SÒNIA BAGUENACH
Andorra la Vella

La reivindicació feminista es farà sentir avui a la Diada Andorrana de la 36a edició de la Universitat Catalana d'Estiu (UCE) que se celebra a Prada (Conflent). Algunes de les ponents convidades a la jornada andorrana exposaran la seva crítica des de l'òptica del paper de la dona en la política del Principat. És el cas de l'ex-consellera general Meritxell Mateu, que va dimidir després de fer-se pública la relació laboral que va mantenir amb BPA els anys 2012 i 2013 i de la psicòloga Vanessa M. Cortés, presidenta d'Stop Violències. L'ex-parlamentària demòcrata assegura en la seva conferència que la presència femenina a la política andorrana "encara està a les beceroles" i critica que no hi ha cap estratègia política que persegueixi la paritat al Consell.

Mateu conclou que "és evident que el sostre de vidre existeix i no es pot obviar per molt que alguns justifiquin el contrari". Així mateix, deplora que l'organització parlamentària estava pensada en funció de les necessitats dels consellers homes i que va ser per la insistència de les dones que es van passar les comissions i les sessions al matí. L'exconsellera denuncia que les dones que es dediquen a la política estan exposades a "crítiques sexistes" i assegura que "el masclisme també és

Naudi alerta dels riscos sobre la democràcia

El conseller general d'SDP Victor Naudi, alerta dels riscos que poden afectar el funcionament de democràcia d'Andorra. El parlamentari apunta com a "factor determinant" la corrupció, tot i que admet que "difícilment es poden produir casos de certa revulsió" per la dimensió del país i també el fet de ser un Estat petit i per tant més vulnerable. Per a Naudi, el factor desestabilitzador més important del país ve ser la nota de la FIACEN, sobre la qual afirma que encara hi ha incògnites. El polític també destaca el pes del sector financer i la indústria tabaquera sobre l'economia, fet que «diu» ha fet que aquests sectors "s'hagin beneficiat de certa sensibilitat legislativa". Per això, considera que cal diversificar l'economia i evitar els monopolis i la dependència. En aquest sentit, opta per "concorer un equilibri de forces més repartit" i aposta per reforçar la representativitat del parlament reformant la llei electoral amb un sistema de llista única nacional i demana legalitzar l'avortament.

Una de les xerrades que es van celebrar durant inauguració de l'UCE a Prada.

present dins del partit que vagi representat", DA, perquè és "un fenomen transversal".

En aquest sentit, considera que "lògicament hauríem hagut d'elegir una dona al capdavant de la Sindicatura i no com sempre posant-la al segon lloc" com a sub-síndica. "El fet que el 2011 hi hagués una majoria de consellers electes penso que no hauria estat escabellat i s'hauria apreciat que haguéssim elegit una dona síndica", opina, i lamenta que ni tan sols es plantegés.

Per altra banda, Cortés posa de manifest en la seva exposició que "l'existència de dones al Consell General no garanteix l'avancament en drets" perquè cal consciència de gènere, i en aquest context denuncia que "les dones tenim dret a fer amb el nostre cos i la possibilitat de ser mareis allò que vulguem a molts països excepte a Andorra". "El país necessita un acte de valentia de les dones per sobreposar-nos a la por i la culpa de l'Església i el patriarcat", sentència, afegint que "hem

de deixar de fer el joc a la cultura patriarcal, unit-nos i per sobre de les creences i ideologies permetre, batallar i donar la possibilitat a la resta de dones d'exercir els drets fonamentals humans".

A banda, critica que no s'oferís educació sexual integral a les escoles per detectar abusos sexuals, que no s'hagi creat un equip especialitzat per fer estudis i que el Govern confongués violència domèstica i masclista a l'hora de legislar contra la violència envers les dones.

LES ALTRES PONÈNCIES

Les competències del Consell de la Terra

■ **SUSANNA VELA**, HISTORIADORA. Pronunciarà una conferència sobre la consolidació del règim polític i institucional andorrà els segles XIV i XV indint especialment en el Consell de la Terra, l'òrgan de govern que agrupava els representants de tots els comuns i universitats de les valls. N'analitza les competències a través de les ordencions promulgades pel Consell que recullen els noms dels representants andorranos més artics.

Les deficiències del parlamentarisme

■ **ANTONI MORELL**, ADVOCAT I ESCRITOR. Assegura que el Consell General "s'ha desintegrat molt, ha perdut frescor, espon-tanietat, manca de capacitat decisiva, fins al punt que s'ha convertit en una mena de galinària més molt d'acollir", a més, lamenta que no hi ha "parlamentarisme d'època" i afirma que "manca una oposició parlamentària en positiu, creadora, no a la contra, no visceral i impulsora dels grans debats".

Un coprincipat parlamentari

■ **CARLES JORDANA**, ADVOCAT I CONSELLER DE DA. Fa un recorregut per la història del Consell General des de la seva formació, fa 600 anys. Aprofundirà en els mites i es remunta a l'organització anterior amb el Consell de la Terra i les seves competències i composició. Així mateix, fa menció a la redacció del Manual Dignei i del Partit Andorrà i apunta com a element cabdal del segle XX la reforma de les institucions andorranes de 1886.

El sisè centenari del Consell de la Terra

■ **ALBERT VILLARÓ**, HISTORIADOR I ESCRITOR. Fa un recorregut per les dades assenyalades d'Andorra arran del 600 aniversari de la creació del Consell de la Terra. A partir d'aquí reflexiona sobre la possibilitat de commemorar l'efemèride rememrant que "la celebració hauria de servir per recuperar una porció oculta del passat". "Permetria evocar la intel·ligència i la creativitat de les institucions, un dels trets més característics de la història d'Andorra".

La pèrdua de pes del Consell General

■ **NOEMÍ RODRÍGUEZ**, PERIODISTA. Evidencia "la pèrdua de pes del Consell General els darrers anys" i denuncia "la manca de separació de poders entre l'executiu i el legislatiu", fet que segons ella provoca que "Govern és qui acaba dirigint els fils del que li toca i del que vege des i pertoca al consell". A més, es queixa de "la manca de crítica i de control que exerceix el propi grup parlamentari de la majoria sobre el Govern".

EL POLÍTIC DEMÒCRATA VA PARTICIPAR AHIR A LA JORNADA SOBRE ANDORRA DE LA UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU

Mateu a la conferència sobre parlamentarisme que va pronunciar ahir a Prada.

Mateu recela de l'avançament electoral

El síndic general avisa que celebrar eleccions al desembre suposaria deixar en suspens bona part dels textos legals que hi ha al Consell General ■ Afirmar que si s'optés per esgotar la legislatura els comicis serien al març

SÒNIA BAGUENACH
Andorra la Vella

El síndic general, Vicenç Mateu, veu complicat que es puguin avançar les eleccions generals atesa la densitat del paquet legislatiu. El fet que a dia d'avui hi hagi 26 textos legals a tràmit parlamentari fa inviable, a parer del síndic, que es puguin celebrar les eleccions abans del final de la legislatura si és que es vol que no quedin al calaix per al pròxim exercici. En aquest sentit, considera que si el cap de Govern, Toni Martí, optés per l'avançament dels comicis al desembre, el Consell General s'hauria de dissoldre com a molt tard la darrera setmana d'octubre. Un calendari que impossibilitaria tirar endavant tots els projectes que hi ha pendent.

Mateu va afirmar, en declaracions al Diari coincidint amb la seva intervenció a la Diada Andorrana de l'UCE a Prada, que o s'opta per convocar eleccions al desembre o bé per donar curs als diferents projectes que estan pendent d'aprovar-se. "Els dos objectius són legítims: avançar eleccions o aprovar el màxim de

El debat d'orientació política se celebrarà el 17 i 18 de setembre

El síndic general va confirmar ahir que si no hi ha cap canvi d'última hora, la primera junta de presidents del nou curs polític, que tindrà lloc dil·luns dia 3 de setembre, confirmarà la celebració del debat d'orientació política per als dies 17 i 18 de setembre, que cau en dil·luns i dimarts. El síndic va destacar que aquesta ja era la previsió consensuada entre tots els portaveus parlamentaris però que cal acabar de confirmarla. A banda de fer balanç de la legislatura, la jornada parlamentària també haurà de servir per decidir quan se celebraran les eleccions. De fet, el cap de Govern ha decla-

rat en diverses ocasions, sempre que ha estat preguntat per la possible data dels comicis les darreres setmanes, que serà durant el debat d'orientació política que se farà públic. Tot i així, el líder de l'executiu ha deixat entreveure que la preferència és tirar endavant les lleis que ha impulsat el govern demòcrata. En aquest sentit, a finals del mes passat va assegurar que "si no s'aproven totes [les lleis], l'elector i el ciutadà sap quins són els nostres plantejaments", i per tant si les eleccions es fan el març de l'any que ve, hi ha moltes més possibilitats que [les lleis] es puguin aprovar".

textos que hi ha a tràmit. Però els dos a la vegada comencen a ser incompatibles", va manifestar. Mateu va destacar que si les eleccions se celebrassin al desembre s'haurien de fer el dia 16, de manera que s'hauria de dissoldre la cambra la darrera setmana d'oc-

tubre, atès que els comicis s'han de celebrar entre 30 i 40 dies després. Això suposaria que les comissions legislatives que treballen els diferents textos només disposarien de dos mesos, temps insuficient per encarrilar-ho tot. "Tot no es pot aprovar", va consi-

tatar el síndic, que va recordar que a la tardor també hi ha previst un viatge del cap de Govern a FONU.

ELECCIONS AL MARÇ

En canvi, l'altre escenari suposa allargar i acabar esgotant la legislatura del tot. "L'últim dia en què es podria dissoldre el Consell seria l'1 de març", va explicar Mateu, però això suposaria que les eleccions caiguessin en abril, quan hi ha la Pasqua. És per això que el síndic va dir que "no crec que s'estiri tant" i per tant "més aviat crec que si es volgués anar fins al final, les eleccions haurien de ser al març". D'aquesta manera "s'esgotaria totalment la legislatura", va concloure.

Tot i així, va deixar clar que això són "especulacions", perquè és el cap de Govern qui té la potestat de convocar les eleccions. De fet, fonts properes van indicar que Martí es va reunir amb Mateu fa un mes, a mitjans de juliol, per consultar-li qüestions de calendari per saber quan s'hauria de dissoldre el parlament per poder convocar les eleccions al desembre. Les mateixes fonts van explicar que Mateu va traslladar

QUÈ HA DIT

Vicenç Mateu
Síndic general

"Avançar eleccions i aprovar els textos que hi ha a tràmit comença a ser incompatible"

"Crec que si es volgués anar fins al final les eleccions haurien de ser al març"

al cap de Govern que atès el volum de la carrera legislativa no es podrien aprovar tots els textos si s'avançen els comicis. Martí sempre ha manifestat que la seva prioritat era aprovar les grans reformes i les lleis cabdals -com la de Funció Pública o el nou codi de relacions laborals- abans d'avançar les eleccions. Tot i així, el líder de l'executiu no ha aclarit fins al moment quines són les seves intencions i si manté, o pel contrari ja ha descartat, aquesta possibilitat.

DIADA ANDORRANA

■ LES IMATGES

Taula rodona. La Diada Andorrana va comptar amb la participació de polítics com Vicens Mateu i Carles Jordana i expolítics com la consellera Meritxell Mateu.

Missa de Joan-Enric Vives. Va ser el primer cop que el Copríncep episcopal va oficiar una missa a la Diada.

L'equip organitzador. El president de l'equip rector de l'UCE, Jordi Casassas, i la presidenta de la SAC, Angels Mach.

Debats amb polítics i experts. El president del PS, Pere López, al costat del company de partit, Everest Vilaginés, i la periodista Noemí Rodríguez.

Cal fer canvis al Consell?

Representants polítics i experts debaten durant la 31a Diada Andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu si és o no convenient refor-

mar el funcionament del parlament andorrà per dotar-lo de més mecanismes de control sobre el poder executiu.

ENRIC REYVELLA
Andorra la Vella

Quin és l'estat del sistema parlamentari actual al Principat? Aquesta és la pregunta que es desprèn de diferents intervencions de la 31a Diada Andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu (UCE), a Prada (Conflent). La vintena d'intervencions que van tenir lloc ahir per debatre sobre el parlamentarisme van derivar en el col·loqui sobre les possibilitats de dur a terme futures reformes sense oblidar les arrels del sistema.

El doctor en dret i advocat, Pere Figuereda, va obrir la veda per mirar la possibilitat d'ampliar el nombre de representants al Consell General, atès que la Constitució preveu tenir-ne un màxim de 42. En un treball comparatiu amb altres microestats com San Marino, Mònaco i Liechtenstein, Figuereda va apuntar que a Andorra és on la ràtio de diputats per habitants és més elevada. Al Principat, s'escull un conseller general per

Una ponència va plantejar si cal augmentar els consellers

El PS proposa eliminar els diputats territorials

Alguns ponents van fer un repàs històric del parlament

cada 2.671 habitants, mentre que a San Marino és d'un per cada 356; a Mònaco, per cada 1.535 electors i a Liechtenstein, per cada 1.524 habitants. L'objectiu de Figuereda és analitzar si seria convenient "reforçar" el nombre de parlamentaris, malgrat que pugui ser "impopular", perquè el Consell reforci el seu rol de supervisor del poder executiu, ja que considera que aquest últim és "preponderant" davant dels poders legislatius i judicials a Europa.

El membre del comitè executiu del PS, Pere Baró, va incidir en la reforma de la llei electoral per aconseguir un Consell "realment representatiu". Baró creu que això no succeirà ara, ja que el sistema afavoreix la força que guanya en les territorials, sense la necessitat d'obtenir el 50% dels vots. A més, va qüestionar l'efectivitat de la separació dels candidats nacionals dels parroquials, ja que, excepte a les votacions qualificades, "en la gran majoria de decisions els consellers de les circumscripcions parroquials es transformen en con-

sellers generals i no voten per la parroquia, sinó en clau nacional". El membre del PS advoca per un consell amb diputats nacionals i que des de les parroquies es pugui nomenar un responsable per tenir "línia directa" entre el consell i cada administració parroquial. Aïllon, reclama "reobrir el debat" per reduir de 20 a 10 anys el període per obtenir la nacionalitat andorrana. Si bé considera que l'actual sistema parlamentari va ser un "encert" als anys 90 del segle passat, opina que "cal ser conscients que les societats avancen" i "s'ha d'actualitzar aquest parlamentarisme".

PERSPECTIVA HISTÒRICA

El debat també va servir perquè l'ex-subsindic general, Josep Marsal, donés una perspectiva històrica del parlamentarisme andorrà i dels intents que hi va haver per donar una participació parcial al poble cinc segles abans de la consoldiació de la monarquia parlamentària a Anglaterra i sis segles abans de la República

Francesca. L'historiador Pere Caverro va fer èmfasi a la Nova Reforma del 1866, que va convertir el Consell General en un "esbós" o "preparlament" que va fer pàl·lids dues concepcions "antagòniques" a Andorra: la conservadora i la progressista. Això va comportar que els coprínceps dibuïessin una "nova estructura" de l'administració andorrana formada pels delegats permanents, el Copríncep francès, el bisbe i els Tribunals Superiors de la mitra i de Perpinyà. Un altre historiador, Domènec Bascompte, també va parlar dels "intents" que hi ha hagut d'incorporar Andorra a Espanya o a França, i l'enginyer Alan Ward va parlar sobre com incorporar l'ús de les noves tecnologies en els processos electorals.

Els debats d'ahir també van comptar amb representants de totes les sensibilitats polítiques, com el president del PS, Pere López, i el conseller de DA Carles Jordana, i les ponències del president de DA, Jordi Galland; el d'SUP Victor Nauas, i la consellera independent, Sílvia Boet.

editorial

LA DIADA ANDORRANA DE L'UCE DE PRADA REQUERIX UN REPLANTEJAMENT PER FER ACTIVA LA JORNADA I ACONSEGUIR EL CONTINGUT DE LES PONENTS A TOTS ELS PÚBLICS, UN ELEMENT QUE AMB L'ENFOCAMENT ACTUAL D'UN SÒL DIA ÉS DIFÍCIL QUE ES PRODUISCI

Popularitzar Prada

Prada ha acollit un any més la tradicional Universitat Catalana d'Estiu, que arriba al mig segle de vida i que compta amb una diada dedicada a Andorra des de fa 31 anys. Una intensa jornada de ponències que comença a primera hora del matí i acaba ben entrat el vespre. Cada any la Diada Andorrana versa sobre una temàtica general que suscita les reflexions d'acadèmics i personalitats públiques del país. De la preocupació pel canvi climàtic manifestada a l'edició de l'any 2016 als reptes de l'acord d'associació amb la Unió Europea, amb intervenció de la ministra Maria Ubach i d'altres. L'any passat, fins a la història del parlamentarisme andorrà des de fa sis segles i el paper de la dona a la política del país d'enguany. Unes ponències dissenyades entre si, marcades pel to més acadèmic i històric unes i pel to més actual i de denúncia d'altres. De denúncia feminista com la de l'ex consellera democràtica Meritxell Mateu o l'activista Vanessa M. Corra a la de la manca de representativitat i pluralitat política de la periodista Noemí Rodríguez, passant per les dels líders polítics de l'oposició, que també van prendre part en les jornades.

De nou una trobada que reflecteix la important tasca organitzativa que diu a terme la Societat Andorrana de Ciències, amb divuit conferències que englobades dins d'un únic dia perden el valor que moltes d'elles es mereixen. La densitat que adquireix la jornada la fa poc atractiva al públic, i això menysvalori la capacitat que podria tenir l'acte i fa que acabi esdevinent una activitat de pur consum intern, amb pocs més assistents a banda dels ponents. Per això seria recomanable abordar un canvi de plantejament que passi per la introducció de millores organitzatives per fer que la jornada sigui més amena i no tan atapeïda, amb més debat i menys exposició lliure que fa que acabi sent una activitat menys que no carrega amb el pes dels anys.

Pel bé de l'interès de les ponències i dels participants, convindria replantejar la diada andorrana també incorporant-la al món de les noves tecnologies per fer-la més popular i accessible a tots els públics. Un factor que és molt necessari si es vol que el contingut de les jornades, en aquest cas el parlamentarisme andorrà històric i actual, sigui conegut per tothom més enllà dels que en són entesos.

LA MÉS COMENTADA

El síndic veu difícil avançar les eleccions generals al desembre

11 comentaris

20/08/2018

foc i lloc

Consell General i ciutadans

Durant la 31a Diada Andorrana a la 50a UCE, a Prada, es va discutir sobre el parlamentarisme andorrà

SÍLVIA BONET

El tema en el qual vaig centrar la meua intervenció va ser *Com promoure l'apropament entre el Consell General i els ciutadans*.

Cal destacar que els ciutadans d'Andorra els últims anys han expressat un malestar social, i moltes han estat les accions de desaprovació i de baixa confiança cap a les institucions.

Part dels fets que provoquen aquesta manca de confiança i que frenen la democratzació es poden atribuir al nostre disseny institucional, al sistema electoral i als canvis socials de la pròpia política, la qual en molts casos no és capaç de donar resposta als reptes que la modernització o la pròpia evolució de la societat planteja.

En el procés de democratzació parlamentària conviuen dos fenòmens diferents, per una banda la representació de les diverses ideologies dins de l'arc parlamentari, que en funció de la representativitat, millora o empobreix el debat; i per una altra banda, el poder de l'executiu, que afecta de forma directa sobre l'aprovació dels textos legislatius.

Però alhora s'hauria de començar a analitzar si tots els

ciutadans amb dret de vot tenen les mateixes oportunitats per accedir a la política.

Que hi hagi sectors de ciutadans no representats pot dificultar el fet d'aconseguir un debat plural, en canvi si tots els sectors econòmics i totes les vivències fossin capaces de reunir-se al voltant del Consell General, aquest cobriria totes les expectatives.

La pròpia funció legislativa constitueix l'espai cívic on es debat, es negocia, es construeixen consensos, es reelaboren acords i es redacten lleis que regulen i guien la societat.

Les lleis fruit del debat parlamentari donen resposta a les necessitats de la majoria de ciutadans o només dels grups de poder o lobbies?

El debat pot ser enriquidor si en ell hi conflueixen diverses sensibilitats i entre tots s'arriba a un text legislatiu que representi un equilibri sense guanyadors ni perdedors, sense persones que sentin que es troben excloses del resultat degut que aquest s'allunya inexorablement de la seva realitat i els condeu de forma irremediable a l'exclusió. En definitiva, unes lleis que afavoreixin la integració de tots els ciutadans.

POLÍTICA | EL PARLAMENTARI VA PARTICIPAR EN LA DIADA ANDORRANA DE PRADA

Pere López denuncia que el sistema polític actual té “falles estructurals”

Afirma que el paper del Consell és “residual” i que es governa “sense visió de futur”

S. B.

Andorra la Vella

El president del PS, Pere López, denuncia que el sistema parlamentari actual “té falles estructurals” per la manca de representativitat i de proporcionalitat que impera i que a parer seu té com a conseqüència que el model “no funcioni de forma adequada” i no sigui “capaç de donar solucions als reptes del país”. El conseller general socialdemòcrata afirma que “el paper del Consell General és residual i es governa al dia a dia sense visió de futur, sense consensos ni diàleg”.

Per això aposta per donar a la cambra “el paper central en la vida política que li correspon” per tal que “esdevingui un veritable parlament”, “útil” i que “els ciutadans s’hi sentin identificats i reflectits”. Per tal de dotar-lo de representativitat, aposta per augmentar la base electoral permetent la doble nacionalitat i reduint el termini d’anys per obtenir-la i per introduir proporcionalitat al sistema electoral. Propostes que va exposar a la Diada Andorrana de Prada.

El parlamentari alerta que aquest model té com a conseqüència enfrontaments parlamentaris continus, que es governi sense arribar a acords sobre

Vives amb els ponents i assistents de la Diada Andorrana de Prada.

BISBÀ D'URGELL

El Copríncep episcopal destaca el paper d'Andorra

El Copríncep episcopal, Joan Enric Vives, va destacar en la seva intervenció a Prada el fet que Andorra participi a l'ONU i que formi part dels territoris de parla catalana. “Jo com a Copríncep d'Andorra, accepto feliç formar part d'aquest petit Estat que forma part dels paï-

sos de parla catalana i que abandera el català en les Nacions Unides i sento la responsabilitat que em dona aquest servei”, va declarar Vives, que es va desplaçar fins al Lycée Renouvier per veure els assistents a la Diada Andorrana. Allà va saludar el síndic general, Vi-

cenç Mateu, els consellers generals que hi havia i també els membres de la junta de la Societat Andorrana de Ciències. El Copríncep va felicitar l'UCE pels 50 anys de vida i va posar en relleu la presència dels cristians durant aquests anys d'activitat.

grans temes, que hi hagi manca d'alternances en les majories parlamentàries i que no s'afrontin problemes estructurals com la sanitat, la funció pública o les pensions. Tot plegat provoca, adverteix, un distanciament de la ciutadania cap a la política.

López critica un sistema que permet que governi un partit votat només pel 7% de la població quan “cap país ho fa per sota del 20%”, com Luxemburg, i afegeix que “tot el Consell General té una representativitat, 20,6%, inferior a les majories parlamentàries”. A

més, es queixa de la manca de proporcionalitat i de representació del territori, ja que afirma que en tots els petits estats l'assignació d'escons és proporcional i que la quantitat de seients per circumscripció és variable en funció del nombre d'habitants.

20/08/2018

LA SECA,
LA MECA...

NOEMÍ
RODRÍGUEZ

Consellers del territori

Si tots tenim clar que la llei electoral respecta la representativitat del territori, per què no deixem fer la seva feina als consellers de les territoris?

Un exemple: la Llei de competències i transferències comunals. No

entrarà en com es va fer, ni en els intents maldistes de negociació. Ni en el decebador resultat final.

L'error rau, al meu parer, en què havia de consensuar el text, i que no eren uns altres que els consellers de les territoris, i no el Govern, ni els comuns, tots dos amb un clar conflicte d'interessos.

La població amb dret de vot escull en circumscripció parroquial els dos consellers que han de representar el territori al Consell General, que és

l'òrgan legislatiu, però quan es fa una llei que afecta la gestió del territori, aquesta potestat l'agafen comuns i Govern.

Si un cop dins l'hemicle, els consellers electes de les illes territorials no toquen més funció específica que ser majoria en les lleis qualificades, per què no som coherents i canviem la llei electoral i la fem més proporcional?

Posar el que caldria és repensar el sistema, fer del parlament un òrgan

legislatiu potent, un espai de debat real, un centre de discussió, transparent i participatiu, en què grups majoritaris, minoritaris i consellers no adscrits tinguessin accés a tota la informació que es genera, que exercissin amb rigor la seva funció de control al Govern, i ja posats a demanar, amb un reglament -en consta que s'hi treballa- que permetés que el flux d'idees i opinions fos com la vida al carrer: plural, transversal, enriquidor i sobretot una mica més dinàmic.

29/08/2018

hores, 29 d'agost del 2018 **Diari d'Andorra**

foc il·loc

'Eligere inter vos'

De l'assemblea de tots a la representació i el mandat: fa 600 anys

JOAN MASSA

El temps se'n va. La 50a edició de la Universitat Catalana d'Estiu, amb 700 alumnes i 200 professors, ha tancat la porta. Però —com bé anunciava—, "tanmateix, la memoria persisteix". En aquest espai

de l'activitat universitària d'estiu tingué lloc la XXXI Jornada Andorrana, organitzada per la SAC sobre el *Parlamentarisme andorrà*. Una gran qüestió, molt actual, i a la vegada històrica. Ens ho

vam passar bé al segon pla del kantil Lyce Charles Renouvier de Prada, amb bona temperatura, física i psíquica, en mig d'una gran plorina de ponònies. S'anaven juxtaposant vèrtexs límits melòdics, més ben dit, degustacions, tasts austers de melodies que interaccionaven amb simultaneïtat. Com podem comprendre, des de les 9 del matí fins a les 7 de la tarda, parant per dinar i per acollir la visita del príncep Vives, una sola línia melòdica (el sistema electoral andorrà, l'abstencionisme, el dret de vot, la dona...) en un debat sobre parlamentarisme podia ser un castell de focs artificials fuent, creant i inesgotable. Però no, la SAC havia previst una estructura harmònica de la jornada i no hi hagué

monofonia. S'intercalaren el mode "polític" i el mode "història". La jornada d'aquest agost era també l'inici dels actes del VI centenari de la creació del Consell de la Terra per part del bisbe Francesc de Tolvi l'11 de febrer del 1419. "Lleixat vobis eligere inter vos, assignare et deputare certas personas...", diu la decisió sinodal. El representant Andreu d'Alas n'havia fet la petició, ja que era molt difícil poder reunir tots els homes de les Valls en un sol lloc per les distàncies i les femes i "ita perillosa cosa fer ajustament de moltes gentes, majorment aixís grossers, com tants caps tants entensions se demostrant...". El bisbe acollí favorablement la proposta. Ramon de Capdevila, lloctinent del veguer

Johan de Gort del comte Joan I de Foix ho feu el 17 de desembre del mateix any i legitimaren així una pràctica que transformava l'assemblea de tots a la població de les Valls en un consell reduït, el Consell de la Terra. És va passar d'un sistema assembleari a un sistema de representació i mandat. El proper febrer farà 600 anys i la història és el passat que no passa.

Opinió

La tribuna

Andorra i Pompeu Fabra

Enguany fa 80 anys del primer reconeixement del català com a llengua oficial pel Consell General

Poli Solé

Viguanys es compleixen els 150 anys del naixement de Pompeu Fabra a la vila de Gràcia, ara Barcelona, els 100 anys de la seva Gramàtica Catalana amb l'Institut d'Estudis Catalans i els 70 anys de la seva mort. Però també els 80 anys del primer reconeixement explícit del català com a llengua oficial pel Consell General i els 71 anys de fer el seu testament a Andorra, elements aprofitats per a donar a conèixer precisament el text del testament íntegre, gràcies a l'autorització dels seus familiars i al Govern. Us recordem i celebren aquests fets, és sense cap mena de dubte, periferia fets que Pompeu Fabra va assolir gràcies a un esforç autodidacta i divulgatiu, constant i brillant, que va sumar al seu gran lingüístic i ortogràfic. Als 17 anys va escriure i editar després, al 1891 a l'Avenç, l'imany de gramàtica oracional moderna, de 124 pàgines. El 1891 tradueix al català l'obra de Maerling i l'esperit de l'obra a l'Avenç. El 1898 va publicar a l'Avenç *Compendi de gramàtica catalana*, de 110 pàgines. El 1904 va publicar a l'Avenç *Tratado de ortografía catalana*, de 107 pàgines i l'Institut català per a escoles, tot i buscar a Bilbao des del 1902, on hi romandria fins al 1912, exercint la seva professió d'enginyer industrial i professor amb obediència de química.

El 1907-1908 publica *Quintessència gramatical* en 23 articles al diari *El Poble Català* i el 1911 en fa un llibre amb el títol *Quintessència gramatical*, de 121 pàgines amb l'Avenç. El 1912 publica a l'Avenç *Gramàtica de la llengua catalana*, de 480 pàgines. De retorn de Bilbao és nomenat director de les Oficines Lexicogràfiques de l'Institut d'Estudis Catalans. Haver estat nomenat un any abans director de la Secció Filològica del mateix IEC, el 1913 participa a fer Normes Ortogràfiques publicades per l'IEC. El 1917 publica amb l'IEC el Diccionari

ortogràfic, de 447 pàgines, que es reedita el 1923, 1931 i 1937. El 1918 publica amb l'IEC *Gramàtica Catalana*, de 149 pàgines i reedita el 1919, 1922, 1926, 1930, 1931 i 1933. El 1919 publica *Gramàtica Personae*, de 289 pàgines. Entre 1919 i 1928 publica al diari *El Poble Català*, de 96 pàgines i reedita el 1923, 1931 (2) i 1935.

El 1924 publica *Gramàtica Anglesa*, de 311 pàgines. El 1925 publica a *Barcino* l'ortografia catalana, de 62 pàgines que reedita el 1925 i 1927; *Les principals faltes de gramàtica catalana* primera edició, de 96 pàgines que reedita el 1927 (2), el 1937 i 1946. El 1928 publica a *Barcino* la *Compendi de gramàtica catalana*, de 62 pàgines que reedita el 1926, 1935 i 1937. *Diccionari ortogràfic* abreviat, de 62 pàgines, que reedita el 1926 (2), 1927, 1935 i 1946.

El 1928 publica a les Belles Lletres d'Alfons de Grammatica Catalana. El 1929 publica *Compendi de gramàtica catalana*, de 86 pàgines. El 1931 publica a l'Universitat Catalana *Diccionari general de la llengua catalana*, de 1782 pàgines. El 31 de gener del 1939 s'exiliarà acabant per residir i morir a Prada del Nord. El 1946 publica a París *Gramàtica catalana*, de 86 pàgines. El 1947 va a Andorra per a poder fer el testament que de les seves últimes voluntats en català.

De totes aquestes obres se'n feren reedicions després de la seva mort. Al 1948, destacant especialment el *Diccionari* del qual se'n va fer 31a fins al 1994, just abans de sortir la primera versió del *Diccionari de la llengua catalana*, de 1994, amb el signe d'unitat lingüística per a tots els territoris de llengua catalana. Els reconeix, justament, en tot l'àmbit lingüístic català, com al geni normalitzador de la llengua catalana i creador del català estàndard modern.

Es pot dir que la normalització fabriana penetra a Andorra des de l'inici en què es donaren a conèixer les Normes Ortogràfiques, amb els mes-

El reconeixement andorrà a la figura de Pompeu Fabra és un fet intrínsec, és a dir viscut amb normalitat

tres particularment, però serà entre els anys 1923 i 1926 quan al Consell General els textos passaran a escriure's segons les noves normes, fet que s'estendrà a la resta de la societat amb els joves que retornaren a Andorra un cop formats a Barcelona especialment a la resta dels seus estudiants.

Com serà el cas del *Francisc Calart Ferrer* que serà Síndic General a partir del 1935 i el 1938 signarà amb el secretari *Bona Ventura Ribera* i *Argelich* l'ortografia aprovada pel Consell General, per la qual s'establirà l'obligatorietat de redactar en la llengua oficial, la catalana, les escriptures adreçades a la institució que presidia. El novembre del 1947 *Pompeu Fabra* i *Poch* farà el testament a cal notari episcopal *Rosendo Jordana*, el qual donà tots els facultats per a fer-hi la petició del seu amic *Josep Sastre Torrens*, exaltat republicà de Tremp fins al 1939 i refugiat a Andorra la Vella aquells anys, que fou un dels seus testaments. L'altre va ser *Manel Pons* i *Torres* de Cal Manel, avui Hostal Garcia, d'Andorra la Vella, i veí de la Vella

Carmen, on vivia el doctor *Josep Sastre* on s'havia nascut *Pompeu Fabra* el dia de la seva estada.

En *Manel Pons* i *Torrens* serà el secretari del Centre Merit i Recreatiu (1905-1932) i l'any 1949 en el primer reconeixement de l'ortografia i president el 1963 en el seu segon nomenament. El 1962, 1966 i 1968 als Tallers Gràfics de l'Editorial Casal i Vall es van fer les edicions 3a, 4a i 5a del *Diccionari general de la llengua catalana* de *Pompeu Fabra* a càrrec de l'editor *Adolf Lluís*.

El 1968, enguany fa 50 anys, i després de diferents ordenacions i edicions obligat a fer en català, la llengua oficial, els cartells i rètols oficials i terminals (1938), els rètols dels establiments comercials i industrials (1953), la publicitat comercial en cinemes (1957), altre cop els rètols dels establiments comercials i industrials (1966), s'obligarà a usar la llengua catalana en tots els documents oficials de les corporacions públiques i en tota la publicitat de tot tipus, en tot el territori andorrà.

El 25 de gener del 1969, en commemoració del centenari del seu

naixement es va inaugurar el monument amb monòlit i calà al part de les escoles del carrer Curat de Valls d'Andorra la Vella.

El 1971 l'Editorial Andorrana Edicions Romàniques, EROSA, publica el *Curs superior de català 1934-1935* professor per *Pompeu Fabra* i recollit per *Joan Miravet i Sureda* a la Universitat Autònoma de Barcelona.

El 5 d'octubre de 1973 el Cercle de les Arts i les Lletres va organitzar les festes *Pompeu Fabra a Andorra la Vella*, dedicant-li el Quart d'Andorra la Vella un carrer al nostre present i presència de la seva filla *Carola Fabra*.

L'any 1993 la Constitució declarà el català com a llengua oficial de l'Estat andorrà. L'any 1999 s'aprova la Llei d'ordenació de l'ús de la llengua oficial al Principat d'Andorra. L'any 2000 Agora Cultural del Principat d'Andorra va organitzar, a Escarpi, l'Exposició Andorrana Itinerant, *Pompeu Fabra, l'home i l'obra*, presència a Andorra i a la resta de la península. A Andorra va editar un catàleg de 68 pàgines i el qual presentava l'obra una part del testament. El 27 de novembre del 2013 la Societat Andorrana de Ciències, dins del seu cicle anual de conferències, en commemoració del centenari de les Normes Ortogràfiques (els 75 aniversaris de la declaració de llengua oficial del català pel Consell General, es va fer un acte acadèmic a la seu dels del Consell General i es va donar a conèixer un tres del testament.

Finalment, des d'aquest passat mes de juny, el ministeri de Cultura exposa, brillantment, és a dir gràntament, intentar a buscar al carrer a la gent, tot el testament, en una exposició exposició atractiva amb el títol *El testament de Pompeu Fabra*, a la porxada de la façana principal de l'edifici de Govern a Andorra la Vella.

El reconeixement andorrà a la figura de Pompeu Fabra és un fet intrínsec, és a dir viscut amb normalitat, en la societat andorrana, tant per les institucions com per la societat civil, que veuen en un problema referent de la nostra andorranitat, formada per una importació de catalanitat, la que prové d'una llengua comuna i la cultura que neix n' deriva.

Argelich

20/08/2018

DUIJUS, 2

el Periòdic

La tribuna

Del parlamentarisme andorrà

Entre el 2016 i el 2020 els andorrans haurem pogut commemorar vuit moments històrics

ANTONI
POLI Solé

Entre el 2016 i el 2020 els andorrans haurem pogut commemorar: 460 anys de la creació del Consell de la Terra dels Capricceps, el bisbe d'Urgell, Francesc de Tòria, i el comte de Foix, Jean de Foix Grallà, a demanda dels andorrans representats per Andreu d'Alba, i donant les pòsses perquè en nom s' substituïssin de les mateixes Valls ningun poder d'intervenir, defensar i mantenir a favor de tots els homes i de cadascun dels drets... i llibertats concedides. Un assoliment guanyat per la vetlla i constància en la reivindicació dels andorrans de la preservació de les seves llibertats, dels seus drets i usos i costums ancestrals.

150 anys de la ratificació de la dita Nova Reforma pel Capricceps francès Napoleó III, després d'haver-la signat el 1860 el Capricceps episcopal Josep Caixal, a demanda dels andorrans, encapçalats pel Síndic Guillem d'Arany i Planditoll. Si fins llavors havien estat entre dos i quatre, inclòent entre aquests als dos comtes de cada casa de les sis parroquies, escollits anualment, els consellers que formaven el Consell General, a partir de llavors seran quatre membres diferents als consells, renovats en la seva mitat cada dos anys. I portant el Consell passarà de tenir d'entre 121-24 membres a tenir-ne sempre 24. Passaran a ser votants i elegibles tots els caps de casa.

85 anys del sufragi universal masculí i els votants i elegibles augmenten, com a mínim, el doble.

50 anys dels drets polítics de les dones. El cens electoral dels votants torna a doblar-se.

45 anys del dret d'eleccibilitat de la dona andorrana. El cens dels elegibles també es dobla.

40 anys de la participació de la parroquia d'Andorra en dues Andorra la Vella i Escaldes Engordany, per decisió dels Capricceps, després de començar a augmentar el nombre de consellers.

llers, per part de la parroquia d'Andorra. De manera similar aconseguir mantenir l'equilibri polític i territorial. El nombre de membres del Consell General passarà de 24 a 28.

35 anys de la creació del Consell Executiu pel Capricceps en el procés de Reforma de les Institucions de màndat pel Poble andorrà. L'any el qual el Consell General perd la capacitat executiva o de govern i passa a tenir només la legislativa. S'inicia el procés de pas d'un estat de fet a un estat de dret.

25 anys de l'aprovació de la Constitució de 1993. Aquesta nova carta portarà com a corollari al Consell General el fet de que la meitat dels membres seran escollits per circumscripció parroquial i l'altra meitat a nivell nacional. Una solució brillant per a continuar fent compatible l'equilibri de la suma de les forces d'una Andorra, federació de territoris, i d'una Andorra, Estat.

Vuit commemoracions de vuit moments històrics, produïts al llarg dels darrers 600 anys i sis dels quals s'han produït en els darrers 100 anys, que era una idea de l'acceleració dels canvis produïts en les quatre darreres generacions, per adaptar les institucions andorranes als nous temps.

Aquestes fites han marcat, de dret, el parlamentarisme andorrà. Si bé, de fet, ja existia abans, en forma d'assemblees i assemblees imanes, en haver-se de conciliar tots els homes de les Valls, tan sovint com era necessari, per tal de poder tractar qüestions amb els Capricceps, o fins i tot abans com tenim coneixement amb les Còncules de 1162 i 1176 signades amb els bisbes d'Urgell. O amb els seus vells (de Puigcerdà, de Querol, d'Urgell...), nomenant Síndic o Síndics per a tractar-los.

Com s'havia fet de sempre, sense tenir constància del seu origen, de manera similar, però diferent, al que ha passat amb els consells dels comuns, o dels quarts, amb la particularitat que d'aquests no se'n té data de la seva constitució en dret.

La 31a diada andorrana a la 50a Universitat Catalana d'Estiu a Prada del Conflent ens convida a conèixer, analitzar, reflexionar, debatre, com-

La 31a diada andorrana a Prada de Conflent convida a conèixer i reflexionar per aportar millorar el parlamentarisme andorrà

parar, proposar, projectar, planejar, concebre, imaginar, a partir dels necessitats i problemes actuals i futurs, per aportar les solucions més escassim a la millora del parlamentarisme andorrà.

Si hi presentaran 16 ponències presencials i nou no presencials:

Del Consell de la Terra al Consell General (Domènec Bascomp i Grau). Vos primer senyor Senyor (Neomí Rodríguez). Reptes per a un parlament del segle XXI (Yvan Lafat i Sanchez). El seu conseller general al Principat d'Andorra: vocació i compromís (Maribel Mateu i Pl). L'Andorra eterna: organització parlamentària d'un país (Josep Masrià i Ribes). Notes sobre el parlamentarisme andorrà (Vicenç Mateu i Zamora). Copríncip parlamentari? (Josep Dalmases i Codina). El Consell de la Terra el 1419: d'assemblea a òrgà de representació (Susanna Vela i Palomares). Factors desestabilitzadors i d'instabilitat en el parlamentarisme andorrà (Victor Nuñez Zamora). En la crisi de parlamentarisme a Andorra? (Jordi Galland i Fernández). De 1419 al 2019: co-

lebrar per recordar, recordar per celebrar (Albert Vilaró i Bole). El parlamentarisme andorrà (Antoni Morrell i Morrell). El nombre de diputats que ha de tenir un parlament (Pere Figueras i Calvo). L'actual parlamentarisme andorrà: una tradició que ha de nuar endavant per esdevenir un parlament realment representatiu (Pere Baró i Rocamonde). Les dones al Consell General (Vanessa Mendoza i Cortés). El nou paradigma de la representació (Jordi Ribes i Marsal). Parlament versió 2.0: el parlamentarisme a l'època de la pladada intertemporal (Alan Ward i Koeck). Modernització de l'escenari parlamentari (Albert Roldà i Loscortales). Com promoure l'apropament entre el Consell General i els ciutadans? (Silvia Bonet i Perot). El Consell General en el Manual Digest en el Polític, de lo que pot i no pot (Joan Masia i Serradell). Andorra un copríncip parlamentari (Carles Jordana i Madoro). Escenaris de futur del parlamentarisme andorrà (Pere López i Aguiló). Influència de la idea del progrés. La seva formulació clàssica, de Fontenelle a Auguste

Comte (Univers Bertran i Diaz). Parlamentarisme andorrà al segle XX (Pere Cervera i Muñoz). Quin és el quin serà el rol del Parlament d'Andorra (Josep Duró i Coma).

Amid la presentació a càrrec de Marta Fonolleda i Riberaargu, la salutació de Jordi Casassas i Ymbert i la clausura d'Àngels Mach i Buch.

Però, si bé les formes, els reglaments i procediments són importants, no s'han d'oblidar els continguts i el fons de tot plegat.

Comens recordem les Màximes del Manual Digest d'Antoni Fiter i Rossell, a la fi tractada de tenir un país dirigit per les persones més íntegres, discretes i experimentades (6), de no mantenir en els càrrecs aquells a qui s'ha perdut la seva confiança (13), que gavin quan convingué i estalviés en la resta del temps (13), que treballin perquè en el poble no es creïn bandos, ni enemics (19), que no multipliquin les lleis i mantinguin les sabades que han de ser guardades amb rigor (22-23), que satisfacin les necessitats de la terra i facin previst dels problemes a venir (24-34-35), que no carreguin d'impostos ni collin la gent del país (29-30) i finalment no demostrin riquesa, poder i força, sinó fragilitat i humilitat perquè és com som, vulnerables, petits i clarament dependents dels altres (49).

Antoni

Nacional

DIVULGACIÓ

El parlamentarisme andorrà, a la Diada de Prada

Polítics i historiadors participaran a la Universitat Catalana d'Estiu

EL PERIÒDIC
ESCALDES ENGORDANY

La Societat Andorrana de Ciències (SAC) va presentar ahir la 31a Diada andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu (UCF) de Prada de Conflent, que es celebra el dissabte 18 d'agost. El tema escollit és el parlamentarisme andorrà i, a banda de polítics en actiu, també comptarà amb ponències d'historiadors i analistes de diver-

sos àmbits, per tal que cadascú aporti la seva visió sobre el passat, el present i, especialment, el futur d'aquesta qüestió. En aquest sentit, per reflectir l'interès de la temàtica, Antoni Poli, de la SAC, va destacar que entre el 2016 i el 2020 a Andorra es commemoraran vuit esdeveniments importants, entre els quals els 600 anys de la creació del Consell de la Terra.

La presidenta de la SAC, M. Àngels Mach, va remarcar que Andorra existeix perquè ha sabut defensar-se de la resta i resistir. En l'acte també es va presentar el llibre de la diada de l'any passat.

Àngels Mach.

9/08/2018

9/08/2018

50 EDICIÓ DE LA UCE

La Diada de Prada examina la vigència de la Constitució

Els ponents, dividits entre la continuïtat de la carta o els canvis

EL PERIÒDIC
PRADA DE CONFLUENT
OPINIONS

El parlamentarisme andorrà és la temàtica que la Societat Andorrana de Ciències (SAC) va escollir en el marc de la 31a Diada andorrana a la Sòla Universitat Catalana d'Estiu (UCE) que es va celebrar dissabte a Prada de Conflent. Visions històriques i la necessitat de plantejar canvis en el model es van posar sobre la taula per alguns dels ponents. Així, algunes de les qüestions plantejades van ser el pes del Govern en front del Consell General i el rol que aquest hauria de tenir, tal com va plantejar la periodista Neelme Rodríguez o l'advocat Antoni Morell, o si caldria incrementar el nombre de consellers, segons el doctor en dret i advocat Pere Figuerola.

També es va qüestionar el model actual de representació, de boca del coordinador de Joventut Socialdemocràtica d'Andorra i membre del comitè executiu del Partit Socialdemocràtic, Ferreró, qui va destacar que «l'actual parlamentarisme andorrà va ser encunat en el seu moment però també va remanar que s'ha de mirar d'actualitzar i va fer una crida a deixar de banda la tradició i buscar un parlament realment representatiu». «Per ser la funció dels parlamentaris parisiens es pot treballar des de les paròquies i designar un responsable per fer de línia directa entre consell i comitè», va proposar. «Pensó que encara ha passat poc temps per dur a terme una hipotètica reforma de la Constitució i experts exteriors de nivell en l'àmbit del Dret Constitucional sempre en parlen com un molt bon model, va declarar el síndic general, Vicens Mateu a RÀVA.

COMPARACIONS / També des del PS, el seu president, Pere López, va comparar diferents sistemes parlamentaris del món per incidir també en la falta de representativitat de l'andorrà i el consegüent allunyament dels ciutadans. De manera similar, el doctor en dret i advocat Pere Figuerola va comparar els parlaments dels petits estats d'Europa, concretament de Mònaco, Liechtenstein i San Marino amb el d'Andorra. A més l'expert va recordar que la Constitució dona la possibilitat que el Consell hi pugui haver fins a 42 consellers i es demana quin és el nombre de parlamentaris òptim.

El conseller general d'SDP, Víctor Naudi, va reflexionar sobre la sobirania en forma de preguntes retòriques sobre la crisi de desafecció política global i les controvèrsies arreu d'Europa per la cessió de sobirania als organismes supranacionals, indicant que Andorra no n'està aliada.

OPINIONS / En la ponència de l'advocat i escriptor Antoni Morell es va lamentar que el Consell General sigui un òrgan institucional que s'ha de negar i no s'ha de considerar que dona més importància al control de l'executiu i no tant a la impulsió de l'acció que li correspon, legislar. En

les xifres

31 anys fa que la UCE reserva una jornada per a temes andorrans.

16 ponències presencials van configurar la diada andorrana.

9 ponències no presencials van ser llegides a l'aula i van complementar els punts de vista.

Participants en la Universitat Catalana d'Estiu envoltats al capdavant Joan Enric Vives, dissabte.

la seva opinió, hi ha un predomini i una prevalença excessiva del poder executiu.

Altres aportacions com les dels historiadors Albert Villari, Susanna Vela, Pere Civerio i Domènec Bascomp van reflexionar sobre el paper del Consell de la Terra, del qual l'any que ve se celebrà el sisè centenari, tal com recorda Villari, que reivindicava una commemoració adequada. També el conseller de Drets i Justícia per Andorra Carles Jordana va fer un repàs històric i va recordar que Andorra compta amb un dels parlaments més antics d'Europa, i, a la vegada, «una estructura molt peculiar de govern».

De la seva banda, el polític Joan Lara va analitzar el parlamentarisme andorrà partint de les teories de Bernard Manin i que reflexiona sobre la flexibilitat de model per adaptar-se a diferents moments històrics.

CONCEPTE / L'arquebisbe d'Urgell i capdavant d'Andorra, Joan Enric Vives també va ser present a la Diada de Prada, on va presidir una Missa en llengua catalana, idioma del que es va manifestar orgullós.

Meritxell Mateu diu que «el masculisme és present» a DA i Stop Violències reivindica l'avortament

El debat sobre el parlamentarisme a la 31a diada andorrana a la Sòla UCE va reivindicar el paper de les dones. L'exconsellera general, Meritxell Mateu, va posar en relleu: «El masculisme, fruit de la societat patriarcal que ens envolta, també és present dins del partit que vaig representar durant les passades legislatures del 2011 al 2016 [DA]. És un fenomen transversal i va afegir que «el nostre de vidre existeix», respecte de la situació de les dones al Consell General. D'altra banda, la psicòloga i presidenta d'Stop Violències, Vanessa M. Cortés, va afirmar, després de fer un repàs històric, que «l'existència de dones al Consell General no garanteix l'avançament en drets» i va afegir que el «país necessita un acte de valentia per sobreposar-nos a la por i la culpa de l'església i el patriarcat».

Durant la seva ponència, Cortés va considerar que «sense consciència de gènere, sense mirar les dificultats de les dones i les relacions de poder, la igualtat és una bonica il·lusió», mentre que Mateu va recordar «la societat patriarcal que és Andorra».

L'exconsellera també va lamentar que el 2011 no s'escollís una dona com a síndic general, un càrrec que, fins ara, sempre ha estat ocupat per homes. A més, va valorar positivament la influència de les dones del Consell General per aconseguir horaris de feina que permetin la conciliació familiar ja que, segons ella, els homes prioritzen només la compatibilitat amb els seus negocis privats. A més, va fer esment dels atacs masculistes viscuts mentre feia campanya electoral.

20/08/2018

50TH EDITION OF THE UCE

'La Diada de Prada' examines the validity of the Constitution

Division between continuity of constitution or to make changes

EL PERIÓDICO
PRAGES

The Andorran parliamentary system is the theme that the Andorran Science Society (SAC) chose within the framework of the 31st Andorran Days at the 50th Catalan Summer University (UCE) that was held on Saturday at Prades. Historical visions and the need to make changes in the model were put on the table by some of the speakers. Thus, some of the issues raised were the weight the Government has on the cabinet and the role it should have, as proposed by journalist Néstor Rodríguez or lawyer Antoni Morell, or if the number of directors should be increased, according to the doctor in law and lawyer Pere Figuerola.

The current model of representation was also called into question, by coordinator of the Social Democratic Youth of Andorra and member of the executive committee of the Social Democratic Party, Pere Baró, who emphasized that "the current Andorran

parliamentarism was a success at its time, but said that they should update it and called for "tradition to be set aside and seek a truly representative parliament. Perhaps the function of parish parliaments can be worked out from the parishes and designate a person in charge to make a direct line between council and comú," he proposed. I think it's too early to carry out an hypothetical reform of the Constitution and external experts in the field of Constitutional Law always consider it as a very good model said Vice Minister, Vicenç Mateu at RTVA.

COMPARISONS: Pere López, president of the FS compared different parliamentary systems of the world to also influence the lack of representation of Andorra and the consequent distance of citizens. Similarly, lawyer Pere Figuerola compared the parliaments of the small states of Europe, specifically Monaco, Liechtenstein and San Marino. In addition, the expert recalled that the Constitution gives the possibility that there may be up to 42 conciliators in the cabinet and asks himself which number is best. General counselor of SED, Víctor Nadal, reflected on the sovereignty in the form of rhetorical questions about the crisis of global political disaffection or the controversies in Europe for the

cession of sovereignty to the supranational organisms, indicating that Andorra is not isolated

DESIGNATIONS: In the speech of lawyer and writer Antoni Morell, he regretted that the cabinet was an institutional body that has greatly designated and considered that it gave more importance to executive control and much less to the drive of the action that corresponds to. In his opinion, there is an excessive prevalence of power. Other contributions, such as the historians Albert Villanó, Susanna Vela, Pere Gervós and Domènec Bascompte, reflected on the role of the *Consell de la Terra* is very old parliament which next year will celebrate the sixtieth anniversary. Also, counselor of Democrats for Andorra, Carles Jordana, made a historical review and recalled that Andorra has one of the oldest parliaments in Europe, and, at the same time, a very peculiar structure of government. Archbishop of Urgell was also present at that day.

Participants at the Catalan Summer University surround co-Prince and bishop Joan Enric Vives.

Meritxell Mateu says that «sexism is present» and that DA and Stop Violències vindicate abortion

++ The debate on parliamentarism in the 31st Andorran day at the 50th UCE vindicated the role of women. General consultant, Meritxell Mateu, said: «Sexism, the result of the patriarchal society that surrounds us, is also present within the party that I represented during the last legislative term of 2011 to 2016 [DA]. It is a transversal phenomenon» and added that «the glass ceiling exists» regarding the situation of women in the cabinet. On the other hand, psychologist and president of Stop Violències, Vanessa M. Cortez, stated, after a historical review, that «the existence of women in the cabinet doesn't guarantee advance on rights» and added that «the country needs an act of courage to hear the fear and the fault of the church and patriarchy».

++ Cortez considered that «without gender awareness, without looking at the difficulties of women and the relationships of power, equality is a beautiful illusion». While Mateu recalled «the patriarchal society» that is Andorra. The board member also regretted that in 2011 no woman was chosen as a general trustee, a position that until now has always been occupied by men. In addition, she mentioned the male-based attacks she suffered while campaigning.

++ In addition, she positively valued the influence of women in the cabinet to obtain work schedules that allow for family conciliation (nine of work) since according to her, men only prioritize compatibility with their private businesses.

21/08/2018

Més enllà de les valls

Reflexions sobre el Consell als peus del Canigó

D'aquesta UCE em quedo amb dos titulars, el del parlament d'Andorra i el de l'administració digital

FRANCESCO
GUILLAMET

Potser perquè durant cinc anys vaig cobrir pel meu diari la Universitat Catalana d'Estiu de Prada de Conflent que em miro amb especial atenció totes les notícies que deriven d'aquesta trobada, que enguany ha celebrat el naixement a la població que va acollir els catalans com Pau Casals o Pompeu Fabra. I ja sigui perquè a Prada comença el curs polític (almenys pel que fa a Catalunya) o perquè també hi celebra cada any la Diada Andorrana que impulsa la Societat Andorrana de Ciències hi ha un parell de reflexions que veig interessants com a espectador lector que n'he estat.

De l'edició d'enguany de la UCE se'n podrien dir moltes coses. De fet una setmana llarga de debats, jornades i conferències donen per a molt. Però de tot plegat en destaco dos coses. La conferència del conseller d'Administració i Polítiques Digitals, **Jordi Puigneró**, i la Diada Andorrana que enguany va girar en torn al parlamentisme andorrà. Deia que pel que fa a Catalunya els periodistes sempre hem viscut la UCE com l'inici del curs polític. De fet allà vaig veure créixer la gran manifestació de l'11 de setembre del 2012 que va canviar el rumb de la història de Catalunya en un moment en què la negativa de l'Estat a parlar del pacte fiscal semblava que ja havia quedat desbordada per la reclamació de la idea-força de: Catalunya, nou Estat d'Europa. Els periodistes que cobrim la UCE veiem també com Andorra era protagonista durant un dia. I això es notava amb la gran quantitat de mitjans de comunicació andorranos que venien a la sala de premsa, a editar les seves notícies per fer-ne un seguiment exhaustiu. Poc a poc em vaig anar exhaustint en aquells debats. Algun any també vaig treure el nas a la sa-

la per fer un tastet de política i cultura andorrana en un marc on debat tot el que és referència als territoris de llengua catalana. I com que enguany no he pogut pujar a Prada el cap de setmana de la UCE m'he fixat amb la crònica que aquest diari va fer de la Diada Andorrana.

D'ENTRADA em va agradar la reflexió d'**Antoni Morrell**, que va fer una estridida d'orelles al Consell General a l'afirmar que el parlament s'ha creat massa en el control de l'Executiu (una cosa que ha de fer, evidentment) deixant tal vegada en un segon terme una altra de les funcions que li són pròpies, que és la de legislar. Incentiva l'escriptor i advocat andorrà a afirmar que potser per això hi ha un predomini i una prevalença excessiva del poder executiu. Dit en altres paraules el

Morrell va afirmar que el parlament ha deixat en un segon terme una altra de les funcions que li són pròpies, que és la de legislar

que va dir **Morrell** és que el llegir no ens faci perdre l'escriure. És a dir, que el Consell General controla la tasca de l'Executiu com li toca fer però que com a poder que també és des que **Montesquieu** va descriure així la representació per sufragi universal de la ciutadania, també accentua la seva capacitat de legislar. Més que res perquè de no ser així es podria crear un desequilibri de poder que aniria en detriment del propi país. Interessant també em va semblar la intervenció de **Pere Baró**, coordinador de la Joventut Socialdemòcrata i membre del consell exe-

cutiu del PS, quan parlava d'afinar més en la relació entre Consell General i comunitat a través dels seus propis representants. Baró parlava d'establir una mena de diàleg directe entre ambdós i aquesta idea té tot el sentit del món. I més en un àmbit polític com el del Principat, on l'existència de set parroquies fa possible que els consellers parroquials puguin fer un seguiment més exhaustiu de les necessitats de cada una de les set. D'altra banda, la possible reforma de la Constitució, que ara fa poc va complir mig quart de segle, sembla que encara no està en l'agen-

da política del país, com va assenyalar el síndic general, **Vicenç Meléu**. D'entrada, si la Carta Magna funciona potser no cal obrir debats innecessaris. Si no cal, no cal. Ara bé, no faria malament Andorra de no sacralitzar la Constitució com s'ha fet a l'altra banda de la frontera. Més que res perquè quan calgui fer modificacions per adaptar-se a les necessitats i als canvis que experimenta amb els anys tota societat hi hagi la suficient cintura política per fer-ho sense que sigui dogma el que es va fer ara fa 25 anys.

PEL QUE FA A Catalunya, a banda de la clausura que em va fer el president **Torra**, en destaca la idea que va desgranar el conseller **Puigneró**. És evident que l'autonomia que té ara Catalunya, vigilada permanentment i amb l'espasa de Damocles d'un hipotètic nou 155 quan es passi alguna ratlla que no agradi a Madrid, no li dona marge per massa cosa. Ho pot fer alguna cartereta, cert. I alguns depuradors, també. Dificilment es podrà millorar la sanitat i l'educació (amb uns professionals de prestigi que la fan excel·lent) amb uns recursos econòmics pactats fa molts anys i amb una població que ha crescut de forma exponencial des de llavors. En aquest àmbit poc es pot fer, doncs. El que sí es pot fer, com va explicar **Puigneró**, és avançar cap una administració digital perquè com va dir el president el dia de la investidura la sigui àgil i directa, com ja han implementat països com Estònia. Fet i fet, avançar cap una administració digital o facilitar l'accés a la fibra òptica a tot el país són maneres de governar amb eficiència en un moment polític complicat i mirant sempre cap al futur. D'entrada, doncs, d'aquesta UCE em quedo amb aquests dos titulars, el del Consell General d'Andorra i el de l'administració digital. I és que Prada de Conflent, a més de tot el que representa culturalment i lingüísticament, també és això. Un espai de debat de les acaballes de l'estiu i a les portes del nou curs polític.

Perdides

27/08/2018

La finestra oberta

PERE BARÓ

Un sistema electoral digne del nostre país

El darrer mes d'agost, vaig tenir l'honor de poder participar en la Diada Andorrana de la Universitat Catalana d'Estiu amb una ponència on se'm demanava d'analitzar l'actual parlamentarisme andorrà i la primera idea que em va venir al cap va ser la manca de representativitat del nostre Consell General, entre altres raons pel seu sistema electoral. Cert és que no és un tema que ens agafa de sorpresa perquè cada dia més gent en parla i des del Partit Socialdemòcrata ho defensem des de fa molts anys. I és que crec, que tal com es va defensar aquell dia a Prada, un sistema electoral més just és un signe real de representativitat d'una Andorra més real i, en conseqüència, d'una democràcia més real i més sana. En definitiva, un sistema electoral digne del nostre país i dels nostres ciutadans.

Durant la meua ponència, vaig poder defensar un nou sistema electoral, tant en l'àmbit nacional com al parroquial per defensar unes institucions parlamentàries representatives de veritat. A nivell nacional, va quedar constància de la manca de representativitat en l'actual arc parlamentari i la prova més real la tenim en les xifres, ja que si veiem la diferència entre el percentatge de vots obtingut en les darreres eleccions generals i el nombre de conse-

llers d'aquests partits veiem unes dades que no coincideixen i que menyspreen els votants dels partits de les minories. Ho podem constatar amb l'actual majoria absoluta de DA, obtinguda només amb el 37,03% dels vots en la circumscripció nacional i només a una de les parroquies en què va guanyar la circumscripció parroquial, va obtenir més del 50% dels vots. En canvi, el PS, que va obtenir gairebé un 25% dels vots, al parlament representa un 10% dels escons. És la prova més clara de l'actual representativitat andorrana.

En les institucions comunals trobem una manca de representativitat molt més greu, ja que amb l'actual llei electoral, el partit que s'endú les eleccions indiferentment de la diferència de vots que hi hagi entre una llista o una altra s'emporta la majoria absoluta i deixa la resta de candidatures i, doncs, de votants apartats i ignorats durant els quatre anys vinents. Si mirem les darreres eleccions comunals, veiem que l'actual equip comunal d'Andorra la Vella per exemple, governa en majoria absoluta amb només el 35,74% dels vots. On deixem doncs el 64,26% restant? Ignorats durant els següents quatre anys d'activitat comunal. És

tà aquesta llei electoral feta perquè governin de forma intencionada unes minories?

Cert és que, en el seu moment, els creadors la van fer per corregir una manca democràtica i era més que correcte i suficient per a l'època. Però, i ara? L'Andorra actual ha crescut i és molt diferent d'aquella de l'època de la constitució, i és per això que des del PS defensem el canvi d'aquesta llei electoral. No per interessos propis com critiquen els partits conservadors, sinó per pal·liar una deficiència democràtica on només compten uns quants i que deixa la resta de ciutadans (que acostumen a ser la real majoria) apartats durant quatre anys sense veu. És potser moment que els partits que defensen sempre que legislen en nom d'Andorra demostrin que no tenen por i escoltin la veritable veu del poble andorrà. I nosaltres ja hem fet el primer pas, parlant amb altres formacions amb l'única intenció de millorar el país. Esperem doncs, que tots s'hi acabin sumant, perquè més enllà d'interessos propis surten els nacionals i així ho defensem nosaltres. Toca esperar la resposta dels altres partits. ■

Joventuts del PS

Més enllà de les valls

Reflexions sobre el Consell General als peus del Canigó

La Universitat de Prada de Conflent és un espai de debat a les acaballes de l'estiu i a les portes del nou curs polític

Francesc Guillaumet

Posar perquè durant cinc anys vaig cobrir pel meu diari la Universitat Catalana d'Estiu de Prada de Conflent que em miro amb especial atenció totes les notícies que es deriven d'aquesta trobada, que enguany ha celebrat el mig segle, a la població que va acollir exiliats catalans com Pau Casals o Pompeu Fabra. I ja sigui perquè a Prada comença el curs polític (almenys pel que fa a Catalunya) o perquè també s'hi celebra cada any la Diada andorrana que impulsa la Societat Andorrana de Ciències hi ha un parell de reflexions que veig interessants com a espectador-lector que n'he estat.

De l'edició d'enguany de la UCE se'n podrien dir moltes coses. De fet, una setmana llarga de debats, jornades i conferències donen per a molt. Però de tot plegat en destaco dos cosos. La conferència del conseller d'Administració i Polítiques Digitals, **Jordi Puigneró**, la Diada andorrana que enguany va girar en torn al parlamentarisme andorrà. Deia que pel que fa a Catalunya els periodistes sempre hem viscut la UCE com l'inici del curs polític. Defet allí vaig veure créixer la gran manifestació de l'11 de setembre del 2012 que va canviar el rumb de la història de Catalunya en un moment en que la negritat de l'estat a partir del pacte fiscal semblava que ja havia quedat desbordada per la reclamació de la idea força de «Catalunya, nou Estat d'Europa». Els periodistes que cobrien la UCE veíem també com Andorra era protagonista durant un dia. I això es notava amb la gran quantitat de mitjans de comunicació andorrans que venien a la sala de premsa a editar les seves notícies per fer-ne un següent exhaustiu. Poc a poc en vaig anar fixant en aquells debats. Algun any també vaig treure el nas a la sala per fer un tastet de política i cultura andorrana en un

març on es debat tot el que fa referència als territoris de llengua catalana. I com que enguany no he pogut pujar a Prada el cap de setmana de la UCE, m'he fixat amb la crònica que aquest diari va fer de la Diada andorrana.

D'entrada em va agradar la reflexió d'**Antoni Morrell**, que va fer una estada d'orelles al Consell General i l'afirma que el parlament «ha centrat massa en el control de l'Executiu» i una cosa que ha de fer, evidentment, deixant tal vegada en un segon terme una altra de les funcions que li són pròpies, que és la de legislar. Encertava l'escriptor i advocat andorrà en afirmar que potser per això «hi ha un predomini i una prevalença excessius del poder executiu». Dit en altres paraules el que va dir **Morrell** és que el lleig no ens faci perdre l'escriure. És a dir, que el Consell General controla la tasca de l'Executiu com li toca fer ho però que com a poder que també és de

De la trobada em quedo amb la reflexió sobre la necessitat de legislar del Consell General i amb l'arribada de l'administració digital

que **Montsequeu** va decriure així la representació per sufragi universal de la ciutadania, també accentua la seva capacitat de legislar. Més que res perquè no se'ns així es podria crear un desequilibri de poders que aniria en detriment del propi país. Interessant també em va semblar la intervenció de **Pere Baró**, coordinador de la Joventut Socialdemòcrata i membre del consell executiu del PS, quan parlava d'afinar més en la relació entre Consell General i comuns a través dels seus propis representants. **Baró** parlava d'establir una mena de línia directa entre ambdós i aquesta idea té tot el sentit del món. I més en un àmbit polític com el del Principat, on l'existència

de set paròquies fa possible que els consellers parroquials puguin fer un seguiment més exhaustiu de les necessitats de cada una de les set.

D'altra banda, la possible reforma de la Constitució, que ara fa poc va complir mig quart de segle, sembla que encara no està en l'agenda política del país, com va assenyalar el síndic general, **Vicenç Mateu**. D'entrada, si la Carta Magna funciona potser no cal obrir debats innecessaris. Si no cal, no cal. Ara bé, no faria malament Andorra de no sacralitzar la Constitució com s'ha fet a l'altre banda de la frontera. Més que res perquè quan calgui fer modificacions per adaptar-se a les necessitats i als canvis que experimenta

amb els anys tota societat hi hagi la suficient cintura política per fer-ho sense que sigui dogma el que es va fer ara fa 25 anys.

Pel que fa a Catalunya, n'ha a banda de la clausura que en va fer el president **Torra**, en destacaria la idea que va degradar el conseller **Puigneró**. És evident que l'autonomia que té ara Catalunya, vigilada permanentment i amb l'espasa de Damòcles d'un hipòptic nou 155 quan es passi alguna ratlla que no agradi a Madrid, no li dona marge per massa cosa. Es pot fer alguna carretera, cert, i algunes depuradores, també. Díficilment es podrà millorar la sanitat i l'educació (amb uns professionals de prestigi que la fan excel·lent amb uns recursos econòmics patets fa

molts anys i amb una població que ha crescut de forma exponencial des de llavors. En aquest àmbit poc es pot fer, doncs. El que sí es pot fer, com va explicar **Puigneró**, és avançar cap una administració digital perquè cosa va dir el president el dia de la investidura la relació directa amb la ciutadania sigui agil i directa, com ja ho han implementat països com Finlàndia. Fer i fer, avançar cap una administració digital i facilitar l'accés a la biblioteca pública i al país són maneres de governar amb eficiència en un moment polític complicat mirant sempre cap al futur.

D'entrada, doncs, d'aquesta UCE em quedo amb aquest dos títols: el del Consell General d'Andorra i el de Prada de Conflent, a més de tot el que representa culturalment i políticament, també és això. Un espai de debat a les acaballes de l'estiu i a les portes del nou curs polític.

Periodista

24/09/2018

LA SAC PRESENTA EL RECURS DE CONFERÈNCIES

Amb la col·laboració del Govern d'Andorra i de FEDE, la Societat Andorrana de Ciències (SAC) va presentar el seu recull de conferències en el marc de la Universitat Catalana d'Estiu, a Prada de Conflent. El Recull és el fruit de la col·laboració entre Andorra i la Unió Europea i reuneix les ponències de l'any passat. La presidenta de la SAC, M. Àngels Mach, va indicar que es va moure al país perquè tot i que les negociacions sobre l'accés d'associació i perquè l'important és el conjunt de totes les ponències, ja que n'hi ha de política, d'economia, de ciència, d'entorn, d'activitats i d'educació, que tracten diferents problemàtiques, com pot ser la del tabac. Va posar de manifest que cal tenir clar el que Andorra necessita de la Unió Europea, però també el que la UE pot aportar a Andorra. A la clausura d'enguany, celebrada a Prada, hi van prendre part prop d'una dotzena de polítics, com el síndic general, **Vicenç Mateu**, entre d'altres.

Dona Secret

Núm. 42 setembre 2018

Passat, present i futur del parlamentarisme, a la 31a Diada andorrana a l'UCE

Agencias

La 31a Diada andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu (UCE) de Prada de Conflent, que se celebrarà el diàssabte 18 d'agost, girarà al voltant del passat, el present i el futur del parlamentarisme andorrà, així com de la necessitat de reformar-lo i adaptar-lo als temps actuals. Aquesta ha estat la temàtica escollida per a aquest any per part de la Societat Andorrana de Ciències (SAC), que aplegarà personalitats diverses per tractar la qüestió de la manera més transversal possible. El programa es va donar a conèixer ahir al Museu de

L'electricitat de FEDA, on també es va presentar el llibre *Andorra i l'acord d'associació amb la Unió Europea*, que recull les ponències de l'assemblea.

A la diada d'engany hi prendran part prop d'una dotzena de polítics, com el síndic general, Vicenç Mateu; el conseller general de Socialdemocràcia i Progrés (SDP) Victor Naudí; el president del grup parlamentari liberal, Jordi Gallardo; la consellera general Silvia Bonet, o el president del Partit Socialdemocrata (PS), Pere López; a més d'historiadors i analistes polítics (periodistes, filòsofs, especialistes en ciències polítiques, etc.). Entre altres

La presentació de la 31a Diada s'entremetia a l'UCE i del 3lles de l'any passat

coses, parlaran de com apropar el Consell General als ciutadans, dels escenaris de futur que es plantegen al parlamentarisme andorrà, dels factors que poden desestabilitzar i influenciar en el parlamentarisme i es preguntaran si a Andorra el parlamentarisme està en crisi.

Antoni Pol, membre de la SAC,

va dir que ara era el moment de tocar aquest tema, donat que entre el 2016 i el 2020 es commemorarà vuit esdeveniments importants, entre els quals destaca els 600 anys de la creació del Consell de la Terra, però també els 50 anys dels drets polítics de les dones o els 25 anys de l'aprovació de la Constitució.

Antoni Pol, membre de la SAC.

9/08/2018

6/08/2018

▶ ANDORRA I LA UNIÓ EUROPEA

La SAC presenta el recull de ponències de la Diada Andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu del 2017. El 8 d'agost al Museu de l'Electricitat (12.00).

8/08/2018

ANDORRA I LA UNIÓ EUROPEA

La SAC presenta el recull de ponències de la Diada Andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu del 2017. El 8 d'agost al Museu de l'Electricitat (12.00).

Andorra

31a Diada andorrana a l'UCE

PS i SDP defensen la necessitat de canviar el sistema electoral a Prada

Els partits aposten per dotar de més representativitat el Consell General i que sigui el centre de la vida política

Refusado / Agresión
SECRETARIA

El conseller general del Partit Socialdemocràtic Pere López, i de Socialdemocràcia i Progrés, Víctor Naudí, han defensat la necessitat de canviar el sistema electoral i de retornar al Consell General al centre de la vida política en les seves ponències a la 31a Diada andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu (UCE) de Prada de Conflent d'aquest cap de setmana, que ha debatut sobre el parlamentarisme andorrà des de diferents vessants.

López va incidir en les principals problemàtiques que, al seu entendre, comporta l'actual sistema parlamentari: l'elecció de quatre consellers per llista nacional i dos més per a cada parròquia, els de l'opció més votada i en les conseqüències que comporten. Així, el conseller general del PS va remarcar la manca de representativitat de l'actual sistema, ja que el cap de Govern ho és únicament amb el 7% dels vots dels habitants del país, la manca de proporcionalitat i prevalença de la governabilitat sobre el corrent i el

Peru Ligez en un momento de la zona combinada a la 31a Clase asfáltica o F1000

diàleg, així com una sobrerrepresentació del territori.

Aquests aspectes comporten, per López, que hi hagi una absència d'espais d'interès i cooperació política, el frontisme parlamentari, que els governs es centrin principalment a buscar la reelecció, la manca d'alternances de majoria parlamentàries, el distanciament vers la població i que no s'afrontin els problemes estructurals o s'hi ho "tot just de nuntres".

Per tot plegat, el parlamentari del PS considera que cal donar al Consell General el paper central en la vida política que li correspon, que "revolucionem un veritable parlament" i que es converteixi en un espai de decisions i no únicament de debats perquè els ciutadans s'hi sentin identificats i reflectits. I, per aconseguir aquests objectius, López va insistir en la necessitat de finançar-hi la base electoral, aduint els arguments a l'obtusitat

de la nacionalitat i permetent la doble nacionalitat, la introducció de proporcionalitat al sistema, passar d'un model "estanc" a un "d'obert i veritablement democràtic", i fer que el diàleg i el consens siguin "condició imprescindible i necessària" per a la construcció de minories.

Per la seva part, Naudí, que va voler diferenciar entre els factors de desestabilització i d'influència en el parlamentarisme, va argumentar per reforçar

la llei electoral per introduir "un sistema de llista única nacional amb vot preferent a les eleccions generals"

En la materia lina apuntada per López i Nawló es va manifestar també el coordinador de Joventut Socialdemocrata d'Amdorja (JSA), Pere Baró, que, malgrat que va assegurar que l'actual sistema "va ser un encert" en el seu moment, va incidir en la necessitat d'"actualitzar-la" davant l'evolució de la societat. En aquest sentit, Baró, que en la seva ponència va remarcar que "l'intent de sistema bicameral no és real i a sobre essent simplement una canvia batre de 28 consellers", va apel·lar a "deixar la tradició i buscar un parlament realment representatiu de tots i totes".

D'altra banda, el conseller general de Demòcrates per Andorra Carles Jordana va participar també en la Diada andorranca a l'UCE, si bé la seva ponència es va centrar més a reproduir la història del parlamentariisme andorrà, recordant la creació del Consell de la Terra, el Manuel Diegote, el Politar andorrà i la Nova Reforma, que no pas a elaborar una acció de futur.

Vives destaca el que suposa formar part d'un dels països de parla catalana

[illegible]

des de la 31 anys de la Diada andorrana a Prada, i també membre de la Fundació de la Universitat Catalana d'Estiu, Àngels Mach, a més d'una nombra assistència de professors i alumnes de la universitat i de l'edat d'oradors.

El coprimòsp va voler destacar també la funció de les escoles dels acadèmics i dels contenidors d'alumnes que han passat per la universitat durant el mig segle de vida i l'esforç d'enters i difusió que s'ha dut a terme. A més, va trobar els participants en aquesta activitat i va posar en relleu la presència dels cristians, que també s'han fet presents en aquests anys de recerca, de debats i de difusió de la cultura catalana.

Joan-Enric Vives va saludar els participants a la 51a Diada juntament amb l'ITC i l'Escola de Gestió

A la tarda, Vives va voler saludar personalment els assistents a la 3a Diada andorrana a la UCE. Abi doncs Vives va poder saludar al alcalde neoc

Víctor Mateu, i alguns dels consellers generals que van prendre part en la jornada, a més dels membres de la junta de la SAC.

20/08/2018

EDITORIAL

Un paper més rellevant per al Consell General

Un any més, la Diada andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu, organitzada per la Societat Andorrana de Ciències (SAC), ha pensat reflexionar sobre un aspecte important per al país. En aquesta ocasió, el tema que es va abordar, com sempre, des de punts de vista molt diversos, va ser el del parlamentarisme andorrà. Com veurem en relles diverses ponències, el parlamentarisme andorrà té el seu origen en el Consell de la Terra, creat el 1419. I es convertí així en un dels primers parlaments

d'Europa. Aquesta integració contrasta, però, amb la joventut del nostre sistema parlamentari actual, nascut amb la Constitució de 1993. Malgrat que 25 anys són,

QUALSEVOL CANVI S'HAURIA DE FER AMB CONSENS

tenis dubte, ben poca cosa si es compara amb la llarga història d'Andorra, és evident que és bona d'anar madurant: possible

canvi que s'hauria d'introduir al nostre sistema parlamentari. Un dels objectes hauria de ser, a més, el de com veurem pels de matèria, per exemple, els punts de vista del PS i SDR sobre el Consell General al centre de la vida política. I és que durant els set últims anys de govern democràtic no se li ha donat a aquest òrgan, la màxima expressió de la sobirania popular, tan el protagonisme que ha de tenir. No s'hauria d'abolir, però, que qualsevol canvi s'ha de fer amb el màxim consens.

OPINIIONS A LES XARXES

la 31a #DiadaAndorrana a l'UCE_CAT, sobre el #parlamentarisme andorrà, va ser un gran èxit! Moltes gràcies a tothom que hi va participar!

DONANT LA NOTA

12345

Àngels Mach

La Diada andorrana a Prada ha permès reflexionar sobre l'evolució del parlamentarisme andorrà i els possibles canvis que s'haurien d'introduir.

Digital

8/08/2018

Mach, Mole i Pol, durant la presentació de la 31a Diada andorrana a l'UCE.

DC., 04/08/2018 - 17:50

El passat, present i futur del parlamentarisme andorrà, a la 31a Diada andorrana a l'UCE

Escrit per: Agències i Foto: L. M.

Aquest dimecres al matí s'ha presentat la 31a Diada andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu (UCE) de Prada de Conflent, que se celebrarà el proper dissabte, 18 d'agost. El tema que ha escollit la Societat Andorrana de Ciències (SAC) per aquesta 50a edició de l'UCE és el parlamentarisme andorrà, i a banda de ponències en actiu, també comptarà amb ponències d'historiadors i analistes de diversos àmbits, per tal que cadascú aporti la seva visió sobre el passat, el present i, especialment, el futur d'aquesta qüestió. En aquest sentit, per reflectir l'interès

de la temàtica, Antoni Pol, de la SAC, ha destacat que entre el 2016 i el 2020 a Andorra es commemoraran vuit esdeveniments importants, entre els quals els 600 anys de la creació del Consell de la Terra. En aquest mateix acte, que ha tingut lloc al museu de l'electricitat de FEDA, s'ha presentat el llibre de la diada andorrana de l'any passat, que porta per títol 'Andorra i l'acord d'associació amb la Unió Europea'. La presidenta de la SAC, M. Àngels Mach, ha volgut remarcar que Andorra existeix perquè ha sabut defensar-se en la resta i resistir i que, en la negociació oberta amb la UE, el país ha defensat alguna cosa que no li perjudicava i, alhora, que li pugui interessar.

La 31a Diada andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu (UCE) de Prada de Conflent, que se celebrarà el proper dissabte 18 d'agost, girarà al voltant del passat, el present i el futur del parlamentarisme andorrà, així com de la necessitat de reformar-lo i adaptar-lo al temps actual. Aquesta ha estat la temàtica escollida per aquest any per part de la Societat Andorrana de Ciències (SAC), que aplegarà personalitats diverses per tal de tancar la qüestió de la manera més transversal possible. El programa d'activitats començarà aquest dimecres al matí al museu de l'Electricitat de FEDA, juntament amb la presentació del llibre de la diada de l'any passat i que porta per títol 'Andorra i l'acord d'associació amb la Unió Europea'.

A la diada d'enguany hi prendran part prop d'una dotzena de polítics, com el síndic general, Vicenç Mateu, el conseller general de Sociodemocràcia i Progrés (SDP) Victor Naudí, el president del grup parlamentari liberal, Jordi Galandó; la consellera general Silvia Riera, o el president del Partit Socialdemocràtic (PS), Pere López; a més d'historiadors i analistes polítics (periodistes, filòsofs, especialistes en ciències polítiques, etc.). Entre d'altres ocasions, parlaran de com apropar el Consell General als ciutadans, dels consorciats de futur que se li plantegen al parlamentarisme andorrà, dels factors que poden desestabilitzar i influenciar en el parlamentarisme i es preguntaran si a Andorra el parlamentarisme està en crisi.

El membre de la SAC, Antoni Pol, ha dit que ara era el moment de tocar aquest tema, donat que entre el 2016 i el 2020 es commemoraran vuit esdeveniments importants a Andorra, entre els quals destaca els 600 anys de la creació del Consell de la Terra, però també els 50 anys dels creixements de les dades o els 25 anys de l'aprovació de la Constitució. 'Momentos històrics que han condonat el parlamentarisme andorrà', ha dit Pol, que ha volgut remarcar que si Andorra existeix 'és perquè ens hem sabut defensar' de França i Espanya. 'I hem d'evolucionar', ha insistit Antoni Pol, a més de recordar que un dels gens dels andorranos de la unitat, reflectida en la història per saber trobar el punt just de sumar i no restar.

Pol que fa el llibre que recull les ponències de l'any passat, la presidenta de la SAC, M. Àngels Mach, ha comentat que una resolució perquè estem en marxa les negociacions sobre l'acord d'associació i perquè l'important és el conjunt de totes les ponències, ja que són de política, d'economia, de comerç, d'ambassadors i assembleadors que tenen diferents problemàtiques, com pot ser el del tabac. En aquest sentit, Mach ha posat de manifest que el tema que el país necessita de la Unió Europea, però també el que la UE pot aportar a Andorra. I, tot en compte això, sembla a l'acord més convenient per a les dues parts. Amb tot, la presidenta de la SAC no ha amagat que l'història d'Andorra per solucionar alguns temes és molt més gran que el de qualsevol altre país de dimensions més petites i amb una llengua reconeguda.

La publicació de la Societat Andorrana de Ciències compta amb la col·laboració del Govern d'Andorra i de FEDA. El director general de Forces Elèctriques d'Andorra, Albert Melos, ha donat un èmfasi molt per justificar la participació de l'entitat en aquesta diada. D'una banda, ha agraït a la SAC l'oportunitat de donar a conèixer el museu i les activitats de FEDA a Andorra i a la fora del Principat. I d'altra banda, perquè moltes de les diades que s'han celebrat fins ara estaven relacionades amb temes que, a més, el canvi climàtic o la sostenibilitat, qüestions estretament lligades amb la seva activitat i que, a més, afecten l'interès i la salut de la societat.

Aquesta serà la 50a edició de la Universitat Catalana d'Estiu a Prada de Conflent. A banda de les ponències, la diada andorrana comptarà amb altres activitats paral·leles, com una missa en català, o la qual hi assistirà l'arquebisbe d'Urgell i capítol episcopal, Joan-Lluís Vives; la sòla exposició 'Història catalana, mite i realitat', que comptarà amb la participació de persones de tots els indrets de parla catalana; un homenatge a Pompeu Fabra o un concert amb un grup andorrà.

19/08/2018

20/08/2018

L'Arquebisbe d'Urgell i Copríncep d'Andorra, Joan Enric Vives, a la Universitat Catalana d'Estiu

08/08/2018 - 13:30

Joan Enric Vives destaca formar part d'un dels països de parla catalana i que bandera la llengua a les Nacions Unides

Escrit per: Agències / Foto: Bistat d'Urgell

En el marc de la celebració dels 50 anys de la Universitat Catalana d'Estiu, el Copríncep d'Andorra i Arquebisbe d'Urgell, Joan Enric Vives, va destacar el que suposa formar part d'un Estat que forma part dels països de parla catalana i que bandera la llengua a les Nacions Unides. A la missa que va presidir el passat dissabte 18 d'agost a Sant Pere de Prada de Conflent també va posar èmfasi en la difusió que es duu a terme des de la universitat durant el mig segle

de vida, tant per part dels acadèmics, com dels centenars d'alumnes que han passat per les seves aules.

L'Arquebisbe d'Urgell i Copríncep d'Andorra, Joan Enric Vives, va presidir el dissabte 18 d'agost la Missa en llengua catalana a Sant Pere de Prada de Conflent, tot coincidint amb la celebració dels 50 anys de la Universitat Catalana d'Estiu. En aquesta celebració, Vives va destacar el que suposa formar part d'un Estat que forma part dels països de parla catalana i que bandera la llengua a les Nacions Unides. "Accepto fer part d'aquest petit Estat i sento la responsabilitat que em dona aquest servei", va afegir el Copríncep.

A la missa hi foren presents el President de l'equip Rector de la 50a Universitat Catalana d'Estiu, Dr. Jordi Casassas, el Gerent i Secretari de la Universitat Catalana d'Estiu, Sr. Joan Maluquer i la Presidenta de l'entitat organitzadora des de la 31 anys de la Diada Andorrana a Prada, i també membre de la Fundació de la Universitat Catalana d'Estiu, Sra. Àngels Mach, a més d'una nombrosa assistència de professors i alumnes de la universitat d'estiu i de fidels diocesans.

L'Arquebisbe d'Urgell va voler destacar també la funció didàctica dels acadèmics i dels centenars d'alumnes que han passat per la universitat durant el mig segle de vida i l'esforç d'entitats i difusió que s'ha dut a terme. A més, va encoratjar els participants en aquesta activitat i va posar en relleu la presència dels cristians que també s'han fet presents en aquests anys de recerca, de debats, i de difusió de la cultura catalana.

A la tertúlia, Vives va voler saludar personalment als assistents a la 31a Diada Andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu que se celebra aquest mateix dia i que enguany analitzava "El Parlamentarisme andorrà". En aquest marc va poder saludar el Síndic General d'Andorra, M. I. Sr. Vicenç Mateu, que liderava una de les ponències i alguns Consellers generals que hi assistien, a més dels membres de la Junta de la Societat Andorrana de Ciències.

Pere López en un moment de la seva ponència a la 31a Diada andorrana a l'UCE.

08/08/2018 - 09:30

PSI SDP defensen la necessitat de canviar el sistema electoral a Prada

Escrit per: Redacció

El conseller general del Partit Socialdemòcrata (Pere López, de Socialdemocràcia i Progrés, Víctor Nadal), han defensat la necessitat de canviar el sistema electoral i de renovar el Consell General a través de la vida política en els seus ponències a la 31a Diada andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu (UCE) de Prada de Conflent d'aquest cap de setmana, que ha dedicat sobre el parlamentarisme andorrà des de diferents vessants.

López va incidir en les propostes parlamentàries que, al seu entendre, comporta l'actual sistema parlamentari d'elecció de càrrecs consellers per llista nacional i els seus per a cada ponència, els de l'opinió més votada i en les conseqüències que comporten. Així, el conseller general del PS va remarcar la manca de representativitat de l'actual sistema, ja que el cap de Govern no és nomenat amb el 75 per cent dels habitants del país, la manca de representativitat i prevalença de la generalitat sobre el consens i el diàleg, així com una sobreenfocament del subjecte. Aquesta aspectes concrets, per López, que li hagi una atenció d'acord amb la responsabilitat que, al front parlamentari, com els governs se centren principalment a buscar la reelecció, la manca d'alternatives de majories parlamentàries, el desencament vers la població i que no s'abandoni els problemes estructurals o for no "és just de canviar".

Per tal d'afegir, el parlamentari del PS considera que cal canviar el Consell General al poder central en la vida política que "li conseqüència", que "s'adapti a un veritable parlament" que es caracteritzi en un espai de discussió i no únicament de debat perquè els ciutadans s'hi sentin identificats i reflectits. I, per aconseguir aquests objectius, López va insistir en la necessitat d'incrementar la base electoral, reduint els anys per a l'elecció de la nacionalitat i permetent la doble nacionalitat, la introducció de proporcionalitat al sistema, posar d'acord el mode "orgànic" i un "doble i constitucionalment democràtic", i fer que el diàleg i el consens siguin "condició imprescindible i necessària" per a la consecució de majories.

Per la seva part, Nadal, que va voler diferenciar entre els factors de desestabilització i l'efluència en el parlamentarisme, va apostar per reformar la llei electoral per introduir "un sistema de llista única nacional amb un percentatge a les eleccions generals".

En la mateixa línia apostada per López i Nadal es va manifestar també el coordinador de Joventut Socialdemocràtica d'Andorra (JSA), Pere Baró, que, malgrat que va assegurar que l'actual sistema "va ser un error" en el seu moment, va incidir en la necessitat d'actualitzar-lo davant l'evolució de la societat. En aquest sentit, Baró, que en la seva ponència va remarcar que "l'entel de l'estat actualment no es realitza accepció simplement una canvi de base de 25 consellers", va apel·lar a "deixar a l'estat d'Andorra un parlament realment representatiu de tot el país".

D'altra banda, el conseller general de Demòcrates per Andorra (CDA), Jordana va participar també en la Diada andorrana a l'UCE, si bé la seva ponència es va centrar més a exposar la història del parlamentarisme andorrà, recordant la creació del Consell de la Terra, el Manual Diputats, el Pòster andorrà i la Nova Reforma, que no pas a plantejar-ne canvis de futur.

El copríncep episcopal destaca formar part d'un dels països de parla catalana

En el marc de la celebració dels 50 anys de la Universitat Catalana d'Estiu, l'arquebisbe d'Urgell i Copríncep d'Andorra, Joan Enric Vives, va destacar el que suposa formar part d'un Estat que forma part dels països de parla catalana i que bandera la llengua a les Nacions Unides. Vives, que va presidir una missa a Sant Pere de Prada de Conflent, va assegurar que accepta "fer part d'aquest petit Estat" i sent "la responsabilitat que em dona aquest servei". A la missa van assistir també el president de l'equip Rector de la 50a Universitat Catalana d'Estiu, Jordi Casassas, el gerent i secretari de la Universitat Catalana d'Estiu, Sr. Joan Maluquer, i la presidenta de l'entitat organitzadora des de la 31 anys de la Diada andorrana a Prada, i també membre de la Fundació de la Universitat Catalana d'Estiu, Àngels Mach, a més d'una nombrosa assistència de professors i alumnes de la universitat de l'estiu de l'edició.

El copríncep va voler destacar també la funció didàctica dels acadèmics i dels centenars d'alumnes que han passat per la universitat durant el mig segle de vida i l'esforç d'entitats i difusió que s'ha dut a terme. A més, va encoratjar els participants en aquesta activitat i va posar en relleu la presència dels cristians, que també s'han fet presents en aquests anys de recerca, de debats, i de difusió de la cultura catalana.

A la tertúlia, Vives va voler saludar personalment els assistents a la 31a Diada andorrana a l'UCE. A més, va poder saludar el síndic general, Vicenç Mateu, i alguns dels consellers generals que van prendre part en la ponència, a més dels membres de la Junta de la SAC.

VANESSA MENDOZA CORTÉS

Política d'oposició en múltiples contextes / presidenta de l'Associació Són Voternes

RAI, 11/08/2018 - 08:00

Feminista... i de dretes?

Es hora de despertar-se. Qüestionar a qui vol canviar-hi i a qui aixeca per damunt els nostres

drets humans com a dones.

El 18 d'agost passat vaig ser convidada per la SAC (Societat Andorrana de Ciències) a les seves 31a Jornades o Plades per fer una conferència. El tema de què és parlaré aquest any era el canvi general. Vaig triar parlar de les dones i com la seva existència a la vida pública no garanteix necessàriament que avançem en drets.

Van passar moltes coses interessants aquell dia i vaig poder fer-hi en dues.

La primera és la relació del senyor de la SAC d'arrel a la jornada de la SAC, ja ho desconeixia totalment. Col·locat davant de molts acords de començar la missa suportada l'organització va mirar el detall d'arrel i em vaig acordar que aquell senyor era a Prades, que vivia a la finca una vista i que, fins i tot, hi havia la possibilitat que entrés al bell mig de la meua exposició i que hauria de parlar-hi, ja que se'n feia una sèrie de fotos de "Sembla". Realment vaig decidir que a la foto no hi sortia. El que em creava un dilema important era manar o ser manat/ta. Marcava, per una qüestió ètica. No volia botar-hi un acte que no havia organitzat jo, a més, volia decidir que no era ni el dia ni el lloc per posar-me a aquell lloc tan desvencat. Amb tot, va ser molt significatiu el que va dir parlant-se a la porta: "no m'he a tot". "Això sembla un parlament i tot". Que em donava ocasió, perquè de tot, en última instància, qui sembla que està governant, qui sembla decidir quins drets tenim o no, no només les dones sinó la resta de persones del país. M'ha Canviat és poder mirar. Amb els nostres mocors dretes (ho i fcs, per exemple) i (indirectes) (fcs), com ara en els productes que comencem al super), i amb la nostra força de treball estem manant aquest l'ús de democràcia. No podem continuar debatent que ens prenguin el nombre d'aquesta manera.

LES DARRERES OPINIIONS DE VANESSA MENDOZA CORTÉS...

Feminista... i de dretes?

Els carrers i les nits també són nostres

VIST I NO VIST

Casa de la Vall, 1971

La segona cosa que m'agradaria destacar d'aquell dia és que crec que hi ha una confusió de conceptes. No tinc res en contra d'aquest senyor, el que passa és que el representa segles d'opressió i genocidi femení, perpetuat al país per la seva organització. És respectable qui segueixi una religió o una altra. El que trobo interessant és que s'estigui imposant creences feministes i de dretes a la religió com a eina de manipulació política. També hi ha de qui aquest senyor ha arribat a pensar el país en crisi i l'evolució en legitimitat al país. Com temps, podem tornar més les persones que es preclamen feministes i són de dretes i controlada. És molt senzill, hi ha conceptes, maneres de fer i de pensar que no poden anar juntes: ser republicana i monàrquica, ser de dretes i esquerres, ser pro-drets humans i conservadors, alhora, ser cristià i ateu, ser feminista i de dretes. Quan una persona ajunta qualsevol d'aquests conceptes podem pensar en dues coses, a bé això confonem o bé vol canviar la situació per guanyar vot. El feminisme és un moviment que es va construir entre les dones per repensar-se sense el paper tradicional que ens han donat a la vida privada. No és una moda, és un moviment social que porta segles parlant d'alliberament del patriarcat, de l'opressió, d'afavorir per sota de l'home, i també parla de cooperació, de respecte, de llibertat, de sororitat i de dret. Hi ha estudis arreu del món. Hi ha dones pensadores i rellevants: Simone de Beauvoir, Silvia Federici, Marcela Lagarde, Emma Goldman, Rosa Brudat i un llarg etcètera.

La crisi, en canvi, segueix la ideologia patriarcal, pot arribar a ser més gran (dretes i dretes), parla de la lei del més fort, del neoliberalisme, de privatització, de jerarquia, d'explotació, de competitivitat (sobretot entre les dones), d'altres que han de seguir els homes per ser homes i les dones per ser dones. Hi ha referents, feministes i de dretes? No. Hi ha estudis feministes de dretes a les universitats, a les revistes especialitzades o a revistes divulgatives? No. Perquè NO existeix el feminisme de dretes. La dreta defensa que les dones no avancen en drets humans. El terrorisme breu any amb i (ho) dels drets que no tenim, sabent a qui i (indirecte), deconstruint a qui faci falta, perquè els drets humans no es negocien, ni es pot plaçar que es respectin. Els drets humans es conquereixen. I nosaltres, les dones d'aquest país, revoltarem a casa, ens formem gratuïta i amb garanties de veritat, no pararem fins a aconseguir aquest i els altres drets que ens manquen.

Comentaris: 3

Comentaris

ESCRIT PER ANDORRA EL DI, 22/08/2018 - 09:00

ENLLAC PERMANENT

m'acaba d'entendre que Simone Vell, l'administració feminista francesa, no era de dretes !!!
quina cultura política !!!

RESPON

ESCRIT PER MANEL EL DI, 23/08/2018 - 11:05

ENLLAC PERMANENT

Que be que f'entenc, perquè va ser qüestionada i repudiada per f'englebia i va ser molt i molt valenta. Cosa q'les dones de dretes del país i, no, perquè estan venudes al sistema i s'entenen al treball. Amb l'única excepció, no fa cap norma.

RESPON

ESCRIT PER SIMONE EL DI, 29/08/2018 - 11:05

ENLLAC PERMANENT

Una dreta humanista com la que representava ella està tan a l'equilibri de la dreta d'aquí que diríeu que és comunista si fos viva i andorrana. Va exigir la igualtat com a base de la República. I així i aquí al feminisme de dretes que no es pot comprendre la figura d'un Bieche encara que sigui per assolir drets reproductius. Alguna altra línia d'història que ens vingués donar?

RESPON

El passat, present i futur del parlamentarisme andorrà, a la 31a Diada andorrana a l'UCE

La SAC presenta el llibre de ponències del 2017, titulada 'Andorra i l'acord d'associació amb la Unió Europea'

ANA Encamp 18/09/2018 17:44

2

0

1 / 2

La presidenta de la Societat Andorrana de Ciències (SAC), M. Àngels Mach; el director general de FEDA, Albert Moles; i Antoni Pol, de la SAC, en un moment de la presentació del llibre 'Andorra i l'acord d'associació amb la Unió Europea'. / L. M. (ANA)

La 31a Diada andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu (UCE) de Prada de Conflent, que se celebrarà el proper dissabte 18 d'agost, girarà al voltant del passat, el present i el futur del parlamentarisme andorrà, així com de la necessitat de reformar-lo i adaptar-lo als temps actuals. Aquesta ha estat la temàtica escollida per aquest any per part de la Societat Andorrana de Ciències (SAC), que aplegarà personalitats diverses per tal de tractar la qüestió de la manera més transversal possible. El programa s'ha donat a conèixer aquest dimecres al matí al museu de l'Electricitat de FEDA, juntament amb la presentació del llibre de la diada de l'any passat i que porta per títol 'Andorra i l'acord d'associació amb la Unió Europea'.

A la diada d'enguany hi prendran part prop d'una dotzena de polítics, com el síndic general, Vicenç Mateu; el conseller general de Socialdemocràcia i Progrés (SDP) Víctor Naudi; el president del grup parlamentari liberal, Jordi Gallardo; la consellera general Silvia Bonet, o el president del Partit Socialdemocràtic (PS), Pere López; a més d'historiadors i analistes polítics (periodistes, filòsofs, especialistes en ciències polítiques, etc.). Entre d'altres coses, parlaran de com apropar el Consell General als ciutadans, dels escenaris de futur que se li plantegen al parlamentarisme andorrà, dels factors que poden desestabilitzar i influenciar en el parlamentarisme i es preguntaran si a Andorra el parlamentarisme està en crisi.

El membre de la SAC, Antoni Pol, ha dit que ara era el moment de tocar aquest tema, donat que entre el 2016 i el 2020 es commemoraran vuit esdeveniments importants a Andorra, entre els quals destaca els 600 anys de la creació del Consell de la Terra, però també els 50 anys dels drets polítics de les dones o els 25 anys de l'aprovació de la Constitució. "Moments històrics que han condicionat el parlamentarisme andorrà", ha afegit Pol, que ha volgut remarcar que si Andorra existeix "és perquè ens hem sabut diferenciar" de França i Espanya. "Hem d'evolucionar", ha insistit Antoni Pol, a més de recordar que un dels gens dels andorrans és "la unitat", reflectida en la història per saber trobar el punt just de sumar i no restar.

Pel que fa al llibre que recull les ponències de l'any passat, la presidenta de la SAC, M. Àngels Mach, ha comentat que van escollir-lo perquè estan en marxa les negociacions sobre l'acord d'associació i perquè l'important és el conjunt de totes ponències, ja que n'hi ha de polítics, d'empresaris, de comerciants, d'ambaixadors i exambaixadors que tracten diferents problemàtiques, com pot ser la del tabac. En aquest sentit, Mach ha posat de manifest que cal tenir clar el que Andorra necessita de la Unió Europea, però també el que la UE pot aportar a Andorra. I, tenint en compte això, arribar a l'acord més convenient per a les dues parts. Amb tot, la presidenta de la SAC no ha amagat que l'esforç d'Andorra per solucionar alguns temes és molt més gran que el de qualsevol altre país de dimensions majors i amb una llengua reconeguda.

La publicació de la Societat Andorrana de Ciències compta amb la col·laboració del Govern d'Andorra i de FEDA. El director general de Forces Elèctriques d'Andorra, Albert Moles, ha donat un doble motiu per justificar la participació de fentintat en aquesta diada. D'una banda, ha agraït a la SAC l'oportunitat de donar a conèixer el museu i les activitats de FEDA a Andorra i a fora del Principat. I d'altra banda, perquè moltes de les diades que s'han celebrat fins avui estaven relacionades amb l'energia, l'aigua, el canvi climàtic o la sostenibilitat, qüestions estretament lligades amb la seva activitat i que, alhora, afecten i interessen a la societat.

catalans, mite o realitat? que comptarà amb participació de persones de tots els indrets de parla catalana: un homenatge a Pompeu Fabra o un concert amb un grup andorrà.

Comparteix a facebook (https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://ara.ad/_/b279c7b5-f)

Comparteix a twitter (http://twitter.com/share?url=http://ara.ad/_/b279c7b5-f&via=araandorra&text=Els%20

El passat, present i futur del parlamentarisme andorrà, a la 31a Diada andorrana a l'UCE.

La diada andorranca a Prada tractarà sobre la necessitat de reformar el parlamentarisme

Notícies » Societat 18 d'agost, 2018

La diada andorranca de la Universitat d'Estiu tractarà sobre el parlamentarisme al Principat i la necessitat de reformar-ho. Així ho han explicat els responsables de la SAC, la Societat Andorrana de Ciències, que han presentat el llibre amb les ponències de la diada de l'any passat.

El 18 d'agost la Universitat Catalana d'Estiu, acull una nova diada andorranca, que organitza la SAC i que enguany estarà centrada en el passat, el present i el futur del parlamentarisme del Principat.

Destaca el fet que algunes de les ponències parlen sobre la necessitat de reformar el sistema electoral i adaptar el parlamentarisme als temps moderns. El coordinador de les jornades, Antoni Poi, avança que Jordi Ribes parlarà "sobre el paradigma de la representació". Allan Ward "abordarà el parlament 2.0, el parlamentarisme en l'època de la pujada intempestiva", i el periodista Albert Roig tractarà "la modernització del parlamentarisme", mentre la consellera Silvia Bonet exposarà "com promoure l'apropament entre el Consell i els ciutadans".

Aquest dimecres han presentat també el recull de les ponències de la diada de l'any passat que va versar sobre l'acord d'associació amb la UE.

Informa: Pere Moliné
Imatge: Anna Romagosa

<http://www.andorradifusio.ad/noticies/diada-andorranca-prada-tractara-necessitat-reformar>

Comparteix:

El parlamentarisme andorrà centra la diada andorranca de la Universitat Catalana d'Estiu

Notícies » Política 18 d'agost, 2018

La 31a diada andorranca de la 50a edició de la Universitat Catalana d'Estiu ha servit per reflexionar sobre el paper de la dona al Consell General i el parlamentarisme andorrà.

El paper de la dona al parlamentarisme andorrà ha centrat bona part de les ponències que s'han dut a terme en la diada d'enguany. I és que, més enllà de la seva presència en estaments polítics s'ha reclamat un major impacte en la presa de decisions i els càrrecs de responsabilitat.

Les presentacions també han abordat aspectes vinculats al passat, present i futur de la perspectiva política andorranca. Un fet que presenta diversos reptes de futur, com ara una modificació de la llei electoral. La temàtica d'enguany també ha afavorit la participació, per primer cop, del coopríncep episcopal en l'acte amb una missa a Prada de Conflent.

Des de l'organització es fa una valoració molt bona de la iniciativa d'aquest any. La diada andorranca tanca un any més les seves portes deixant reflexions i idees de futur.

Informa: Joel Romero
Imatges: Fernando Montero

Comparteix:

<http://www.andorradifusio.ad/noticies/parlamentarisme-andorra-centra-diada-andorranca-universitat>

Vicenç Mateu: "Ha passat poc temps per reformar la Constitució"

Notícies • Política 18 d'agost, 2018

Inscripció vídeo

La 31 diada andorrana de la Universitat Catalana d'Estiu ha servit per debatre aspectes vinculats al parlamentarisme andorrà. Algunes de les ponències i els debats posteriors han plantejat la possibilitat de reformar la carta magna.

És necessària una modificació de la Constitució? Enguany, la carta magna ha complert un quart de segle. Aquesta xifra fa converteix en un text relativament jove en comparació amb les constitucions d'altres estats. Tot i això, la jornada organitzada per la Societat Andorrana de Ciències durant la Universitat Catalana d'Estiu ha servit per posar sobre la taula aspectes vinculats al parlamentarisme, com ara una modificació de la Constitució. Aquest fet ha generat debat entre alguns assistents partidaris de modificar-la o no.

La modificació de la llei electoral també ha estat un altre dels aspectes sobre els quals s'ha posat el focus. L'abstencionisme creixent de les darreres eleccions i la pèrdua de pes del Consell General, segons alguns assistents, serien els principals detonadors d'aquesta reforma.

Informa: Joel Romero
Imatges: Fernando Montero

Comparteix:

<http://www.andorradifusio.ad/noticies/vicenc-mateu-ha-passat-temps-reformar>

El debat sobre el parlamentarisme reivindica el paper de les dones

La psicòloga i presidenta d'Espai Violències, Vanessa Mendoza Cernis, juntament amb l'exconsellera general, Meritxell Mateu, s'han referit a la trajectòria i al paper al Consell General.

ANA ANDORRA LA VELLA 2018/08/18/2018

Visita guiada de l'Universitat catalana d'Estiu a l'UAC

La diada andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu dedicada al parlamentarisme andorrà ha tingut el seu eixal per al paper de les dones. I ho ha fet, de manera crítica i reivindicativa, amb les ponències de la psicòloga i presidenta d'Espai Violències, Vanessa Mendoza Cernis, i de l'exconsellera general, Meritxell Mateu. Mendoza ha dedicat part de la seva intervenció a fer un repàs històric des de la lluita pel dret a vot de les dones a Andorra fins al govern paritari que va entrar des del 2011 al 2015. Aleshores, ha afirmat que "l'existència de dones al Consell General no garanteix l'avançament en drets" i ha afegit que "sense consciència de gènere, sense mirar les dificultats de les dones, de les neodones de poder, la igualtat és una bonica il·lusió. El país necessita un acte de valentia de les dones per sobreposar-nos a la por i la culpa de l'església i el patriarcat".

L'exconsellera general Meritxell Mateu, per la seva part, ha dit que "el sistema de votde existència" i ha afegit que "el masclisme, fruit de la societat patriarcal que ens envolta, també és present dins del partit que volem representar durant les properes legislatures del 2011 al 2016. És un fenomen

transversal". Ha recordat que els horaris de les comissions legislatives, per la tarda, estaven fetes perquè els consellers poguessin dedicar el matí a les seves professions i no es tenia en compte que les conselleres, que eren professionals i mares de família, havien d'ocupar, entre d'altres coses, d'anar a buscar els fills a l'escola. "Amb això no vull dir que els consellers generals no s'ocupin dels nens o de les tasques familiars o de les llars, però val a dir que al Consell sense la insistència de les conselleres generals, sessions de Consell General i totes les comissions es farien per les tardes".

També ha lamentat que el 2011, tot i la paritat al Consell General, no s'escollí una consellera com a síndica general, un càrrec que a tota la història ha estat ocupat per homes. Mateu ha fet esment, finalment, a la campanya electoral a Ordino del 2011 en una llista estava formada per dues dones (ella i Olga Azeiteiro) i l'altra per dos homes. "En un acte electoral del partit contrari, el cap de llista no va trobar res millor per criticar el programa electoral del nostre partit, que dir que allà era com la revista Hola. Namés pel fet que a les fotos de campanya, i en una partitució alta com Ordino, érem dues dones candidates".

La diada andorrana a Prada reflexiona sobre el pes del Consell General i es plantegen canvis de model

El parlamentarisme andorrà és la temàtica que la Societat Andorrana de Ciències ha escollit en el marc de la 31a diada andorrana a la 50a Universitat Catalana d'Estiu.

ANA ANDORRA | A VELLA 18/08/2018 (6/2)

Un moment de la diada sobre el parlamentarisme andorrà. / SAC

La 31a diada andorrana a la 50a Universitat Catalana d'Estiu (UCE) que se celebra a Prada de Conflent organitzada per la Societat Andorrana de Ciències (SAC) debat sobre el parlamentarisme andorrà. Una visió històrica i la necessitat de reflexionar sobre possibles canvis en el model actual han centrat algunes de les aportacions, tant escrites com presencials, que han fet les persones convidades. D'aquesta manera, el pes del Consell General o els canvis que es podrien fer quant a la representació social en el si del parlament han estat algunes de les qüestions sobre les quals s'ha debatut.

Així, el coordinador de Joventut Socialdemòcrata d'Andorra i membre del comitè executiu del PS, Pere Baró, ha destacat que "l'actual parlamentarisme andorrà va ser un encert" en el seu moment però també ha remarcat que l'evolució social fa que s'hagi de mirar d'actualitzar-lo i ha fet una crida a deixar de banda "la tradició" i buscar un parlament "realment representatiu". Baró exposa

en la seva ponència que "l'intent de sistema bicameral no és real i acaba essent simplement una cambra baixa de 28 consellers". Així, constata que més enllà de les eleccions on sí que hi ha diferenciació entre els candidats nacionals i els parroquials o quan s'han de votar les lleis qualificades, "en la gran majoria de decisions els consellers de les circumscripcions parroquials es transformen en consellers generals i no voten per la pèrdua, sinó en clau nacional". A més a més, qüestiona la representativitat del sistema actual i com a exemple exposa que "el Partit Socialdemòcrata, que va obtenir gairebé un 25% dels vots" només representa "un 10%" al Consell General. Baró conclou que un parlament amb 28 consellers només nacionals és "totalment viable i potser més eficaç". I l'afegit que potser la funció dels parlamentaris parroquials "es pot treballar des de les parroquies i que cada comú designi un responsable per fer de línia directa entre consell i comú".

D'altra banda, a través d'una aportació escrita sobre els factors de desestabilització i d'influència en el parlamentarisme, el conseller de Socialdemocràcia i Progrés, Víctor Naudi, advoca per reformar la llei electoral per introduir "un sistema de llista única nacional amb vot preferent a les eleccions generals". També planteja com a factors d'influència "que afecta directament la sobirania" el fet que el grup parlamentari majoritari es negui a debatre en su parlamentària sobre la despolitització de l'avortament, "justificant la negativa per tal de evitar una crisi institucional". Defensa, per tant, un "Consell General reforçat, que sigui àmpliament representatiu de la ciutadania i que sigui elegit del resultat d'unes eleccions amb un mètode de participació electoral".

Al seu torn, la periodista Noemí Rodríguez ha posat en relleu la "pèrdua de pes del Consell General en els darrers anys" i s'ha qüestionat sobre el fet que el gruix de l'impuls legislatiu estigui recaient en el poder executiu. D'aquesta manera, ha posat en relleu que "la sensació que és el Govern (...) qui acaba dirigint els fils del que li toca i del que de vegades pertoca al Consell, és una sensació massa habitual" a la qual cosa, lamenta, se suma "la manca de crítica i de control que exerceix el mateix grup parlamentari de la majoria, sobre el Govern". A més a més, la periodista posa en qüestió el paper dels consellers escollits per circumscripció territorial i com a exemple posa el cas de les lleis de competències i transferències en les quals, creu, aquests consellers haurien d'haver tingut més pes. D'aquesta manera, conclou que si la funció d'aquests parlamentaris es limita només al seu rol en les votacions de lleis qualificades, s'hauria de plantejar un canvi en la llei electoral. Rodríguez conclou el seu escrit, facilitat per la SAC, plantejant un canvi del sistema, fent del Consell General "un òrgan legislatiu més potent", on hi hagi un "debat real" i amb molta més participació.

També en l'escrit de l'advocat i escriptor Antoni Morell es lamenta que el Consell General sigui un òrgan institucional que "s'ha denigrat molt" i considera que de les accions que té encomanades s'estigui donant més importància al control de l'executiu i "molt menys a la impulsió de l'acció que

li correspon, legislar". En aquest cas, a més, lamenta l'elevat volum de lleis que s'aproven. Morell remarca que en el parlamentarisme andorrà hi ha "un predomini i una preponderància excessius del poder executiu" de tal manera que s'ha convertit, conclou, "en una sèrie continuada d'explicacions posteriors a la posició presa per l'executiu, portada al Consell General pel grup que el recolza". I reivindica més "lleis creatives en benefici de la comunitat".

D'altra banda, el doctor en dret i advocat Pere Figuerola compara els parlaments dels petits estats d'Europa, concretament de Mònaco, Liechtenstein i San Marino amb el d'Andorra. I a conclou és que tots aquests petits països compten amb un sistema unicameral, ja que, assegura, "l'existència de dues cambres no tindria gaire sentit i acabaria afectant el funcionament del mateix país". També destaca el fet que el parlament de San Marino compti amb 60 diputats, el de Mònaco amb 24 i el de Liechtenstein amb 25, front els 28 d'Andorra que posats en relació amb la població suposa que el Principat compta amb un conseller general per cada 2.571 habitants, mentre que a San Marino hi ha un diputat per cada 556 habitants i a Mònaco un per cada 1.555 habitants i a Liechtenstein un per cada 1.524 ciutadans. L'expert recorda que la Constitució dona la possibilitat que al Consell hi puguin haver fins a 42 consellers i es demana quin és el nombre de parlamentaris òptim. Conclou que "només un parlament reforçat amb un nombre òptim de diputats pot esdevenir garantia de la realització de les dues funcions primordials que té: la funció legislativa, amb l'elaboració de normativa de qualitat i la funció de control de l'executiu".

Altres aportacions com les dels historiadors Albert Villard, Susanna Veia i Pere Cervera reflexionen sobre el paper del Consell de la Terra, del qual l'any que ve se celebrarà el sisè centenari, tal com recorda Villard, que reivindica una commemoració adequada. També el conseller de Demòcrates per Andorra Carles Jordana ha fet un repàs històric i ha recordat que que Andorra compta amb un dels parlaments més antics d'Europa, i, a la vegada, "una estructura molt peculiar de govern". Ha afegit que el sistema andorrà és un "parlamentarisme dualista", ja que tant els corresponses i els seus serveis, com el Consell General i les corporacions locals disposen de prerrogatives legislatives. I que aquests organismes "són font de dret de la qual emana un conjunt de normes properes de la parcel·la d'actuació de cadascú".

Joan-Enric Vives destaca formar part d'un dels països de parla catalana que abanderarà la llengua

Al·lissima que va presidir a Sant Pere de Prades de Car'lent també va posar èmfasi en la difusió que es duu a terme des de la universitat durant el mig segle de vida

ANA ANDORRA LA VELLA | (19/08/2018) 12:30

L'arquebisbe d'Urgel i copríncep d'Andorra, Joan-Enric Vives, a la Universitat Catalana d'Estiu a l'Hotel (l'Hotel)

L'arquebisbe d'Urgel i copríncep d'Andorra, Joan-Enric Vives, va presidir el dissabte 18 d'agost la missa en llengua catalana a Sant Pere de Prades de Confent, i tot coincidint amb la celebració dels 50 anys de la Universitat Catalana d'Estiu. En aquesta celebració, Vives va destacar el que suposava formar part d'un Estat integrant dels països de parla catalana i que abanderarà la llengua a les Nacions Unides. "Accepto feliçment formar part d'aquest petit Estat i sento la responsabilitat que em dona aquest servei", va afegir el copríncep.

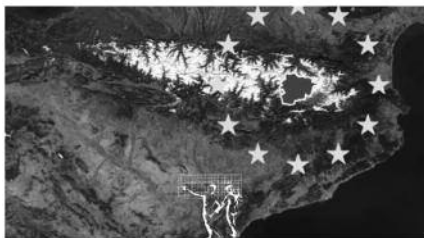
A la missa hi foren presents el president de l'equip rector de la 50a Universitat Catalana d'Estiu, Jordi Cosasas, el gerent i secretari de la Universitat Catalana d'Estiu, Joan Maluquer, i la presidenta de l'entitat organitzadora dies de fa 50 anys de la diada andorrana a Porcia, i també membre de la Fundació de la Universitat Catalana d'Estiu, Àngels Moch, a més d'una nombrosa assistència de professors i alumnes de la universitat d'estiu i de fidels d'ocasió.

L'arquebisbe d'Urgel va voler destacar també la funció didàctica dels acadèmics i dels centenars d'alumnes que han passat per la universitat durant el mig segle de vida i l'esforç d'enfocament i difusió que s'ha dut a terme. A més, va encoratjar els participants en aquesta activitat i va posar en relleu la presència dels cristians que també s'han fet presents en aquests anys de recerca, de debat, i de difusió de la cultura catalana.

A la tarda, Vives va voler saludar personalment als assistents a la 31a diada andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu que se celebra aquest mateix dia i que enguany analitzava "El parlamentarisme andorrà". En aquest marc va poder saludar el shdc general d'Andorra, Vicenç Mateu, que llocava una de les ponències i alguns consellers generals que hi assistien, a més dels membres de la junta de la Societat Andorrana de Ciències.

La SAC presenta el llibre de les ponències de la 30a Diada Andorrana a l'UCE

EN RECIBIR 7 EN SUPOSTA 7 DE ANDORRA / 10/08/2018

La SAC, Societat Andorrana de Ciències, presenta el llibre *Andorra i l'acord d'associació amb la Unió Europea*, q.e. recull els actius de les ponències de la 30a Diada Andorrana a l'UCE de Prades de Confent el 19 d'agost del 2017.

Serà presentat públicament al **Museu de l'Electricitat** el proper dimecres 8 d'agost a les 12h del migdia. També es presentarà el programa de la 31a Diada Andorrana a l'UCE, que es durà a terme **dissabte 17 d'agost** per tot el dia al lloc Recanades de Prades, amb el tema: **El parlamentarisme andorrà**.

Recordem que una part dels darrers actes realitzats els podeu veure al canal de la SAC a youtube: <https://www.youtube.com/channel/UCAP5r5KAP2Um-qLcADAGA>.

accesible des de portal www.sac.ad

€ ECONOMIA
 🏠 POLITICA
 ⚡ SUCCESOS
 🚴 ESPORTS
 🏔 PIRINEU
 🏠 SOCIETAT
 📖 CULTURA
 💬 OPINIÓ
 📰 TENDÈNCIES +
 🛠 SERVEIS +

El passat, present i futur del parlamentarisme andorrà, a la 31a Diada andorrana a l'UCE

ESCRIT PER: ANA / EL: 08/08/18 15:24 / A: CULTURA / AMB: 0 COMENTARIS

Aquest dimecres al matí s'ha presentat la 31a Diada andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu (UCE) de Prada de Conflent, que se celebra el proper dissabte, 18 d'agost. El tema que ha escollit la Societat Andorrana de Ciències (SAC) per aquesta 50a edició de l'UCE és el parlamentarisme andorrà i, a banda de polítics en actiu, també comptarà amb ponències d'historiadors i analistes de diversos àmbits, per tal que cadascú aporti la seva visió sobre el passat, el present i, especialment, el futur d'aquesta qüestió.

En aquest sentit, per reflectir l'interès de la temàtica, Antoni Pol, de la SAC, ha destacat que entre el 2016 i el 2020 a Andorra es commemoraran vuit esdeveniments importants, entre els quals els 600 anys de la creació del Consell de la Terra. En aquest mateix acte, que ha tingut lloc al museu de l'Electricitat de FEDA, s'ha presentat el llibre de la diada andorrana de l'any passat, que porta per títol 'Andorra i l'acord d'associació amb la Unió Europea'. La presidenta de la SAC, M. Àngels Mach, ha volgut remarcar que Andorra existeix perquè ha sabut diferenciar-se de la resta i resistir i que, en la negociació oberta amb la UE, el país ha d'oferir alguna cosa que no el perjudiqui i, alhora, que li pugui interessar.

L'INDEPENDANT
LUNDI
27 AOUT 2018

17

SAINT-MICHEL-DE-LLOTES

Université d'été : rencontre avec le co-prince d'Andorre

Joan-Enric Vives Sicília, co-prince épiscopal d'Andorre.

Dans le cadre de l'Université catalane d'été (UCE) à Prades, une journée a été consacrée à la principauté d'Andorre. Pour cette 31e édition, la Société andorrana de ciències (SAC) a proposé aux participants une réflexion autour du rôle du parlement andorran, le *consell general*. Lors de cette journée, des politiques andorrans d'hier et d'aujourd'hui ont témoigné de leurs expériences. Vicens Mateu Zamora (*ex-die general*, président du parlement andorran), Meritxell Mateu Pi (première ambassadrice de la principauté), Josep Marsal Riba (*ex-subindie*, vice-président du *consell general*), mais aussi Silvia Bonet Perrot et Pere López Aguilés (députés actuels) ont marqué ce rendez-vous annuel. Dans l'après-midi, Joan-Enric Vives Sicília, évêque de la Seu d'Urgell et co-prince de la principauté d'Andorre était présent. En

déplacement dans le département, il a tenu à rendre hommage à la 31e édition de la diada andorrana et au cinquantième de l'UCE. Un message amical et fraternel a été délivré. Au sein de l'assistance se trouvaient des Saint-Michelais qui ont salué le co-prince épiscopal d'Andorre. Ces derniers n'ont pas manqué de lui faire part de leur attachement à la langue catalane et à l'Andorre. « La venue du co-prince a scellé une fois de plus le lien fort existant entre notre département et l'Andorre », ont déclaré des habitants.

Prada debat com evitar que els Països Catalans esdevinguin només un "mite"

Membres de l'IEC clamen per evitar que la catalanitat sigui una mena "d'hispanitat"

per **Quico Sallés (Prada, el Conflent)**
13/06/2019 12:00 | Actualitzat a 13/06/2019 21:21

La Universitat Catalana d'Estiu celebra els 50 anys en plena forma

Reflexion

Dumense, 5 d'agost de 2018 07:50h

La LICE 2018 s'ha desdoblada entre Prada de Conflent, seu original, i el Campus celebrat a Manresa a principi de juliol

La Universitat Catalana d'Estiu (UCE) aplega enguany la 50a edició. Per celebrar el mig segle de vida (1968 – 2018), l'organització va decidir desdoblar la programació a dues setes. Després d'haver celebrat a principis de juliol el Campus de Manresa, tornarà a Prada de Conflent –el seu emplaçament habitual– entre el 17 i 23 d'agost. Fidels a l'esperit que ha caracteritzat històricament la UCE, els alumnes podran assistir a jornades, seminaris i tallers de pràcticament tot l'espectre acadèmic: literatura, lingüística, sanitat, tecnologia, economia, ciències polítiques, filosofia, i moltes més branques de coneixement.

Alguns de les lliçons magistrals de la 50a Universitat Catalana d'Estiu serviran per escapar de l'estricta actualitat i reflexionar entorn l'evolució del coneixement. A tall d'exemple, s'organitzaran els cursos UEC 1968-2018: 50 anys d'historiografia catalana, es dissertarà la recuperació d'obres canòniques de la literatura catalana a *Lectures i interpretacions dels clàssics medievals. Balanç d'un segle*, o es debatrà els polemics canvis lingüístics impulsats per l'IEC a *La proposta de la Secció Filològica (2016, 2017) ha millorat la de l'any 1969*.

Per altra banda, tampoc hi mancarà la reflexió sobre algunes de les problemàtiques més necessàries d'afrontar en el futur immediat de la nostra generació. Entre altres temàtiques, s'han convidat ponents que tractaran sobre les llibertats polítiques, la sostenibilitat ambiental, la introducció iminent de les nanotecnologies, les possibilitats de garantir un envelliment més digne per a les persones, o la situació actual de la identitat catalana a la Catalunya Nord.

Representació de totes les terres de parla catalana

La Universitat Catalana d'Estiu està oberta a la col·laboració d'aquelles entitats que desginj participar-hi jornades. Les previsions enguany a Prades seran representatives del conjunt dels Països Catalans. Així, s'organitzaran xerrades sobre l'Alguer (*Quin futur pel català a l'Alguer?*), Els Parcs Naturals del Port del Comte i Garrigà, Andorra (*El parlamentarisme andorrà*), Menorca (*El Illudatge Menorquina*), o en aquest cas com a matèria més reglada, el curs *Llengua, desenvolupament i identitat a la Catalunya Nord*.

La reflexió entorn el moviment associatiu també hi tindrà cabuda. Dins el seminari *El patrimoni cultural de les Illes Balears. Noves recerques*, el Catedràtic d'Història Contemporània Sebastià Serrà parlarà sobre *Plataformes i moviment associatiu entre Catalunya, Illes Balears, Catalunya Nord i País Valencià en perspectiva històrica*.

Podeu consultar tots els horaris de la 50a edició de la Universitat Catalana d'Estiu a Prada de Conflent en aquest enllaç.

TORNAVEU
Associazionisme i Cultura

DiaridePrada

16/08/2018

Viva l'UCE 3

@saciencies La 31a Diada d'Andorra a **@UCE_CAT** serà sobre "El parlamentarisme andorrà".. Us esperem el 18-08-18 a Prada!

17/08/2018

Mite i realitat dels PPCC

tre els diferents territoris dels Països Catalans contrasta amb la indiferència i fins i tot forta hostilitat en altres indrets, on fins i tot anomenar-los és considerat una ofensa. D'aquests aspectes i d'altres parlaran Joan Beccat (Catalunya Nord), Victor Labrado (País Valencià), Fina Salord (Menorca), Sebastià Serra (Mallorca), Antoni Pol (Andorra). Ant-

Tots els assistents a la universitat Catalana d'Estiu sabem que el seu àmbit natural d'actuació són els Països Catalans. La naturalitat amb què es viu a Prada la relació en-

ni Torre (l'Alguer), Joaquim Montclús (Franja de Ponent) i Marta Rovira (Principat de Catalunya) a la taula rodona que tindrà lloc a les 5 de la tarda a l'amfiteatre.

Flaixos

19/08/2018

Qui diu que a Andorra no hi ha grups de rock en català? Aquesta nit teniu ocasió de descobrir Komanem, una banda de quatre components que l'any 2016 va publicar el seu primer disc, *El silenci és viu* i on s'hi poden escoltar 10 cançons amb veus melòdiques, guitarres enèrgiques i ritmes contundents.

18/08/2018

Missa concelebrada a Prada

A les 11 del matí, l'església de Sant Pere de Prada celebrarà la missa dels 50 anys de la Universitat Catalana d'Estiu, concelebrada pel bisbe d'Elna-Perpinyà Norbert Turini, el bisbe de La Seu d'Urgell i Copríncep d'Andorra, Joan Enric Vives, el bisbe de Girona, Francesc Pardo i l'abat de Montserrat, Josep Maria Soler. Després de la bona rebuda que va tenir l'any passat, aquest és el segon any en què s'ofereix una missa en català vinculada a la Universitat Catalana d'Estiu. Durant la missa hi haurà un acompanyament musical a càrrec de Santi Miret, que tocarà la viola de gamba, mentre que el doctor Jordi Craven-Bartle i Lamote de Grignon, tocarà l'orgue i dirigirà els cants litúrgics.

18/08/2018

Andorra i el seu parlament

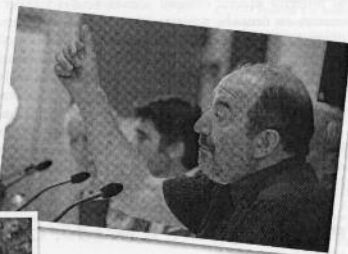

Una de les jornades amb més tradició de les que tenen lloc a Prada en el context de la Universitat Catalana d'Estiu és la Jornada Andorrana, que enguany arriba a la XXXI edició. En aquesta ocasió, el tema de debat és *El parlamentarisme andorrà*. On és el sistema parlamentari andorrà, o l'assemblea que exerceix el poder legislatiu, 600 anys després de la seva creació? Com es poden resoldre les seves contradiccions (entre el costum i el codi, la lleialtat als partits o als ciutadans, els interessos nacionals o altres...), les seves limitacions (falta d'experiència política, incompatibilitats, rigidesa deliberativa...), o els seus

reptes (l'acord d'associació amb la UE, millor representativitat, la globalització...)? Com es pot satisfer una societat dinàmica, petita, plural i en continua transformació que aspira a menys quantitat i més qualitat legislativa, a més diferenciació d'aquesta respecte de la del nostre entorn, a més participació i ús de les noves tecnologies...? S'hi presentaran prop de 25 ponències (la majoria presencials) que miraran de respondre aquestes i altres preguntes.

19/08/2018

Les fotos del dia

@AgenciaANA UCE- La diada andorrana a Prada reflexiona sobre el pes del Consell General i es plantegen canvis de model.

L'església de Sant Pere de Prada va ser escenari el dijous a la nit del concert del Cor dels Països Catalans i el dissabte d'una missa concelebrada pels bisbes d'Elna-Perpinyà, de Girona, l'arquebisbe de La Seu d'Urgell i l'abat de Montserrat. A l'amfiteatre del Liceu es va debatre sobre el futur digital de Catalunya amb el conseller Jordi Puigneró i el director de TV3, Vicent Sanchis.

21/08/2018

Les fotos del dia

Vida intensa i variada a l'UCE. un espai on hi conviuen unes jornades que reben la visita d'un arquebisbe, un grup de rock contundent, els nens de l'espai i els assistents a l'homenatge a un dels activistes en favor dels Països Catalans, Josep Maria Llompart.

21/08/2018

Diuen...

@saciencies El copríncep episcopal, Joan Enric Vives, va visitar la 31a #DiadaAndorrana a l'@UCE_CAT celebrada ahir a Prada de Conflent. Amb @FEDAcultura @GovernAndorra

El racó del record El cap del Govern d'Andorra Marc Forné surt de l'helicópter que havia aterrat a la pista d'atletisme del Campus. Era l'any 1997.

22/08/2018

Viu l'UCE

23/08/2018

23/08/2018

Les dades

	2018	2017
Alumnes	693	657
Professors	199	213
Organització	18	21
Espectacles	204	85
Periodistes	25	21
Jornades	316	393
TOTAL	1455	1390
Estada completa	64,28%	74,30%
País Valencià	7,63%	7,65%
Illes	7,64%	5,67%
Catalunya Nord	10,46%	9,34%
Principat	69,72%	71,96%
Altres*	5,60%	5,38%

* Andorra, l'Alguer, la Franja...

EL SAC

**550 anys
de Gutenberg i
50 anys de
trasplanta-
ments**

BUTLLETÍ CULTURAL NÚMERO 186 2018 -3

SOCIETAT ANDORRANA DE CIÈNCIES

Centre Cultural la Llacuna

www.sac.ad

Carrer Mossèn Cinto Verdaguer 4

Tel. +376 829729

AD500 Andorra la Vella

Fax +376 852383

Del parlamentarisme andorrà

Entre el 2016 i el 2020 els andorrans haurem pogut commemorar:

-600 anys de la creació del Consell de la Terra pels Coprínceps, el bisbe d'Urgell, Francesc de Tovia, i el comte de Foix, Joan de Foix-Grallí, a demanda dels andorrans representats per Andreu d'Alàs, i donant-los «potestat perquè en nom i substitució de les mateixes Valls tinguin poder d'intervenir, defensar i mantenir a favor de tots els homes i de cadascun dels drets... i llibertats concedides». Un assoliment guanyat per la vetlla i constància en la reivindicació dels andorrans de la preservació de les seves llibertats, dels seus drets, usos i costums ancestrals.

-150 anys de la ratificació de la dita Nova Reforma pel Copríncep francès Napoleó III, després d'haver-la signat el 1866 el Copríncep episcopal Josep Caixal, a demanda dels andorrans, encapçalats pel Síndic Guillem d'Areny i Plandolit. Si fins llavors havien estat entre dos i quatre, incloent entre aquests als dos cònsols de cadascuna de les sis parròquies, escollits anualment, els consellers que formaven el Consell General, a partir de llavors seran quatre membres diferents als cònsols, renovats en la seva meitat cada dos anys. I per tant el Consell passarà de tenir d'entre 12 i 24 membres a tenir-ne sempre 24. I passaran a ser votants i elegibles tots els caps de casa.

-85 anys del sufragi universal masculí i els votants i elegibles augmenten, com a mínim, el doble.

-50 anys dels drets polítics de les dones. El cens electoral dels votants torna a doblar-se.

-45 anys del dret d'elegibilitat de la dona andorrana. El cens dels elegibles també es dobla.

-40 anys de la partició de la parròquia d'Andorra en dues: Andorra la Vella i Escaldes-Engordany, per decisió dels Coprínceps, després de demanar augmentar el nombre de consellers per part de la parròquia d'Andorra. De manera sàvia s'aconsegueix mantenir l'equilibri polític-territorial. El nombre de membres del Consell General passarà de 24 a 28.

-35 anys de la creació del Consell Executiu pels Coprínceps en el procés de Reforma de les Institucions demanada pel Poble andorrà. I amb el qual el Consell General perd la capacitat executiva o de govern i passa a tenir només la legislativa. S'inicia el procés de pas d'un estat de fet a un estat de dret.

-25 anys de l'aprovació de la Constitució de 1993. Aquesta nova etapa portarà com a canvis al Consell General el fet de que la meitat dels membres seran escollits per circumscripció parroquial i l'altra meitat a nivell nacional. Una solució brillant per a continuar fent compatible l'equilibri de la suma de les forces d'una Andorra, federació de territoris, i d'una Andorra, Estat.

Sumari

* Estudiants a Prada

* 14è Recercat a Manresa

* Presentació de llibres: *Andorra i l'acord d'associació amb la Unió Europea, 30a Diada Andorrana a la XLIX UCE*

* IX Jornades d'Etnobotànica en Llengua Catalana

* Concert Artur Blasco i Marién de Casimiro: Cançons tradicionals d'Andorra i del Pirineu

* Perfils dels conferenciants: Jordi Castellví / Carles Riba/ Josep Casadevall

* Cicle de conferències reportatge, primer semestre 2018

* Agenda

Vuit commemoracions de vuit moments històrics, produïts al llarg dels darrers 600 anys i sis dels quals s'han produït en els darrers 100 anys, que ens dona idea de l'acceleració dels canvis produïts en les quatre darreres generacions, per adaptar les institucions andorranes als nous temps.

Aquestes fites han marcat, de dret, el parlamentarisme andorrà. Si bé, de fet, ja existia abans, en forma d'assemblees i assemblees magnès, en haver-se de concertar tots els homes de les Valls, tan sovint com era necessari, per tal de poder tractar qüestions amb els Coprínceps, o fins i tot abans com tenim coneixement amb les Concòrdies de 1162 i 1176 signades amb els bisbes d'Urgell. O amb els seus veïns (de Puigcerdà, de Querol, d'Urgell...), nomenant Síndic o Síndics per a tractar-les.

Com s'havia fet des de sempre, sense tenir constància del seu origen, de manera similar, però diferent, al que ha passat amb els consells dels comuns, o dels quarts, amb la particularitat que d'aquests no se'n té data de la seva constitució en dret.

La 31a diada andorrana a la 50a Universitat Catalana d'Estiu a Prada del Conflent ens convida a conèixer, analitzar, reflexionar, debatre, comparar, proposar, projectar, planejar, concebre, imaginar, a partir de les necessitats i problemes actuals i futurs, per aportar les solucions més escaients a la millora del parlamentarisme andorrà.

S'hi presentaran 16 ponències presencials i nou no presencials:

Del Consell de la Terra al Consell General (Domènec Bascompte i Grau), Vos primer senyor Síndic (Noemí Rodríguez), Reptes per a un parlament del segle XXI (Yvan LARA i Sànchez), Ésser consellera general al Principat d'Andorra: vocació i compromís (Meritxell Mateu i Pi), L'Andorra eterna: organització parlamentària d'un país (Josep Marsal i Riba), Notes sobre el parlamentarisme andorrà (Vicenc Mateu i Zamora), Copríncipat parlamentari? (Josep Dallerès i Codina), El Consell de la Terra el 1419: d'assemblea a òrgan de representació (Susanna Vela i Palomares), Factors desestabilitzadors i d'influència en el parlamentarisme (Victor Naudi i Zamora), Està en crisi el parlamentarisme a Andorra? (Jordi Gallardo i Fernández), De 1419 al 2019: celebrar per recordar, recordar per celebrar (Albert Villarro i Boix), El parlamentarisme andorrà (Antoni Morell i Mora), El nombre de diputats que ha de tenir un parlament (Pere Figuereda i Cairol), L'actual parlamentarisme andorrà: una tradició que ha de mirar endavant per esdevenir un parlament realment representatiu (Pere Baró i Rocamonde), Les dones al Consell General (Vanessa Mendoza i Cortés), El nou paradigma de la representació (Jordi Ribes i Marsal), Parlament versió 2.0: el parlamentarisme a l'època de la puilada intempestiva (Alan Ward i Koeck), Modernització de l'escenari parlamentari (Albert Roig i Loscertales), Com promoure l'apropament entre el Consell General i els ciutadans? (Silvia Bonet i Perot), El Consell General en el Manual Digest i en el Politar: de lo que pot i no pot (Joan Massa i Serrado), Andorra un copríncipat parlamentari (Carles Jordana i Madero), Escenaris de futur del parlamentarisme andorrà (Pere López i Agràs), Influència de la idea del progrés. La seva formulació clàssica, de Fontanella a Auguste Comte (Univers Bertrana i Diaz), Parlamentarisme andorrà al segle XXI (Pere Cervera i Muñoz), Quin és i quin serà el rol del Parlamentari d'Andorra (Josep Duró i Coma).

Amb la presentació a càrrec de Marta Fonolleda i Riberaaygua, la salutació de Jordi Casassas i Ymbert i la cloenda d'Àngels Mach i Buch.

EI SAC 186 2

Però i si bé les formes, els reglaments i procediments són importants, no s'han d'oblidar els continguts i el fons de tot plegat. Com ens recorden les Màximes del Manual Digest d'Antoni Fiter i Rossell, a la fi es tracta de tenir un país dirigit per les persones més íntegres, discretes i experimentades (6), de no mantenir en els càrrecs aquells a qui s'ha perdut la justa confiança (11), que gastin quan convingui i estalviïn en la resta del temps (13), que treballin perquè en el poble no es creïn bàndols, ni enemistats (19), que no multipliquin les lleis i mantinguin les sabudes que han de ser guardades amb rigor (22-23), que satisfacin les necessitats de la terra i facin previsió dels problemes a venir (24-34-35), que no carreguin d'impostos ni collin a la gent del país (29-30) i finalment no demostrin riquesa, poder i força, sinó fragilitat i humilitat perquè és com som, vulnerables, petits i clarament dependents dels altres (49).

Antoni POL i SOLÉ

ESTUDIANTS A PRADA

"Cal no abandonar mai la tasca ni l'esperança en el futur millor" afirmava Pompeu Fabra durant la setmana d'estudis catalans a Prada l'any 1947

L'esperit per caminar cap a un món millor, és la flama que conserva a dia d'avui la Universitat Catalana d'Estiu. Un espai de llibertat i de trobada d'estudiants, professors, professionals, polítics i assistents en general, dels set territoris que conformen els Països Catalans: l'Algguer, Andorra, Catalunya, Catalunya Nord, la Franja de Ponent, les Illes Balears i el País Valencià. Persones de cultura, amb ganes d'aprendre, compartir i retrobar les identitats catalanes d'arreu, construeixen, cada estiu, un coneixement eminentment català, mantenint la llengua i la cultura en el centre de cadascuna de les diferents disciplines.

Roser Alemany llegint una ponència no presencial durant la 31a Diada Andorrana

Sis efemèrides coincidien aquest estiu a Prada: els 50 anys de la Universitat Catalana d'Estiu, els 150 anys del naixement de Pompeu Fabra, el centenari de la publicació de la seva *Gramàtica catalana*, 75 anys d'oficialitat del català a Andorra, el 25è aniversari de la constitució andorrana i els 600 anys del Consell de la Terra de les Valls d'Andorra. Als peus del Canigó, el paratge natural que va acollir els últims dies exiliats de Pompeu Fabra, evocàvem i celebràvem la coherència i el compromís del filòleg per la llengua i la cultura catalanes. No insignificant va ser el seu viatge des de l'exili fins a les Valls d'Andorra, per poder fer el seu testament en la seva pròpia llengua, aquella que havia estudiat, reivindicat i que estimava. Andorra, en aquells temps de repressió social i d'espionatge catalans, va fer possible el gest simbòlic de Pompeu Fabra per protegir i legitimar en català el seu recorregut de vida i les seves últimes voluntats -el reconeixement i l'oficialitat de la llengua catalana, ja era en aquella època, exclusiu de la nació andorrana.

Inspirats per la història de lluita pels drets a la llengua i la cultura, ens trobàvem, desfet el camí a l'exili de Pompeu Fabra, persones de diferents indrets dels Països Catalans i les muntanyes andorranes. Unides totes, pel valor vinculat a l'actitud de resistència en la tasca per la llengua i cultura catalanes, recordàvem a Prada, els moments de fundació de la Universitat d'Estiu i les motivacions originàries sorgides en "moments adversos" del passat, les quals, malauradament, es rebel·laven anàlogues amb els moments convulsos de l'actualitat catalana.

ESTUDIANTS A PRADA

Les mirades d'Andorra, l'Alguer, les Illes Balears i el País Valencià, es tornaven necessàries per entendre la realitat polièdrica de la nostra cultura i identitat -sense elles, no podríem mirar-nos com a iguals en referents i diversos en història. Les Jornades de cadascun d'aquests territoris, eren petits altars a la tradició, la música, la poesia, la natura i el coneixement, d'aquell indret de parla catalana. Alguns més aïllats que d'altres, menys acompanyats per les institucions o més empobrits pels nous paradigmes de la globalització, tots ells encaraven amb fèrria voluntat els nous escenaris per la cohesió de la cultura compartida, una illu-sió que volien transmetre als seus fills i als seus nés: la curiositat per conèixer el relat que ens precedeix, per significar les pertinències i els llocs de vida.

Concretament, la Jornada d'Andorra, en aquesta edició centrada en el Parlamentarisme Andorrà, acollia a una significativa mostra d'intel·lectuals, polítics i ciutadans del país. Tots ells, es referien a la història constitutiva del país per poder entendre el govern i el parlament actuals, forjats aquests, en la voluntat originària de ser independents. Tanmateix, la realitat de fet del sistema comunal, amb trets assemblearis des de temps antics, així com també, la determinació per autogovernar-se en temps que imperava el senyoriu i la feudalització, varen ser claus per dirigir la futura realitat de dret del sistema andorrà.

En l'actualitat, aspectes com la consolidació de la legislació, la transparència del Consell General en la gestió i exercici polític, la figura de la dona en el sistema polític andorrà i la seva trajectòria històrica, la separació de poder entre el Govern i el Consell, la tecnocràcia assumida per les noves formes de governabilitat vers el debat ideològic, el compromís de la ciutadania i la seva participació, el copríncipat i la integració social en l'afluència demogràfica creixent de les últimes dècades, entre d'altres, van ser alguns dels temes identificats pels membres participants, com a necessaris per al debat, durant la jornada andorrana.

Tenir una llengua compartida, és tenir una visió del món conjunta; a la UCE, d'això se'n parlava i debatia molt. Durant els dies de jornades, seminaris i tallers, es podia observar la gent cercant la mirada de l'altre, apropant el discurs al recorregut identitari de l'altre, des de la generositat i la tolerància. Pertànyer al patrimoni immaterial i humà dels territoris de cultura catalana, era l'efecte de les nits de música, dels actes iniciats amb poesia, del ball entre joves i grans, i de les converses entre àpats i cafès. La importància del coneixement generat en un marc universitari d'estiu, es tornava una infraestructura única, ideal, per al desenvolupament de lligams i connexions entre diversos, una oportunitat per a créixer i obrir-nos al món.

Roser Alemany i Lajunta

Roser Alemany dirigint el moment musical de l'homenatge a Pompeu Fabra

Una setmana a la Universitat Catalana d'Estiu, una experiència única

Aquest estiu ha estat inoblidable especialment perquè he tingut l'oportunitat d'assistir a la 50a edició de la Universitat Catalana d'Estiu.

El programa era ric i variat: hi havia la possibilitat d'assistir a cursos en diferents àrees de coneixement, a actes i commemoracions, a tallers i als vespres a espectacles de música, teatre i cinema.

Als matins assistia als cursos de català on fèiem activitats diferents i sovint creatives per ampliar vocabulari i repassar aspectes conflictius de gramàtica. Així doncs, vaig aprendre a expressar-me tant oralment com per escrit amb més precisió i fluïdesa.

Anna Duogová llegint una ponència junt amb Marta Fonolleda

També vaig descobrir uns textos literaris catalans interessants.

A les tardes, anava al taller de doblatge en català perquè m'encantava ja des del primer dia.

És una activitat molt original que no havia fet mai.

Crec que és una manera molt divertida per aprendre català i millorar la pronúncia.

ciació, ja que el que sentim quan diem una cosa és diferent quan escoltem la nostra veu des d'un enregistrament.

Sovint, abans del sopar, explorava l'entorn de Prada i descobria els tresors de Catalunya Nord: la bellesa de la seva naturalesa, les seves muntanyes, els seus pobles d'època medieval.

Els concerts a partir de les 21 h a la plaça del poble eren un esdeveniment diari, però sempre era un moment molt especial i agradable per a mi perquè hi havia un ambient positiu.

Segons la meua opinió, una de les coses que caracteritzen la UCE és la seva diversitat cultural que també és una de les coses que la fan única. És un lloc on es reuneixen persones de llocs diferents, amb vides diferents, però totes tenen una cosa en comú: la llengua catalana que els uneix.

Hi havia gent de totes les regions dels Països Catalans incloent l'Alguer, les Balears i Catalunya Nord, per exemple.

Durant la meua estada a Prada, d'una banda, vaig poder conversar constantment en català amb parlants nadius i assistir a cursos intensius, per tant he progressat molt. D'altra banda, vaig aprendre coses noves sobre la història i la cultura dels Països Catalans, vaig explorar la comarca del Conflent i vaig provar una activitat que no havia fet mai i que m'ha agradat molt, el doblatge.

Per acabar, voldria donar les gràcies al Govern d'Andorra i a la Societat Andorrana de Ciències per haver-me donat la possibilitat d'assistir a la UCE i de viure aquesta experiència inoblidable.

Anna Duogová

Estudiants becari i membres de la SAC

EL SAC 186 3